

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΔΙΚΑΙΟ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

Διπλωματική Εργασία

**Η πρωτοβουλία της Κίνας για το δρόμο του μεταξιού:
Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές επιπτώσεις**

Λεοντάρα Σταματία

**Πειραιάς
Σεπτέμβριος 2020**

Η Σταματία Λεοντάρα του Αντωνίου βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Στην οικογένεια που μου δόθηκε και στην οικογένεια που επέλεξα

Η πρωτοβουλία της Κίνας για το δρόμο του μεταξιού:

Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές επιπτώσεις

Σταματία Λεοντάρα του Αντωνίου

Σημαντικοί όροι: Κίνα, Δρόμος του Μεταξιού, Ενέργεια, Υποδομές, Γεωπολιτική

Abstract

This paper constitutes a postgraduate thesis on China's Belt and Road Initiative (BRI), originally announced in 2013, constituting China's ambitious project in order to appease internal turbulences and claim its position not only as regional leader in Asia, but also as a global superpower. The purpose of the BRI is the execution of infrastructure projects to ensure interconnectivity and is comprised of two parts, the Economic Zone and the Maritime Road. The BRI's nature is inherently versatile so as to include as many countries and projects as possible.

This thesis examines the origins of the BRI through the lens of China's history and geography and through the personality of its current central leader, namely President Xi Jinping. It further focuses on BRI's multifaceted targets, economic and geopolitical, internal and international. China is cautiously promoting the Initiative, reassuring all participant countries that all (including itself) will benefit from a win – win cooperation. China, also, asserts that the Initiative's scope and stipulated criteria are purely economic, thus confirming the country's adherence to the principle of peaceful development rejecting any notions of expansionism. Nevertheless, the geopolitical and geo-economics implications of the BRI cannot be overlooked by other countries, especially the bigger players such as USA, EU and Russia. This thesis aims to trigger a deeper and fuller understanding of their reactions and concerns towards the Initiative, as well as the strategic partnership between China and Greece in the context of the BRI. The paper concludes with an evaluation of the course of BRI and an assessment of its impact as either a gamechanger to the global balances in the long run or just a grandiose fantasy of China that cannot be achieved on the bases of its objective capabilities.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Αθανάσιο Πλατιά, για την ώθηση που μου έδωσε να στρέψω το ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας προς την Ανατολή και κατ' αποτέλεσμα να ανακαλύψω έναν καινούριο κόσμο. Κυρίως, θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για το γεγονός ότι η παρούσα εργασία στάθηκε η αφορμή να μου ανοιχτούν νέοι δρόμοι γνώσης και σκέψης και να καλλιεργηθεί η αγάπη μου για τη γεωπολιτική, πράγμα που δεν θα ήταν δυνατό χωρίς την πολύτιμη συνδρομή του.

Η πρωτοβουλία της Κίνας για το δρόμο του μεταξιού: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές επιπτώσεις

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ	1
1.1. Το όραμα.....	1
1.2. Ονομασίες και ακρωνύμια.....	4
1.3. Η Χρηματοδότηση των έργων του νέου Δρόμου του Μεταξιού	5
1.3.2. New Development Bank.....	7
1.3.3. Silk Road Fund	7
1.3.4. Εμπορικές Τράπεζες της Κίνας.....	8
1.3.5. Συστημικές Τράπεζες της Κίνας	8
1.3.6. Σημαντικές εξελίξεις.....	9
1.4. Οι γεωπολιτικές τάσεις στην Ευρασία και την Αφρική.....	10
1.4.1. Η αποδόμηση της Ευρώπης και η ανάδειξη της Ευρασίας	10
1.4.2. Ο ρόλος του νέου Δρόμου του Μεταξιού στην Ευρασία	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:.....	17
Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ	17
2.1. Ιστορική αναδρομή.....	17
2.2. Η Γεωγραφία της Κίνας.....	25
2.3. Ο Ηγέτης.....	40
2.4. Προωθώντας τον νέο Δρόμο του Μεταξιού	44
2.5. Οι στόχοι της Κίνας από το νέο Δρόμο του Μεταξιού.....	45
2.5.1. Διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας.....	46
2.5.1.1. Διευκόλυνση των μακροπρόθεσμων σχεδίων της Κίνας για ανάπτυξη της ενδοχώρας και υπανάπτυκτων περιοχών.....	47
2.5.1.2. Εξαγωγή παραγωγικών πλεονασμάτων και πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας υποδομών εν μέσω επιβράδυνσης της παγκόσμιας ζήτησης για τις εξαγωγές της	51

2.5.1.3. Στήριξη προβληματικών κρατικών επιχειρήσεων και διατήρηση θέσεων εργασίας.....	53
2.5.1.4. Διεύρυνση των κινεζικών εισαγωγών.....	53
2.5.2. Ενίσχυση της παγκόσμιας επιρροής της Κίνας	54
2.5.2.1. Απόκτηση πρόσβασης σε στρατηγικές περιοχές.....	55
2.5.2.2. Ενεργειακή ασφάλεια και ασφάλεια εφοδιασμού σπάνιων πρώτων υλών.....	56
2.5.2.3. Διεθνοποίηση του εθνικού νομίματος.....	57
2.5.2.4. Παγκοσμιοποίηση των κινεζικών τεχνολογικών και βιομηχανικών προτύπων στις αναδυόμενες αγορές.....	58
2.5.2.5. Εθνική αναγέννηση και περιφερειακή ηγεμονία	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΗΠΑ, ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ.....	63
3.1. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.....	63
3.1.1. Αντίσταση στην περιοχή του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού.....	67
3.1.2. Ο εμπορικός πόλεμος Κίνας – Αμερικής.....	67
3.1.3. Αντίσταση ως προς τη δημιουργία εναλλακτικών τεχνικών προτύπων.....	69
3.1.4. Αντιμετώπιση της προσπάθειας της Κίνας για τεχνολογική κυριαρχία.....	70
3.1.5. Πρωτοβουλίες των ΗΠΑ στο στρατιωτικό πεδίο	71
3.2. Ρωσία	72
3.2.1. Ευρασιατική Οικονομική Ένωση (ΕΕΥ).....	72
3.2.2. Η προσέγγιση Κίνας και Ρωσίας	73
3.2.3. Αποτίμηση της προσέγγισης Κίνας και Ρωσίας	75
3.3. Ευρωπαϊκή Ένωση.....	80
3.3.1. Αμοιβαία επιθυμία για προσέγγιση	80
3.3.2. Ανησυχίες και επιφυλακτικότητα	81
3.3.3. Ευρωπαϊκός Κανονισμός Ελέγχου Ξένων Επενδύσεων	85
3.3.4. Συνεργασία υπό τον όρο της αμοιβαιότητας και με την τήρηση κανόνων.....	86
3.4. Ελλάδα	88
3.4.1. Σχέσεις Ελλάδας και Κίνας.....	88
3.4.2. Τομείς δραστηριοποίησης και βασικές κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα.....	91
3.4.2.1. Η επένδυση της COSCO στο λιμάνι του Πειραιά	92

3.4.2.2. Άλλες σημαντικές κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα.....	94
3.4.2.3. Προσδοκώμενες μελλοντικές επενδύσεις	98
3.4.3. Γεωπολιτική συνάφεια των κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:	102
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ.....	102
4.1. Η πορεία του νέου Δρόμου του Μεταξιού	102
4.1.1. Βήματα ως προς το συντονισμό της πολιτικής για το νέο Δρόμου του Μεταξιού	102
4.1.1.1. Δημιουργία Διεθνών Εμπορικών Δικαστηρίων (CICC).....	104
4.1.2. Συνδεσιμότητα Υποδομών	106
4.1.3. Προσπάθειες για απελευθέρωση του εμπορίου και διεύρυνση των πηγών χρηματοδότησης.....	112
4.2. Η οικονομική βιωσιμότητα του νέου Δρόμου του Μεταξιού	113
4.3. Διπλωματία της Παγίδας του Χρέους	115
4.4. Αξιολόγηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού	118
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:	122
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	122
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	125

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΜΗΕ: Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΞΕ: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΑΠΕ: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

ΔΕΗ: Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

ΔΕΠΑ: Δημόσια Επιχείρηση Αερίου Α.Ε.

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΛΠΕ: Ελληνικά Πετρέλαια

ΚΚΚ: Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας

ΟΛΘ.: Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης

ΟΛΠ: Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΟΕ: Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

ΣΔΙΤ: Συμπράξεις Δημοσίου – Ιδιωτικού Τομέα

ΤΡΑΙΝΟΣΕ: ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε.

AIIB: Asian Infrastructure Investment Bank

APEC: Asia-Pacific Economic Cooperation

ASEAN: Association of Southeast Asian Nations

ASEM: Asia-Europe Meeting

BIS: Bank of International Settlements

BRI: Belt and Road Initiative

BRICS: Brazil, Russia, India, China and South Africa

CDB: China Development Bank

CICC: China International Commercial Courts

EEU: Eurasian Economic Union

EIBC: Export and Import Bank of China

FOCAC: Forum on China-Africa Cooperation

IBRD: International Bank for Reconstruction and Development

ICEC: International Commercial Expert Committee

MoU: Memorandum of Understanding

NAFTA: North American Free Trade Agreement

NATO: North Atlantic Treaty Organization

NDRC: National Development and Reform Commission

NDB: New Development Bank

OBOR: One Belt One Road

SOA: State Oceanic Administration

TPSEP ή TTP: Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement ή Trans-Pacific Partnership

UNMCSR: United Nations Maritime and Continental Silk Road Cities Alliance

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

1.1. Το όραμα

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από τον Κινέζο πρόεδρο Χι Jinhong το 2013 και αποτελεί την πιο φιλόδοξη πολιτική του. Εκτείνεται από την Θάλασσα της Νότιας Κίνας, κατά μήκος της Ευρασίας, εμπνεόμενος από τον αρχαίο Δρόμο του Μεταξιού, ο οποίος ένωνε την Κίνα με την Ευρώπη μέσω της κεντρικής Ασίας. Στόχο έχει, μεταξύ άλλων, την ενδυνάμωση της οικονομικής ηγεσίας της Κίνας μέσω της συνένωσης της Ασίας, της Ευρώπης και της Αφρικής, η οποία θα επιτευχθεί με την πραγματοποίηση μίας σειράς έργων υποδομής, κυρίως στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας¹.

Η Κίνα οραματίζεται να κατασκευάσει δρόμους, σιδηροδρομικές γραμμές και βιομηχανικούς διαδρόμους σε κάποια από τα πιο δύσβατα μέρη της γης και να τα ενώσει με αναβαθμισμένα λιμάνια στην Ασία, την Αφρική, την Μέση Ανατολή και την Ευρώπη². Η Κίνα υποστηρίζει ότι η πρωτοβουλία θα ξεπεράσει τα επενδυτικά σύνορα, θα δημιουργήσει νέους εμπορικούς δρόμους, θα βελτιώσει το διεθνή εφοδιασμό και θα εμβαθύνει την περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση. Σύμφωνα με το Πεκίνο, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι ένα σπουδαίο εγχείρημα που θα ωφελήσει ανθρώπους σε όλο τον κόσμο και θα συντελέσει ακόμα και στην προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης³.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού περιέχει δύο γεωγραφικά στοιχεία, ένα Θαλάσσιο Δρόμο που συνδέει την ανατολική ακτή της Κίνας με την Αυστραλία, τη Λατινική Αμερική, την Ευρώπη και την Αφρική μέσω της Θάλασσας της Νότιας Κίνας και του Ινδικού Ωκεανού, και μία Οικονομική Ζώνη που συνδέει τη δυτική και βορειοδυτική Κίνα με την Κεντρική Ασία, τη Ρωσία, το Ιράν, την Τουρκία και πάλι την Ευρώπη. Έχουν πλέον σχηματιστεί έξι επίσημοι «διάδρομοι» πέντε από τους οποίους εκτείνονται προς τα δυτικά και ένας που εκτείνεται προς τα νότια, ενώ οι ναυτικές αρχές της Κίνας έχουν διεκδικήσει τρεις «μπλε οικονομικές διόδους» από θαλάσσης⁴.

¹Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, <https://qz.com/983460/obor-an-extremely-simple-guide-to-understanding-chinas-one-belt-one-road-forum-for-its-new-silk-road/>

²Tom Miller, China's Asian Dream, 2017, Ηλεκτρονική έκδοση Kindle, σελ. 439.

³Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html

⁴Ryan Manuel, Twists in the Belt and Road, 2019, <https://www.prcleader.org/manuel-belt-road>

Στην ξηρά, το Πεκίνο σχεδιάζει να μετατρέψει ηπειρωτικές περιοχές σε πλασματικούς ωκεανούς διασυνδέοντας υπανάπτυκτες περιοχές της ενδοχώρας με την Ευρώπη μέσω της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής (Οικονομική Ζώνη του Δρόμου του Μεταξιού). Το δεύτερο σκέλος του προγράμματος του Κινέζου προέδρου Χί είναι η οικοδόμηση ενός Θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού του 21^{ου} αιώνα, ο οποίος θα συνδέει την ταχέως αναπτυσσόμενη περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας με τις νότιες επαρχίες της Κίνας μέσω λιμένων και σιδηροδρόμων⁵.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, ο οποίος θέτει ως προτεραιότητα τη χρηματοδότηση των υποδομών, αποτελεί επίσης στρατηγική για την επίτευξη πολλών μακροπρόθεσμων στόχων, όπως η μεγαλύτερη συνδεσιμότητα της περιοχής, η ενεργειακή και επισιτιστική ασφάλεια, η ισορροπημένη περιφερειακή ανάπτυξη και η καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων των χωρών, το ελεύθερο εμπόριο, η βιωσιμότητα και οι πολιτιστικές και επιστημονικές ανταλλαγές⁶. Η πρωτοβουλία δίνει έμφαση σε πέντε τομείς συνεργασίας: στον συντονισμό των αναπτυξιακών πολιτικών, στην κατασκευή δικτύων, υποδομών και εγκαταστάσεων, στην ενίσχυση των επενδυτικών και εμπορικών σχέσεων, στην ενδυνάμωση της οικονομικής συνεργασίας και στην εμβάθυνση των κοινωνικών και πολιτιστικών ανταλλαγών.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού αποτελεί ένα εκτεταμένο και ευέλικτο αναπτυξιακό πρόγραμμα της παγκόσμιας αγοράς με ορίζοντα το 2050. Το πρόγραμμα δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τη συνολική ανάπτυξη της χώρας, αποτελεί το εργαλείο για την επίτευξη του «Κινεζικού Ονείρου» του Χί Jinping και το οργανωμένο σχέδιο της εξωτερικής πολιτικής της χώρας⁷.

Σύμφωνα με το επίσημο χρονοδιάγραμμα της Κίνας, η πρωτοβουλία βρίσκεται αυτή τη στιγμή στη δεύτερη της φάση, τον «προγραμματισμό», ο οποίος ξεκίνησε το 2016 και θα διαρκέσει μέχρι το 2021. Η πρώτη φάση της «κινητοποίησης» διήρκεσε από το 2013 έως το 2016. Η Τρίτη φάση της «εφαρμογής» έχει προγραμματιστεί να ξεκινήσει το 2021, ένα χρόνο πριν τη λήξη της νέας θητείας του Προέδρου Χί και να διαρκέσει μέχρι το 2049⁸.

⁵ Peter Cai, Understanding China's Belt and Road Initiative, 2017, σελ. 4, <https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-belt-and-road-initiative>

⁶ OECD Business and Financial Outlook 2018 Highlights, σελ. 5, <http://www.oecd.org/daf/OECD-Business-Finance-Outlook-2018-Highlights.pdf>

⁷ Xi's road map to the Chinese Dream, <http://www.atimes.com/article/xis-road-map-chinese-dream/>

⁸ Xi's road map to the Chinese Dream, <http://www.atimes.com/article/xis-road-map-chinese-dream/>

Η Κίνα δεν διεκδικεί την κυριότητα του προγράμματος, το οποίο υποστηρίζει ότι έχει να κάνει με την αμοιβαία εμπιστοσύνη, την ισότητα, την συμπερίληψη όσο το δυνατόν περισσότερων χωρών και τα αμοιβαία οφέλη. Εντούτοις, το πρόγραμμα είναι κατεξοχήν κινεζικό⁹.

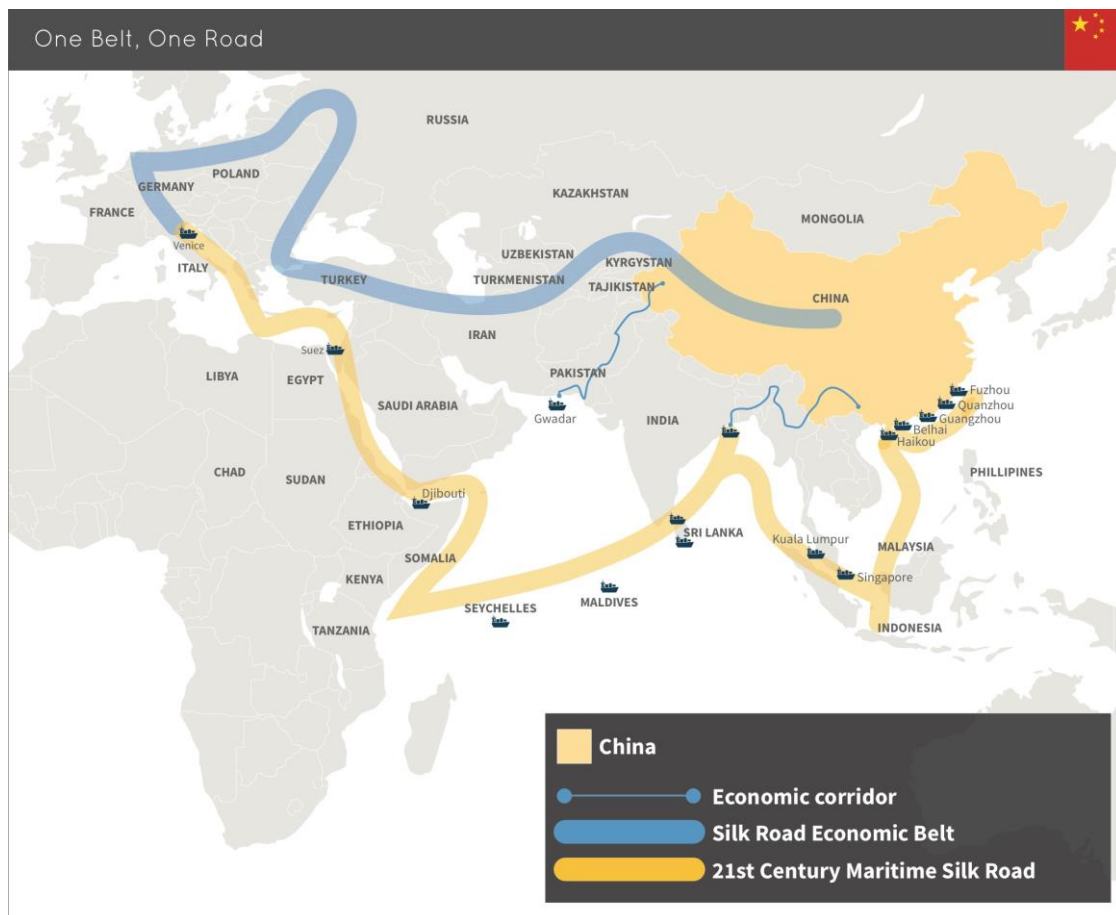
Αρχικά, σύμφωνα με την Κίνα, η πρωτοβουλία περιλαμβάνει εξήντα τέσσερις οικονομίες σε τέσσερις ηπείρους (Ασία, Αυστραλία, Αφρική και Ευρώπη), αντιπροσωπεύοντας το 62% του παγκόσμιου πληθυσμού και περίπου το ένα τρίτο του παγκόσμιου ΑΕΠ¹⁰. Αν και τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης έχουν δημοσιοποιήσει μία σειρά από χάρτες που δείχνουν τις οδεύσεις του νέου Δρόμου του Μεταξιού, στην πραγματικότητα δεν είναι βέβαιο ούτε ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού θα περιοριστεί στις σχεδιαζόμενες οδεύσεις, ούτε ότι το σύνολο αυτών θα πραγματοποιηθεί. Οι κινεζικές εταιρείες θα βοηθήσουν στη δημιουργία νέων δρόμων και σιδηροδρομικών γραμμών που θα συνενώνονται με νέα λιμάνια, οπουδήποτε μπορούν να βρουν πρόθυμους συνεργάτες. Κάποιοι δρόμοι, όπως οι σιδηροδρομικές γραμμές από την Κίνα στην Ευρώπη μέσω του Καζακστάν και της Ρωσίας ήδη υπάρχουν, ενώ κάποιοι άλλοι αποτελούν ασκήσεις επί χάρτου και ίσως παραμείνουν τέτοιες.

Όπως και ο αρχαίος Δρόμος του Μεταξιού, έτσι και ο νέος πρόκειται να δημιουργήσει ένα δίκτυο από εμπορικούς δρόμους, το οποίο θα επηρεάσει και θα επηρεαστεί από τις αντικρουόμενες γεωγραφικές, εμπορικές και γεωπολιτικές απαιτήσεις¹¹.

⁹ Tom Miller, ό.π., σελ. 454.

¹⁰ Richard Javad Heydarian, The 21st century Silk Road: Perils and opportunities of China's Belt and Road Initiative, 2018 σελ. 1.

¹¹ Tom Miller, ό.π., σελ. 461.

Χάρτης 1: Οι οδεύσεις της Οικονομικής Ζώνης και του Θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού¹².

1.2. Ονομασίες και ακρωνύμια

Η εγγενώς ευπροσάρμοστη, αν όχι ασαφής, φύση του διηπειρωτικού αυτού έργου δικαιολογεί την πληθώρα διαφορετικών ονομασιών που του αποδίδονται. Οι ονομασίες και τα ακρωνύμια που απαντώνται στη βιβλιογραφία και στον τύπο είναι (α) New Silk Road, δηλαδή ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, (β) One Belt One Road Initiative (OBOR), δηλαδή η πρωτοβουλία της Μίας Ζώνης και του Ενός Δρόμου, όπου «Ζώνη» είναι η χερσαία Οικονομική Ζώνη του νέου Δρόμου του Μεταξιού και «Δρόμος» είναι ο Θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξιού και (γ) Belt and Road Initiative (BRI), δηλαδή πρωτοβουλία της Ζώνης και του Δρόμου. Χάριν ομοιομορφίας, στην παρούσα εργασία θα χρησιμοποιείται ο όρος «νέος Δρόμος του Μεταξιού», για αναφορές στην συνολική πρωτοβουλία, ενώ όταν υπάρχει ανάγκη ξεχωριστής αναφοράς στο χερσαίο και στο

¹² Peter Cai, ό.π., σελ. 4.

θαλάσσιο μέρος αυτής, για το πρώτο θα χρησιμοποιείται ο όρος «Οικονομική Ζώνη» και για το δεύτερο ο όρος «Θαλάσσιος Δρόμος».

1.3. Η Χρηματοδότηση των έργων του νέου Δρόμου του Μεταξιού

Η ADB εκτιμά ότι η Ασία χρειάζεται 8 τρισεκατομμύρια δολάρια για επενδύσεις σε υποδομές μέσα στην επόμενη δεκαετία¹³. Η Κίνα με την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, δίνει μία ανάσα καλύπτοντας ένα μέρος αυτών των αναγκών. Η προέλευση της χρηματοδότησης είναι ένας παράγοντας που είναι απαραίτητο να εξετάζεται στα έργα υποδομής, καθώς μπορεί να αποβεί καθοριστικός για την κυριότητα των υποδομών ιδιαίτερα σε περιπτώσεις μη ομαλής εξέλιξης των δανειακών συμβάσεων. Ποιοι είναι λοιπόν μέχρι τώρα οι χρηματοδότες πίσω από το φιλόδοξο σχέδιο της Κίνας; Ακολουθεί μία συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων από αυτούς.

1.3.1. Asian Infrastructure Investment Bank

Οι φιλοδοξίες της Κίνας στηρίζονται στην οικονομική της δύναμη. Σύμβολο αυτής της πεποίθησης αποτελεί και η AIIB, μία πολυμερής τράπεζα με έδρα το Πεκίνο, η οποία παρουσιάζεται να έχει στενή σύνδεση με τον νέο Δρόμο του Μεταξιού. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο πρόεδρος Χι πρότεινε για πρώτη φορά τη δημιουργία της πολυμερούς τράπεζας ανάπτυξης τον Οκτώβριο του 2013 στην Τζακάρτα, όπου και ανακοίνωσε το σχέδιο δημιουργίας του Θαλάσσιου Δρόμου¹⁴.

Το εγχείρημα στέφθηκε με απροσδόκητη επιτυχία καθώς μέσα σε δεκαοκτώ μήνες πενήντα επτά χώρες συμφώνησαν να γίνουν ιδρυτικά μέλη της νέας τράπεζας¹⁵. Στα ιδρυτικά μέλη συμπεριλαμβάνονταν οι περισσότερες χώρες τις Ασίας και πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ισπανία. Ακόμα και κράτη με τα οποία η Κίνα έχει ταραχώδεις σχέσεις, όπως οι Φιλιππίνες και το Βιετνάμ, ή γεωπολιτικοί αντίπαλοι αυτής, όπως η Ινδία, αποφάσισαν να συμμετέχουν στην AIIB. Πλέον, η τράπεζα έχει 44 περιφερειακά μέλη, 24 μη περιφερειακά μέλη και 19 υποψήφια μέλη¹⁶. Η Ελλάδα περιλαμβάνεται στα υποψήφια μέλη της τράπεζας.

¹³ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 39.

¹⁴ Tom Miller, ό.π., σελ. 502.

¹⁵ Cary Huang, 57 nations approved as founder members of China-led AIIB, 2015, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/1766970/57-nations-approved-founder-members-china-led-aiib>

¹⁶ Members and Prospective Members of the Bank, <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>

Η ίδρυση της AIIB σηματοδοτεί την αλλαγή στη μέχρι τώρα τακτική της Κίνας, η οποία είναι πλέον πρόθυμη να κατασκευάζει και να χρηματοδοτεί έργα υποδομών προκειμένου να συσφίξει τις σχέσεις της με τις υπόλοιπες χώρες και ιδιαίτερα τις γειτονικές της. Εντούτοις, συχνά αυτή της η προσπάθεια έχει τα αντίθετα αποτελέσματα, καθώς οι ντόπιοι είναι δυσαρεστημένοι από την παρουσία των Κινέζων εργαζομένων και πολλοί από αυτούς φοβούνται ότι το κινεζικό εργατικό δυναμικό θα αποτελέσει αιτία να στερηθούν τα μέσα διαβίωσης τους. Ακόμα, η αυξημένη οικονομική συνεργασία της εκάστοτε χώρας με την Κίνα και το πλήθος κινεζικών επενδύσεων σε αυτή δημιουργεί στους πολίτες την αίσθηση ότι οι κυβερνητικές δομές ευνοούν την Κίνα σε πολιτικό επίπεδο λόγω της οικονομικής εξάρτησης από αυτή. Το γεγονός αυτό δεν μπορεί παρά να γεννά περαιτέρω δυσφορία και αντιδράσεις. Έτσι, η Κίνα, έχοντας αντιληφθεί τα όρια των διμερών σχέσεων με κράτη τα οποία τρέφουν το φόβο ότι θα μεταβληθούν σε υποτελείς της, αποφάσισε να λειτουργήσει ακολουθώντας τη λογική του αμερικανικού συστήματος, δηλαδή μέσω πολυμερών μηχανισμών καθότι οι τελευταίοι εμπνέουν μεγαλύτερη ασφάλεια και αίσθηση αμεροληψίας στα κράτη¹⁷.

Ένας ακόμα λόγος που οδήγησε στην ίδρυση της AIIB ήταν το γεγονός ότι η Κίνα έχει πολύ μικρό ποσοστό συμμετοχής στους υπάρχοντες και κατά βάση ελεγχόμενους από τις ΗΠΑ θεσμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD). Ακόμα και στην ADB, οι προσπάθειες της Κίνας για απόκτηση μεγαλύτερου ποσοστού συμμετοχής ανακόπηκαν από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Η ίδρυση μιας νέας πολυμερούς ασιατικής τράπεζας ήταν λογικό επακόλουθο για μια οικονομική δύναμη όπως η Κίνα. Μάλιστα, ο υπουργός οικονομικών της Κίνας Lou Jiwei είπε ότι η AIIB αποτελεί μία σημαντική κίνηση εκ μέρους της Κίνας για την εκπλήρωση των αυξανόμενων διεθνών ευθυνών της και τη βελτίωση και συμπλήρωση του υπάρχοντος διεθνούς οικονομικού συστήματος¹⁸.

Αισθητή είναι η απουσία των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας από το εγχείρημα. Η πρώτη είδε την ίδρυση της AIIB ως μια απόπειρα της Κίνας να εγκαθιδρύσει ένα νέο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, εναλλακτικό στο υπάρχον και ελεγχόμενο από τις ΗΠΑ. Θεώρησε την κίνηση αυτή ως απειλή, καθώς θα μπορούσε εν δυνάμει, κατά την άποψη της, να τροποποιήσει ριζικά την οικονομική αρχιτεκτονική της Ασίας γι' αυτό

¹⁷ Tom Miller, ό.π., σελ. 515.

¹⁸ Lou Jiwei, Inclusive AIIB can make a difference, 2015, <http://usa.chinadaily.com.cn/a/201506/25/WS5a30960ca3108bc8c672cd2b.html>

προσπάθησε να αποθαρρύνει τους συμμάχους της από το να συμμετέχουν¹⁹. Η κριτική των ΗΠΑ λειτούργησε ως αρνητική διαφήμιση κατά μία έννοια, επιτυγχάνοντας να στρέψει την προσοχή πολλών κρατών στο εγχείρημα, και να κινητοποιήσει ίσως και περισσότερα από αυτά που θα λάμβαναν μέρος στο εγχείρημα υπό διαφορετικές συνθήκες.

Παρά την σύνδεση που θεωρείται ότι υπάρχει ανάμεσα στην AIIB και το νέο Δρόμο του Μεταξιού, η πολυμερής αυτή τράπεζα αποτελεί μεν μια από τις πηγές χρηματοδότησης των έργων του (το 2016, για παράδειγμα, η AIIB ενέκρινε δάνεια 1,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων για εννέα αναπτυξιακά έργα κατά μήκος του νέου Δρόμου του Μεταξιού²⁰), αλλά δεν έχει ως αποκλειστικό σκοπό την χρηματοδότηση αυτών των έργων και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί την πιο σημαντική πηγή χρηματοδότησης, από την άποψη του ύψους των δοθέντων κεφαλαίων²¹. Μάλιστα, αν και το 26,6% ποσοστό ψήφων της Κίνας της δίνει μία κεντρική θέση στην τράπεζα, το ποσοστό αυτό αναπόφευκτα θα μειωθεί με την είσοδο νέων μελών.

1.3.2. New Development Bank

Η New Development Bank (NDB), είναι μία παγκόσμια αναπτυξιακή τράπεζα η οποία ιδρύθηκε το 2015 από τις πέντε χώρες των BRICS, δηλαδή τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία, την Κίνα και τη Νότια Αφρική με στόχο να κινητοποιήσει και να κατευθύνει τη ροή των οικονομικών πόρων προς υποδομές και έργα βιώσιμης ανάπτυξης²². Η NDB εδρεύει στη Σανγκάη, έχει αρχικό κεφάλαιο ύψους 50 δις δολάρια και είναι μία από τους χρηματοδότες της πρωτοβουλίας.

1.3.3. Silk Road Fund

Ακόμα μία πηγή κεφαλαίου για τα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού αποτελεί το Silk Road Fund, το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2015 και χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τα συναλλακτικά αποθέματα της Κίνας. Σε αντίθεση με την AIIB, το Silk Road Fund αποτελεί αμοιβαίο κεφάλαιο το οποίο εγκαθιδρύθηκε με σκοπό να προσφέρει χρηματοδότηση στα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού²³.

¹⁹ Tom Miller, ό.π., σελ. 536.

²⁰ Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, ό.π.

²¹ Shahr Hameiri et. al., The misunderstood AIIB, 2018, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/misunderstood-aiib>.

²² Agreement on the New Development Bank, άρθρο πρώτο.

²³ Tom Miller, ό.π., σελ. 586.

Το εγκεκριμένο κεφάλαιο του είναι 40 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ, όμως το καταβεβλημένο κεφάλαιο ανέρχεται μόλις στα 10 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Επομένως, φαίνεται ότι και η δυνατότητα χρηματοδότησης από το Silk Road Fund είναι αρκετά περιορισμένη δεδομένου του κόστους των έργων υποδομής τα οποία αποτελούν αντικείμενο του νέου Δρόμου του Μεταξιού²⁴.

1.3.4. Εμπορικές Τράπεζες της Κίνας

Μια σημαντική πηγή πιθανής χρηματοδότησης των έργων του νέου Δρόμου του Μεταξιού αποτελούν οι εμπορικές τράπεζες της Κίνας, όπως η Bank of China και η CITIC Bank. Η πρώτη είχε δηλώσει ότι θα προσφέρει από το 2016 έως το 2018 δάνεια ύψους 100 δις δολάρια ΗΠΑ σε έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού, ενώ η δεύτερη εγγυήθηκε δανεισμό ύψους 113 δις δολάρια ΗΠΑ, χωρίς όμως να προσδιορίζει την χρονική περίοδο στην οποία αυτά τα ποσά θα διοχετεύονταν στην αγορά²⁵.

1.3.5. Συστημικές Τράπεζες της Κίνας

Οι μεγάλες συστημικές τράπεζες της Κίνας, δηλαδή η China Development Bank (CDB), Export and Import Bank of China (EIBC), φαίνεται ότι είναι εκείνες οι οποίες στην πραγματικότητα στηρίζουν το φιλόδοξο σχέδιο της Κίνας.

Ο αρχικός σκοπός της CDB ήταν η χρηματοδότηση εγχώριων υποδομών, αλλά από το 2008 έχει αποτελέσει πηγή χρηματοδότησης και για την απόκτηση ξένων πόρων από κρατικές εταιρείες. Ο μέσος ετήσιος καθαρός διεθνής δανεισμός που χορηγήθηκε από την CDB την περίοδο 2008 έως 2014 ξεπέρασε τον δανεισμό όλων των πολυμερών αναπτυξιακών τραπεζών. Παρόλα αυτά, η νέα κατεύθυνση που έχει δοθεί στην CDB είναι να επικεντρωθεί κυρίως στην εγχώρια ανάπτυξη, επομένως δεν είναι ξεκάθαρο το πόσο θα υποστηρίξει ξένες επενδύσεις στο εξής²⁶.

Η EIBC είναι μία κρατική τράπεζα, ο ρόλος της οποίας παραδοσιακά ήταν να διευκολύνει τις εξαγωγές και τις εισαγωγές. Από το 2010, η EIBC έχει καταστεί ένας από τους κύριους χρηματοδότες για έργα στο εξωτερικό και επιπλέον χρηματοδοτεί μία σειρά έργων υποδομής, κάποια από τα οποία εμπίπτουν στο πλαίσιο του νέου Δρόμου

²⁴ Tom Miller, ό.π., σελ. 586.

²⁵ Tom Miller, ό.π., σελ. 586.

²⁶ Tom Miller, ό.π., σελ. 599.

του Μεταξιού²⁷. Μάλιστα, ο δανεισμός σε έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού φαίνεται να έχει αυξηθεί κατά 37% μέσα στο πρώτο εξάμηνο του έτους²⁸.

1.3.6. Σημαντικές εξελίξεις

Στο φόρουμ “Belt and Road” που έλαβε χώρα τον Μάιο του 2017 στο Πεκίνο, ο Χι Jinqing δεσμεύτηκε για πρόσθετη χρηματοδότηση της πρωτοβουλίας, η οποία ανέρχεται τουλάχιστον σε 113 δις δολάρια. Το ποσό αυτό θα εκταμιευθεί από τρεις διαφορετικές πηγές, το Silk Road Fund, την CDB και την EIBC.

Κατά τη διάρκεια του ίδιου φόρουμ, η κινεζική κυβέρνηση προσδιόρισε ως κορυφαίους παίκτες της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού, περίπου 50 κινεζικές κρατικές εταιρείες, οι οποίες έχουν επενδύσει σε περίπου 1.700 έργα της πρωτοβουλίας από το 2013²⁹.

Οι κινέζοι δανειστές, και ιδιαίτερα οι εμπορικές τράπεζες της Κίνας, φαίνεται επίσης να έχουν καθοριστικό ρόλο στο νέο Δρόμο του Μεταξιού. Στοιχεία³⁰ που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του φόρουμ θέλουν τα ετήσια κινέζικα δάνεια σε άλλες χώρες του νέου Δρόμου του Μεταξιού, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων προέρχεται από εμπορικές τράπεζες, να ανέρχονται σε περίπου 130 δισεκατομμύρια δολάρια τα τελευταία χρόνια.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού πέρα από τη σύλληψη του σαν σχέδιο, παραμένει ένα κατεξοχήν κινεζικό εγχείρημα και από την άποψη της χρηματοδότησης του. Η Κίνα, βρίσκεται σε αναζήτηση οικονομικής συνεργασίας με άλλα κράτη που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία και ελπίζει ότι άλλα ταμεία του εξωτερικού θα θεωρήσουν και εκείνα το νέο Δρόμο του Μεταξιού αρκετά ελκυστικό ώστε να επενδύσουν σε αυτόν³¹. Αυτό θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην πρωτοβουλία, γιατί παρά την αποφασιστικότητα της Κίνας να στηρίξει το νέο Δρόμο του Μεταξιού ακόμα και κατ’ αποκλειστικότητα με ίδιους πόρους, οι τελευταίοι δεν παύουν να είναι πεπερασμένοι.

²⁷ Tom Miller, ό.π., σελ. 599.

²⁸ Frank Tang, China's Exim Bank to boost lending in an effort to support exporters hit hard by trade war, 2018 <https://www.scmp.com/news/article/2165169/chinas-exim-bank-boost-lending-effort-support-exporters-hit-hard-trade-war>

²⁹ Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, ό.π.

³⁰ Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, ό.π.

³¹ Brenda Goh et. al., China pledges \$124 billion for new Silk Road as champion of globalization, 2017, <https://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-africa/china-pledges-124-billion-for-new-silk-road-as-champion-of-globalization-idUSKBN18A02I>.

1.4. Οι γεωπολιτικές τάσεις στην Ευρασία και την Αφρική

Για να αναδειχθεί πλήρως η σημασία του νέου Δρόμου του Μεταξιού ως μία καθοριστική γεωπολιτική και γεωοικονομική στρατηγική είναι απαραίτητο αυτή να εξεταστεί στο γεωγραφικό πλαίσιο της Ευρασίας και της Αφρικής, όπου κατά κύριο λόγο στοχεύει η πρωτοβουλία, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί σήμερα.

1.4.1. Η αποδόμηση της Ευρώπης και η ανάδειξη της Ευρασίας

Ο Robert D. Kaplan το Μάιο του 2017 σε έκθεση του για το Πεντάγωνο³², η οποία αργότερα συμπεριλήφθηκε στο βιβλίο του *The Return of Marco Polo's World, War, Strategy and American Interests in the Twenty-First Century*³³, υποστηρίζει ότι όσο η Ευρώπη διασπάται, η Ευρασία αποκτά μεγαλύτερη συνοχή³⁴. Ακόμα, επιχειρηματολογεί ότι η έννοια της «Αφρο-Ευρασίας», που παραπέμπει στον όρο «Νησί του Κόσμου» (“World-Island”), ο οποίος είχε χρησιμοποιηθεί στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τον Βρετανό γεωγράφο Halford Mackinder³⁵, δεν είναι πια στην εποχή μας πρώιμη, αλλά εύστοχη.

Σε αυτήν την έκθεση, ο Kaplan πραγματοποιεί μία καίρια ιστορική και γεωγραφική ανάλυση με την οποία αναδεικνύεται η σταδιακή εκ των έσω διάσπαση της συνοχής του δυτικού πολιτισμού και συστήματος, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και μετά από αυτόν, και η ταυτόχρονη αποδόμηση της Ευρώπης όπως την ξέρουμε. Η Ευρώπη βρίσκεται πλέον σε μία διαδικασία συνένωσης με την Ασία και την Αφρική. Σε αυτή την «Υπερ-ήπειρο» που είναι το αποτέλεσμα της παραπάνω συνένωσης, υποστηρίζει ότι η επιρροή της Δύσης βαίνει μειούμενη, ενώ επανέρχονται στο προσκήνιο παλιότερες δυνάμεις με ηγεμονική παράδοση, μία από τις οποίες αποτελεί η Κίνα³⁶.

Για να ακολουθήσουμε την πορεία της αποδόμησης της Ευρώπης και του σχηματισμού της «Αφρο-Ευρασίας», θα ξεκινήσουμε από την οικοδόμηση αυτής και τη συνακόλουθη παγκόσμια διάδοση των αρχών του δυτικού πολιτισμού. Ο δυτικός πολιτισμός έφτασε στο απόγειο της γεωπολιτικής του συνοχής και δύναμης κατά την περίοδο του Ψυχρού

³² Robert D. Kaplan, *The Return of Marco Polo's World and the U.S. Military Response*, 2017, σελ. 5.

³³ Robert D. Kaplan, *The Return of Marco Polo's World, War, Strategy and American Interests in the Twenty-First Century*, 2018, σελ. 15.

³⁴ “As Europe disappears, Eurasia coheres,” Robert D. Kaplan, *ό.π.*, σελ. 15.

³⁵ Halford J. Mackinder, *Democratic Ideals and Reality*, 1942, σελ. 45-49.

³⁶ Οι παρακάτω παράγραφοι έχουν ως βάση τους κυρίως το έργο του Robert D. Kaplan, *ό.π.*

Πολέμου και μετά από αυτόν. Θεσμοί όπως το NATO και οι Ευρωπαϊκές Κοινοότητες όπως τελικά εξελίχθηκαν στο μόρφωμα της ΕΕ, αποτελούν τις στρατιωτικές και οικονομικές εκφάνσεις του Δυτικού πολιτισμού. Η ΕΕ προσέφερε πολιτική στήριξη και πρακτική εφαρμογή στις αξίες του NATO, δηλαδή σε ένα δίκαιο κράτος έναντι της αυθαιρεσίας, στα κράτη δικαίου έναντι των εθνικών κρατών και στην προστασία των ατόμων ανεξάρτητα από τη φυλή ή τη θρησκεία τους. Υπό αυτές τις αξίες η δημοκρατία έχει να κάνει περισσότερο με την εγκαθίδρυση, οργάνωση και διατήρηση αμερόληπτων θεσμών παρά με την εκλογική διαδικασία.

Η πτώση του κομμουνισμού έδωσε χώρο και δημιούργησε το έδαφος για την επέκταση των συστημάτων του NATO και της ΕΕ στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, από τη Βαλτική Θάλασσα στο βορρά μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα στο νότο. Έτσι, καθώς οι πολιτισμοί συχνά αναπτύσσονται σε αντίθεση με άλλους πολιτισμούς³⁷, οι δυτικές αξίες της δημοκρατίας, όπως αυτή ερμηνεύεται και εφαρμόζεται υπό το πρίσμα του NATO και της ΕΕ, αναπτύχθηκαν σε αντίθεση με τα καθεστώτα ανελευθερίας της Ναζιστικής Γερμανίας και της Σοβιετικής Ρωσίας. Ακόμα, η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το επακόλουθο χάος έδωσαν στο NATO την ευκαιρία να δείξει την εκστρατευτική του ικανότητα στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας και στην ΕΕ να αποκτήσει πρόσβαση στα κράτη του προϋπάρχοντος Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι και ο Ψυχρός Πόλεμος συνέχισαν να επηρεάζουν τα γεγονότα πολύ μετά το τέλος τους. Μία περίοδος πολιτικού και οικονομικού πειραματισμού εγκαινιάστηκε με τα κράτη της Ευρώπης να επενδύουν στην γενναιόδωρη κοινωνική πρόνοια και να υιοθετούν διακρατικούς θεσμούς συνεργασίας και κοινό νόμισμα, σε μία προσπάθεια στην πρώτη περίπτωση να σβήσουν τις μνήμες από τα βάσανα των Παγκόσμιων Πολέμων και στη δεύτερη να ελαχιστοποιήσουν τις εθνικές και πολιτικές συγκρούσεις που γέννησαν τους πολέμους αυτούς. Η πρωτόγνωρη καταστροφή οδήγησε στην δημιουργία ενός ολοκαίνουριου και πρωτοποριακού συστήματος στην Ευρώπη, τα θεμέλια όμως του οποίου φαίνονται να σείονται στις μέρες μας, καθώς σε όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, εκτός από τις πιο πειθαρχημένες κοινωνίες των κρατών της βόρειας Ευρώπης, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας αποδείχθηκε ασύμφορο και το κοινό νόμισμα αποδυνάμωσε τις εσωτερικές οικονομίες των κρατών.

Κατόπιν, η κατάρρευση απολυταρχικών μουσουλμανικών «κρατών-φυλακών», όπως η Λιβύη, η Συρία και το Ιράκ δημιούργησε ένα κύμα προσφυγικών ροών προς την

³⁷ Robert D. Kaplan, ό.π., σελ. 12.

Ευρώπη. Η δημογραφική σύντηξη της Ευρώπης και του μουσουλμανικού κόσμου τονίζει τις ήδη υπάρχουσες αδυναμίες του ευρωπαϊκού συστήματος και θέτει υπό εξέταση τις αρχές στις οποίες αυτό έχει θέσει τα θεμέλια του. Η ελευθερία κίνησης επανεξετάζεται στην πράξη καθώς τα κράτη πασχίζουν να αναχαιτίσουν το προσφυγικό κύμα και η ενιαία οικονομία δοκιμάζεται από κράτη με υψηλά ποσοστά χρέους, τα οποία δεν μπορούν να αντέξουν επιπρόσθετες δαπάνες για την φροντίδα των προσφύγων. Η ελευθερία σαν έννοια διέρχεται κι αυτή κρίση με τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης να κατακλύζεται από ακραίες εθνικιστικές τάσεις. Η φλόγα στο λύχνο του δυτικού πολιτισμού φαίνεται να τρεμοπαίζει.

Όσο η Ευρώπη όπως την ξέρουμε ξεκινά να εξαφανίζεται και η Δύση ως μία εμφανώς καθορισμένη γεωπολιτική δύναμη χάνει την ουσία της, ενώ ο δυτικός πολιτισμός αλλοιώνεται και διαβρώνεται και ένας νέος πολιτισμός ο οποίος θα κληρονομήσει μόνο μερικά από τα στοιχεία του πρώτου³⁸, ανασυντίθεται, η Ευρασία αρχίζει να αποκτά μεγαλύτερη συνοχή.

Τι εννοούμε όμως λέγοντας ότι η Ευρώπη και η Ασία αποκτούν μεγαλύτερη συνοχή; Όχι φυσικά ότι η Ευρασία ενοποιείται με τον θεσμικό τρόπο που ενοποιήθηκε η Ευρώπη κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και μετά από αυτή, αλλά ότι έχει πλέον, σε αναλυτικό επίπεδο ως νοητή μονάδα, σημασία που δεν είχε στο παρελθόν, λόγω των αλληλεπιδράσεων που γεννώνται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, της τεχνολογίας και της γεωπολιτικής. Οι ροές του εμπορίου απλώνονται στο σύνολο της ευρείας αυτής γεωγραφικής περιοχής, ενώ παράλληλα κάθε είδους κρίση που σημειώνεται στη μία άκρη της, έχει συνέπειες στην άλλη. Παράλληλα, λόγω των προσφυγικών κυμάτων από την βόρεια Αφρική και την Εγγύς Ανατολή, που όπως ήδη αναφέρθηκε κατακλύζουν την Ευρώπη και λόγω των αυξημένων αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε χώρες που βρίσκονται στα δύο άκρα του Ινδικού Ωκεανού και διαμέσου αυτού, φαίνεται ότι είναι δυνατό να αναφερθεί κανείς σε συστημική διαμόρφωση όχι μόνο της Ευρασίας αλλά και της «Αφρο-Ευρασίας».

Η διαδικασία ενοποίησης της Ευρασίας διευκολύνεται και επιτείνεται από την μείωση των αποστάσεων μέσω της τεχνολογίας. Νέοι δρόμοι, γέφυρες, λιμάνια, αεροπλάνα, φορτηγά πλοία μεγάλου μεγέθους και οπτικά καλώδια καθιστούν τη χιλιομετρική απόσταση δευτερεύουσας σημασίας. Η Δύση συνεισφέρει στην διαδικασία αυτή μέσω της έννοιας της ενότητας η οποία έχει εμποτιστεί στην αναδυόμενη παγκόσμια

³⁸ Alexander Herzen, *My Past and Thoughts*, 1973, σελ. 390.

κουλτούρα. Φαίνεται, επομένως, ότι στη σημερινή εποχή υπάρχει το εννοιολογικό υπόβαθρο, αλλά και τα τεχνολογικά μέσα για να επέλθει μεγαλύτερη συνένωση απ' ό,τι οποτεδήποτε στο παρελθόν ανάμεσα σε περιοχές που μέχρι τώρα γίνονταν αντιληπτές και ξεχωριστές ενότητες. Η επίταση της συνδεσιμότητας είναι μία έκφανση της ενοποίησης της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής που αποτελεί ταυτοχρόνως αίτιο και επακόλουθο αυτής.

Από την άλλη πλευρά, η ενοποίηση θα φέρει σε επαφή πολλές διαφορετικές κουλτούρες, θρησκείες και ιδεολογίες, γεγονός που είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει πλήθος συγκρούσεων. Ο Samuel Huntington στο άρθρο του "The Class of Civilizations?" υποστήριξε ότι πηγή μεγάλων διαχωρισμών μεταξύ των ανθρώπων και κύρια πηγή συγκρούσεων θα αποτελέσει ο πολιτισμός³⁹. Ο Kaplan ήρθε να αναφέρει ότι καθώς οι θρησκείες και οι πολιτισμοί αποδυναμώνονται λόγω της παγκοσμιοποίησης, θα ανασυσταθούν σε πιο αυστηρή, μονοχρωματική και ιδεολογική μορφή μέσω των επικοινωνιών και κυρίως του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Έτσι οδηγούμαστε όχι στην σύγκρουση των πολιτισμών, αλλά στη σύγκρουση των πολιτισμών που έχουν υποστεί τεχνητή αναδιαμόρφωση⁴⁰. Αυτές οι συγκρούσεις θα επιτείνουν τους διαχωρισμούς όχι μόνο μεταξύ κρατών, αλλά και στο εσωτερικό καθενός από αυτά.

Η αναδυόμενη αναλυτική μονάδα της Ευρασίας αποτελείται από κράτη που καθίστανται όλο και πιο αδύναμα. Οι παλιές αυτοκρατορίες αποδυναμώνονται με πιο αργό ρυθμό από τα λοιπά κράτη, ενώ οι διασυνδέσεις μεταξύ των κρατών πολλαπλασιάζονται. Αυτό οδηγεί στην ανάδειξη των τάσεων της αναρχίας και της μεγαλύτερης συνδεσιμότητας ταυτοχρόνως. Ο κόσμος δεν γίνεται μικρότερος και πιο διαχειρίσιμος, αλλά μεγαλύτερος και πιο χασοκός. Η γεωγραφία καθίσταται σημαντικότερη από τα παγκόσμια σύνορα, οι κρίσεις σε διαφορετικές περιοχές αλληλεπιδρούν και οι περιφερειακές διαμάχες έχουν σχεδόν πάντα παγκόσμιες επιπτώσεις. Η περιγραφή του κόσμου που είχε διαμορφωθεί στις μέρες του αρχαίου Δρόμου του Μεταξιού ως «σύνθετου, ταραχώδη και απειλητικού, εντούτοις επικερδή» φαίνεται να είναι εύστοχη και στις μέρες μας.

³⁹ Samuel Huntington, *The Class of Civilizations?*, Foreign Affairs, 1993, σελ. 22.

⁴⁰ Robert D. Kaplan, *The Return of Marco Polo's World and the U.S. Military Response*, 2017, σελ. 15.

1.4.2. Ο ρόλος του νέου Δρόμου του Μεταξιού στην Ευρασία

Όσο πιο συνεκτική καθίσταται η περιοχή της Ευρασίας και της Αφρικής, τόσο περισσότερο αναδεικνύεται ο ρόλος του νέου Δρόμου του Μεταξιού, καθώς η δυνατότητα των διεθνών παικτών να παρέχουν το απαραίτητο κεφάλαιο και την τεχνολογία για τη δημιουργία, τη συντήρηση ή την επέκταση υποδομών παγκοσμίως θεωρείται πλέον, μαζί με την στρατιωτική και την οικονομική δύναμη, άλλο ένα δείγμα δύναμης και επιρροής. Έτσι, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι το μέσο της Κίνας για να αναδειχθεί ως ο νέος περιφερειακός ηγεμόνας στην περιοχή που θα προκύψει από την περιγραφόμενη συνένωση της Ευρασίας και της Αφρικής.

Τα σχέδια της Κίνας συχνά παραλληλίζονται με την Μογγολική αυτοκρατορία⁴¹. Οι Μογγόλοι είχαν ως στόχο να συνενώσουν όλες τις κατοικημένες περιοχές της Ευρασίας σε μία πολυπολιτισμική αυτοκρατορία και το πιο αποτελεσματικό τους όπλο ήταν όχι η στρατιωτική ισχύς, αλλά το εμπόριο. Η Κίνα μέσω της χρηματοδότησης και κατασκευής έργων, της ανάληψης ηγετικού ρόλου στα περιφερειακά τεκταινόμενα, της προσπάθειας εγκαθίδρυσης θεσμών και δομών που θα διευκολύνουν την συνεργασία σε εμπορικό και σε πολιτισμικό επίπεδο, επεκτείνει την επιρροή της στην περιοχή της Ευρασίας, χωρίς να χρειάζεται να προβάλει την στρατιωτική της δύναμη.

Τα παραπάνω θα θέσουν υπό εξέταση τη θεωρία της ευρασιατικής ενδοχώρας (Heartland Theory) του Halford Mackinder⁴². Σύμφωνα με τον Mackinder, ο πυρήνας της παγκόσμιας επιρροής βρίσκεται σε αυτό που ονομάζει ευρασιατική ενδοχώρα στην θεωρία του, λόγω του μεγέθους της, του πλούτου των φυσικών της πόρων και του μεγάλου πληθυσμού της. Κατά την παραπάνω θεωρία, η χερσαία επιφάνεια του πλανήτη είναι κατακερματισμένη σε τρεις βασικές γεωγραφικές περιοχές με τη μεγαλύτερη που αποτελείται από την Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία να ονομάζεται «Νησί του Κόσμου» (“World-Island”).

⁴¹ Robert D. Kaplan, ό.π., σελ. 19.

⁴² Halford J. Mackinder, ό.π., σελ. 45-49.

Χάρτης 2: Οι γεωγραφικές περιοχές της επίγειας επιφάνειας του πλανήτη σύμφωνα με τη θεωρία του Mackinder⁴³.

Σύμφωνα με τον Mackinder, όποιος κυριαρχεί στην Ανατολική Ευρώπη, είναι κυρίαρχος της ευρασιατικής ενδοχώρας, όποιος κυριαρχεί στην ευρασιατική ενδοχώρα, είναι κυρίαρχος του «Νησιού του Κόσμου» και όποιος κυριαρχεί στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία (που συναποτελούν το «Νησί του Κόσμου»), είναι τελικά κυρίαρχος του κόσμου.

Πολλοί θεωρούν ότι η αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στην περιοχή της Ευρασίας και της Αφρικής θα κορυφωθεί με την Κίνα να είναι η νέα παγκόσμια δύναμη. Εάν πράγματι η Κίνα εξελιχθεί σε περιφερειακό ηγεμόνα της Ευρασίας και της Αφρικής και στη συνέχεια αναδειχθεί ως πρώτη παγκόσμια δύναμη, η θεωρία του Mackinder, παρά τις επικρίσεις που έχει δεχθεί, θα είναι και πάλι επίκαιρη.

Εντούτοις, κανένα κράτος δεν έχει μέχρι τώρα επιτύχει να καταστεί περιφερειακός ηγεμόνας του ανατολικού ημισφαιρίου, όπως είναι οι ΗΠΑ στο δυτικό ημισφαίριο⁴⁴ και αυτό είναι κάτι που οι ΗΠΑ θα προσπαθήσουν να αποτρέψουν⁴⁵.

Στα επόμενα κεφάλαια θα εξεταστεί διεξοδικά η πορεία του νέου Δρόμου του Μεταξιού από την εξαγγελία του από τον Πρόεδρο Χί, μέχρι σήμερα. Πιο συγκεκριμένα, στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στους λόγους που η Κίνα υιοθέτησε τον νέο Δρόμο

⁴³ [Οι κλασικές γεωπολιτικές θεωρίες και οι παγκόσμιες στρατηγικές. Ratzel, Kjellén, Mackinder, Haushofer, Spykman, Mahan, de Seversky.](#)

⁴⁴ Robert D. Kaplan, ό.π., σελ. 176.

⁴⁵ Robert D. Kaplan, ό.π., σελ. 177.

του Μεταξιού υπό το πρίσμα της ιστορίας και της γεωγραφίας της, καθώς και της προσωπικότητας του κεντρικού ηγέτη της. Στο ίδιο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στον τρόπο που η Κίνα προωθεί το νέο Δρόμο του Μεταξιού και στα κέρδη που αποσκοπεί να αποκομίσει από αυτόν. Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται τις αντιδράσεις και τη στάση των ΗΠΑ, της Ρωσίας, της ΕΕ και της Ελλάδας ως προς το νέο Δρόμο του Μεταξιού. Το τέταρτο θα γίνει αξιολόγηση της πορείας της πρωτοβουλίας μέχρι σήμερα και τέλος, θα ακολουθήσουν συμπεράσματα επί του θέματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

2.1. Ιστορική αναδρομή

Το σκεπτικό και οι στόχοι πίσω από το νέο Δρόμο του Μεταξιού θα γίνουν ευκολότερα κατανοητοί αν λάβουμε υπόψη μας την ιστορία της Κίνας και ειδικά την περίοδο που χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της «Εθνικής ταπείνωσης». Ακολουθεί μία σύντομη αφήγηση αυτής⁴⁶, η οποία χρησιμεύει για την σύγχρονη Κίνα ως ο οδηγός όλων αυτών που θέλουν πάση θυσία να αποφύγουν, συντελεί άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα στη χάραξη των πολιτικών της και αναδεικνύει την αναγκαιότητα επιδίωξης του «Κινεζικού Ονείρου» από το ΚΚΚ.

Το 1800, η Κίνα θεωρούσε ότι ήταν ευλογημένη από τους ουρανοί, ούσα η σπουδαιότερη δύναμη του κόσμου, με έναν ηγετικό πολιτισμό. Στην κλασική κινεζική κοσμολογία η Κίνα βρισκόταν στο κέντρο του κόσμου και ήταν ποιητικά γνωστή ως "η Ουράνια Αυτοκρατορία"⁴⁷. Η Κίνα αποτελούσε την κεντρική σφαίρα τριών ομόκεντρων κύκλων. Ο δεύτερος κύκλος περιείχε αποικίες και υποτελή κράτη, όπως η Ιαπωνία, η Κορέα και το Βιετνάμ, ενώ ο τρίτος κύκλος αποτελούνταν από τους ξένους λαούς, οι οποίοι ενίοτε μεταφράζονται ως «βάρβαροι», δηλαδή αυτοί που δεν έχουν μνηθεί και διαφωτιστεί από τον κινεζικό πολιτισμό.

Η δύναμη της Κίνας έφθασε στο αποκορύφωμά της τις δεκαετίες πριν από το 1800. Η δυναστεία Qing είχε συνθλίψει τα μικρότερα έθνη προς τα βόρεια και τα δυτικά, ενσωματώνοντάς τα σε μια διευρυμένη αυτοκρατορία. Αυτή περιελάμβανε το Θιβέτ, τη Μογγολία και ένα μεγάλο κομμάτι της κεντρικής Ασίας, το οποίο μετονομάστηκε σε Xinjiang, που κυριολεκτικά σημαίνει "νέα σύνορα". Είχε ρυθμίσει τις σχέσεις της με τη Ρωσική Αυτοκρατορία, τα βασίλεια της Νοτιοανατολικής Ασίας και το βασίλειο του Νεπάλ. Τα συνοριακά κράτη, από τη Βιρμανία μέχρι την Κορέα, αναγνώριζαν την υπεροχή της Κίνας, καταβάλλοντας φόρο υποτελείας στην αυλή του αυτοκράτορα. Η σχέση υποτελείας δεν ήταν απλώς θέμα υποτελής στον μεγάλο αυτοκράτορα του Πεκίνου. Αντιθέτως, η σχέση της Κίνας με τα υποτελή της κράτη παρείχε αμοιβαία οφέλη, κυρίως στον τομέα του εμπορίου.

⁴⁶ Κύρια πηγή των ακόλουθων παραγράφων είναι η εισαγωγή του Tom Miller, *China's Asian Dream*, 2017, Ηλεκτρονική έκδοση Kindle.

⁴⁷ "The Celestial Empire", Tom Miller, ό.π., σελ. 139.

Το κινεζικό κράτος, ανέπαφο 2.000 χρόνια μετά την ενοποίησή του, δεν είχε αντίπαλο. Με πληθυσμό 328 εκατομμυρίων, η αυτοκρατορία των Qīng ήταν πιο πυκνοκατοικημένη από τη Βρετανία, την Ινδική Αυτοκρατορία των Μαράτα, τη Γαλλική Δημοκρατία, τη Ρωσική Αυτοκρατορία και την Οθωμανική Αυτοκρατορία μαζί. Η οικονομία της ήταν ισχυρότερη από κάθε άλλη, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το ένα τέταρτο της παγκόσμιας παραγωγής. Ήταν δέκα φορές μεγαλύτερη από την ιαπωνική οικονομία και σημαντικά πιο ισχυρή από όλες τις οικονομίες των απομακρυσμένων χωρών της Ευρώπης μαζί, στις οποίες η Κίνα πωλούσε μετάξι, πορσελάνη και τσάι, αλλά για τις οποίες δεν εκδήλωνε περαιτέρω ενδιαφέρον. Η Κίνα ήταν αδιαμφισβήτητα η ηγέτιδα δύναμη στην Ασία, έχοντας υπό την κυριαρχία της μια τεράστια έκταση γης και θάλασσας και κυριαρχώντας στην πολιτιστική τάξη. Με λίγα λόγια ήταν ένας πολιτισμός σε κλίμακα που ο κόσμος δεν είχε δει μέχρι τότε.

Εντούτοις, μέσα σε λίγες δεκαετίες, η φαινομενικά ανυπέρβλητη θέση της Κίνας άλλαξε ριζικά μετά από μια σειρά καταστροφικών γεγονότων. Η παρακμή ξεκίνησε το 1839, όταν τα βρετανικά πυροβόλα όπλα πήραν εκδίκηση για την καταστροφή 20.000 κιβωτίων ινδικού οπίου στο λιμάνι Canton, όταν ο αυτοκράτορας Daoguang προσπάθησε να καταργήσει το επικίνδυνο αυτό εμπόριο. Η Βρετανική Εταιρεία Ανατολικών Ινδιών απέσπασε μία αποφασιστική νίκη στο λιμάνι Canton και το 1842 ο πρώτος Πόλεμος του Οπίου τερματίστηκε με την Συνθήκη του Nanking σύμφωνα με την οποία η Βρετανία ανάγκασε την κυβέρνηση Qīng να πληρώσει ένα τεράστιο ποσό ως αποζημίωση, απαίτησε το άνοιγμα πέντε νέων λιμένων, στους οποίους οι πολίτες της θα απολάμβαναν ελευθερία από τη δικαιοδοσία του αυτοκράτορα και πήρε υπό την κυριαρχία της το Χονγκ Κονγκ.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1850, η Βρετανία και άλλες Δυτικές δυνάμεις απαίτησαν από την Κίνα να ανοιχθεί περαιτέρω ως προς το ξένο εμπόριο, απελευθερώνοντας το εμπόριο οπίου και καταργώντας τους φόρους εισαγωγής. Όταν ο αυτοκράτορας Xianfeng αρνήθηκε τη σύναψη νέας συμφωνίας, τα βρετανικά και τα γαλλικά στρατεύματα έπλευσαν στο λιμάνι της Tianjin και αφού αρχικά αποκρούστηκαν, κατέστρεψαν τις κινεζικές αυτοκρατορικές δυνάμεις και πορεύτηκαν προς το Πεκίνο. Με τον αυτοκράτορα να φυγαδεύεται από την πρωτεύουσα, τα στρατεύματα λεηλάτησαν και έκαψαν το πιο πολύτιμο του απόκτημα, τα Θερινά Ανάκτορα. Τις επόμενες ημέρες οι Δυτικές δυνάμεις ανάγκαζαν την Κίνα να ανοίξει το λιμάνι Tianjin, να παραχωρήσει την περιοχή Kowloon του Χονγκ Κονγκ στη Βρετανία, να νομιμοποιήσει το εμπόριο οπίου και να καταβάλει αποζημιώσεις στη Βρετανία και τη Γαλλία. Παράλληλα, η

Ρωσία, επωφελούμενη από τα τεκταινόμενα, προσάρτησε ένα εκατομμύριο τετραγωνικά χιλιόμετρα από το έδαφος της πατρίδας των αυτοκρατόρων Qing.

Ο δεύτερος πόλεμος του οπίου δεν θα μπορούσε να λάβει χώρα σε χειρότερη χρονική στιγμή για την αυτοκρατορική αυλή, η οποία παράλληλα αντιμετώπιζε τη μεγαλύτερη εγχώρια εξέγερση στην ιστορία της. Ενώ τα ξένα στρατεύματα εισέβαλαν στο αυτοκρατορικό παλάτι από το βορρά, οι επαναστάτες Ταϊπίνγκ διέσχισαν το νότο. Κινέζοι της εθνικής ομάδας Χαν συνέρρεαν, οδηγούμενοι από τον Hong Xiuquan, επαναστατώντας ενάντια στην κυβέρνηση Qing, ορθώς πιστεύοντας ότι ήταν διεφθαρμένη και αναποτελεσματική. Το 1853, ο στρατός των Ταϊπίνγκ κατέλαβε την ανατολική πόλη Ναντσίνγκ, η οποία ανακηρύχτηκε ως η Ουράνια Πρωτεύουσα του Ουράνιου Βασιλείου της Ειρήνης. Οι επαναστάτες κατέλαβαν μεγάλες περιοχές της Κίνας, εγκαθιστώντας μια σκληρή, θεοκρατική εξουσία. Μέχρι το 1864 που η Nanjing ανατράπηκε τελικά από τις δυνάμεις του αυτοκράτορα, οι νεκροί ανέρχονταν σε περισσότερους από 20 εκατομμύρια, καθιστώντας την εξέγερση των Ταϊπίνγκ ως τον πιο αιματηρό εμφύλιο πόλεμο στην ιστορία.

Οι Πόλεμοι του Οπίου και η εξέγερση των Ταϊπίνγκ κατέδειξαν, χωρίς αμφιβολία, τη μειωμένη δύναμη της αυτοκρατορικής αυλής. Αυτή η αδυναμία άνοιξε το δρόμο για το σκοτεινότερο κεφάλαιο της σύγχρονης κινεζικής ιστορίας, το οποίο ξεκίνησε το 1895 με ήττα της Κίνας στον πόλεμο με την Ιαπωνία. Το 1911, η δυναστεία Qing κατέρρευσε και η χώρα βυθίστηκε στη δίνη του πολέμου. Η εθνικιστική κυβέρνηση της δεκαετίας του 1920 επανένωσε για μικρό διάστημα τη χώρα, αλλά σύντομα κατέρρευσε λόγω του εμφυλίου πολέμου ανάμεσα σε αυτή και το ΚΚΚ. Το 1931 η Ιαπωνία εισέβαλε στην βορειοανατολική Κίνα, δημιουργώντας ένα κράτος υποχείριο της. Ο πόλεμος ξέσπασε το 1937, όταν ο αυτοκρατορικός ιαπωνικός στρατός διέσχιζε και κατέστρεφε την Κίνα. Περίπου 20 εκατομμύρια Κινέζοι έχασαν τη ζωή τους σε αυτό που η Κίνα ονομάζει Αντί-Ιαπωνικό Πόλεμο, ενώ σύμφωνα με κινεζικές εκτιμήσεις ο αριθμός αυτός πλησιάζει τα 35 εκατομμύρια.

Όταν οι Κομμουνιστές εξασφάλισαν τελικά τη νίκη επί του Εθνικιστικού Κόμματος του Chiang Kai-shek το 1949, ιδρύοντας τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, πήραν στα χέρια τους μια φτωχή και εξαντλημένη χώρα. Μετά από έναν αιώνα σφαγής και καταστροφής, άρχισαν τον μακρύ και δύσκολο δρόμο της ανοικοδόμησης. Υιοθέτησαν και καθιέρωσαν ένα σύνθημα που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους Κινέζους διανοούμενους το 1915: «ποτέ μην ξεχνάς την εθνική ταπείνωση». Το σύνθημα αυτό, που υπενθυμίζει τις καταχρήσεις και τις καταστροφές τις οποίες υπέστη η Κίνα, διδάσκεται στα σχολεία μέχρι σήμερα. Η Κίνα δεν πρέπει ποτέ να ξεχάσει, γιατί

δεν πρέπει ποτέ να βιώσει ανάλογη ταπείνωση. Η Κίνα δεν πρέπει ποτέ να ξεχάσει, γιατί ο πόνος της ταπείνωσης πρέπει να δώσει ώθηση στην εθνική αναγέννηση.

Κάθε σύγχρονος ηγέτης της Κίνας, ήδη από τον Sun Yat-sen, τον πατέρα της Κινεζικής Δημοκρατίας, επικαλείται το στόχο της εθνικής ανανέωσης. Ο στόχος αυτός αποτυπώνεται ακόμα και στον εθνικό ύμνο της Κίνας, ο οποίος καλεί το έθνος να σηκωθεί και να οικοδομήσει μία ένδοξη Κίνα ξανά:

Σηκωθείτε! Όλοι όσοι αρνείστε να είστε σκλάβοι!

Ας γίνει η σάρκα και το αίμα μας το νέο μας Μεγάλο Τείχος!

Καθώς το κινεζικό έθνος αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη απειλή,

Όλοι με δύναμη βγάζουν τις τελευταίες τους κραυγές.

Σηκωθείτε! Σηκωθείτε! Σηκωθείτε!

Όπως ήδη αναφέραμε, η ένδοξη Κίνα πρέπει να οικοδομηθεί ξανά. Οι ηγέτες της μιλάνε για «αναζωογόνηση» ή «αναγέννηση», δηλαδή για αποκατάσταση αυτού που έχει χαθεί. Η Κίνα ήταν κάποτε ο μεγαλύτερος πολιτισμός, το μεγαλύτερο κράτος στον κόσμο. Πρέπει να είναι και πάλι.

Χωρίς να έχουμε στο νου μας τον «αιώνα της εθνικής ταπείνωσης» της Κίνας, είναι αδύνατο να κατανοήσουμε την απήχηση του «Κινεζικού Ονείρου» του προέδρου Χι. Όπως όλοι οι σύγχρονοι κινέζοι ηγέτες πριν από αυτόν, ο Χι έχει υποσχεθεί να πραγματοποιήσει «την μεγάλη αναγέννηση του κινεζικού έθνους». Η διαφορά με τους μέχρι τώρα ηγέτες έγκειται στο ότι υπό την ηγεσία του, η επιδίωξη του «Κινεζικού Ονείρου» έχει αναχθεί σε φιλοσοφία καθοδήγησης. Το «Κινεζικό Όνειρο» είναι κατ' αρχάς ένα εσωτερικό όραμα, καθώς η Κίνα δεν μπορεί να είναι μεγάλη, αν δεν είναι ισχυρή ως χώρα καθεαυτή, αλλά είναι επίσης ένα όραμα στενά συνδεδεμένο με τη θέση της Κίνας στον κόσμο. Μετά από χρόνια προετοιμασίας, η Κίνα είναι αποφασισμένη να πάρει τη θέση της ως μία σύγχρονη παγκόσμια δύναμη.

Αυτό σημαίνει αλλαγή στις παγκόσμιες ισορροπίες και είναι τρομακτικό για τους γείτονες της Κίνας, επειδή το «Κινεζικό Όνειρο» συνδέεται στενά και με τη στρατιωτική δύναμη. Ο Πρόεδρος Χι λίγο μετά την ανάληψη της θέσης του αρχηγού του ΚΚΚ δήλωσε ότι για να πραγματοποιηθεί η μεγάλη αναγέννηση του κινεζικού έθνους, πρέπει να διατηρηθεί ο δεσμός μεταξύ μιας πλούσιας χώρας και ενός ισχυρού στρατού και να γίνει προσπάθεια να οικοδομηθεί μια ενοποιημένη εθνική άμυνα. Το δίπτυχο «πλούτος και δύναμη» χρησιμοποιείται από πολιτικούς ηγέτες και διανοούμενους ήδη από τον 19^ο αιώνα και αποδίδει με συντομία το σύνθημα «κάνε το κράτος πλούσιο και

ενίσχυσε τη στρατιωτική του δύναμη» το οποίο χρονολογείται πάνω από 2000 χρόνια πίσω, στην Περίοδο των Εμπόλεμων Βασιλείων, η οποία άνοιξε το δρόμο για την ενοποίηση της Κινεζικής Αυτοκρατορίας. Με σημερινούς όρους, η οικονομική ανάπτυξη είναι απαραίτητη για τη δημιουργία ενός πλούσιου κράτους που θα επιτρέψει στον κινέζικο λαό και στον αρχαίο πολιτισμό του να ευημερήσουν. Η ισχυρή οικονομία θα δώσει τα μέσα για τη δημιουργία του ισχυρού στρατού που απαιτείται για την άμυνα της χώρας, έτσι ώστε η Κίνα να μην παρενοχληθεί από ξένες δυνάμεις και να μην καταληφθεί από εισβολείς ποτέ ξανά.

Η στρατιωτική δύναμη χρησιμεύει επίσης στο να εδραιώσει τη νομιμότητα του ΚΚΚ ως υπερασπιστή της Κίνας. Το μήνυμα που το ΚΚΚ επιδιώκει να προβάλλει είναι ότι μόνο αυτό μπορεί να οδηγήσει την Κίνα ξανά στο μεγαλείο. Κινήσεις όπως η μεγάλη στρατιωτική παρέλαση που πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο τον Σεπτέμβριο του 2015, φαινομενικά για τον εορτασμό της 70ης επετείου της νίκης επί της Ιαπωνίας, έχουν ως στόχο να παρουσιάσουν μια εικόνα δύναμης, τόσο για να ενισχύσουν την κυριαρχία του ΚΚΚ στο εσωτερικό της Κίνας, όσο και για να τρομάξουν δυνητικούς εχθρούς στο εξωτερικό της. Εντούτοις, τέτοιες κινήσεις προδίδουν τη βαθιά ανασφάλεια της Κίνας.

Η επιδίωξη της εθνικής δόξας, που τροφοδοτείται από αυτή την ανασφάλεια της Κίνας την ωθεί σε μία πιο δυναμική εξωτερική πολιτική. Πριν από τριάντα χρόνια, το ΚΚΚ θα μπορούσε να στηρίξει την εξουσία του ως κυβερνών κόμμα στην κομμουνιστική ιδεολογία. Αντιθέτως, η εθνικιστική λογική του «Κινεζικού Ονείρου» απαιτεί από την Κίνα να προβάλλει τη δύναμη της στο εξωτερικό. Αυτό σηματοδοτεί μια θεμελιώδη αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της Κίνας. Ο Deng Xiaoping, κορυφαίος ηγέτης της Κίνας από το 1978 έως το 1992, πίστευε ότι η Κίνα έπρεπε να επικεντρωθεί στην εσωτερική αναδιοργάνωση και ενίσχυση και να διατηρήσει χαμηλό προφίλ στις διεθνείς σχέσεις. Ο Πρόεδρος Χι εγκατέλειψε αυτήν την προσέγγιση. Τα σημάδια αυτής της επερχόμενης στροφής υπήρχαν και προτού ακόμα αναλάβει επίσημα την εξουσία όταν, κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού στην Ουάσινγκτον ως αντιπρόεδρος, ζήτησε ένα νέο μοντέλο σχέσεων μεγάλων δυνάμεων. Σύντομα αφότου διαδέχτηκε τον Hu Jintao, ο Χι δήλωσε ότι η Κίνα θα διαδραματίσει έναν ενεργό ρόλο στην Ασία. Αυτή η φαινομενικά αβλαβής φράση ήταν στην πραγματικότητα μια ένδειξη ότι η προγενέστερη προσέγγιση του Deng Xiaoping είχε εγκαταλειφθεί. Από τότε, η Κίνα έχει δώσει προτεραιότητα στις διπλωματικές τις σχέσεις, ειδικά με τις γειτονικές τις χώρες και άρχισε να διαμορφώνει συγκεκριμένες πολιτικές για να μεταφράσει το οικονομικό της βάρος σε περιφερειακή ηγεσία.

Σταδιακά, αλλά όχι πάντα κατά προβλέψιμο τρόπο, οι γεωπολιτικοί μύες της Κίνας αναπτύσσονται για να ταιριάξουν με την οικονομική της δύναμη. Η Κίνα, σύμφωνα με τον διάσημο πολιτικό επιστήμονα David Shambaugh, έχει από καιρό υπάρξει μία «μοναχική δύναμη» που στερείται στενών φίλων και δεν έχει συμμάχους⁴⁸. Η προσέγγιση του Deng Xiaoping υπαγόρευε η στάση της Κίνας στην εξωτερική πολιτική να καθοδηγείται από την αρχή της μη παρέμβασης. Ωστόσο, η ενεργή εξωτερική πολιτική του Προέδρου Χι απαιτεί από την Κίνα να συνεργαστεί στενά με άλλες χώρες. Το Πεκίνο δεν επιδιώκει να οικοδομήσει μια επίσημη δομή συμμαχίας, αλλά ο Χι Jīnpíng ρητά δήλωσε την πρόθεσή του να κάνει περισσότερους φίλους και να δημιουργήσει μια κοινότητα κοινού μέλλοντος στην Ασία. Ο στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ανεπίσημων συμμαχιών και το μέσο για να επιτευχθούν είναι τα κινεζικά κεφάλαια. Καθώς οι γείτονές της θα εξαρτώνται οικονομικά όλο και περισσότερο από αυτήν, η Κίνα πιστεύει ότι η γεωπολιτική επιρροή της θα ενισχυθεί.

Η αποστολή του Προέδρου Χι είναι να επαναφέρει την Κίνα σε αυτό που θεωρεί ως φυσική, νόμιμη και ιστορική θέση της ως τη μεγαλύτερη δύναμη στην Ασία. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η Κίνα πρέπει να αντικαταστήσει τις ΗΠΑ ως τη μόνη υπερδύναμη του κόσμου, αλλά σημαίνει ότι η Ασία πρέπει να κυριαρχεί στη δική της περιφέρεια. Αλλιώς το παραπάνω έχει διατυπωθεί και ως ότι «εναπόκειται στον λαό της Ασίας να διευθύνει τις υποθέσεις της Ασίας, να επιλύει τα προβλήματα της Ασίας και να διατηρεί την ασφάλεια της Ασίας». Μετά από έναν «αιώνα ταπείνωσης», μόνο αυτό το «Ασιατικό Όνειρο» μπορεί να επαναφέρει την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό του έθνους. Για την Κίνα, είναι ένα ένδοξο όραμα, το οποίο έχει σημαντικές συνέπειες για το μέλλον της Ασίας.

Η ενεργή και δυναμική εξωτερική πολιτική της Κίνας στην Ασία βασίζεται στην προώθηση του εμπορίου και των επενδύσεων και στο γεγονός ότι η οικονομία της είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από τις άλλες οικονομίες της Ανατολικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των περισσότερων χωρών της Ασίας, συμπεριλαμβανομένων σχεδόν όλων εκείνων που βρίσκονται σε άμεση εγγύτητα με αυτήν, πράγμα που της δίνει τεράστια οικονομική επιρροή.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού θα συμβάλλει στην ενίσχυση των περιφερειακών επενδύσεων στις οποίες η Κίνα δεν κυριαρχεί ακόμα. Για παράδειγμα στην περιοχή της

⁴⁸ David Shambaugh, The Illusion of Chinese Power, 2014, <https://nationalinterest.org/feature/the-illusion-chinese-power-10739?page=0%2C2>

νοτιοανατολικής Ασίας, η ΕΕ και η Ιαπωνία συμβάλουν περισσότερο ως προς τις επενδύσεις. Χρηματοδοτώντας επενδύσεις σε δρόμους, σιδηρόδρομους, λιμένες και γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε υπανάπτυκτες περιοχές της Ασίας, η πρωτοβουλία στοχεύει να δημιουργήσει μία ακόμα πιο στενή σχέση ανάμεσα στην Κίνα και στους γείτονές της.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι το απόλυτο εργαλείο της Κίνας, για να επιτευχθεί αυτό που ο Χί ορίζει ως «κοινότητα του κοινού πεπρωμένου για την ανθρωπότητα»⁴⁹. Η πρωτοβουλία είναι η πολιτική με την οποία ο Χί Jinping σχεδιάζει να εξασφαλίσει την κληρονομιά του. Με αυτήν θα αναμορφώσει και θα συμπληρώσει την παγκόσμια αρχιτεκτονική και θα θέσει υπό αμφισβήτηση το σύστημα που έχει τεθεί στην Ασία από τις ΗΠΑ ήδη μετά από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Πρόεδρος Χί είναι αποφασισμένος ότι η Κίνα δεν θα είναι πλέον μία χώρα που θα πρέπει να υποχωρεί και να υποκύπτει σε εξωτερικές πιέσεις. Έχει θέσει ως στόχο το 2049, που συμπίπτει με την εκατονταετή επέτειο ίδρυσης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, για την πραγματοποίηση του ονείρου της εθνικής αναζωογόνησης. Μέχρι τα μέσα του αιώνα, η Κίνα πρέπει να είναι «πλούσια και ισχυρή», τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Και ως μεγάλη δύναμη, πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις παγκόσμιες υποθέσεις, βοηθώντας στη διαμόρφωση των διεθνών κανόνων.

Το Πεκίνο ισχυρίζεται ότι δεν έχει φιλοδοξίες να δημιουργήσει μία αυτοκρατορία. «Η Κίνα δεν θα επιβάλει ποτέ τα δεινά που υπέστη κατά το παρελθόν της σε κανένα άλλο έθνος», δήλωσε ο Χί στην παρέλαση του 2015 στο Πεκίνο. «Ο Κινεζικός λαός είναι αποφασισμένος να επιδιώξει φιλικές σχέσεις με όλες τις άλλες χώρες.» Ωστόσο, το «Κινέζικο Όνειρο» είναι, κατά μία έννοια, ένα όνειρο οικοδόμησης μιας ασιατικής αυτοκρατορίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η Κίνα έχει φιλοδοξίες να κατακτήσει ξένα εδάφη, καθώς πέρα από την Θάλασσα της Νότιας Κίνας, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι επιθυμεί εδαφική επέκταση με τη χρήση στρατιωτικής δύναμης, αλλά ότι το όνειρο της εθνικής αναζωογόνησης απαιτεί από την Κίνα να ανακτήσει ό, τι έχει χαθεί, πράγμα που σημαίνει την αποκατάσταση της ιστορικής της θέσης ως κυρίαρχης δύναμης της Ασίας. Η νέα «αυτοκρατορία» της Κίνας θα είναι ανεπίσημη και σε μεγάλο βαθμό οικονομική, και θα έχει ως βάση της τα κεφάλαια της Κίνας και τις υποδομές.

Η αποκατάσταση μιας Σινοκεντρικής τάξης είναι ένα όνειρο που μοιράζονται πολλοί Κινέζοι εθνικιστές. Στο βιβλίο του "The China Dream", ο Liu Mingfu, συνταξιούχος

⁴⁹ Xi's road map to the Chinese Dream, <http://www.atimes.com/article/xis-road-map-chinese-dream/>

συνταγματάρχης του Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού, περιγράφει με εθνικιστική θέρμη πώς λειτουργούσε το παραδοσιακό σύστημα φόρων τιμής:

«Στο σύστημα φόρων τιμής στην Ανατολική Ασία, η Κίνα ήταν το ανώτερο κράτος και πολλά από τα γειτονικά της κράτη ήταν υποτελή κράτη και διατηρούσαν μια σχέση φόρων υποτέλειας και ανταμοιβών. Αυτό ήταν ένα ειδικό περιφερειακό σύστημα μέσω του οποίου διατηρούσαν φιλικές σχέσεις και παρείχαν αμοιβαία βοήθεια. Η έλξη και η επιρροή των πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της αρχαίας Κίνας ήταν τέτοια που τα μικρότερα γειτονικά κράτη όπως θα περίμενε κανείς λειτουργούσαν σε τροχιά γύρω από την Κίνα.

Οι ιστορικοί σε αυτά τα πρώην υποτελή κράτη επισημαίνουν ότι η κινεζική αυτοκρατορία δεν ήταν τόσο καλοκάγαθη όσο παρουσιάζεται από τον Liu Mingfu, και από άλλους υποστηρικτές του κινεζικού νεο-ιμπεριαλισμού. Όμως, αυτή η ρομαντική απόδοση του αυτοκρατορικού παρελθόντος της Κίνας αποτελεί σήμερα την πηγή έμπνευσης της διπλωματίας αμοιβαίου οφέλους της κυβέρνησης. Ουσιαστικά, ο στόχος της οικονομικής διπλωματίας της Κίνας είναι να δημιουργήσει ένα σύγχρονο σύστημα φόρων υποτέλειας, με όλους τους δρόμους -κατά κυριολεξία- να οδηγούν στο Πεκίνο.

Πόσο τελικά πρέπει να ανησυχούν οι γείτονες της Κίνας για τα σχέδια αυτά; Η πρόκληση για τις χώρες στην περιφέρεια της Κίνας είναι να αποσπάσουν τα μεγαλύτερα δυνατά οικονομικά οφέλη ως προς το εμπόριο και τις επενδύσεις χωρίς να απωλέσουν την πολιτική και την οικονομική τους κυριαρχία. Αυτό αποτελεί μία επισφαλή πράξη εξισορρόπησης και παρόλο που όλα τα κράτη στην περιφέρεια της Κίνας εφαρμόζουν στρατηγικές αντιστάθμισης για να διασφαλίσουν ότι δεν θα γίνουν κράτη - υποτελείς και μολονότι το διεθνές σύστημα προστατεύει την κρατική κυριαρχία και τα σύνορα των κρατών, οι πιο αδύναμες χώρες στην περιφέρεια της Κίνας πιθανώς θα δυσκολευτούν να παραμείνουν πραγματικά ανεξάρτητες.

Η οικονομική διπλωματία της Κίνας είναι πιο αποτελεσματική σε μικρές χώρες, όπου η επιρροή της είναι μεγαλύτερη. Αντίθετα, οι ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν λιγότερους λόγους να ανησυχούν. Η Ιαπωνία και η Νότια Κορέα για παράδειγμα είναι από μόνες τους ισχυρές χώρες. Δεν χρειάζονται την Κίνα για την κατασκευή και χρηματοδότηση υποδομών, αντιθέτως είναι ανταγωνιστές στο παιχνίδι της διπλωματίας υποδομών. Επίσης, και οι δύο χώρες αποτελούν σταθερά μέλη του αμερικάνικου συστήματος συμμαχίας. Η παρουσία της Αμερικής στην Ασία με συμμάχους ισχυρές χώρες όπως αυτές είναι ο βασικότερος λόγος που η Κίνα θα δυσκολευτεί να διασφαλίσει τη θέση του τοπικού ηγεμόνα. Η Κίνα θα δυσκολευτεί να πείσει τους εταίρους της ότι το να εγκαταλείψουν μία τάξη πραγμάτων στην οποία άρχει η Αμερική για μία τάξη

πραγμάτων στην οποία άρχει η ίδια είναι προς το συμφέρον τους. Βέβαια, όσο η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη της Κίνας συνεχιστεί, πράγμα που δεν είναι πλέον τόσο βέβαιο όσο στο παρελθόν, τόσο η βαρύτητα της Κίνας θα αυξηθεί τοπικά. Μένει να εξεταστεί κατά πόσο το όραμα μίας εθνικής αναζωογόνησης με τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν ανωτέρω και με εργαλείο το νέο Δρόμο του Μεταξιού αποτελεί μία επιδίωξη που θα ανατρέψει τα παγκόσμια δεδομένα ή απλά μία πολιτική φαντασίωση της Κίνας που την υπερβαίνει οικονομικά.

2.2. Η Γεωγραφία της Κίνας

Ιδιαίτερα κρίσιμη για την κατανόηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι και η γεωγραφική θέση της Κίνας. Με τον νέο Δρόμο του Μεταξιού η Κίνα προσπαθεί να εκμεταλλευτεί εκτός από τα οικονομικά και τα γεωγραφικά πλεονεκτήματά της, αλλά και να καλύψει τα γεωγραφικά μειονεκτήματα της ώστε να επιτύχει καλύτερα και γρηγορότερα τους στόχους της.

Στο τέλος του διάσημου άρθρου του «Ο γεωγραφικός άξονας της ιστορίας», ο Mackinder κάνει μια ανησυχητική αναφορά στην Κίνα. Αφού διασαφηνίζει γιατί το εσωτερικό της Ευρασίας σχηματίζει το υπομόχλιο της γεωστρατηγικής παγκόσμιας δύναμης, υποστηρίζει ότι οι Κινέζοι «θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον κίτρινο κίνδυνο για την ελευθερία του κόσμου, απλώς και μόνο επειδή θα προσθέσουν μια ωκεάνια πρόσοψη στους πόρους της μεγάλης ηπείρου» ένα πλεονέκτημα που κατ' αυτόν απουσιάζει στην περίπτωση της Ρωσίας⁵⁰. Σύμφωνα με την ανάλυση του Mackinder, ενώ η Ρωσία είναι μια χερσαία δύναμη της οποίας το μόνο ωκεάνιο μέτωπο εμποδίζεται κυρίως από τον πάγο της Αρκτικής, η Κίνα είναι επίσης μια ηπειρωτική δύναμη, της οποίας όμως η εικονική εμβέλεια εκτείνεται όχι μόνο στην Κεντρική Ασία, η οποία υπήρξε στρατηγικός πυρήνας της πρώην Σοβιετικής Ένωσης με όλο τον ορυκτό της πλούτο και τον πλούτο σε υδρογονάνθρακες, αλλά και στις κύριες ναυτιλιακές λωρίδες του Ειρηνικού, όπου η Κίνα απολαμβάνει μία ακτογραμμή χιλιάδων χιλιομέτρων με πολλά καλά φυσικά λιμάνια, τα περισσότερα από τα οποία είναι ελεύθερα από πάγο. Όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω, σύμφωνα με τη θεωρία της ευρασιατικής ενδοχώρας (Heartland Theory) του Mackinder, καθώς η Ευρασία ενωμένη με την Αφρική αποτελεί το «Νησί του Κόσμου» ("World-Island"), η Κίνα, ως το μεγαλύτερο ηπειρωτικό έθνος της Ευρασίας με ακτογραμμή τόσο στις τροπικές περιοχές όσο και στην εύκρατη ζώνη, κατέχει την πιο συμφέρουσα θέση του πλανήτη. Ο Mackinder προβλέπει ότι, μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, η

⁵⁰ Halford J. Mackinder, *The Geographical Pivot of History*, 1904.

Κίνα θα καθοδηγούσε τελικά τον κόσμο «οικοδομώντας για το ένα τέταρτο της ανθρωπότητας έναν νέο πολιτισμό»⁵¹. Χρησιμοποιώντας το γεωγραφικό και δημογραφικό κριτήριο, φαίνεται μέχρι στιγμής ότι έχει κάνει μία ακριβή πρόβλεψη για την Κίνα.

Το γεγονός ότι η Κίνα βρίσκεται σε πλεονεκτική γεωγραφικά θέση είναι κάτι τόσο βασικό και προφανές που τείνει να παραβλέπεται σε όλες τις συζητήσεις σχετικά με τον οικονομικό δυναμισμό και την εθνική επιθετικότητα της τις τελευταίες δεκαετίες. Εντούτοις, μια μελέτη του χάρτη είναι απαραίτητη.

Ενώ η Ρωσία βρίσκεται στα βόρεια σε γεωγραφικό πλάτος 50 μοιρών, η Κίνα βρίσκεται στα νότια της, περίπου στο ίδιο εύρος εύκρατου γεωγραφικού πλάτους με τις Ηνωμένες Πολιτείες, με όλες τις διακυμάνσεις του κλίματος και τα οφέλη που συνεπάγονται. Η Κίνα είναι μόνο κατάλι λιγότερο ήπειρος σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, που οριοθετούνται από δύο ωκεανούς και την Καναδική Αρκτική, απειλούνται μόνο από το Μεξικό στα νότια. Από την άλλη πλευρά, οι απειλές για την Κίνα προέρχονται κατά τη διάρκεια της χιλιετούς ιστορίας της κυρίως από τις στέπες στα βόρεια και βορειοδυτικά από Μαντζουρούς, Μογγόλους και Τουρκικούς λαούς⁵².

Στην Κίνα μεγάλα ποτάμια (ο Κίτρινος ποταμός και οι ποταμοί Wei, Han, και Yangzi) ρέουν από τα δυτικά προς τα ανατολικά, από τα ψηλά και ξηρά υψίπεδα του εσωτερικού της Ευρασίας έως τις γεωργικές εκτάσεις κοντά στις ακτές του Ειρηνικού. Αυτές οι γεωργικές εκτάσεις, με τη σειρά τους, χωρίζονται μεταξύ της σχετικά ξηρής περιοχής καλλιέργειας σιταριού της βόρειας Κίνας όπου η περίοδος καλλιέργειας είναι σύντομη, και τον παραγωγικό νότο της Κίνας όπου γίνεται καλλιέργεια ρυζιού. Έτσι, η κατασκευή του Μεγάλου Καναλιού (έτη 605 – 611), το οποίο συνδέει τον Κίτρινο ποταμό και τον ποταμό Yangzi συνέδεσε τον οικονομικά παραγωγικό νότο της Κίνας με τις περιοχές του Βορρά οι οποίες ήταν επιρρεπείς σε ελλείψεις τροφίμων και αποτέλεσε το κλειδί για την κινεζική ενότητα⁵³.

Εντούτοις, οι αντιθέσεις μεταξύ Βόρειας και Νότιας Κίνας είναι επιφανειακές σε σύγκριση με εκείνες μεταξύ του ποιμενικού νομαδισμού των οροπεδίων της Εσωτερικής Ασίας και των εγκατεστημένων χωριών που βασίζονται στην εντατική

⁵¹ Halford J. Mackinder, *Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction*, 1942, σελ. 46–48, 203.

⁵² Robert D. Kaplan, *The Revenge of Geography*, 2012, σελ. 117.

⁵³ Robert D. Kaplan, *ό.π.* σελ. 118.

γεωργία της Κίνας. Ο όρος Εσωτερική Ασία σημαίνει το ευρύ τόξο που εκτείνεται από τη Μαντζουρία μέχρι τη Μογγολία και το Τουρκιστάν μέχρι το Θιβέτ. Στην πορεία της ιστορίας της Κίνας αναπτύχθηκε ένα μοτίβο. Ο εγκατεστημένος γεωργικός πολιτισμός της Κίνας έπρεπε να αγωνίζεται διαρκώς για να δημιουργήσει δικλείδες ασφαλείας ενάντια στους νομαδικούς λαούς των ξηρότερων ορεινών περιοχών με τις οποίες συνορεύει από τρεις πλευρές, από τη Μαντζουρία και προς τα αριστερά μέχρι το Θιβέτ. Η Κίνα έγινε μια τεράστια ήπειρος χάρη στις συνεχείς αλληλεπιδράσεις της με την Εσωτερική Ασία και αυτό είναι που οδηγεί την πολιτική πραγματικότητα της σύγχρονης Κίνας. Πράγματι, ακόμα και σήμερα τίθεται το ερώτημα αν η κυρίαρχη εθνική ομάδα των Κινέζων Χαν, που αποτελεί περισσότερο από το 90% του πληθυσμού της Κίνας και ζει κυρίως στην γεωργική περιοχή της Κίνας, είναι σε θέση να διατηρήσει υπό έλεγχο τους Θιβετιανούς, τους Ουιγούρους Τούρκους και τους Μογγόλους που ζουν στην περιφέρεια, με τον ελάχιστο βαθμό αναταραχής⁵⁴. Ο χειρισμός του θέματος αυτού θα είναι καθοριστικός για τη μοίρα του κινεζικού κράτους, ειδικά καθώς η Κίνα υφίσταται οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές.

Προς το παρόν, η Κίνα βρίσκεται στο αποκορύφωμα της ηπειρωτικής της δύναμης, αν και οι πληγές από τις εδαφικές της απώλειες από τα έθνη της Ευρώπης, της Ρωσίας και της Ιαπωνίας παραμένουν εξαιρετικά πρόσφατες σε σχέση με το ιστορικό βάθος της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, τον 19ο αιώνα, η Κίνα έχασε μεγάλο μέρος της επικράτειάς της, τα υποτελή κράτη του νότου, το Νεπάλ και τη Βιρμανία από τη Μεγάλη Βρετανία, την Ινδοκίνα από τη Γαλλία, την Ταϊβάν και την υποτελή Κορέα και από την Ιαπωνία και τη Μογγολία από τη Ρωσία. Τον εικοστό αιώνα έλαβαν χώρα οι ιαπωνικές κατακτήσεις της χερσονήσου Shandong και της Μαντζουρίας στην καρδιά της Κίνας και όλα αυτά πέραν των εξευτελισμών που υπέστην οι Κινέζοι από συμφωνίες του δέκατου ένατου και των αρχών του εικοστού αιώνα, με βάση τις οποίες τα δυτικά έθνη πήραν τον έλεγχο σε τμήματα των κινεζικών πόλεων. Έχοντας στο νου τα παραπάνω, είναι εύκολο να γίνει αντιληπτό γιατί τη δεκαετία του 1950 άρχισαν να εμφανίζονται σε κινεζικά σχολεία χάρτες μιας Ευρύτερης Κίνας που περιελάμβαναν όλες αυτές τις χαμένες περιοχές, καθώς και το ανατολικό Καζακστάν και το Κιργιστάν. Ο Mao Zedong, ο οποίος ενοποίησε την ηπειρωτική Κίνα για πρώτη φορά από την δυναστεία των Qing, είχε σαφώς αλυτρωτικές ιδέες και είχε εσωτερικεύσει τις πληγές του κάποτε τεράστιου και αυτοκρατορικού κράτους που επέζησε των αιώνων μόνο για να ταπεινωθεί στο πρόσφατο παρελθόν. Ενώ οι ηγέτες της Κίνας στη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα μπορεί να μην έχουν τόσο ευρείες βλέψεις όσο ο Mao, η ιστορία της

⁵⁴ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 120.

Κίνας δεν μπορεί, ωστόσο, να είναι ποτέ μακριά από το μυαλό τους. Αν και τα σημερινά σύνορα της Κίνας περιλαμβάνουν τη Μαντζουρία, την Εσωτερική Μογγολία, το Ανατολικό Τουρκιστάν και το Θιβέτ, δηλαδή όλα τα γύρω οροπέδια και λιβάδια, οι οικονομικές και διπλωματικές στρατηγικές των ηγετών της Κίνας σήμερα δείχνουν μια ιδέα της Κίνας η οποία εκτείνεται πέρα από την εδαφική έκταση ακόμη και της Κίνας του ογδόου αιώνα ή του δέκατου όγδοου αιώνα. Η Κίνα, ένα δημογραφικό μεγαθήριο με την πιο ενεργητική οικονομία του κόσμου τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, επεκτείνει ωστόσο την εδαφική της επιρροή κυρίως μέσω του εμπορίου παρά του εξαναγκασμού⁵⁵.

Η γεωγραφία δείχνει ότι ενώ η πορεία της Κίνας προς την ολοένα μεγαλύτερη παγκόσμια δύναμη μπορεί να μην είναι γραμμική, η Κίνα, ακόμη και σε κοινωνικοοικονομική αναταραχή, θα βρίσκεται στο επίκεντρο της γεωπολιτικής. Και η Κίνα δεν είναι πιθανό να είναι σε πλήρη αναταραχή καθώς συνδυάζει έναν δυτικό μοντερνισμό με ένα καθεστώς κεντρικού ελέγχου που λειτουργεί στο πλαίσιο ενός πειθαρχημένου και περίπλοκου πολιτιστικού συστήματος. Αυτό κάνει την Κίνα αμείλικτη και δυναμική κατά τρόπο διαφορετικό από τις δυτικές δημοκρατίες. Ο εσωτερικός δυναμισμός της Κίνας δημιουργεί εξωτερικές φιλοδοξίες παρά τα εσωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει. Οι αυτοκρατορίες συχνά δεν διαμορφώνονται συνειδητά. Αντίθετα, καθώς τα κράτη γίνονται ισχυρότερα, αναπτύσσουν ανάγκες και εντελώς νέες ανασφάλειες που τους οδηγούν να επεκταθούν με οργανικό τρόπο⁵⁶.

Η Κίνα σταθεροποιεί τα χερσαία της σύνορα και αρχίζει να εστιάζει προς τα έξω. Σε αντίθεση με την Αμερική, η Κίνα δεν έχει ιδεολογία ή σύστημα διακυβέρνησης που επιδιώκει να διαδώσει. Εντούτοις, η Κίνα δεν είναι status quo δύναμη και κινείται προς το εξωτερικό λόγω της ανάγκης εξασφάλισης ενέργειας, μετάλλων και στρατηγικών ορυκτών, προκειμένου να υποστηρίξει το αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο περίπου του ενός πέμπτου της ανθρωπότητας. Πράγματι, η Κίνα έχει καταφέρει να τροφοδοτεί το 23% του παγκόσμιου πληθυσμού από το 7% της καλλιεργήσιμης γης και τώρα βρίσκεται υπό λαϊκή πίεση για να επιτύχει να παρέχει έναν τρόπο ζωής της μεσαίας τάξης για μεγάλο μέρος του αστικού πληθυσμού της⁵⁷.

⁵⁵ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 120.

⁵⁶ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 121.

⁵⁷ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 122.

Για την εκπλήρωση αυτού του έργου, η Κίνα έχει δημιουργήσει επωφελείς σχέσεις εξουσίας τόσο με γειτονικές όσο και με μακρινές περιοχές πλούσιες σε πόρους που χρειάζεται για να τροφοδοτήσει την ανάπτυξή της. Αυτό που οδηγεί την Κίνα να κινηθεί πέρα από τα επίσημα σύνορά της είναι το εθνικό της συμφέρον και δη η οικονομική της επιβίωση και ανάπτυξη. Επιδιώκει να αναπτύξει μια παρουσία που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σχεδόν αποικιακή σε όλα τα μέρη της υποσαχάριας Αφρικής που είναι προικισμένα με αποθέματα πετρελαίου και ορυκτών και θέλει να εξασφαλίσει την πρόσβαση σε λιμάνια στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας και τον παρακείμενο Ινδικό Ωκεανό, που συνδέουν τον πλούσιο σε υδρογονάνθρακες Αραβικό-Περσικό κόσμο με τις κινεζικές ακτές. Το Πεκίνο δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το είδος του καθεστώτος με το οποίο συνεργάζεται καθώς απαιτεί σταθερότητα και όχι «αρετή» όπως την αντιλαμβάνεται η Δύση. Και επειδή ορισμένα από αυτά τα καθεστώτα είναι αυταρχικά, η παγκόσμια αναζήτηση πόρων της Κίνας την φέρνει σε σύγκρουση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και με χώρες όπως η Ινδία και η Ρωσία με τις σφαίρες επιρροής των οποίων συγκρούεται⁵⁸.

Η αναδυόμενη περιοχή επιρροής της Κίνας στην Ευρασία και την Αφρική (το "World-Island" του Mackinder) αναπτύσσεται, όχι με την ιμπεριαλιστική έννοια του 19ου αιώνα, αλλά με πιο διακριτικό τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Απλά και μόνο με την εξασφάλιση των οικονομικών αναγκών της, η Κίνα μετατοπίζει την ισορροπία ισχύος στο Ανατολικό Ημισφαίριο, γεγονός που αφορά κατ' ουσία τις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην ξηρά και στη θάλασσα, η επιρροή του Πεκίνου, βασιζόμενη στην ευνοϊκή τοποθεσία της Κίνας στον χάρτη εκτείνεται από την Κεντρική Ασία έως τη Ρωσική Άπω Ανατολή και από τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας στον Ινδικό Ωκεανό. Η Κίνα είναι μια ανερχόμενη ηπειρωτική δύναμη και κατά τη διάσημη ρήση του Ναπολέοντα, «οι πολιτικές τέτοιων κρατών είναι συμφυείς με τη γεωγραφία τους»⁵⁹.

Η θέση της Κίνας στον χάρτη της Κεντρικής-Ανατολικής Ασίας είναι, όπως αναφέρθηκε, πλεονεκτική. Αλλά ως προς κάποια σημεία η Κίνα του 21ου αιώνα είναι επικίνδυνα ατελής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Μογγολίας (γεωγραφική «Εξωτερική Μογγολία») στα βόρεια. Η Μογγολία, με μια από τις χαμηλότερες πυκνότητες πληθυσμού στον κόσμο, απειλείται από τις πιο πρόσφατες μεγάλες ιστορικές μεταναστεύσεις της Ευρασίας - αυτές ενός αστικού κινεζικού πολιτισμού με την τάση να

⁵⁸ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 122.

⁵⁹ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 122.

κινείται βόρεια. Η αυτόνομη περιφέρεια της εσωτερικής Μογγολίας της Κίνας έχει ήδη κατακλυσθεί από μετανάστες κινέζους της εθνικής ομάδας Χαν και οι κάτοικοι της Εξωτερικής Μογγολίας ανησυχούν ότι είναι οι επόμενοι που πρόκειται να κατακτηθούν δημογραφικά. Έχοντας κάποτε κατακτήσει την Εξωτερική Μογγολία μετακινώντας τη γραμμή καλλιέργειας προς τα βόρεια, η Κίνα μπορεί να είναι έτοιμη να κατακτήσει τη Μογγολία μέσω της παγκοσμιοποίησης. Η Κίνα επιθυμεί το πετρέλαιο, τον άνθρακα, το ουράνιο και άλλα στρατηγικά ορυκτά και πλούτο και κενά λιβάδια της περιοχής που υπήρξε κάποτε υπό την κατοχή της. Η κατασκευή δρόμων πρόσβασης στη Μογγολία πρέπει να εξεταστεί υπό αυτό το φως. Με την ανεξέλεγκτη εκβιομηχάνιση και αστικοποίηση, η Κίνα είναι ο κορυφαίος καταναλωτής αλουμινίου, χαλκού, άνθρακα, μολύβδου, νικελίου, ψευδαργύρου, κασσίτερου και σιδηρομεταλλεύματος στον κόσμο, τα οποία υπάρχουν σε αφθονία στη Μογγολία⁶⁰.

Βόρεια της Μογγολίας, καθώς και βόρεια των τριών επαρχιών της Μαντζουρίας της Κίνας, βρίσκεται η ρωσική Άπω Ανατολή, μια τεράστια δασική έκταση που βρίσκεται ανάμεσα στη λίμνη Βαϊκάλη και το Βλαδιβοστόκ. Η Ρωσία επεκτάθηκε σε αυτή την περιοχή τον 19ο και στις αρχές του εικοστού αιώνα κατά τη διάρκεια μιας περιόδου εθνικιστικού ιμπεριαλισμού και σε μια εποχή κινεζικής αδυναμίας που έχει παρέλθει από καιρό. Αυτή η απέραντη έκταση που έχει περίπου το διπλάσιο μέγεθος της Ευρώπης, έχει έναν ισχνό πληθυσμό 6,7 εκατομμυρίων ανθρώπων που ήδη βρίσκεται σε περαιτέρω διαδικασία μείωσης. Ωστόσο, στην άλλη πλευρά των συνόρων, στο εσωτερικό της Μαντζουρίας, βρίσκονται 100 εκατομμύρια Κινέζοι, μια πυκνότητα πληθυσμού εξήντα δύο φορές μεγαλύτερη από αυτήν στην ανατολική Σιβηρία. Η απόκτηση πόρων είναι ο κύριος στόχος της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και η δημογραφικά άγονη Άπω Ανατολή της Ρωσίας είναι γεμάτη με μεγάλα αποθέματα φυσικού αερίου, πετρελαίου, ξυλείας, διαμαντιών και χρυσού. Εδώ, όπως και στη Μογγολία, δεν πρόκειται για εισβολή στρατού ή για επίσημη προσάρτηση, αλλά για σταδιακό κινεζικό δημογραφικό και εταιρικό έλεγχο σε μια περιοχή, μεγάλα τμήματα της οποίας κατείχε η Κίνα κατά τη διάρκεια των δυνασθειών Ming και Qing⁶¹.

Πρόκειται άραγε η γεωγραφία να απομακρύνει για άλλη μια φορά τη Ρωσία και την Κίνα, της οποίας η τρέχουσα συμμαχία είναι κυρίως τακτική; Και θα μπορούσαν να επωφεληθούν από το γεγονός αυτό, όπως στο παρελθόν, οι Ηνωμένες Πολιτείες; Πιθανότατα ναι, αν και αυτή τη φορά, με την Κίνα να είναι η μεγαλύτερη δύναμη, οι

⁶⁰ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 122.

⁶¹ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 123.

Ηνωμένες Πολιτείες θα μπορούσαν ενδεχομένως να συνεργαστούν με τη Ρωσία σε μια στρατηγική συμμαχία για να ισορροπήσουν ενάντια της, ώστε να απομακρύνουν την προσοχή της από την Πρώτη Νησιωτική Αλυσίδα στον Ειρηνικό Ωκεανό και προς τα χειρσαία σύνορά της. Πράγματι, για να παρεμποδισθεί η ανάπτυξη κινεζικής ναυτικής παρουσίας κοντά στην Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα και την Ταϊβάν, η Αμερική θα πρέπει να ασκήσει πίεση σε βάσεις στην Κεντρική Ασία κοντά στην Κίνα, καθώς και να αναπτύξει μια ιδιαίτερα φιλική σχέση με τη Ρωσία. Η πίεση στην ξηρά μπορεί να βοηθήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες να υπονομεύσουν την Κίνα στη θάλασσα⁶².

Η Xinjiang, η δυτικότερη επαρχία της Κίνας, σημαίνει "Νέα Κυριαρχία" και αυτό που κυριαρχείται από τους Κινέζους είναι το Ανατολικό Τουρκιστάν, μια περιοχή απομακρυσμένη από το δημογραφικό κέντρο της Κίνας που καθίσταται ακόμα πιο απομακρυσμένη διότι παρεμβάλλεται μεταξύ τους η έρημος Gobi. Η Xinjiang έγινε μέρος της Κίνας στα μέσα του δέκατου όγδοου αιώνα, όταν ο αυτοκράτορας Qing (Manchu) Qianlong κατέκτησε τεράστιες περιοχές του δυτικού εδάφους, διπλασιάζοντας κατά συνέπεια το μέγεθος της Κίνας και εδραιώνοντας σταθερά δυτικά σύνορα με τη Ρωσία. Έκτοτε η ιστορία της επαρχίας χαρακτηρίστηκε από παρατεταμένη αναταραχή. Υπήρξαν εξεγέρσεις και περίοδοι ανεξάρτητης τουρκικής κυριαρχίας μέχρι τη δεκαετία του 1940. Το 1949, οι κομμουνιστές του Mao ενσωμάτωσαν βίαια την επαρχία στη υπόλοιπη Κίνα. Εντούτοις ακόμα και πρόσφατα δηλαδή το 1990 και πάλι το 2009, υπήρξαν ταραχές και αιματοχυσία ενάντια στην κινεζική κυριαρχία από την εθνότητα των Ουιγούρων Τούρκων, μια υποδιαίρεση των Τούρκων που κυβέρνησαν τη Μογγολία από το 745 έως το 840. Οι Ουιγούροι, που αριθμούν περίπου οκτώ εκατομμύρια, είναι λιγότερο από το ένα τοις εκατό του πληθυσμού της Κίνας, αλλά αποτελούν το 45% της επαρχίας Xinjiang, που είναι η μεγαλύτερη επαρχία της Κίνας.

Ο πληθυσμός της Κίνας συγκεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στις παράκτιες περιοχές κοντά στον Ειρηνικό και στις κοιλάδες των ποταμών στο κέντρο της χώρας, με τα ξηρότερα οροπέδια, συχνά σε μεγάλα υψόμετρα, στην απέραντη δυτική και νοτιοδυτική περιοχή να παραμένουν σχετικά άδεια, και παράλληλα αποτελούν την κατοικία των Ουιγούρων και των Θιβετιανών μειονοτήτων, μειονοτήτων που τρέφουν αντί-κινεζικά αισθήματα. Η κινεζική επικράτεια σήμερα επικαλύπτει όχι μόνο την Τουρκική Κεντρική Ασία και το ιστορικό Θιβέτ, και αυτή είναι η κυρίαρχη χαρτογραφική πρόκληση που αντιμετωπίζει το Πεκίνο. Από την πλευρά του Πεκίνου δεν υπάρχει εναλλακτική λύση

⁶² Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 123.

πέρα από τον κινεζικό έλεγχο επί των παρακείμενων οροπεδίων του. Αυτό συμβαίνει μεταξύ των άλλων επειδή το Θιβέτ, με τα νερά του Κίτρινου ποταμού και των ποταμών Yangzi, Mekong, Salween, Brahmaputra, Indus και Sutlej, μπορεί να αποτελεί την μεγαλύτερη αποθήκη γλυκού νερού στον κόσμο σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Κίνα έως το 2030 αναμένεται να υπολείπεται των αναγκών της σε νερό κατά 25%. Για να διασφαλισθούν αυτές οι περιοχές, στο έδαφος των οποίων βρίσκονται δισεκατομμύρια τόνοι πετρελαίου, φυσικού αερίου και χαλκού, Κινέζοι από την εθνική ομάδα Χαν έχουν μεταναστεύσει σε αυτές ανά τις δεκαετίες. Στην περίπτωση της επαρχίας Xinjiang, χρησιμοποιήθηκε και μία επιθετική προσέγγιση απέναντι στις ανεξάρτητες εθνικές τουρκικές δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας, έτσι ώστε οι Ουιγούροι να μην έχουν ποτέ πολιτική και γεωγραφική οπίσθια βάση για να αμφισβητήσουν την κυριαρχία του Πεκίνου⁶³.

Στην Κεντρική Ασία, όπως και στην ανατολική Σιβηρία, η Κίνα ανταγωνίζεται έντονα με τη Ρωσία για μια σφαίρα επιρροής. Το εμπόριο μεταξύ της Κίνας και της πρώην Σοβιετικής Κεντρικής Ασίας αυξήθηκε από 527 εκατομμύρια δολάρια το 1992 σε 25,9 δισεκατομμύρια δολάρια το 2009. Ωστόσο, τα κύρια μέσα επηρεασμού του Πεκίνου είναι προς το παρόν δύο μεγάλοι αγωγοί, ένας από τους οποίους θα μεταφέρει πετρέλαιο από την Κασπία Θάλασσα διαμέσου του Καζακστάν στο Xinjiang και ο άλλος θα μεταφέρει φυσικό αέριο από τα σύνορα Τουρκμενιστάν-Ουζμπεκιστάν, διαμέσου του Ουζμπεκιστάν και του Καζακστάν, στο Xinjiang. Ούτε σε αυτή την περίπτωση θα είναι απαραίτητη στρατιωτική δράση καθώς η Κίνα επεκτείνεται στην Ευρασιατική Ενδοχώρα ("Heartland") του Mackinder, ως αποτέλεσμα μιας ακόρεστης ζήτησης για ενέργεια και του εσωτερικού κινδύνου που θέτουν οι εθνικές μειονότητες της⁶⁴.

Σε όλα αυτά, η Κίνα δεν αποφεύγει τον κίνδυνο. Εποφθαλμιώντας κάποια από τα τελευταία ανεκμετάλλετα κοιτάσματα χαλκού, σιδήρου, χρυσού, ουρανίου και πολύτιμων λίθων στον κόσμο, η Κίνα ήδη εξορύσσει χαλκό σε εμπόλεμη ζώνη στο Αφγανιστάν, ακριβώς νότια της Καμπούλ. Η Κίνα οραματίζεται το Αφγανιστάν (και το Πακιστάν) ως ασφαλείς διόδους για δρόμους και ενεργειακούς αγωγούς από τους οποίους θα μεταφέρονται φυσικοί πόροι από τα λιμάνια του Ινδικού Ωκεανού. Η Κίνα είναι εξαιρετικά ενεργή ως προς την κατασκευή δρόμων που θα συνδέουν την επαρχία Xinjiang με το Κιργιζιστάν, το Τατζικιστάν και το Αφγανιστάν. Η Κίνα βελτιώνει τις

⁶³ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 124.

⁶⁴ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 125.

σιδηροδρομικές υποδομές που προσεγγίζουν το Αφγανιστάν από πολλές κατευθύνσεις. Έτσι, αν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών καταλήξουν στη σταθεροποίηση των περιοχών αυτών, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να ενισχυθεί η γεωπολιτική θέση της Κίνας καθώς αν και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις είναι εφήμερες, εντούτοις οι δρόμοι, οι σιδηροδρομικές συνδέσεις και οι αγωγοί μπορούν να διαρκέσουν κατ' ουσία για πάντα⁶⁵.

Όπως η έρημος Taklamakan της επαρχίας Xinjiang, έτσι και το μεγάλο οροπέδιο του Θιβέτ, πλούσιο σε χαλκό και σιδηρομεταλλεύματα, αντιπροσωπεύει μεγάλο μέρος της επικράτειας της Κίνας. Για το λόγο αυτό, εύκολα γίνεται κατανοητός ο τρόμος με τον οποίο το Πεκίνο βλέπει την αυτονομία του Θιβέτ, πόσο μάλλον την ανεξαρτησία. Χωρίς το Θιβέτ θα υπήρχε μια πολύ συρρικνωμένη Κίνα και ουσιαστικά μία διευρυμένη ινδική υποήπειρος. Αυτό εξηγεί τον ρυθμό των κινεζικών οδικών και σιδηροδρομικών έργων σε ολόκληρο τον ορεινό όγκο του Θιβέτ⁶⁶.

Εάν το Πακιστάν, με το οδικό του δίκτυο το οποίο είναι κατασκευασμένο από την Κίνα και με το επίσης κινεζικό σχέδιο λιμένα για τον Ινδικό Ωκεανό, γίνει αντιληπτό ως μελλοντική ζώνη της Ευρύτερης Κίνας, και αν στην ίδια κατηγορία καταταχθούν και τα σχετικά αδύναμα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας, τότε η Ινδία, με τον πληθυσμό δισεκατομμυρίων της, είναι ένα γεωγραφικό εμπόδιο σε αυτή τη μεγάλη σφαίρα κινεζικής επιρροής. Πράγματι, η Ινδία και η Κίνα με τους τεράστιους πληθυσμούς τους, τις πλούσιες και πολύ διαφορετικές πολιτιστικές εμπειρίες τους, τη γεωγραφική τους εγγύτητα και διασυννοριακές διαφορές τους, προορίζονται από τη γεωγραφία, παρά τη συμπληρωματική εμπορική τους σχέση, να είναι αντίπαλοι μέχρι κάποιο βαθμό. Το ζήτημα του Θιβέτ έχει ως επακόλουθο να πυροδοτείται αυτή η αντιπαλότητα. Η Κίνα έχει επίσης επεκτείνει τη στρατιωτική της επιρροή στο ασταθές κράτος των Ιμαλαΐων, το Νεπάλ, επιρροή την οποία η Ινδία έχει αντιμετωπίσει συνάπτοντας τη δική της συμφωνία αμυντικής συνεργασίας μαζί του. Η Κίνα και η Ινδία θα παίξουν ένα «Μεγάλο Παιχνίδι» όχι μόνο στο Νεπάλ, αλλά και στο Μπαγκλαντές και τη Σρι Λάνκα.

Φυσικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το να συνορεύει με τόσες πολλές προβληματικές περιοχές θα περιόριζε την κινεζική εξουσία, και έτσι η γεωγραφία θα αποτελούσε εμπόδιο στις κινεζικές φιλοδοξίες, καθώς η Κίνα είναι ουσιαστικά περικυκλωμένη. Ωστόσο, δεδομένης της οικονομικής και δημογραφικής επέκτασης της Κίνας τις τελευταίες δεκαετίες, και των εύλογων προοπτικών της για συνεχιζόμενη, αν

⁶⁵ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 125.

⁶⁶ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 125.

και μειωμένη, οικονομική ανάπτυξη στο άμεσο μέλλον, πολλά χερσαία σύνορα της Κίνας μπορούν να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστής δύναμης καθώς είναι η Κίνα που διεισδύει σε αυτές τις λιγότερο δυναμικές και λιγότερο κατοικημένες περιοχές και όχι το αντίστροφο. Τα σύνορα δεν αποτελούν το πρόβλημα της Κίνας, το πρόβλημά της είναι η κινεζική κοινωνία, η οποία επιθυμεί περισσότερη ευημερία ενώ ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας επιβραδύνεται με αποτέλεσμα να αυξάνεται το φάσμα των πολιτικών αναταραχών. Και στην περίπτωση της Κίνας, σοβαρές αναταραχές θα μπορούσαν να την καταστήσουν ευάλωτη στις περιφέρειές της όπου όπως αναφέρθηκε υπάρχουν έντονες εθνοτικές μειονότητες⁶⁷.

Η πιο πλεονεκτική διέξοδος για τις φιλοδοξίες της Κίνας είναι προς τα σχετικά αδύναμα κράτη της Νοτιοανατολικής Ασίας. Και εδώ, η γεωγραφία της Κίνας είναι ατελής. Η Κίνα κυριάρχησε στο Βιετνάμ κατά την πρώτη χιλιετία της σύγχρονης εποχής. Η δυναστεία Yuan της Κίνας (Μογγολικής καταγωγής) εισέβαλε στη Βιρμανία, το Σιάμ και το Βιετνάμ στα τέλη του 13ου αιώνα. Η κινεζική μετανάστευση στην Ταϊλάνδη χρονολογείται πολλούς αιώνες πριν. Η έλλειψη ενός Σινικού Τείχους στα νοτιοανατολικά της Κίνας δεν οφείλεται μόνο στα δάση και τις ορεινές πτυχές μεταξύ της Κίνας και της Βιρμανίας, αλλά και επειδή η επέκταση των Κινέζων σε όλο αυτό το σύνορο από τη Βιρμανία στα δυτικά προς το Βιετνάμ στα ανατολικά ήταν πιο ρευστή από ότι στα βόρεια της Κίνας. Υπάρχουν λίγα φυσικά εμπόδια που χωρίζουν την Κίνα από τμήματα της Βιρμανίας και από την Ταϊλάνδη, το Λάος και το Βιετνάμ. Στην πυκνοκατοικημένη αυτή περιοχή του ποταμού Mekong όπου οι χώρες της Ινδοκίνας συνδέονται είτε οδικώς είτε μέσω της κυκλοφορίας των ποταμών, το Kunming στην επαρχία Yunnan της Κίνας θα μπορούσε να λειτουργήσει ως εικονική πρωτεύουσα, της οποίας τα φράγματα μπορούν να παράσχουν ηλεκτρική ενέργεια⁶⁸.

Η Βιρμανία είναι το κράτος της Νοτιοανατολικής Ασίας με τη μεγαλύτερη έκταση στην περιοχή. Η Βιρμανία, επίσης, όπως η Μογγολία, η Ρωσική Άπω Ανατολή και άλλα εδάφη στα τεχνητά χερσαία σύνορα της Κίνας, είναι ένα ασθενικό κράτος στο οποίο υπάρχουν σε αφθονία τα μέταλλα, οι υδρογονάνθρακες και οι άλλοι φυσικοί πόροι που η Κίνα οπωσδήποτε χρειάζεται. Η απόσταση ανάμεσα στην επαρχία Yunnan της Κίνας και στην ακτή του Ινδικού Ωκεανού της Βιρμανίας (όπου η Κίνα και η Ινδία ανταγωνίζονται για αναπτυξιακά δικαιώματα) είναι λιγότερο από οχτακόσια χιλιόμετρα. Αυτό είναι κρίσιμο και πάλι ως προς τη συζήτηση για το μέλλον των αγωγών, σε αυτήν

⁶⁷ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 126.

⁶⁸ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 126.

την περίπτωση φυσικού αερίου από υπεράκτια πεδία στον Κόλπο της Βεγγάλης, που θα επεκτείνουν την εμβέλεια της Κίνας πέρα από τα νόμιμα σύνορά της στα φυσικά γεωγραφικά και ιστορικά όριά της. Αυτό θα συμβεί σε μια Νοτιοανατολική Ασία στην οποία το πρώην ισχυρό κράτος της Ταϊλάνδης μπορεί να εξισοροποιήσει ολόενα και λιγότερο την Κίνα, η οποία με την πληθώρα χρηματικών κεφαλαίων της, αναπτύσσει διμερείς στρατιωτικές σχέσεις με την Ταϊλάνδη και άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας⁶⁹.

Επίσης στην Νοτιοανατολική Ασία, ο έντονος εξισλαμισμός οδήγησε μεγάλο αριθμό Κινέζων να εγκαταλείψουν τη Μαλαισία τα τελευταία χρόνια, αν και η χώρα τίθεται όλο και περισσότερο κάτω από τη σκιά της Κίνας στον οικονομικό τομέα καθώς οι περισσότερες εισαγωγές της Μαλαισίας προέρχονται από αυτήν. Αν και οι ίδιοι οι Κινέζοι δεν είναι δημοφιλείς στη Μαλαισία, η Κίνα ως κράτος είναι πολύ μεγάλη για να της αντισταθούν. Ο φόβος που προκαλεί η Κίνα φαίνεται πιο ξεκάθαρα από τις ενέργειες της Σιγκαπούρης, μίας πόλης – κράτους που βρίσκεται σε στρατηγική θέση κοντά στο στενότερο σημείο των Στενών της Malacca. Στη Σιγκαπούρη, οι Κινέζοι ως εθνότητα ξεπερνούν τους Μαλαισιανούς κατά 77% προς 14%. Ωστόσο, η Σιγκαπούρη φοβάται το ενδεχόμενο να γίνει υποτελές κράτος της Κίνας γι' αυτό ανέπτυξε μια μακροχρόνια σχέση στρατιωτικής εκπαίδευσης με την Ταϊβάν. Ο βαθμός στον οποίο η Σιγκαπούρη θα μπορέσει να διατηρήσει την ανεξαρτησία της, όπως και οι εξελίξεις στη Μογγολία, θα αποτελέσει δείκτη της περιφερειακής επιρροής του Πεκίνου. Η Ινδονησία, από την πλευρά της, είναι εγκλωβισμένη μεταξύ της ανάγκης μιας ναυτικής παρουσίας των ΗΠΑ προς αντιστάθμιση έναντι της Κίνας και του φόβου ότι εάν φαίνεται έντονα ως σύμμαχος των ΗΠΑ, θα εξοργίσει τον υπόλοιπο ισλαμικό κόσμο. Η Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών που εγκαινιάστηκε πρόσφατα μεταξύ Κίνας και ASEAN (Ένωσης Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας) καταδεικνύει τη σχέση υποτέλειας που αναπτύσσεται μεταξύ της Κίνας και των νότιων γειτόνων της. Η Κίνα ακολουθώντας τη στρατηγική του διαίρει και βασίλευε, διαπραγματεύεται ξεχωριστά με κάθε χώρα της ASEAN παρά με όλες ως σύνολο. Η Κίνα χρησιμοποιεί την ASEAN ως αγορά για τα αγαθά της υψηλής αξίας, ενώ εισάγει γεωργικά προϊόντα χαμηλής αξίας από τη Νοτιοανατολική Ασία πράγμα που αποτελεί μια κλασική σχέση αποικιακής μορφής. Ωστόσο, η οικονομική κυριαρχία της Κίνας είναι επίσης ευεργετική, καθώς η Κίνα χρησιμεύει ως μηχανή εκσυγχρονισμού για όλη τη Νοτιοανατολική Ασία. Ο παράγοντας που καθιστά αυτό το σενάριο περίπλοκο είναι το Βιετνάμ, ένας ιστορικός εχθρός της Κίνας με μεγάλο στρατό και στρατηγικά τοποθετημένες ναυτικές βάσεις που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν

⁶⁹ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 126.

ως πιθανή αντιστάθμιση ενάντια στην Κίνα, μαζί με την Ινδία και την Ιαπωνία. Αλλά ακόμη και το Βιετνάμ, παρά τους φόβους του για τον πολύ μεγαλύτερο βόρειο γείτονά του, δεν έχει άλλη επιλογή από το να τα πάει καλά μαζί του⁷⁰.

Η Μογγολία, η Ρωσική Άπω Ανατολή, η Κεντρική Ασία και η Νοτιοανατολική Ασία είναι όλες οι φυσικές ζώνες επιρροής και επέκτασης της Κίνας, παρόλο που τα πολιτικά τους σύνορα δεν θα αλλάξουν. Ωστόσο, η Κίνα είναι ιδιαίτερα ημιτελής στη χερσόνησο της Κορέας, όπου τα πολιτικά σύνορα θα μπορούσαν να αλλάξουν, εάν κάποιος αποδεχτεί το επιχείρημα ότι σε έναν κόσμο στον οποίο η τεχνολογία των πληροφοριών διεισδύει όλο και περισσότερο, το ερμητικό καθεστώς της Βόρειας Κορέας έχει λίγες καλές προοπτικές. Αυτό καθιστά τη Βόρεια Κορέα τον πραγματικό άξονα της Ανατολικής Ασίας, της οποίας η διάλυση θα μπορούσε να επηρεάσει το πεπρωμένο ολόκληρης της περιοχής για τις επόμενες δεκαετίες. Εξέχοντας από τη Μαντζουρία, της οποίας είναι ένα φυσικό γεωγραφικό προσάρτημα, η Κορεατική Χερσόνησος ελέγχει όλη τη θαλάσσια κυκλοφορία στη βορειοανατολική Κίνα και ειδικά την Θάλασσα Βοχαι, όπου βρίσκεται το μεγαλύτερο υπεράκτιο αποθεματικό πετρελαίου της Κίνας. Η Κίνα δεν θα προσαρτήσει ποτέ μέρος της Κορέας, ωστόσο παραμένει απογοητευμένη από την κυριαρχία της Κορέας. Η Κίνα έχει υποστηρίξει το σταλινικό καθεστώς του Kim Jong-il και του Kim Jong-un, αλλά εποφθαλμιά ιδιαίτερα τη γεωγραφία της Βόρειας Κορέας με τα πρόσθετα σημεία διέλευσης στον Ειρηνικό κοντά στη Ρωσία και έτσι έχει σχέδια για τη χερσόνησο πέρα από το τρέχον καθεστώς. Ο στόχος της Κίνας για τη Βόρεια Κορέα πρέπει να είναι να καταστεί αυτή ένα πιο σύγχρονο, αυταρχικό κράτος που θα λειτουργεί ως ασπίδα ανάμεσα σε αυτήν και τη δημοκρατία της Νότιας Κορέας.

Εντούτοις, ούτε καν η Κίνα μπορεί να ελέγξει τα γεγονότα στη Βόρεια Κορέα. Σε άλλα σενάρια διαιρεμένων χωρών τις τελευταίες δεκαετίες (Βιετνάμ, Γερμανία, Υεμένη), οι δυνάμεις της ενότητας τελικά επικράτησαν. Αλλά σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις δεν επιτεύχθηκε η ενοποίηση μέσω μιας προμελετημένης διαδικασίας. Αντίθετα, συνέβη με ξαφνικό, ταραχώδη τρόπο που δεν διασφάλισε τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερομένων μερών. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό παρόλο που η Κίνα φοβάται την επανένωση, να επωφεληθεί τελικά από αυτήν. Ένα ενοποιημένο κράτος της Μεγάλης Κορέας θα μπορούσε να είναι σε γενικές γραμμές υπό τον έλεγχο της Σεούλ και η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Νότιας Κορέας. Μια επανενωμένη Κορέα θα ήταν μια εθνικιστική Κορέα, εχθρική προς τους μεγαλύτερους γείτονές της, την Κίνα και την Ιαπωνία, που ιστορικά επιδίωξαν να την ελέγξουν και να την καταλάβουν. Ωστόσο,

⁷⁰ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 127.

η εχθρότητα της Κορέας απέναντι στην Ιαπωνία είναι σημαντικά μεγαλύτερη, καθώς η Ιαπωνία κατέλαβε τη χερσόνησο από το 1910 έως το 1945. Ταυτόχρονα, η οικονομική έλξη από την Κίνα θα είναι ισχυρότερη από την Ιαπωνία. Με άλλα λόγια, εύκολα μπορεί να φανταστεί κανείς ένα μέλλον στο οποίο η Κορέα θα λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο μίας Ευρύτερης Κίνας⁷¹.

Έτσι, με την Κίνα να διεισδύει στην ενδοχώρα (“Heartland”) της Κεντρικής Ασίας του Mackinder, είναι επίσης πιθανό να έχει σημαντική επιρροή και στη λωρίδα παράκτιας γης που περιβάλλει την Ευρασία της οποίας μέρος αποτελούν η Νοτιοανατολική Ασία και η Κορεατική Χερσόνησος, δηλαδή στην περιοχή που έχει ονομαστεί “Rimland” από τον Spykman⁷², κατά τον οποίο η τελευταία έχει μεγαλύτερη στρατηγική σημασία από την ασιατική ενδοχώρα.

Τα χερσαία σύνορα της Κίνας σε αυτό το σημείο της ιστορίας φαίνεται να δημιουργούν περισσότερες ευκαιρίες παρά κινδύνους με την Κίνα να είναι πιθανώς πιο ασφαλής στην ξηρά από ό,τι έχει υπάρξει κατά τις περασμένες δεκαετίες ή αιώνες. Η Κίνα τα τελευταία χρόνια διευθέτησε τις εναπομένουσες συνοριακές διαφορές με τις δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας και με τους άλλους γείτονές της (με την Ινδία να αποτελεί την εξαίρεση)⁷³. Αυτή η συνολική προσέγγιση είναι ένδειξη μίας ισχυρής στρατηγικής κατεύθυνσης καθώς η σταθεροποίηση των χερσαίων συνόρων της Κίνας μπορεί να είναι μια από τις σημαντικότερες γεωπολιτικές αλλαγές στην Ασία τις τελευταίες δεκαετίες. Από την αρχαιότητα η Κίνα υπήρξε απασχολημένη με χερσαίες εισβολές και η τρέχουσα ευνοϊκή κατάσταση στην ξηρά, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη μεταβλητή, είναι αυτή που επέτρεψε στην Κίνα να ξεκινήσει την κατασκευή ενός μεγάλου ναυτικού και να καταστήσει ξανά τον Ειρηνικό και ίσως ακόμη και τον Ινδικό Ωκεανό μέρος της γεωγραφίας της. Ενώ οι παράκτιες πόλεις-κράτη και τα νησιωτικά έθνη, μεγάλα και μικρά, επιδιώκουν τη θαλάσσια δύναμη φυσικά, η Κίνα το κάνει εν μέρει ως πολυτέλεια. Στο παρελθόν, οι Κινέζοι, ασφαλείς στις εύφορες κοιλάδες των ποταμών τους, δεν αναγκάστηκαν από τη φτώχεια να στραφούν στη θάλασσα όπως οι κάτοικοι των βορείων περιοχών που κατοικούσαν σε στείρα γη. Ο Ειρηνικός Ωκεανός προσέφερε στους Κινέζους λίγα, και από πολλές απόψεις ήταν δρόμος που δεν οδηγούσε πουθενά, σε αντίθεση με τις θάλασσες της Μεσογείου και

⁷¹ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 128.

⁷² Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 128.

⁷³ Κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Προέδρου Jiang, η Κίνα επέλυσε δεκαεπτά συνοριακές διαφορές, οι κυριότερες από τις οποίες αφορούσαν το Κιργιστάν, το Τατζικιστάν, το Καζακστάν, τη Ρωσία, το Βιετνάμ και το Λάος.

του Αιγαίου. Έτσι, απλά και μόνο στρεφόμενη προς τη θάλασσα, η Κίνα επιδεικνύει την ευνοϊκή της θέση στην ξηρά στην καρδιά της Ασίας⁷⁴.

Η Ανατολική Ασία φέρνει τώρα την κινεζική χερσαία δύναμη αντιμέτωπη με την αμερικανική θαλάσσια δύναμη, με την Ταϊβάν και τη Κορεατική Χερσόνησο ως τα κύρια σημεία εστίασης. Η Κίνα περνά τα αρχικά στάδια που θα την καταστήσουν θαλάσσια δύναμη εκτός από χερσαία δύναμη και αυτή είναι η μεγάλη αλλαγή στην περιοχή⁷⁵.

Όσον αφορά τη γεωγραφία, η Κίνα είναι ευλογημένη τόσο ως προς τις ακτές της και την εγγύτητά της στο νερό όσο και από το εσωτερικό της ηπείρου. Η Κίνα κυριαρχεί στις ακτές της Ανατολικής Ασίας στον Ειρηνικό Ωκεανό στις εύκρατες και τροπικές ζώνες και στα νότια σύνορά της είναι αρκετά κοντά στον Ινδικό Ωκεανό ώστε να σχεδιάζει να συνδεθεί με αυτόν τα επόμενα χρόνια με δρόμους και ενεργειακούς αγωγούς. Ωστόσο, ενώ η Κίνα βρίσκεται σε γενικά ευνοϊκή θέση κατά μήκος των χερσαίων συνόρων της, αντιμετωπίζει ένα πιο εχθρικό περιβάλλον στη θάλασσα. Το κινεζικό ναυτικό βλέπει σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα προβλήματα σε αυτό που ονομάζει «Πρώτη Νησιωτική Αλυσίδα» (“First Island Chain”), η οποία από το βορρά προς το νότο, περιλαμβάνει την Ιαπωνία, τα νησιά Ryuku, την Ταϊβάν, τις Φιλιππίνες, Ινδονησία και Αυστραλία. Όλα αυτά τα μέρη, εκτός από την Αυστραλία, είναι πιθανά σημεία συγκρούσεων. Η Κίνα κοιτάζοντας από την ακτή του Ειρηνικού την Πρώτη Νησιωτική Αλυσίδα, βλέπει ένα «αντίστροφο Σινικό Τείχος», δηλαδή μια καλά οργανωμένη σειρά συμμάχων των Ηνωμένων Πολιτειών, ισοδύναμους με πύργους φρουρίου που εκτείνονται από την Ιαπωνία έως την Αυστραλία, και εμποδίζουν ενδεχομένως την πρόσβαση της Κίνας στον μεγαλύτερο ωκεανό⁷⁶.

Η λύση της Κίνας στα παραπάνω ήταν ιδιαίτερα επιθετική. Η Κίνα αναπτύσσει ασύμμετρες και εξειδικευμένες δυνατότητες που εμποδίζουν την πρόσβαση, με σκοπό να εμποδίσουν την εύκολη είσοδο του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ στη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας και σε άλλα παράκτια ύδατα. Η Κίνα το πιθανότερο είναι ότι δεν έχει πρόθεση να επιτεθεί σε κάποιο αεροπλανοφόρο των ΗΠΑ. Ο στόχος της είναι η αποτροπή, δηλαδή να συγκεντρώσει τόση επιθετική και αμυντική ισχύ κατά μήκος της ακτής της, ώστε το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ στο μέλλον να σκέφτεται δύο και τρεις φορές για να φτάσει μεταξύ της Πρώτης Νησιωτικής Αλυσίδας και της κινεζικής ακτής. Φυσικά, αυτή είναι η ουσία της δύναμης, να επηρεάζει κάποιος τη συμπεριφορά του

⁷⁴ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 129.

⁷⁵ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 129.

⁷⁶ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 129.

αντιπάλου του. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται η Ευρύτερη Κίνα υπό τη ναυτική έννοια. Η σχέση ΗΠΑ και Κίνας δεν θα καθοριστεί μόνο από διμερή και παγκόσμια ζητήματα όπως το εμπόριο, το χρέος, η κλιματική αλλαγή και τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά κυρίως από την πιθανή δημιουργία σφαίρας επιρροής της Κίνας στη θαλάσσια Ασία⁷⁷.

Κεντρικό σε αυτή τη σφαίρα επιρροής είναι το μέλλον της Ταϊβάν. Η Ταϊβάν είναι ένα αβύθιστο αεροπλανοφόρο που καταλαμβάνει το κεντρικό σημείο της ακτής της Κίνας, και από αυτήν μια εξωτερική δύναμη όπως οι ΗΠΑ μπορούν να προβάλουν δύναμη κατά μήκος της παράκτιας περιφέρειας της Κίνας. Ως εκ τούτου, η de facto ανεξαρτησία της Ταϊβάν είναι το γεγονός που ενοχλεί όσο τίποτα τους κινέζους ναυτικούς σχεδιαστές. Από όλους τους πύργους φρουρίου κατά μήκος του αντίστροφου θαλάσσιου Σινικού Τείχους, η Ταϊβάν είναι, μεταφορικά, ο ψηλότερος και ο πιο κεντρικός. Για τους λόγους αυτούς, η Κίνα περικυκλώνει την Ταϊβάν τόσο στρατιωτικά όσο και οικονομικά και κοινωνικά. Θα υπάρχει όλο και λιγότερη ανάγκη για εισβολή όταν ο έμμεσος οικονομικός πόλεμος θα επιτύχει το ίδιο αποτέλεσμα⁷⁸. Ούτε η Κίνα αλλά ούτε και η Αμερική μπορούν να εγκαταλείψουν στρατηγικά την Ταϊβάν, η πρώτη επειδή η συγχώνευση της Ταϊβάν με την ηπειρωτική χώρα θα της έδινε τεράστιο πλεονέκτημα στην περιοχή (τόσο που ορισμένοι ισχυρίζονται ότι ένας πολυπολικός κόσμος⁷⁹ θα ήταν πλέον πραγματικότητα) και η δεύτερη επειδή αν εγκατέλειπε την Ταϊβάν αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να υπονομευθούν οι διμερείς σχέσεις της με την Ιαπωνία, τη Νότια Κορέα, τις Φιλιππίνες, την Αυστραλία και άλλους συμμάχους του Ειρηνικού, πόσο μάλλον με την Ινδία και ακόμη και με ορισμένα κράτη της Αφρικής, τα οποία θα άρχιζαν να αμφισβητούν τις άλλες διμερείς δεσμεύσεις της Αμερικής, και θα είχαν έτσι κίνητρο να πλησιάσουν την Κίνα. Αυτό θα είχε και πάλι ως αποτέλεσμα την ανάδυση μίας Ευρύτερης Κίνας.

Κάτω από την Ταϊβάν στον χάρτη βρίσκεται η Θάλασσα της Νότιας Κίνας, που πλαισιώνεται από την ηπειρωτική Νοτιοανατολική Ασία, τις Φιλιππίνες και την Ινδονησία, με την Αυστραλία πιο μακριά. Το ένα τρίτο όλων των θαλάσσιων εμπορικών αγαθών παγκοσμίως και το ήμισυ όλων των ενεργειακών αναγκών της Βορειοανατολικής Ασία περνούν από αυτήν. Ως πύλη προς για τον Ινδικό Ωκεανό όπου

⁷⁷ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 131.

⁷⁸ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 131.

⁷⁹ Η ιδέα ενός πολυπολικού κόσμου αφορά έναν κόσμο στον οποίο η ισχύς παγκοσμίως δεν κυριαρχείται από μια μόνο χώρα, αλλά κατανέμεται και προβάλλεται από περισσότερες χώρες.

η Κίνα συμμετέχει σε πολλά έργα ανάπτυξης λιμένων, η Θάλασσα της Νότιας Κίνας θα πρέπει στο μέλλον να κυριαρχείται ουσιαστικά από το κινεζικό ναυτικό ώστε να γίνει πραγματικότητα η Ευρύτερη Κίνα. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει εδώ η Κίνα είναι αυτές της πειρατείας, του ριζοσπαστικού Ισλάμ και της ναυτικής ανόδου της Ινδίας, σε συνδυασμό με τα γεωγραφικά σημεία συμφόρησης των διαφόρων στενών της Ινδονησίας (Στενά της Malacca, Sunda, Lombok και Macassar), μέσω των οποίων ένα μεγάλο μέρος των πετρελαιοφόρων της Κίνας και ο εμπορικός στόλος πρέπει να περάσει. Υπάρχουν επίσης σημαντικά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου που η Κίνα ελπίζει να εκμεταλλευτεί. Η Θάλασσα της Νότιας Κίνας με τα Στενά της Malacca ξεκλειδώνει τον Ινδικό Ωκεανό για την Κίνα με τον ίδιο τρόπο που ο έλεγχος της Καραϊβικής ξεκλείδωσε τον Ειρηνικό για την Αμερική όταν κατασκευάστηκε το κανάλι του Παναμά. Η Κίνα θα επιδιώξει να κυριαρχήσει στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, ενώ η Αμερική θα επιδιώξει μαζί με συμμάχους όπως το Βιετνάμ και οι Φιλιππίνες να τη διατηρήσουν μια διεθνή πλωτή οδό⁸⁰.

2.3. Ο Ηγέτης

Το έτος 2013 αποτελεί έτος ορόσημο για την Κίνα καθώς ήταν το έτος κατά το οποίο αναδείχθηκε ο νέος κεντρικός ηγέτης της ο Χι Jinping. Ο Χι Jinping μέσα σε λίγους μήνες κατόρθωσε να πάρει στα χέρια του τον έλεγχο των τριών πυλώνων του πολιτικού συστήματος του κράτους: την προεδρία του κράτους, τη θέση του γενικού γραμματέα του ΚΚΚ και την ηγεσία της Κεντρικής Στρατιωτικής Επιτροπής (Central Military Commission). Σε αντίθεση με τους προηγούμενους προέδρους, κατόρθωσε να θέσει μια ενιαία φιγούρα στην κορυφή της πυραμίδας της εξουσίας στο Πεκίνο. Τη θέση του αυτή εξασφάλισε εξαλείφοντας τους πιθανούς του αντιπάλους με την πρόφαση της αντιμετώπισης της διαφθοράς την οποία προώθησε από την αρχή της προεδρίας του. Ο ήδη πανίσχυρος Πρόεδρος, έχοντας θέσει όλα τα γραφεία που λαμβάνουν τις κεντρικές αποφάσεις υπό τον έλεγχο του, πήγε ένα βήμα παραπέρα στις αρχές του 2018 εξαλείφοντας τα χρονικά όρια στο αξίωμα του Προέδρου, δίνοντας αδιαμφισβήτητα στον εαυτό του τη δυνατότητα να παραμείνει ηγέτης επ' αόριστον⁸¹.

Ο Χι Jinping έχει θέσει ως στόχο του την πραγματοποίηση του «Κινεζικού Ονείρου» και έχει καταστήσει την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού ως το κύριο εργαλείο για να κάνει το όνειρο πραγματικότητα. Το «Κινεζικό του Όνειρο» συνδυάζει την

⁸⁰ Robert D. Kaplan, ό.π. σελ. 131.

⁸¹ Richard Javad Heydarian, The 21st century Silk Road: Perils and opportunities of China's Belt and Road Initiative, 2018 σελ. 2.

ευημερία και τη δύναμη και αποτυπώνει την έντονη λαχτάρα ενός δισεκατομμυρίου Κινέζων: να είναι πλούσιοι, να είναι ισχυροί και να είναι άξιοι σεβασμού. Ο Πρόεδρος Χι φαίνεται ότι είναι απολύτως πεπεισμένος ότι κατά τη διάρκεια της ζωής του, η Κίνα μπορεί να πραγματοποιήσει και τους τρεις αυτούς στόχους διατηρώντας το οικονομικό της θαύμα, καλλιεργώντας έναν πατριωτικό πολίτη και μη υποχωρώντας μπροστά σε καμία άλλη δύναμη στις παγκόσμιες υποθέσεις⁸². Για τους λόγους αυτούς αξίζει να γίνει αναφορά στην προσωπικότητα του ηγέτη αυτού που έχοντας καταλάβει τις νευραλγικές θέσεις της Κίνας κινεί τα νήματα μίας από τις ισχυρότερες χώρες του κόσμου και δίνει τον παλμό για την διαμόρφωση και προώθηση της πρωτοβουλίας.

Ο πατέρας του Χι, ο Αντιπρόεδρος Χι Zhongxun, ήταν ένας έμπιστος συνεργάτης του Μao, ο οποίος είχε πολεμήσει μαζί του στον κινεζικό εμφύλιο πόλεμο. Προορισμένος να μεγαλώσει στο «λίκνο των ηγετών» του Πεκίνου, ο Χι ξύπνησε λίγο μετά τα ένατα γενέθλιά του το 1962 για να ανακαλύψει ότι ο Μao είχε συλλάβει τον πατέρα του. Τις ημέρες μετά τη σύλληψη του, ο πατέρας του ταπεινώθηκε και τελικά φυλακίστηκε κατά τη διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης και ο Χι αναγκάστηκε να αποκηρύξει επανειλημμένα τον πατέρα του. Όταν το σχολείο του έκλεισε, ο Χι περνούσε τις μέρες του υπερασπιζόμενος τον εαυτό τους σε μάχες στους δρόμους και κλέβοντας βιβλία από κλειστές βιβλιοθήκες προσπαθώντας να μορφωθεί μόνος του. Όταν στάλθηκε στην ύπαιθρο από τον Μao για να «επανεκπαιδευτεί», ο Χι βρέθηκε να ζει σε μια σπηλιά σε ένα αγροτικό χωριό στο Yan'an, φτυαρίζοντας την κοπριά και υπακούοντας τις εντολές του χωρικού επιστάτη του. Η μεγαλύτερη ετεροθαλής αδελφή του υποφέροντας από κατάθλιψη από τις στερήσεις και την κακοποίηση, έδωσε τέλος στη ζωή της⁸³.

Αντί να δώσει ένα αντίστοιχο τέλος, ο Χι επέλεξε να αποδεχθεί την πραγματικότητα της ζούγκλας και να «ξαναγεννηθεί» μέσα από αυτή. Επέλεξε να επιβιώσει με το να γίνει «πιο κόκκινος από τους Κόκκινους Φρουρούς» και κάνοντας ό,τι χρειαζόταν για να ξανανέβει στην κορυφή. Ο Πρόεδρος Χι είχε απορριφθεί τις πρώτε εννέα φορές που προσπάθησε να ενταχθεί στο ΚΚΚ και οπλισμένος με επιμονή, έγινε δεκτός τελικά τη δέκατη⁸⁴.

⁸² Graham Allison, *Destined for war Can America and China escape Thucydides's trap?*, 2017, σελ. 109.

⁸³ Graham Allison, *ό.π.*, σελ. 114.

⁸⁴ *Destined* Graham Allison, *ό.π.*, σελ. 114.

Με τη βοήθεια πρώην φίλων του πατέρα του, κατάφερε να επιστρέψει στο Πεκίνο και να γίνει δεκτός στο διακεκριμένο Πανεπιστήμιο Tsinghua. Μετά την αποφοίτησή του, ανέλαβε μια χαμηλόβαθμη θέση προσωπικού στην Κεντρική Στρατιωτική Επιτροπή. Για να προωθήσει την ανέλιξη του, επέστρεψε στη συνέχεια στην επαρχία, όπου διήλθε την σκληρή πολιτική εκπαίδευση ενός επαρχιακού αξιωματούχου. Αλλά εκεί ανήλθε σταθερά στην ιεραρχία και, το 1997, κέρδισε μετά βίας μια θέση στην Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος. Κατά την καταμέτρηση των ψήφων για τις 150 θέσεις εκείνος ήρθε στην 151η και μόνο επειδή ο αρχηγός του Κόμματος Jiang Zemin αποφάσισε να κάνει μία εξαίρεση και να επεκτείνει την ιδιότητα σε 151 μέλη συμπεριλήφθη. Όταν στάλθηκε ως προϊστάμενος του Κόμματος στην επαρχία Zhejiang το 2002, ο Χι πέτυχε μια θεαματική οικονομική ανάπτυξη, καθώς οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 33% ετησίως για τα τέσσερα χρόνια της θητείας του. Επίσης, αποδείχθηκε ταλαντούχος στο να εντοπίζει τοπικούς επιχειρηματίες όπως ο Jack Ma, του οποίου η πλατφόρμα Alibaba είναι πλέον παγκόσμιος τίτνας που ανταγωνίζεται την Amazon⁸⁵.

Ενώ ο Χι απέδειξε τις ικανότητές του ως διοικητής, διατήρησε ένα χαμηλό προφίλ, αποφεύγοντας τις υπερβολικές επιδείξεις πλούτου που είναι κοινές μεταξύ πολλών από τους συναδέλφους του. Όταν τα ονόματα πιθανών μελλοντικών ηγετών του Κόμματος άρχισαν να συζητούνται το 2005, το δικό του δεν ήταν ένα από αυτά. Αλλά στις αρχές του 2007, ένα σκάνδαλο διαφθοράς υψηλού επιπέδου σάρωσε τη Σαγκάη. Ο Κινέζος Πρόεδρος Hu Jintao και οι συνάδελφοί του στη Μόνιμη Επιτροπή Πολιτικού Γραφείου ένωσαν την ανάγκη να ενεργήσουν γρήγορα και αποφασιστικά. Γνωρίζοντας ότι ο Χι φημιζόταν για την εντιμότητα του και την πειθαρχία του, τον διάλεξαν για να αντιμετωπίσει την κρίση. Ο Χι το κατάφερε συνδυάζοντας μία αποφασιστική αλλά και διακριτική μέθοδο που κέρδισε το θαυμασμό όλων των συναδέλφων του. Μέχρι το καλοκαίρι του 2007 το όνομα του βρέθηκε στην κορυφή της λίστας του ΚΚΚ για τα πιο ικανά άτομα που ήταν πιθανό να έχουν μία θέση στην επόμενη γενιά ηγετών⁸⁶.

Ο Χι ανταμείφθηκε όταν οι κορυφαίοι τετρακόσιοι ηγέτες του Κόμματος που απαρτίζουν την Κεντρική Επιτροπή και οι αναπληρωτές τους συναντήθηκαν τον Οκτώβριο του 2007 για να επιλέξουν τη εννεαμελή Μόνιμη Επιτροπή που θα ηγούταν του έθνους για τα επόμενα πέντε χρόνια. Αναδείχθηκε όχι μόνο ως μέλος στη Μόνιμη Επιτροπή, αλλά και ως διάδοχος του Προέδρου Hu. Ο Χι όντας τόσο μετριοφρων όσο και φιλόδοξος, κράτησε επιμελώς χαμηλό προφίλ καθώς ανελίχθηκε στην ιεραρχία του ΚΚΚ,

⁸⁵ Graham Allison, ό.π., σελ. 114.

⁸⁶ Graham Allison, ό.π., σελ. 115.

καταφέροντας να αποκλείσει με πολύ μικρή διαφορά τον Li Keqiang από την πρώτη θέση. Όταν ο Τύπος ανακοίνωσε για πρώτη φορά ότι ήταν ο πιθανός διάδοχος του Hu, ήταν τόσο άγνωστος έξω από τις εσωτερικές τάξεις του Κόμματος που ένα κοινό αστέιο που γινόταν για το πρόσωπο του ήταν ότι στην ερώτηση: "Ποιος είναι ο Χί Jinping?;" Η απάντηση ήταν: «Ο σύζυγος της Peng Liyuan», της διάσημης τραγουδίστριας με την οποία είναι παντρεμένος.

Μετά το θάνατο του Mao το 1976, το Κόμμα κατέβαλε κάθε δυνατή προσπάθεια για να αποτρέψει την πιθανότητα να ανέλθουν στην εξουσία δυνητικοί μονάρχες. Τα κριτήρια επιλογής του ΚΚΚ έδιναν βάση όχι μόνο στην ικανότητα αλλά και στην ιδιοσυγκρασία, αναζητώντας άτομα υγιή, λογικά και κατά προτίμηση μη χαρισματικά. Ο ηγέτης ήταν ένα ακόμα μέλος μιας ομάδας εννέα ανώτερων τεχνοκρατών του Κόμματος που ελάμβαναν αποφάσεις επί της πολιτικής με κοινή συναίνεση. Παραδοσιακά, τα μέλη της Μόνιμης Επιτροπής ήταν σχεδόν πανομοιότυπα το ένα με το άλλο. Σε επίσημες φωτογραφίες, ντυμένα με πανομοιότυπα κοστούμια, πουκάμισα και γραβάτες, είναι συχνά δύσκολο για τους ξένους ομολόγους να τα διακρίνουν μεταξύ τους. Ο Hu Jintao ταίριαζε τόσο καλά σε αυτό το καλούπι, ώστε συχνά διάβαζε τις ομιλίες του από κάρτες, μερικές φορές ακόμη και σε συναντήσεις ένας προς έναν. Ο Χί υποτίθεται ότι θα ήταν κάτι αντίστοιχο, δηλαδή ένας ευχάριστος εκπρόσωπος της συλλογικής ηγεσίας⁸⁷.

Εντούτοις ο Πρόεδρος Χί διέψευσε αυτές τις προσδοκίες. Μέχρι το τέλος του δεύτερου έτους του ως προέδρου, ο Χί είχε συγκεντρώσει την εξουσία στα χέρια του κατά τέτοιο τρόπο ώστε συχνά αναφέρονται σε αυτόν ως ο «Πρόεδρος των πάντων». Σε αντίθεση με τους προκατόχους του, έχει παραμερίσει τις άλλες προσωπικότητες τόσο απόλυτα, ώστε δεν έχει ούτε αναπληρωτή, ούτε διάδοχο. Παρόλο που ο αντιπρόεδρος του, ο Li Keqiang, συνέχισε στα χαρτιά να ηγείται του προγράμματος οικονομικής μεταρρύθμισης, οι αποφάσεις για όλα τα καίρια ζητήματα λαμβάνονται πλέον από μία νεοσύστατη Κύρια Ομάδα Χρηματοοικονομικών και Οικονομικών Υποθέσεων, στην οποία προεδρεύει ο συνεργάτης του Προέδρου Χί, ο Liu He, ο οποίος δίνει αναφορά απευθείας στον Πρόεδρο. Πραγματοποιώντας εκστρατεία κατά της διαφθοράς, η οποία έλαβε αρκετή δημοσιότητα, καθαίρεσε πληθώρα ισχυρών αντιπάλων του που μέχρι πρότινος θεωρούνταν ότι βρίσκονταν στο απυρόβλητο. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνεται και ο πρώην επικεφαλής της υπηρεσίας εσωτερικής ασφάλειας της Κίνας, ο Zhou Yongkang, ο οποίος αποτέλεσε το πρώτο μέλος της Μόνιμης Επιτροπής που διώχθηκε

⁸⁷ Graham Allison, ό.π., σελ. 115.

για διαφθορά. Όπως ήδη αναφέρθηκε, κατά την παγίωση της εξουσίας του, ο Χι συγκέντρωσε στο πρόσωπο του πλήθος τίτλων, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου ενός νέου συμβουλίου εθνικής ασφάλειας και του τίτλου του Αρχηγού του στρατού, ενός τίτλου που δεν είχε δοθεί ούτε και στον Mao. Επίσης, έχρισε τον εαυτό του ως «βασικό ηγέτη» της Κίνας, έναν τίτλο που συμβολίζει τον κεντρικό ρόλο του στο κράτος και τον οποίο ο προκάτοχος του Hu είχε αφήσει να περιέλθει σε αχρησία⁸⁸.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η ηγεσία του Προέδρου Χι, η οποία συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά της χαρισματικής ηγεσίας, εγκαινιάζει μία νέα σελίδα για το κράτος της Κίνας, το οποίο πλέον συμμετέχει πιο ενεργά και δυναμικά στα παγκόσμια πράγματα. Με άλλα λόγια, η Κίνα του Χι Jinping δείχνει ότι σκοπεύει να διεκδικήσει τη θέση της ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις του κόσμου.

2.4. Προωθώντας τον νέο Δρόμο του Μεταξιού

Ο τέως Πρόεδρος της Κίνας Hu Jintao και ο πρωθυπουργός Wen Jiabao χρησιμοποιούσαν τη φράση Ειρηνική Άνοδος, που αργότερα αντικαταστάθηκε από τη φράση Ειρηνική Ανάπτυξη⁸⁹. Η έμφαση στην μακροπρόθεσμη ειρηνική ανάπτυξη μέσω της διατήρησης θετικών και επωφελών σχέσεων με τις υπόλοιπες χώρες είναι δομικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής της Κίνας. Ο Πρόεδρος Χι επαναβεβαιώνει την αρχή αυτή, καθώς και τις συνοδευτικές και υποστηρικτικές της έννοιες, της πανηγυρικής δέσμευσης μη επιδίωξης ηγεμονίας και εδαφικής επέκτασης, της μη επιδίωξης κέρδους εις βάρος των άλλων χωρών, της διατήρησης του διεθνούς εμπορικού συστήματος και της συμμετοχής στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση και της επιδίωξης αμοιβαίας επωφελούς συνεργασίας⁹⁰.

Η κινεζική ηγεσία επιδιώκει να καταστήσει σαφές ότι η χώρα δεν αποτελεί απειλή, αλλά αντίθετα αποσκοπεί στο να είναι ένα δημιουργικό μέλος της διεθνούς κοινότητας, το οποίο συμμορφώνεται με τους διεθνώς αποδεκτούς κανόνες. Η Κίνα ενσωματώνει στις προσπάθειες να προωθήσει και να κάνει γνωστό το νέο Δρόμο του Μεταξιού την αρχή της Ειρηνικής Ανάπτυξης. Αρχικά, στα κείμενα και στους λόγους που αφορούν την πρωτοβουλία προσπαθεί να χρησιμοποιεί ένα ουδέτερο και «ειρηνευτικό» λεξιλόγιο. Για παράδειγμα ο ρόλος της Κίνας στην Ασία δεν αναφέρεται ως «ηγεμονικός», αλλά ως «ενεργός» (proactive role), η διπλωματία της ως «γειτονική διπλωματία»

⁸⁸ Graham Allison, ό.π., σελ. 116.

⁸⁹ "Peaceful Development".

⁹⁰ Michael D. Swaine, Xi Jinping on Chinese Foreign Relations: The Governance of China and Chinese Commentary, σελ. 4, <https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/clm48ms.pdf>.

(neighborhood diplomacy) ή διπλωματία που αποφέρει αμοιβαία οφέλη (win-win diplomacy) και τα έργα και οι συμφωνίες που συνάπτονται στο νέο Δρόμο του Μεταξιού χαρακτηρίζονται επίσης ως έργα και συμφωνίες που προωθούν τα αμοιβαία οφέλη (win-win projects). Και φυσικά ο νέος Δρόμος του Μεταξιού αναφέρεται ως πρωτοβουλία και όχι ως σχέδιο ή στρατηγική, σε μία προσπάθεια της Κίνας να αποφύγει να χαρακτηριστεί αυτό ως τέχνασμα για την εδραίωση μιας ευρείας οικονομικής αυτοκρατορίας.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού λειτουργεί ως ένα σήμα, μία «ετικέτα» αυτού που προσφέρει η Κίνα, δηλαδή συμμετοχή σε ένα μέλλον ανάπτυξης, κερδοφορίας, ενοποίησης και συνεργασίας, χωρίς την απειλή εδαφικών διεκδικήσεων. Η Κίνα θέλει να προσελκύσει τα κράτη, ιδιαίτερα τα γειτονικά της, αλλά όχι απαραίτητα μόνο αυτά, στη σφαίρα επιρροής της και ξεκινά με τις εμπορικές σχέσεις εκμεταλλεζόμενη το οικονομικό της βάρος διεθνώς και γι' αυτό προωθεί την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού ως το μέσο για να επιτύχει τον παραπάνω στόχο της.

Εντούτοις, αν και η Κίνα προβάλλει τις μη επεκτατικές προθέσεις της, είναι αναπόφευκτο ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, σε περίπτωση που στεφθεί με επιτυχία, να αυξήσει τη δύναμη και την επιρροή της. Κανένας δεν μπορεί να εγγυηθεί μέχρι πότε θα διαρκέσει η πολιτική μη παρέμβασης της Κίνας και πως αυτή θα συνδυαστεί με την προάσπιση των βασικών συμφερόντων της, αλλά και με το στόχο για τον οποίο έχει δεσμευτεί ο Κινέζος Πρόεδρος, την επαναφορά της Κίνας στη θέση της προγενέστερης δύναμης και δόξας της. Αν και στα κείμενα, τις εξαγγελίες και τους λόγους σχετικά με την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού παρατηρείται πολύ προσεκτική, συγκεκριμένη και επαναλαμβανόμενη φραστική διατύπωση, η οποία παραπέμπει σε ανάπτυξη, συνεργασία, ειρήνη και αμοιβαίες ωφέλειες, το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν οι προσπάθειες που προφανώς καταβάλει η Κίνα ώστε να μην εκφοβίσει με τα αντικειμενικά γιγαντιαία μεγέθη που την χαρακτηρίζουν, πιθανούς οικονομικούς συμμάχους και συνεργάτες, είναι ειλικρινείς ή παραπλανητικές. Εντούτοις, το πραγματικό ερώτημα που θα έπρεπε να τίθεται πρέπει να απομακρυνθεί τόσο από τις προθέσεις της Κίνας, καθώς αυτές εύκολα μεταβάλλονται και να εξετάσει αντ' αυτών τις αντικειμενικές δυνατότητές της, αλλά και τη στάση των υπόλοιπων χωρών και ιδιαίτερα των ΗΠΑ στις υποθετικές προθέσεις της.

2.5. Οι στόχοι της Κίνας από το νέο Δρόμο του Μεταξιού

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού απαντάται τόσο συχνά στον εξωτερικό διάλογο και πρακτική της Κίνας που είναι σχεδόν αδύνατο να τον διακρίνουμε από την εξωτερική πολιτική του Πεκίνου. Εντούτοις, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού συνδέεται τόσο με

εσωτερικά προβλήματα της Κίνας όσο και την υψηλή στρατηγική της. Η πρωτοβουλία εξυπηρετεί ποικίλους στόχους της Κίνας, εσωτερικούς και εξωτερικούς, οικονομικούς και στρατηγικούς.

Η ευέλικτη φύση της πρωτοβουλίας, δίνει στην Κίνα τη δυνατότητα να επαναπροσδιορίζει τους στόχους της. Με άλλα λόγια, η πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι ένα εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανάλογα με τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κίνα. Κατωτέρω παρατίθενται οι στόχοι που έχουν εντοπισθεί ως κυριότεροι από την εκκίνηση της πρωτοβουλίας του 2013.

2.5.1. Διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας

Μερικοί από τους βασικούς παράγοντες που κρύβονται πίσω από την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, αφορούν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές ανησυχίες της Κίνας. Τα οικονομικά προβλήματα της Κίνας ξεκίνησαν λίγο πριν ο Πρόεδρος Χι αναλάβει τα καθήκοντα του. Χάρη σε ένα πρόγραμμα τόνωσης 586 δισεκατομμυρίων δολαρίων, η Κίνα κατάφερε να ξεπεράσει την παγκόσμια οικονομική κρίση με μια τεράστια δημιουργία εγχώριων υποδομών⁹¹. Κατά τα επόμενα χρόνια, η Κίνα έγινε ο κύριος κινητήρας της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, το τεράστιο δημοσιονομικό επεκτατικό πρόγραμμα, που ενισχύθηκε και από τη νομισματική χαλάρωση, δηλαδή, από τα μειωμένα επιτόκια, δημιούργησε συστημικό άγχος σε μια ήδη μη ισορροπημένη οικονομία. Παράλληλα με αυτά, αυξανόταν η δυσαρέσκεια του κοινού για τη διαφθορά, τον ιδιαίτερα σπάταλο τρόπο ζωής των ελίτ και την αυξημένη ανισότητα μέσα και ανάμεσα στις κινεζικές επαρχίες⁹². Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ο Πρόεδρος Χι προώθησε, όπως ήδη αναφέρθηκε, μια μαζική εκστρατεία κατά της διαφθοράς για να ενισχύσει τη νομιμότητά του, ενώ ζητούσε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην κινεζική οικονομία.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού σκοπεύει να βοηθήσει στη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας. Για το λόγο αυτό συνδυάζεται με επιμέρους προγράμματα και στρατηγικές ανάπτυξης τομέων της χώρας. Για παράδειγμα, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει ήδη ενσωματωθεί στο 13^ο πενταετές σχέδιο, το οποίο δίνει προτεραιότητα στην υλοποίηση της πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη των εσωτερικών επαρχιών της Κίνας. Ακόμα, η πρωτοβουλία συνδυάζεται με το σχέδιο Made in China

⁹¹ Richard Javad Heydarian, *The 21st century Silk Road: Perils and opportunities of China's Belt and Road Initiative*, 2018, σελ. 23.

⁹² Richard Javad Heydarian, *ό.π.*, σελ. 24.

2025, το οποίο εκκίνησε τον Μάιο του 2015 και στοχεύει στην αναβάθμιση δέκα βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας, πέντε από τις οποίες σχετίζονται άμεσα με την ανάπτυξη του νέου Δρόμου του Μεταξιού και συγκεκριμένα αυτές της αεροπορίας και της αεροδιαστημικής, της ηλεκτρικής ενέργειας, των τεχνολογιών πληροφορίας επόμενης γενιάς, σιδηροδρομικών μεταφορών και θαλάσσιων τεχνολογιών. Επιπλέον, η πρωτοβουλία εναρμονίζεται με τη στρατηγική “Internet Plus” της Κίνας που ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2015 με σκοπό την ανάπτυξη ενός ισχυρού ψηφιακού τομέα υψηλής τεχνολογίας. Ένα έγγραφο που εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2017 με τίτλο «Διεθνής Στρατηγική Συνεργασίας στον Κυβερνοχώρο», καλεί επίσημα τις εγχώριες εταιρείες διαδικτύου να πρωτοστατήσουν στην παγκόσμια ανάπτυξη και αναφέρει συγκεκριμένα την πρωτοβουλία όταν ενθαρρύνει τις κινεζικές εταιρείες πληροφορικής να δραστηριοποιηθούν ενεργά στην ανάπτυξη υποδομών άλλων χωρών και να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες σε διάφορους ηλεκτρονικούς τομείς για να συμβάλουν στην κοινωνική τους ανάπτυξη. Πέρα από όσα αναφέρθηκαν, η πρωτοβουλία στηρίζει τη στρατηγική των κινεζικών κρατικών ομίλων να γίνουν παγκόσμιοι όμιλοι. Χρηματοδοτούμενα από τις κινεζικές τράπεζες και στελεχωμένα από Κινέζους εργαζόμενους, τα περιφερειακά έργα υποδομής μπορούν να βοηθήσουν τις κρατικές επιχειρήσεις της Κίνας προκειμένου να ανοίξουν νέες αγορές και να οικοδομήσουν ένα παγκόσμιο αποτύπωμα⁹³.

2.5.1.1. Διευκόλυνση των μακροπρόθεσμων σχεδίων της Κίνας για ανάπτυξη της ενδοχώρας και υπανάπτυκτων περιοχών.

Ήδη από την κυβέρνηση του Jiang Zemin⁹⁴, το κινεζικό καθεστώς ξεκίνησε τη «Δυτική Στρατηγική Ανάπτυξης» (Western Development Strategy) με στόχο να καλύψει το αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ της ενδοχώρας που παρουσίαζε χαμηλές επιδόσεις και των παράκτιων περιοχών με τις υψηλές επιδόσεις. Ωστόσο, παρά τη μαζική εισροή κεφαλαίων από την κεντρική κυβέρνηση και μια σειρά από προνομιακές πολιτικές, η συμβολή των περιφερειακών δυτικών περιοχών στο ΑΕΠ της Κίνας αυξήθηκε μόλις από 17,1% το 2000 σε 18,7% μια δεκαετία αργότερα⁹⁵. Στις εθνικές οικονομικές κατατάξεις, οι δυτικές, χερσαίες επαρχίες του Θιβέτ, Xinjiang, Qinghai και Gansu σταθερά κατατάσσονται πολύ κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Κατά τη διάρκεια της

⁹³ Nadège Rolland, A Concise Guide to the Belt and Road Initiative, 2019, <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>

⁹⁴ Από την 27 Μαρτίου 1993 έως την 15 Μαρτίου 2003.

⁹⁵ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 24.

διοίκησης Χί, ο σημαίνων Κινέζος μελετητής Wang Jisi πρότεινε τη στρατηγική «Πορευόμαστε Δυτικά» (“March West”), η οποία ήταν τόσο η απάντηση στην στροφή των ΗΠΑ προς την Ασία υπό τον Πρόεδρο Barack Obama, καθώς και η αναβίωση της προηγούμενης «Δυτικής Στρατηγικής Ανάπτυξης». Το 2014, η πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού ενσωματώθηκε επίσημα στην εθνική στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας, με αποτέλεσμα να λειτουργεί ως ένα από τα τρία σχέδια περιφερειακής ανάπτυξης⁹⁶.

Οι περιφερειακές περιοχές της Κίνας με μεγάλο μειονοτικό πληθυσμό καλύπτουν έως και τα δύο τρίτα της έκτασης της χώρας και, κυρίως, σε αυτές βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος των φυσικών πόρων της χώρας. Αυτό τις καθιστά εξαιρετικά σημαντικές, ακόμη και αν περισσότεροι από τους εννέα στους δέκα Κινέζους πολίτες προέρχονται από τη πλειοψηφική εθνική ομάδα Χαν.

Αυτές οι περιοχές είναι επίσης σημαντικές από την άποψη της ασφάλειας. Όπως ήδη αναφέρθηκε, ιδιαίτερης σημασίας καθώς και συχνή πηγή ανησυχίας είναι οι παραμεθόριες περιοχές Χιτζιανγκ και Θιβέτ. Ενώ, η σχετική παρακμή της αμερικανικής και ρωσικής επιρροής στην Κεντρική Ασία έχει δώσει στο Πεκίνο στρατηγικές ευκαιρίες για να επεκτείνει την εμβέλειά του, η αυξημένη αντίσταση των Ουιγούρων και του Θιβέτ στην κινεζική κυριαρχία τα τελευταία χρόνια, έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης και εκμοντερνισμού σε αυτές τις περιοχές, ως το κύριο μέσο για την ενσωμάτωση τους στο σύγχρονο κινεζικό κράτος⁹⁷.

Σ’ αυτές τις περιοχές ιστορικά υπάρχει ένα εθνικό και πολιτισμικό κράμα μεταξύ της Κίνας και των τουρκικών και μογγολικών πολιτισμών που συνορεύουν με αυτή. Ακόμα, οι περιοχές αυτές συχνά παρέμεναν πέρα από την εξουσία της αυτοκρατορικής Κίνας και αποτελούσαν πιθανές απειλές υπό τη μορφή της εισβολής στην Κίνα λαών που συνόρευαν με αυτή. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, το Πεκίνο δημιούργησε μια συνεκτική στρατηγική προς αυτές τις περιοχές, που επιδιώκει να μετασχηματίσει θεμελιωδώς αυτή την ιστορική σχέση. Η στρατηγική αυτή ήδη από την εποχή του Deng Xiaoping, βασίζεται στην υπόθεση ότι η οικονομική ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός θα καταφέρουν τελικά να κερδίσουν την αφοσίωση μη εθνικών ομάδων όπως οι Ουιγούροι και οι Θιβετιανοί⁹⁸.

⁹⁶ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 24.

⁹⁷ Michael Clarke, Understanding China’s Eurasian Pivot, 2015, <https://thediplomat.com/2015/09/understanding-chinas-urasian-pivot/>

⁹⁸ Michael Clarke, ό.π.

Ιδιαίτερα η μειονότητα των Ουιγούρων που βρίσκονται κυρίως στην επαρχία Xinjiang, αποτελούν σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια της Κίνας και την εσωτερική της συνοχή. Αυτό συμβαίνει διότι το Ισλάμ αποτελεί για αυτή τη μερίδα πληθυσμού μια εναλλακτική ταυτότητα που δεν έχει καμία σύνδεση με το Κινεζικό κράτος. Επίσης, σε αντίθεση με το Θιβέτ, οι Ουιγούροι δεν έχουν ηγέτη αντίστοιχο του Δαλάι Λάμα και μορφωμένους γραφειοκράτες με τους οποίους μπορεί να επικοινωνήσει το Πεκίνο⁹⁹.

Είναι δύσκολο να υποτιμηθεί η σοβαρότητα του πολιτικού διλήμματος ασφαλείας της Κίνας, καθώς επαρχίες όπως το Xinjiang και το Θιβέτ, που φιλοξενούν μουσουλμανικές μειονότητες των Ουιγούρων και βουδιστές του Θιβέτ, αποτέλεσαν μια εστία πολιτικής αντίστασης στο κομμουνιστικό καθεστώς. Μετά από δεκαετίες κοινωνικοπολιτιστικής αποξένωσης, η οποία περιλαμβάνει δρακόντειους περιορισμούς στην έκφραση της ισλαμικής πίστης στον τοπικό πληθυσμό, η μειονότητα των Ουιγούρων έχει υιοθετήσει μια πιο επιθετική μορφή αντίστασης. Από το 2009, η περιοχή πλήττεται από τρομοκρατικές επιθέσεις και βίαιες συγκρούσεις μεταξύ της μειονότητας των Ουιγούρων και των εποίκων Χαν. Στα μέσα του 2009, οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ των δύο ομάδων στην περιφερειακή πόλη Urumqi οδήγησαν σε 184 θύματα και τραυματισμούς. Η κατασταλτική αντίδραση της Κίνας ενίσχυσε τις πιο ριζοσπαστικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένου του Ισλαμικού Κινήματος του Ανατολικού Τουρκεστάν, οι οποίες έχουν υιοθετήσει μια πιο βίαιη μορφή αντίστασης ενάντια στο κομμουνιστικό καθεστώς. Στα τέλη του 2013, η βία εξαπλώθηκε στο Πεκίνο, όταν αρκετοί Ουιγούροι, χρησιμοποιώντας ένα αυτοκίνητο SUV, τραυμάτισαν πολίτες στην πλατεία Tiananmen. Τον επόμενο χρόνο, τον Μάρτιο, μια ομάδα ατόμων με μαχαίρια επιτέθηκαν σε πολίτες στο Kunming της επαρχίας Yunnan, ενώ τον Μάιο ακολούθησαν αρκετές τρομοκρατικές επιθέσεις στην επαρχία Xinjiang. Τον Ιούλιο, μια τρομοκρατική επίθεση έγινε η αιτία να χαθούν σχεδόν εκατό άτομα στην επαρχία, και στην συνέχεια ακολούθησε η δολοφονία ενός ιμάμη, φιλικού προς το κομμουνιστικό καθεστώς. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια, έχουν σημειωθεί περιστατικά αυτοθυσίας και άλλων μορφών αντίστασης από μοναχούς του Θιβέτ, σε διαμαρτυρία κατά της πολιτιστικής καταπίεσης από το κομμουνιστικό καθεστώς¹⁰⁰. Είναι επομένως, επιτακτική ανάγκη για την Κίνα να φροντίσει με κάποιο τρόπο, ώστε οι αναταραχές που σημειώνονται στις περιοχές αυτές και ιδιαίτερα τα περιστατικά τρομοκρατίας να εξαλειφθούν.

⁹⁹ Robert D. Kaplan, *The Return of Marco Polo's World and the U.S. Military Response*, 2017, σελ. 29-30.

¹⁰⁰ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 26.

Για το κινεζικό κράτος, η ρίζα της κρίσης είναι το αναπτυξιακό έλλειμμα και όχι η κοινωνικοπολιτισμική αποξένωση. Το κομμουνιστικό καθεστώς ελπίζει ότι μία επιθετική ανάπτυξη των υποδομών στις περιοχές αυτές θα φέρει τις ανήσυχες μειονότητες πιο κοντά του. Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, ένας από τους στόχους του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι να διασφαλιστεί ότι η αρμονία και η σταθερότητα στην επαρχία Xinjiang και στο Θιβέτ δεν απειλούνται από εξτρεμιστικές, τρομοκρατικές και άλλες εχθρικές εξωτερικές δυνάμεις. Με αυτόν τον τρόπο επίσης η Κίνα διασφαλίζει ότι οι δίαυλοι προμήθειας πετρελαίου και άλλων εμπορευμάτων στα δυτικά των συνόρων της παραμένουν ανοικτοί και ότι η δυνατότητα της οικονομικής της επέκτασης στα κράτη της Δυτικής Ασίας δεν απειλείται. Δεν είναι επομένως τυχαίο ότι αυτές οι περιοχές σχεδιάζεται να μετατραπούν σε κόμβους και να παίξουν βασικό ρόλο στο νέο Δρόμο του Μεταξιού. Σύμφωνα μάλιστα με το έγγραφο πολιτικής της NDRC της 28ης Μαρτίου 2015, η Κίνα πρέπει να εκμεταλλευτεί τα γεωγραφικά πλεονεκτήματα της επαρχίας Xinjiang και τον ρόλο της ως δίοδο προς τη Δύση με στόχο την εμβάθυνση της επικοινωνίας και της συνεργασίας με τις χώρες της Κεντρικής, Νότιας και Δυτικής Ασίας, να την καταστήσει βασικό κέντρο μεταφορών, εμπορίου, εφοδιασμού, πολιτισμού, επιστήμης και εκπαίδευσης και βασικό κόμβο στην Οικονομική Ζώνη¹⁰¹. Ειδικά ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Πακιστάν αποτελεί ένα εμβληματικό έργο που επιτρέπει στην Κίνα να διοχετεύει κονδύλια ανάπτυξης υποδομών μεγάλης κλίμακας στην προβληματική δυτική επαρχία της. Ο Οικονομικός Διάδρομος Μπαγκλαντές – Κίνας – Ινδίας - Μυανμάρ στοχεύει να επιφέρει ανάπτυξη σε άλλες δυτικές και νοτιοδυτικές περιοχές της Κίνας¹⁰².

Η Κίνα ελπίζει ότι η στρατηγική ανάπτυξης του νέου Δρόμου του Μεταξιού μπορεί να επιφέρει πολιτικό όφελος στις κρίσιμες αυτές περιοχές, μέσω της οικονομικής ευμάρειας που θα προκύψει για τις μειονότητες που κατοικούν σε αυτές. Ωστόσο, η βασική πρόκληση για το Πεκίνο είναι ότι η διασύνδεση της Ευρασίας είναι εξίσου πιθανό να δημιουργήσει ευκαιρίες για τη διάδοση ρευμάτων αντιθετικών ως προς τον κεντρικό στόχο της εδραίωσης της κατοχής στις εν λόγω περιφέρειες. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού μπορεί, δηλαδή, να έχει αντίθετα από τα επιθυμητά για την Κίνα αποτελέσματα καθώς μπορεί να ανοίξει το δρόμο για μεγαλύτερη επαφή ανάμεσα στους Ουιγούρους αυτονομιστές της Δυτικής Κίνας με τους ριζοσπαστικούς Ισλαμιστές της Νότιας και της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Η ύπαρξη μικρού αριθμού

¹⁰¹ Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html

¹⁰² Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 25.

Οιγούρων μαχητών που λειτουργούν με τη βοήθεια των Αφγανών και Πακιστανών Ταλιμπάν κατά μήκος των συνόρων Αφγανιστάν και Πακιστάν και οι αυξανόμενες ροές Ουιγούρων προσφύγων στη Νοτιοανατολική Ασία είναι δύο παραδείγματα των πιθανών προκλήσεων¹⁰³.

Με άλλα λόγια, η διασυνδεσιμότητα, την οποία θα οικοδομήσει ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, δεν είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσει σε έναν ειρηνικότερο κόσμο, καθώς οι αλλαγές της εδραιωμένης κατάστασης ακόμα και προς το καλύτερο μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένες εθνικές αναταραχές. Ο Samuel Huntington στην θεωρία του για την σύγκρουση των πολιτισμών¹⁰⁴ ανέπτυξε ως κεντρικό του επιχείρημα ότι οι εθνικές και πολιτιστικές αναταραχές είναι κεντρικό κομμάτι της διαδικασίας εκμοντερνισμού και ανάπτυξης¹⁰⁵. Μένει να διαπιστωθεί αν ο ραγδαίος εκσυγχρονισμός στον οποίο στοχεύει η Κίνα μέσω του νέου Δρόμου του Μεταξιού θα επιτύχει την ειρήνευση των κρίσιμων για αυτή μειονοτήτων ή αν η σκέψη του Huntington θα επιβεβαιωθεί.

2.5.1.2. Εξαγωγή παραγωγικών πλεονασμάτων και πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας υποδομών εν μέσω επιβράδυνσης της παγκόσμιας ζήτησης για τις εξαγωγές της

Η Κίνα έχει πολύ μεγάλη παραγωγική δυνατότητα χάλυβα, τσιμέντου και υποδομών που δεν μπορεί να απορροφηθεί στο εσωτερικό της χώρας. Όλα αυτά ανατρέχουν στα μη βιώσιμα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης και τόνωσης που υιοθέτησε τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Τη δεκαετία του 1990, η Κίνα αντιμετώπιζε ήδη ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων στον κόσμο, το οποίο έφτασε το 50%. Στα τρία χρόνια μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, το κινεζικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο ελέγχεται από το κράτος, διοχέτευσε περίπου 4 τρισεκατομμύρια δολάρια σε πιστώσεις, επέκτεινε τη συνολική ρευστότητα στα 10 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή περίπου 20% μεγαλύτερη από αυτή της Αμερικής. Μεγάλο μέρος των νέων πιστώσεων διοχετεύθηκε σε κερδοσκοπικούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των ακινήτων, ο οποίος ήδη, το 2010, σημείωσε περισσότερες πωλήσεις από ότι ο υπόλοιπος κόσμος συνδυαστικά, ενώ άλλες πιστώσεις επενδύθηκαν σε έργα δημόσιας υποδομής, τα οποία παρείχαν (προσωρινή)

¹⁰³ Jacob Zenn, Undocumented Uyghur Migrants Find New Route to Southeast Asia, 2014, <https://jamestown.org/program/undocumented-uyghur-migrants-find-new-route-to-southeast-asia/#.Vd-p7nkVi70>

¹⁰⁴ Clash of Civilizations.

¹⁰⁵ Samuel P. Huntington, The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, 1996, σελ. 20.

οικονομική ανάκαμψη¹⁰⁶. Οι τιμές των ακινήτων σημείωσαν κατακόρυφη αύξηση και τα ποσοστά του πληθωρισμού σημείωσαν δεκαπλάσια αύξηση κατά τη δημοσιονομική χρήση 2009-2010, σε βάρος των οικογενειών της μεσαίας τάξης, των οποίων τα εισοδήματα μετά βίας συμβάδιζαν με τον πληθωρισμό. Εκτός από τα παραπάνω, δημιουργήθηκαν αμέτρητες πόλεις-φαντάσματα, αεροδρόμια, δρόμοι και σιδηρόδρομοι σε ολόκληρη τη χώρα, διότι πολλά από τα έργα υποδομής ξεκίνησαν απλώς και μόνο με πρωταρχικό στόχο τη δημιουργία αντικυκλικής ανάπτυξης αμέσως μετά τη Μεγάλη Ύφεση, χωρίς να υπάρχει πραγματική οικονομική ανάγκη. Η ετήσια παραγωγή της βιομηχανίας χάλυβα της Κίνας αυξήθηκε από 512 εκατομμύρια τόνους το 2008 σε 803 εκατομμύρια τόνους το 2015, ξεπερνώντας τη συνδυασμένη παραγωγή ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ¹⁰⁷.

Εν ολίγοις, η Κίνα χρειάζεται απεγνωσμένα να αντιμετωπίσει τις υπερβολικές επενδύσεις και την υπερβολική κατασκευή έργων στο εσωτερικό της. Επομένως, η κινεζική κυβέρνηση επιθυμεί να χρησιμοποιήσει το νέο Δρόμο του Μεταξιού ως πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της χρόνιας πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας της χώρας. Η Κίνα σκέφτεται όχι μόνο να εξάγει την πλεονάζουσα παραγωγή της στη διεθνή αγορά, αλλά και τις ίδιες τις εγκαταστάσεις παραγωγής. Η διοίκηση Χι επιδιώκει να επιτύχει το στόχο αυτό δεσμεύοντας παραγωγική ικανότητα και πλεόνασμα παραγωγής σε έργα που σχετίζονται με το νέο Δρόμο του Μεταξιού, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής χάλυβα, σιδηροδρόμων, λιμένων και αυτοκινητοδρόμων σε ολόκληρη την περιοχή της Ευρασίας, όπου βρίσκονται πολλές από τις αναδυόμενες αγορές του κόσμου με μεγάλες ανάγκες σε υποδομές. Ακόμα, μία πτυχή του εγχειρήματος είναι η επιθυμία του Πεκίνου να χρησιμοποιήσει την πρωτοβουλία για να εξάγει τα τεχνολογικά και τεχνικά της πρότυπα. Οι Κινέζοι νομοθέτες θεωρούν ότι κάτι τέτοιο είναι ζωτικής σημασίας για την αναβάθμιση της βιομηχανίας της χώρας¹⁰⁸.

Ακόμα, αναπτύσσοντας τις βασικές υποδομές των εμπορικών της εταίρων, η Κίνα είναι επίσης σε θέση να αντιστρέψει την αναιμική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, ενισχύοντας την ικανότητα απορρόφησης των εξαγωγικών αγορών στον αναδυόμενο κόσμο. Η Κίνα ελπίζει να επιτύχει μία βελτίωση του παγκόσμιου εμπορίου μέσω της

¹⁰⁶ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 26.

¹⁰⁷ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 26.

¹⁰⁸ Peter Cai, Understanding China's Belt and Road Initiative, 2017, σελ. 3
<https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-belt-and-road-initiative>

επιτυχούς εμβάθυνσης της σύνδεσης των υποδομών της με τις χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία, καθώς και να εξάγει την παραγωγική της ικανότητα σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες¹⁰⁹.

2.5.1.3. Στήριξη προβληματικών κρατικών επιχειρήσεων και διατήρηση θέσεων εργασίας

Μέσω του νέου Δρόμου του Μεταξιού, η Κίνα στηρίζει και προωθεί προβληματικές κρατικές επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν δεκάδες εκατομμύρια εργαζομένους, μέσω της παροχής επικερδών έργων στο εξωτερικό. Πρόκειται τόσο για την αναθεώρηση των μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων όσο και για τη διατήρηση της εγχώριας τάξης, η οποία αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για ένα κομμουνιστικό καθεστώς. Την τελευταία φορά που η Κίνα προέβη σε μια σημαντική αναθεώρηση των κρατικών επιχειρήσεων της, η οποία οδήγησε στην ανεργία περίπου 60 εκατομμύρια άτομα, το γεγονός αυτό έσπειρε τους σπόρους της πολιτικής αναταραχής κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, με αποκορύφωμα εκτεταμένες διαδηλώσεις το 1989. Τα τελευταία χρόνια, η Κίνα χρειάστηκε να απολύσει έως και 1,8 εκατομμύρια εργαζομένους από τις βιομηχανίες χάλυβα και άνθρακα λόγω της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας και παραγωγής. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που σχεδόν το 90 τοις εκατό των συμβάσεων του νέου Δρόμου του Μεταξιού έχουν ανατεθεί σε κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις, καθώς αυτό θα διασφαλίσει τη λειτουργία του και τις θέσεις εργασίας των Κινέζων πολιτών¹¹⁰.

2.5.1.4. Διεύρυνση των κινεζικών εισαγωγών

Με βάση μία σειρά επίσημες οδηγίες που δημοσιεύτηκαν για τον νέο Δρόμο του Μεταξιού στην Λαϊκή Ημερησία (People's Daily)¹¹¹, σημειώθηκε μία σημαντική απόκλιση σε σχέση με την προγενέστερη στόχευση της πρωτοβουλίας. Ενώ οι Κινέζοι αξιωματούχοι είχαν αρχικά ενημερωθεί ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού επρόκειτο να πετύχει διότι η Κίνα παραμένει μια προσοδοφόρα εξαγωγική αγορά σε όλο τον κόσμο, απεναντίας η πρωτοβουλία αποτελούσε με βάση τις οδηγίες αυτές μια στρατηγική για την επέκταση των κινεζικών εισαγωγών. Οι εισαγωγές αυτές στόχο είχαν να καταστήσουν την αγορά της Κίνας πιο ανταγωνιστική και να οικοδομήσουν μια

¹⁰⁹ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 28.

¹¹⁰ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 27.

¹¹¹ Επίσημο έντυπο όργανο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΚ.

οικονομία της αγοράς υψηλής ποιότητας καθώς και να βελτιώσουν τη ζωή των Κινέζων πολιτών¹¹².

Αυτό, όπως φαίνεται συγκριτικά με τους στόχους που παρατέθηκαν ανωτέρω, αποτελεί μία σημαντική αλλαγή, καθώς μέχρι το σημείο εκείνο, η πρωτοβουλία παρουσιαζόταν πάντα ως η Κίνα που βγαίνει στον κόσμο. Τώρα, ο στόχος είναι να προσελκύσει η Κίνα ξένους ώστε να αναζητήσουν πρόσβαση στην αγορά της¹¹³. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως απάντηση της Κίνας στον εμπορικό πόλεμο με τις ΗΠΑ¹¹⁴. Σύμφωνα με τις επίσημες οδηγίες για την μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά, υπογραμμίζονται τα εξής:

«Δεν επιδιώκουμε σκόπιμα εμπορικό πλεόνασμα και δεσμευόμαστε να προωθήσουμε μία ισορροπημένη ανάπτυξη του εμπορίου. Καλωσορίζουμε προϊόντα υψηλής ποιότητας από όλο τον κόσμο και είμαστε πρόθυμοι να εισαγάγουμε περισσότερα. [...] Καλούμε τις ανεπτυγμένες χώρες να εγκαταλείψουν τους ξεπερασμένους περιορισμούς στις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. [...] Ελπίζουμε ότι όλες οι χώρες θα αντιμετωπίσουν δίκαια τα κινεζικά προϊόντα, θα αντιμετωπίσουν δίκαια τους Κινέζους επενδυτές, θα αντιμετωπίσουν δίκαια τους Κινέζους φοιτητές και μελετητές και θα δημιουργήσουν ένα υγιές περιβάλλον για μια ομαλή οικονομική και εμπορική συνεργασία και ανταλλαγές μεταξύ ανθρώπων».¹¹⁵

Με άλλα λόγια, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι πλέον μέρος των συζητήσεων για τον εμπορικό πόλεμο και επικεντρώνεται στο ρόλο της Κίνας ως υποστηρικτή της παγκόσμιας οικονομικής αρχιτεκτονικής και όχι τόσο στο ρόλο της ως υποστηρικτή της ανάπτυξης. Τα παραπάνω αποτελούν άλλη μία απόδειξη της εγγενώς εύπλαστης φύσης της πρωτοβουλίας.

2.5.2. Ενίσχυση της παγκόσμιας επιρροής της Κίνας

Παρά τα όσα προαναφέρθηκαν, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί ως μια καθαρά οικονομική πρωτοβουλία. Αντιθέτως έχει βαθιές γεωπολιτικές βάσεις, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στο τεράστιο εύρος του χερσαίου και θαλάσσιου σχεδίου του, κάτι που είναι ιδιαίτερα έντονο στο Θαλάσσιο Δρόμο. Αυτό είναι κρίσιμο δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου εμπορίου

¹¹² Ryan Manuel, Twists in the Belt and Road, 2019, <https://www.prcleader.org/manuel-belt-road>

¹¹³ Ryan Manuel, ό.π..

¹¹⁴ Δείτε αναλυτικότερα υπό την παράγραφο 3.1.

¹¹⁵ Ryan Manuel, ό.π..

εξακολουθεί να μεταφέρεται μέσω θαλάσσης. Επίσης, η Κίνα αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες στο Θαλάσσιο Δρόμο καθώς οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους μαζί με βασικούς στρατηγικούς εταίρους όπως η Ινδία, η Σιγκαπούρη και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου κυριάρχησαν σε αυτές τις θαλάσσιες διαδρομές από το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Τουλάχιστον, αυτή είναι η άποψη των Κινέζων στρατηγικών σχεδιαστών, οι οποίοι φοβούνται ότι σε περίπτωση βαθύτερου ανταγωνισμού ανάμεσα στην Κίνα και στις ΗΠΑ τις επόμενες δεκαετίες, υπάρχει ο κίνδυνος να αποκοπούν από θαλάσσης και να αντιμετωπίσουν πολιορκία από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της. Αυτή η προοπτική γίνεται πιο ζοφερή για την Κίνα αν λάβει κανείς υπόψη την αυξανόμενη εξάρτηση της Κίνας από τις εισαγωγές ενέργειας. Από το 2000 έως το 2008, οι ενεργειακές ανάγκες της χώρας ήταν τόσο υψηλές που αντιπροσώπευαν περισσότερο από το ήμισυ της συνολικής αύξησης των ενεργειακών απαιτήσεων στον κόσμο. Την περίοδο εκείνη, η Κίνα κατέληξε να καταναλώνει το 10% του παγκόσμιου πετρελαίου, το οποίο εισάγεται σε μεγάλο βαθμό από την περιοχή του Περσικού Κόλπου μέσω του Ινδικού Ωκεανού, των Στενών της Malacca και της Θάλασσας της Νότιας Κίνας¹¹⁶. Η αυξανόμενη εξάρτηση της Κίνας από τις διεθνείς εισαγωγές βασικών εμπορευμάτων ενίσχυσε το αίσθημα ότι η Κίνα είναι ευάλωτη από θαλάσσης. Αναγνωρίζοντας αυτή την αδυναμία και όλο και πιο σίγουρη όσον αφορά τα χερσαία σύνορά της, η κυβέρνηση του Hu Jintao έθεσε την ανάπτυξη των δυνατοτήτων του κινεζικού ναυτικού στο επίκεντρο της ατζέντας της αμυντικής πολιτικής. Ήδη από τον Νοέμβριο του 2003 ο Hu Jintao, ως νέος γενικός γραμματέας του ΚΚΚ, προώθησε την έννοια της ασφάλειας εφοδιασμού ως προς το πετρέλαιο, και τόνισε την ανάγκη να αναπτυχθεί μια νέα στρατηγική ενεργειακής ανάπτυξης για την επίτευξη εθνικής ενεργειακής ασφάλειας. Ο στόλος της Νότιας Θάλασσας του κινεζικού ναυτικού βρέθηκε στο επίκεντρο της προσοχής, επειδή η Θάλασσα της Νότιας Κίνας έχει δυνητικά πλούσια αποθέματα ορυκτών καυσίμων και φυσικού αερίου και βρίσκεται σε στρατηγική θέση όσον αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές καθώς, μέσω των Στενών της Malacca, επιτρέπει την πρόσβαση στον Ινδικό Ωκεανό¹¹⁷.

2.5.2.1. Απόκτηση πρόσβασης σε στρατηγικές περιοχές

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού βασίζεται στις προηγούμενες προσπάθειες της κυβέρνησης του Hu Jintao. Προκειμένου να προστατευθούν τα αναδυόμενα συμφέροντα της Κίνας στις θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας, η κυβέρνηση Hu

¹¹⁶ Richard Javad Heydarian, ό.π. σελ. 28.

¹¹⁷ Richard Javad Heydarian, ό.π. σελ. 28.

επέκτεινε σταθερά την πρόσβαση της χώρας σε διεθνή λιμάνια σε όλη την περιοχή της Ευρασίας. Ωστόσο, σε αντίθεση με την Αμερική, η Κίνα δεν εγκατέστησε βάσεις, αλλά, επέλεξε μια λιγότερο δαπανηρή και προκλητική εναλλακτική λύση, δηλαδή να αναπτύξει, καθώς και να διαπραγματευτεί την πρόσβαση σε φιλικά έθνη σε ολόκληρο τον Ινδικό Ωκεανό, από τις Σεϋχέλλες, το Chittagong στο Μπαγκλαντές στα ανατολικά μέχρι το Hambantota στη Σρι Λάνκα και το στο Πακιστάν στη δύση. Το Πεκίνο διαπραγματεύεται συμφωνίες που παρέχουν στα κινεζικά σκάφη το δικαίωμα να μπορούν να ανεφοδιαστούν, να ξεκουραστούν και να κάνουν επισκευές σε λιμάνια όπως το Gwadar, το Hambantota και το Chittagong πιθανότατα με τον σκοπό να θέσουν τα θεμέλια για μια υποθετική συσσώρευση σκληρής ναυτικής δύναμης. Άλλωστε, οι λιμενικές εγκαταστάσεις υπό ανάπτυξη στον Ινδικό Ωκεανό διαθέτουν υποδομή που είναι σαφώς επαρκής για στρατιωτική χρήση αν χρειαστεί η Κίνα να προχωρήσει σε τέτοια¹¹⁸. Αυτό που επιδιώκει να επιτύχει ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι να ενισχύσει τις κινεζικές βάσεις σε ολόκληρο τον Ινδικό Ωκεανό με την εμβάθυνση του κινεζικού μεριδίου και των επενδύσεων σε λιμάνια, αεροδρόμια και βασικές εγκαταστάσεις υποδομής σε φιλικές χώρες της Ευρασίας, από το Μπαγκλαντές και τη Σρι Λάνκα έως το Πακιστάν και σε φιλικές χώρες της Μέσης Ανατολής και τα έθνη της Δυτικής Αφρικής¹¹⁹.

2.5.2.2. Ενεργειακή ασφάλεια και ασφάλεια εφοδιασμού σπάνιων πρώτων υλών

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, τόσο στο θαλάσσιο, όσο και στο χερσαίο κομμάτι του, σκοπό έχει να συμβάλλει στην ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας της Κίνας. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ανήσυχο από το γεγονός ότι οι εισαγωγές ενέργειας διέρχονται μέσω θαλάσσιων λωρίδων που βρίσκονται υπό την προστασία και την επιτήρηση του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, το Πεκίνο αναζητά εδώ και αρκετό καιρό εναλλακτικές διαδρομές για να παρακάμψει το λεγόμενο δίλημμα των Στενών της Malacca και να διαφοροποιήσει τις προμηθευτικές διόδους του μέσω χερσαίων διαδρομών. Τα σχεδιαζόμενα και τα τρέχοντα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού απεικονίζουν μια προσπάθεια της Κίνας να σχεδιάσει ξανά τον χάρτη των διαδρομών εφοδιασμού ενέργειας από το Ιράν, τις χώρες του Κόλπου και την Ανατολική Αφρική, αυξάνοντας παράλληλα τις εισαγωγές της από τη Ρωσία και την Κεντρική Ασία. Ταξιδεύοντας δια θαλάσσης και δια χερσαίων αγωγών μέσω του Πακιστάν και της Μιανμάρ, ή

¹¹⁸ Richard Javad Heydarian, ό.π. σελ. 29.

¹¹⁹ Richard Javad Heydarian, ό.π. σελ. 29.

απευθείας μέσω ξηράς διασχίζοντας την Ευρασία, ορισμένες από τις εισαγωγές ενέργειας της Κίνας θα παρακάμπτουν με αυτόν τον τρόπο τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, καθιστώντας τη χώρα λιγότερο τρωτή σε πιθανό ναυτικό αποκλεισμό των ΗΠΑ σε περίπτωση στρατιωτικής σύγκρουσης¹²⁰.

Επομένως, η Κίνα επικεντρώνεται στο να επιτύχει την μεγαλύτερη δυνατή διασύνδεση στην περιοχή μέσω βελτιώσεων σε κρίσιμες υποδομές, όπως αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου, αυτοκινητόδρομοι, σιδηρόδρομοι και δίκτυα τηλεπικοινωνιών, ώστε να αποκτήσει περισσότερες επιλογές ως προς τις εισαγωγές υδρογονανθράκων. Ο στόχος αυτός της Κίνας συνδυάζεται άριστα με την μακροχρόνια επιθυμία των πλούσιων σε ενεργειακά αποθέματα κρατών της Κεντρικής Ασίας (π.χ. Καζακστάν και Τουρκμενιστάν) να διαφοροποιήσουν τις εξαγωγικές οδούς πετρελαίου και φυσικού αερίου¹²¹.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού επιτρέπει, επίσης, στην Κίνα να ενισχύσει την πρόσβασή της σε χώρες πλούσιες σε πόρους στην Κεντρική Ασία, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τη Νοτιοανατολική Ασία. Η βελτιωμένη υποδομή επιτρέπει την πιο αποτελεσματική μεταφορά πολύτιμων ορυκτών, προϊόντων διατροφής και προϊόντων υδρογονανθράκων από τις ανάντη χώρες που συμμετέχουν στο νέο Δρόμο του Μεταξιού μέχρι την κατάντη καταναλωτική αγορά της Κίνας και τις βιομηχανικές περιοχές της ενδοχώρας¹²².

2.5.2.3. Διεθνοποίηση του εθνικού νομίσματος

Οι αυξημένες ροές εμπορίου της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο τα τελευταία χρόνια είχαν ως αποτέλεσμα το νόμισμά της, το γιουάν να διεθνοποιηθεί και να γίνει παγκοσμίως ένα αποδεκτό νόμισμα που επιτρέπει περισσότερες διασυνοριακές ροές κεφαλαίων¹²³.

Το όραμα του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι να δημιουργηθεί η υλική υποδομή, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι πολιτικές που θα διευκολύνουν το περιφερειακό εμπόριο και τη συνεργασία, επιταχύνοντας τη διεθνή χρήση του κινεζικού νομίσματος¹²⁴. Ορίζοντας το γιουάν ως το επίσημο νόμισμα των συναλλαγών του νέου

¹²⁰ Nadège Rolland, ό.π..

¹²¹ Michael Clarke, ό.π.

¹²² Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 29.

¹²³ Why the RMB matters, <https://www.business.hsbc.com/rmb-internationalisation>

¹²⁴ Why the RMB matters, ό.π.

Δρόμου του Μεταξιού, η Κίνα αμφισβητεί τη θέση του δολαρίου των ΗΠΑ ως το πρωταρχικό μέσο παγκόσμιων συναλλαγών, παρόλο που το γιουάν βρίσκεται υπό στενή διαχείριση από το Πεκίνο¹²⁵.

Αν και δεν γίνεται ρητά δεκτό, φαίνεται ότι το Πεκίνο προσπαθεί να παραμείνει όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητο από το σύστημα της Δυτικής Κεντρικής Τράπεζας, αποφεύγοντας την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών σε όσο το δυνατόν περισσότερες εμπορικές συμφωνίες προς όφελος των συναλλαγών που βασίζονται στο γιουάν. Το δολάριο θα παρακάμπτεται όλο και περισσότερο, όπως ήδη συμβαίνει μεταξύ Κίνας και Ιράν. Κατά συνέπεια, μέχρι το 2050, αναπόφευκτα θα έχει δημιουργηθεί ένα πολύπλοκο σύστημα μιας ολοκληρωμένης αγοράς 4,5 δισεκατομμυρίων ανθρώπων που θα χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον τοπικά νομίσματα για διμερές και πολυμερές εμπόριο ή μια ομάδα νομισμάτων (γιουάν-ρούβλια-ριαλ-γιέν-ρουπία)¹²⁶. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού φιλοδοξεί να αυξήσει το περιφερειακό ηλεκτρονικό εμπόριο και τις διασυνοριακές συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε γιουάν, επιταχύνοντας έτσι τη διεθνοποίηση του νομίσματος¹²⁷.

2.5.2.4. Παγκοσμιοποίηση των κινεζικών τεχνολογικών και βιομηχανικών προτύπων στις αναδυόμενες αγορές

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει ως επακόλουθο μεγάλες κινεζικές εταιρείες να κατασκευάζουν τεράστια έργα υποδομής είτε μόνες τους είτε σε συνεργασία με ξένες εταιρείες παραγωγής σε όλο τον κόσμο. Επίσης, θα βοηθήσει την Κίνα να διαφοροποιήσει την υπερβολικά συγκεντρωτική βάση παραγωγής της και να διαδώσει την κινεζική τεχνολογία και μηχανική σε όλο τον κόσμο. Έτσι, η παραγωγική ικανότητα της Κίνας, παρόμοια με αυτή της Ιαπωνίας, θα επεκταθεί πέρα από τα άμεσα σύνορά της και τις παραδοσιακές βιομηχανικές ζώνες¹²⁸.

Σύμφωνα με τις στρατηγικές Internet Plus and Made in China 2025, οι οποίες βασίζονται στο σχέδιο «Βιομηχανία 4.0» (“Industry 4.0”) της Γερμανίας, η Κίνα στοχεύει να γίνει τεχνολογικά αυτόνομη καθώς και παγκόσμιος ηγέτης στις βιομηχανίες αιχμής. Με βάση το σχέδιο, η Κίνα έχει εντοπίσει δέκα βασικούς τομείς στους οποίους πρέπει

¹²⁵ Robert Daly, et.al., China’s Global Dreams Give Its Neighbors Nightmares, 2018 <https://foreignpolicy.com/2018/03/12/chinas-global-dreams-are-giving-its-neighbors-nightmares/>

¹²⁶ Xi’s road map to the Chinese Dream, ό.π.

¹²⁷ Nadège Rolland, ό.π.

¹²⁸ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 30.

να επικεντρωθούν οι εθνικές της βιομηχανίες και συγκεκριμένα η βιοφαρμακευτική και τα προηγμένα ιατρικά προϊόντα, η νέα προηγμένη τεχνολογία πληροφοριών, ο αεροδιαστημικός και αεροναυτικός εξοπλισμός, τα αυτοματοποιημένα εργαλεία και η ρομποτική, ο σύγχρονος εξοπλισμός σιδηροδρομικών μεταφορών, ο ηλεκτρικός εξοπλισμός, ο ναυτιλιακός εξοπλισμός, τα οχήματα και ο εξοπλισμός νέας ενέργειας, ο γεωργικός εξοπλισμός και τα νέα υλικά¹²⁹. Όπως δήλωσε ο Πρόεδρος Χί σε επιστημονική εκδήλωση τον Μάιο του 2016, η Κίνα θα έχει γίνει «η μεγαλύτερη επιστημονική και τεχνολογική δύναμη στον κόσμο» και γι' αυτό θα χρειαστεί το κράτος «να προωθήσει τα καλύτερα ινστιτούτα, τα πανεπιστήμια που λειτουργούν με γνώμονα την έρευνα και τις επιχειρήσεις που δρουν με γνώμονα την καινοτομία». Η πρωτοβουλία βασίζεται στην προηγούμενη στρατηγική “Go Out” ή “Going Global” της κυβέρνησης Jiang Zemin της, με το συμβούλιο της Κίνας για την προώθηση του διεθνούς εμπορίου να διαδραματίζει βασικό ρόλο καθώς ενθάρρυνε από το 1999 τις κινεζικές εταιρείες να αυξήσουν την παγκόσμια παρουσία τους, να βελτιώσουν την αξία τους και να αναπτύξουν παγκόσμιες ετικέτες. Αυτή η ώθηση των κινεζικών εταιρειών να βελτιώσουν την αξία τους είναι ζωτικής σημασίας για να γίνει η Κίνα μία οικονομία που έχει ως βάση τον καταναλωτή, προσανατολισμένη στις υπηρεσίες, υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας.

2.5.2.5. Εθνική αναγέννηση και περιφερειακή ηγεμονία

Ο πρόεδρος Χί παρουσίασε το νέο Δρόμο του Μεταξιού σε μια εποχή που η κινεζική εξωτερική πολιτική έχει γίνει πιο δυναμική. Αυτό όπως αναλύθηκε έχει ως αποτέλεσμα το εγχείρημα να ερμηνεύεται συχνά ως γεωπολιτικό αντί για καθαρά οικονομικό σχέδιο και η ερμηνεία αυτή να είναι εύστοχη¹³⁰.

Εκτός από όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει σχεδιασθεί για να εξυπηρετήσει αυτό που ο Πρόεδρος Χί Jinping χαρακτήρισε το 2012 ως «το όνειρο της Κίνας για τη μεγάλη αναγέννηση του κινεζικού έθνους», δηλαδή την επίτευξη της ανεμπόδιστης ανόδου της Κίνας ως μίας χώρας ισχυρής οικονομικά, διπλωματικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και στρατιωτικά¹³¹. Η εθνική αναγέννηση της Κίνας περιλαμβάνει το να ανακτήσει η Κίνα την κυριαρχία που απολάμβανε στην Ασία πριν εισβάλει η Δύση, να αποκτήσει εκ νέου τον έλεγχο στα εδάφη της «Ευρύτερης Κίνας», η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο τις περιοχές της επαρχίας Xinjiang

¹²⁹ Richard Javad Heydarian, ό.π., σελ. 30.

¹³⁰ Peter Cai, ό.π., σελ. 5.

¹³¹ Nadège Rolland, ό.π.

και του Θιβέτ στην ηπειρωτική χώρα, αλλά και του Χονγκ Κονγκ και της Ταϊβάν. Ακόμα, για να επιτευχθεί η εθνική αναγέννηση είναι απαραίτητη η ανάκτηση της ιστορικής σφαίρας επιρροής της κατά μήκος των συνόρων της και στις παρακείμενες θάλασσες, έτσι ώστε τα άλλα κράτη να της προσφέρουν το σεβασμό που απαιτούν τα μεγάλα έθνη. Επιπλέον, είναι κρίσιμο για την Κίνα να εμπνέει το σεβασμό των άλλων μεγάλων δυνάμεων στα παγκόσμια συμβούλια¹³².

Στον πυρήνα αυτών των εθνικών στόχων βρίσκεται η πολιτιστική πίστη ότι η Κίνα είναι το κέντρο του σύμπαντος. Στην κινεζική γλώσσα η λέξη για την Κίνα σημαίνει «Ενδιάμεσο Βασίλειο». Η λέξη «Ενδιάμεσο» δεν αναφέρεται στο χώρο ανάμεσα σε άλλα αντίπαλα βασίλεια, αλλά σε ό,τι βρίσκεται ανάμεσα στον ουρανό και τη γη. Οι Κινέζοι αναπολούν έναν κόσμο στον οποίο η Κίνα ήταν κυρίαρχη και τα άλλα κράτη σχετίζονταν με αυτή ως υποτελείς απέναντι σε κάποιον ανώτερο και έρχονταν στο Πεκίνο φέρνοντας φόρους υποτέλειας. Υπό αυτή την οπτική, η άνοδος της Δύσης τους τελευταίους αιώνες αποτελεί για την Κίνα μία ιστορική ανωμαλία και αντικατοπτρίζει την τεχνολογική και στρατιωτική αδυναμία της Κίνας όταν ήρθε αντιμέτωπη με τις κυρίαρχες δυνάμεις της Δύσης. Ο Πρόεδρος Χί υπόσχεται στους συμπολίτες του ότι αυτό δεν θα συνεχιστεί¹³³.

Η κλασσική κινεζική εξωτερική πολιτική αποτελείται από τρία κύρια δόγματα και πιο συγκεκριμένα, το αίτημα για περιφερειακή υπεροχή, την επιμονή ότι οι γειτονικές χώρες πρέπει να αναγνωρίζουν και να σέβονται την εγγενή «ανωτερότητα» της Κίνας και την προθυμία να χρησιμοποιήσει αυτήν την υπεροχή και ανωτερότητα για να οργανώσει την «αρμονική συνύπαρξη» με τους γείτονές της. Για την Κίνα η στρατιωτική παρέμβαση λειτουργεί ως έσχατη λύση καθώς η αποστροφή του φυσικού εξαναγκασμού είναι βαθιά ριζωμένη στις κομφουκιανικές διδασκαλίες. Η ιδέα της Κίνας για τη διεθνή τάξη αντικατοπτρίζει την εσωτερική διακυβέρνησή καθώς τείνει να θεωρεί τις εξωτερικές σχέσεις της ως έκφραση εξωτερικά των ίδιων αρχών κοινωνικής και πολιτικής τάξης που εκδηλώνονται εσωτερικά. Κατ' αποτέλεσμα οι εξωτερικές σχέσεις της Κίνας είναι αντίστοιχα ιεραρχικές και μη ισότιμες. Ακριβώς όπως κατέστειλε τις διαφωνίες και απαιτεί από όλους τους πολίτες της να υπακούν στην εξουσία της κεντρικής κυβέρνησης, το ίδιο αναμένει και από τις περιφερειακές δυνάμεις, δηλαδή να αναγνωρίζουν την εξουσία του Πεκίνου. Στο κοινωνικό σύστημα της Κίνας η αρμονία αντλείται από την ιεραρχία. Το βασικό καθήκον των κρατών καθώς και των ατόμων

¹³² Graham Allison, ό.π., σελ. 109

¹³³ Graham Allison, ό.π., σελ. 109

εντοπίζεται στην εντολή του Κομφούκιου «Να γνωρίζετε τη θέση σας». Αντανακλώντας τον κεντρομόλο προσανατολισμό του πολιτισμού της, η κινεζική εξωτερική πολιτική επιδίωκε παραδοσιακά να διατηρήσει τη διεθνή ιεραρχία και όχι να επεκτείνει τα σύνορά της μέσω στρατιωτικής κατάκτησης. Η αίσθηση της Κίνας ότι πρέπει να υψώνεται πάνω από τη γεωγραφική της σφαίρα δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη εχθρικές σχέσεις με τους γειτονικούς της λαούς¹³⁴.

Στην πραγματικότητα, η Κίνα βρίσκεται στο μέσο αυτού που αποκαλεί «περίοδο στρατηγικής ευκαιρίας», που απορρέει από την ταχεία άνοδό της και από την βραδεία ανάπτυξη της Δύσης από το 2008. Ο Πρόεδρος Χι και οι συνάδελφοί του πιστεύουν ότι η περίοδος της στρατηγικής τους ευκαιρίας επεκτάθηκε λόγω της παρακμής του αμερικανικού γοήτρου ως ήταν συνέπεια των εκλογών του 2016, της απόσυρσης του Προέδρου Τραμπ από το σύμφωνο συνεργασίας TPSEP και της γενικότερης πολιτικής¹³⁵ του σύμφωνα με την οποία επίκεντρο της διοίκησης θα είναι τα εθνικά και όχι τα διεθνή ζητήματα. Λόγω των παραπάνω Κίνα εκτιμά ότι το επίκεντρο της παγκόσμιας δύναμης μετατοπίζεται στην Ανατολή και η Κίνα έχει την ευκαιρία να κερδίσει το πλεονέκτημα.

Οι ΗΠΑ, αν και δημιουργούν εμπόδια στα θαλάσσια σύνορα της Κίνας, θα δυσκολεύονταν να αναχαιτίσουν την πορεία της Κίνας προς τα δυτικά, διαμέσου της Κεντρικής Ασίας προς την Ευρώπη¹³⁶. Εκεί, η Κίνα ελπίζει να χρησιμοποιήσει τα συναλλαγματικά της αποθέματα, τα οποία είναι τα μεγαλύτερα στον κόσμο, την κατασκευαστική της τεχνογνωσία, τη δανειοδοτική δύναμη των κρατικών τραπεζών της και την πλεονάζουσα παραγωγική της ικανότητα σε χάλυβα, αλουμίνιο και σκυρόδεμα για την ενοποίηση όχι μόνο των υποδομών, αλλά και των ροών πληροφοριών, των χρηματοπιστωτικών συστημάτων και των πρακτικών εκτελωνισμού, κερδίζοντας παράλληλα τον σεβασμό των άλλων κρατών.

Το Πεκίνο αναμένει ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού θα βοηθήσει στο να επεκτείνει τον κύκλο των φίλων του και να ενισχύσει την ευρύτερη επιρροή του. Αντί της διπλωματίας των κανονιοφόρων και της καταναγκαστικής στρατιωτικής δύναμης, η Κίνα σκοπεύει να χρησιμοποιήσει την πρωτοβουλία για να αποκτήσει πρόσβαση σε νέες αγορές, να αυξήσει τον έλεγχο της Κίνας σε κρίσιμες υποδομές και να επηρεάσει τις στρατηγικές αποφάσεις των περιφερειακών χωρών. Ο Πρόεδρος Χι φανερά έχει κατανοήσει ότι η

¹³⁴ Graham Allison, ό.π., σελ. 111.

¹³⁵ "America first".

¹³⁶ Robert Daly et.al., ό.π.

παγκόσμια ηγεσία υποδηλώνει το να είσαι κορυφαίος πάροχος χρηματοδότησης υποδομών, συνδεσιμότητας, ολοκληρωμένης τεχνικής βοήθειας, κατασκευαστικών πρώτων υλών καθώς και πλήθος άλλων απαραίτητων για τον εκσυγχρονισμό στοιχείων¹³⁷. Έτσι, η Κίνα θα χρησιμοποιήσει την οικονομική μόχλευση τόσο ως κίνητρο για να συγκεντρώσει υποστήριξη για τα συμφέροντά της, όσο και για να μειώσει τη δυνητική αντίσταση και ως μέσο για να επιβάλει ποινές σε μη συνεργάσιμα κράτη¹³⁸.

Ενώ σύμφωνα με το Mackinder το κράτος που θα αναδεικνυόταν σε ηγεμόνα του «Νησιού του Κόσμου» (“World-Island”) θα έπρεπε πρώτα να κυβερνήσει την Ανατολική Ευρώπη, ο πρόεδρος Χι φαίνεται να πιστεύει ότι ο ηπειρωτικός έλεγχος θα ξεκινήσει από την Κίνα¹³⁹. Μάλιστα, ήδη από ορισμένους αναλυτές το 2013 μνημονεύεται ως το ξεκίνημα της προσπάθειας της σύγχρονης Κίνας να επιτύχει παγκόσμια υπεροχή¹⁴⁰.

¹³⁷ Xi's road map to the Chinese Dream, ό.π.

¹³⁸ Nadège Rolland, ό.π.

¹³⁹ Robert Daly et.al., **Ό.Π.**

¹⁴⁰ Richard Javad Heydarian, The 21st century Silk Road: Peris and Opportunities of China's Belt and Road Initiative, 2018, σελ. 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΗΠΑ, ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ, ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΕΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

3.1. Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Για τις ΗΠΑ ο νέος Δρόμος του Μεταξίου αποτελεί το μέσο για να επιτύχει η Κίνα περιφερειακή ηγεμονία στην Ασία. Στόχος, όμως των ΗΠΑ είναι να μην επιτρέψουν να αναχθεί καμία άλλη δύναμη σε περιφερειακό ηγεμόνα στο ανατολικό ημισφαίριο και ειδικά στις κρίσιμες περιοχές της Ευρώπης, του Περσικού Κόλπου και της Νοτιοανατολικής Ασίας. Η Κίνα από την πλευρά της πιέζει από καιρό για τη μετάβαση σε ένα «πολυπολικό» κόσμο, όμως ο πρόεδρος Χι είναι ο πρώτος Κινέζος ηγέτης εδώ και τουλάχιστον δύο γενιές που προσπαθεί να τον διαμορφώσει¹⁴¹.

Υπό την κυβέρνηση Trump, οι ΗΠΑ σταμάτησαν να θεωρούν την Κίνα ως στρατηγικό εταίρο και ξεκίνησαν να τη θεωρούν στρατηγικό ανταγωνιστή. Οι ΗΠΑ ήρθαν αντιμέτωπες με την Κίνα σε πέντε βασικούς τομείς και πιο συγκεκριμένα ως προς τον έλεγχο της περιοχής του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού, το εμπόριο και την οικονομία, την αναζήτηση της Κίνας για εναλλακτικά τεχνικά πρότυπα, την επιδίωξη τεχνολογικής κυριαρχίας και την κινεζική στρατιωτική ανάπτυξη. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός μεταξύ τους είναι περίπλοκος λόγω τόσο της στενής οικονομικής σχέσης μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας όσο και της διασύνδεσης των παγκόσμιων εμπορικών δικτύων¹⁴².

Η καχυποψία των ΗΠΑ σχετικά με τις προθέσεις της Κίνας ως προς το νέο Δρόμο του Μεταξίου άρχισε να εκφράζεται δημόσια το έτος 2017. Ο υπουργός άμυνας James Mattis σχολίασε¹⁴³ σχετικά με την πρωτοβουλία κατά τη διάρκεια ακρόασης ενώπιον της Επιτροπής Ένοπλων Υπηρεσιών της Γερουσίας ότι «Υπάρχουν πολλές ζώνες και πολλοί δρόμοι, και κανένα έθνος δεν πρέπει να θέτει τον εαυτό του στη θέση να ορίζει “Μία Ζώνη και Έναν Δρόμο”»¹⁴⁴.

Η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας του Δεκεμβρίου 2017 περιέγραψε ξεκάθαρα την Κίνα ως «αναθεωρητική» δύναμη που «επιδιώκει να εκτοπίσει τις Ηνωμένες Πολιτείες στην

¹⁴¹ Tom Miller, *China's Asian Dream*, 2017, σελ. 426.

¹⁴² Ashley J. Tellis, *U.S.-China competition for global influence*, 2019, σελ. 2 https://carnegieendowment.org/files/SA_20_Tellis.pdf

¹⁴³ “There are many belts and many roads, and no one nation should put itself into a position of dictating ‘One Belt, One Road.’”

¹⁴⁴ Nadège Rolland, *A Concise Guide to the Belt and Road Initiative*, 2019, <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>

περιοχή του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού, να επεκτείνει τα όρια του κρατικού οικονομικού μοντέλου της και να αναδιατάξει την περιοχή υπέρ της». Η περίληψη της Εθνικής Αμυντικής Στρατηγικής που εκδόθηκε στη συνέχεια από το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ επεξεργάστηκε αυτήν την αξιολόγηση δηλώνοντας ότι «η Κίνα είναι στρατηγικός ανταγωνιστής»¹⁴⁵.

Αυτός ο μετασχηματισμός της Κίνας από αβέβαιο εταίρο σε στρατηγικό αντίπαλο ήταν αναμενόμενος εδώ και πολύ καιρό. Η κυβέρνηση Trump διατύπωσε αυτό που οι κυβερνήσεις του George W. Bush και του Barack Obama ήλπιζαν να αποφύγουν μέσω της βαθύτερης συνεργασίας και της προληπτικής αντιστάθμισης. Ωστόσο, αυτή η φιλοδοξία ήταν δύσκολο να πραγματοποιηθεί, καθώς ανεξάρτητα από το τι προσπάθειες έκαναν οι ΗΠΑ, η σταθερή ανάπτυξη της κινεζικής δύναμης από την έναρξη των μεταρρυθμίσεων το 1978 θα είχε ως αποτέλεσμα το Πεκίνο να αποκτήσει μεγαλύτερη επιρροή και έλεγχο στον χώρο του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού εις βάρος της Ουάσιγκτον και αυτό, με τη σειρά του, θα επέτρεπε στην Κίνα να επιδιώξει να αντιμετωπίζεται ως ίση με τις ΗΠΑ παγκοσμίως ή και να τις υποκαταστήσει ολωσδιόλου¹⁴⁶.

Αυτός ο ανταγωνισμός για επιρροή συνδυάζεται με έναν ιδεολογικό ανταγωνισμό. Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα ήταν πάντα αιτία διαλείπουσας τριβής στις σχέσεις ΗΠΑ και Κίνας. Όσο όμως η άνοδος της Κίνας δεν θεωρούνταν παγκόσμια πρόκληση και όσο υπήρχε η ελπίδα ότι η Κίνα θα γινόταν τελικά πιο φιλελεύθερη, η Κίνα δεν γινόταν αντιληπτή ως ιδεολογικός ανταγωνιστής στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από την κινεζική οπτική γωνία, αυτή η ιδεολογική διάσταση ήταν πάντα πιο έντονη, δεδομένου ότι οι δυτικές έννοιες της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της ελευθερίας της έκφρασης απειλούν την ιδεολογική κυριαρχία του ΚΚΚ. Αναμένεται, ωστόσο, ότι η συστηματική σύγκρουση θα είναι ολοένα και πιο μεγάλη στην αμερικανική πλευρά, ερμηνευόμενη μερικές φορές ως σύγκρουση μεταξύ «φιλελεύθερης δημοκρατίας» και αυτό που περιστασιακά αναφέρεται ως «ψηφιακός αυταρχισμός». Η επισήμανση της ιδεολογικής σύγκρουσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την κινητοποίηση της συνεχούς εγχώριας στήριξης για μια σύγκρουση εξουσίας με την Κίνα που δεν μπορεί παρά να έχει οικονομικό κόστος¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 3.

¹⁴⁶ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 4.

¹⁴⁷ Barbara Lippert and Volker Perthes (eds), *Strategic Rivalry between United States and China, Causes, Trajectories, and Implications for Europe*, 2020, σελ. 10, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2020RP04_China_USA.pdf

Πέρα από την ιδεολογική αυτή διάσταση στη σύγκρουση μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, έρχεται στο προσκήνιο και η θέση του Samuel Huntington, ο οποίος υποστήριξε ότι μία θεμελιώδης πηγή συγκρούσεων στην μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εποχή δεν θα είναι ιδεολογική, οικονομική ή πολιτική, αλλά αντίθετα πολιτιστική¹⁴⁸. Πράγματι, η Κίνα δεν ανήκει στον δυτικό πολιτισμό όπως οι ΗΠΑ, αλλά στον κομφουκιανό πολιτισμό. Αυτό είναι πηγή αντιθέσεων και αν και αυτό δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε σύγκρουση και βία, λόγω του ήδη υπάρχοντος ανταγωνισμού, έχει ως αποτέλεσμα να μειώνεται ακόμα περισσότερο το κοινό έδαφος ανάμεσα στις δύο χώρες. Ακόμα, οι έντονες πολιτιστικές αντιθέσεις κάνουν ακόμα πιο δύσκολο όχι μόνο για τις ΗΠΑ, αλλά και για τον μέσο Αμερικανό πολίτη να εξετάσει το ενδεχόμενο η Κίνα να διαδεχθεί τις ΗΠΑ ως παγκόσμια υπερδύναμη. Για μία χώρα το να παραγκωνιστεί από μία αντίπαλη, η οποία μοιράζεται σε μεγάλο βαθμό κοινές πολιτιστικές, θρησκευτικές και πολιτικές αξίες και πρόκειται να τις διατηρήσει, όπως συνέβη στην περίπτωση της Βρετανίας και των ΗΠΑ, είναι ένα πράγμα. Είναι από την άλλη, τελείως διαφορετικό να παραγκωνιστεί από έναν αντίπαλο του οποίου οι αξίες είναι τόσο διαφορετικές¹⁴⁹. Ως προς τα παραπάνω, χαρακτηριστική είναι η δήλωση της Hillary Clinton ότι «Δεν θέλω τα εγγόνια μου να ζήσουν σε ένα κόσμο που κυριαρχείται από τους Κινέζους»¹⁵⁰.

Άλλη μία διάσταση της αντιπαλότητας μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας είναι η προσωπική και συγκεκριμένα αφορά τις προσωπικότητες των Προέδρων των δύο χωρών. Ο καθένας από αυτούς προσωποποιεί τις βαθιές προσδοκίες της χώρας του για εθνικό μεγαλείο. Όπως ο διορισμός του Χι Jinping ως ηγέτη της Κίνας το 2012 έδωσε έμφαση στο ρόλο της αναδύομενης δύναμης, έτσι και η εκλογή του Donald Trump με μία εκλογική εκστρατεία η οποία δυσφημούσε την Κίνα αποτέλεσε μία υπόσχεση για πιο σθεναρή απάντηση των ΗΠΑ απέναντι στην Κίνα. Ως προσωπικότητες οι δύο Πρόεδροι είναι πολύ διαφορετικοί, όμως στην προσπάθειά τους να είναι το νούμερο ένα φαίνεται να έχουν πολλές ομοιότητες. Και οι δύο καθοδηγούνται από την κοινή τους φιλοδοξία να κάνουν το έθνος τους ξανά σπουδαίο και επίσης, ο ένας αναγνωρίζει το έθνος του οποίου ηγείται ο άλλος ως το κύριο εμπόδιο στον στόχο του. Είναι και οι δύο υπερήφανοι για τις δικές τους μοναδικές ηγετικές ικανότητες και πιστεύουν ότι παίζουν έναν κεντρικό ρόλο στην αναζωογόνηση του έθνους τους. Ακόμα, και οι δύο έχουν ανακοινώσει πολύ φιλόδοξα εγχώρια προγράμματα, τα οποία καλούν σε ριζικές

¹⁴⁸ Samuel Huntington, *The Clash of Civilizations?*, αρθ. 3, 1993, σελ. 22.

¹⁴⁹ Graham Allison, *Destined for War, Can America and China escape Thucydides's trap?*, 2017, σελ. 139.

¹⁵⁰ Jeffrey Goldberg, *The Obama Doctrine*, 2016 <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>

αλλαγές¹⁵¹. Επίσης, η προσωπική μορφή ηγεσίας του καθενός από τους δύο Προέδρους είναι εξαιρετικά ασύμβατη με αυτή του άλλου. Τείνουν έτσι να υπονομεύουν οποιαδήποτε βάση εμπιστοσύνης παραμένει, περιορίζουν τις δυνατότητες της διπλωματίας και επιδεινώνουν τις διμερείς συγκρούσεις.

Οι Κινέζοι ηγέτες είναι πεπεισμένοι ότι οι ΗΠΑ δεν θα παραχωρήσουν ποτέ εκουσίως σημαντική διεθνή επιρροή στην Κίνα. Οι ΗΠΑ από την πλευρά τους θεωρούν την Κίνα μια επαναστατική δύναμη της οποίας ο μακροπρόθεσμος στόχος είναι η παγκόσμια υπεροχή¹⁵². Οι αντιλήψεις αυτές της μία χώρας για την άλλη δεν αφήνουν το περιθώριο αгаστικής συνεργασίας στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού, αντίθετα τις έχουν οδηγήσει τα τελευταία χρόνια σε έναν εμπορικό πόλεμο.

Ο Πρόεδρος Trump ήδη πριν την εκλογή του θεωρούσε ότι η φιλελεύθερη διεθνής τάξη που καθιέρωσαν οι ΗΠΑ μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των ΗΠΑ, διότι δημιούργησε ευκαιρίες για άλλα έθνη να γίνουν πιο ασφαλή και πλουσιότερα σε βάρος τους¹⁵³. Δεν προκάλεσε λοιπόν έκπληξη το γεγονός ότι η εκλογή της κυβέρνησης Trump συνοδεύτηκε από την αποχώρηση των ΗΠΑ από το Σύμφωνο Συνεργασίας των Δύο Πλευρών του Ειρηνικού (ΤΤΡ), την επαναδιαπραγμάτευση της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου Βόρειας Αμερικής (NAFTA) και από επικρίσεις κατά διεθνών οργανισμών όπως το ΝΑΤΟ και ο ΠΟΕ.

Η κυβέρνηση Trump ήταν ιδιαίτερα ενοχλημένη από τη μεταχείριση που ελάμβανε η Κίνα από τον ΠΟΕ, καθώς, παρά το γεγονός ότι η Κίνα έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου, είχε ακόμη τη δυνατότητα να απολαμβάνει το καθεστώς μιας αναπτυσσόμενης χώρας και έτσι να αναβάλει το άνοιγμα των αγορών της. Η Κίνα είχε στο μεταξύ γίνει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο, είχε συμβάλει στην εκτόπιση της αμερικανικής βιομηχανίας σε μεγάλη κλίμακα και ακολουθούσε μια κρατική στρατηγική μεγάλων διαστάσεων με στόχο την κυριαρχία στους κορυφαίους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας του μέλλοντος και πλέον απειλούσε αποφασιστικά την αμερικανική στρατιωτική υπεροχή¹⁵⁴. Επομένως, η κυβέρνηση Trump έκρινε ότι έπρεπε να λάβει δραστικά μέτρα απέναντι στην Κίνα, όπως και έκανε σε πέντε τομείς. Ακολουθεί συνοπτική παρουσίαση των τομέων αυτών.

¹⁵¹ Graham Allison, ό.π. σελ. ix.

¹⁵² Barbara Lippert and Volker Perthes (eds), ό.π. σελ. 13.

¹⁵³ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 22.

¹⁵⁴ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 24.

3.1.1. Αντίσταση στην περιοχή του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού

Ο πρώτος τομέας αντίστασης απέναντι στην Κίνα αφορά στην αντιμετώπιση των προσπαθειών της να κυριαρχήσει στην περιοχή του Ινδικού και Ειρηνικού Ωκεανού ελέγχοντας τα κοινά και πείθοντας τους γείτονές της να αποδεχθούν μιας νέας ιεραρχία στην Ασία, η οποία βασίζεται στη νομιμοποίηση της κομβικότητας της Κίνας. Η κυβέρνηση Trump αποδέχθηκε από νωρίς την ιδέα του Πρωθυπουργού της Ιαπωνίας Shinzo Abe ότι η περιοχή του Ινδικού και του Ειρηνικού Ωκεανού πρέπει να είναι ελεύθερη και ανοιχτή, ώστε να κινητοποιήσει διάφορους περιφερειακούς εταίρους για να αντισταθεί στις πιθανές κινεζικές πιέσεις. Αυτή η προσπάθεια εμπεριέχει τόσο μία διάσταση πολιτικής και ισχύος όσο και μία ιδεολογική διάσταση. Η διάσταση της πολιτικής και της ισχύος περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των υπερβολικών κινεζικών απαιτήσεων στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας μέσω της διεξαγωγής περιπολιών ελευθερίας πλοήγησης, την εμβάθυνση των στρατηγικών δεσμών με κράτη-κλειδιά στην Ασία, όπως η Ιαπωνία, η Αυστραλία, η Ταϊβάν, το Βιετνάμ και η Ινδία, που έχουν έννομο συμφέρον να αντισταθούν στην άνοδο της κινεζικής εξουσίας, την αναζωογόνηση των δεσμών με την Ωκεανία για εξουδετερώσουν την κινεζικής διείσδυσης και επαναλειτουργία νέων μορφών θεσμικής δέσμευσης, όπως το Quad¹⁵⁵, για την ενίσχυση της γεωπολιτικής συνεργασίας έναντι της Κίνας.

Η ιδεολογική διάσταση, αν και αφηρημένη, είναι εξίσου σημαντική. Συνίσταται στην επιβεβαίωση της αρχής ότι παρόλο που τα κράτη διαφοροποιούνται σε επίπεδο υλικής δύναμης, τα ισχυρότερα έθνη (ήτοι η Κίνα) δεν μπορούν να εξαναγκάσουν σε υποτέλεια τους πιο αδύναμους γείτονες της, των οποίων η επιθυμία για αυτονομία υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ. Για να επικουρήσουν σε αυτή την προσπάθεια, οι αξιωματούχοι της διοίκησης του Trump έχουν συνειδητά ενισχύσει την κριτική τους για το αυταρχικό κόμμα-κράτος της Κίνας, επισημαίνοντας τις διαβόητες πολιτικές της απέναντι στους πολίτες της, ειδικά τις μειονότητες¹⁵⁶.

3.1.2. Ο εμπορικός πόλεμος Κίνας – Αμερικής

Ο δεύτερος τομέας αντίστασης των ΗΠΑ έχει λάβει τη μορφή έντονης αντίθεσης στην οικονομική συμπεριφορά της Κίνας. Σε αυτό το ζήτημα, η διοίκηση έχει θέσει ως στόχο τα τεράστια εμπορικά πλεονάσματα της Κίνας έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών

¹⁵⁵ Ο Τετράπλευρος Διάλογος για την Ασφάλεια (Quadrilateral Security Dialogue, γνωστός και ως Quad) είναι ένα άτυπο στρατηγικό φόρουμ μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ιαπωνίας, της Αυστραλίας και της Ινδίας, στο πλαίσιο του οποίου πραγματοποιούνται ημι-τακτικές σύνοδοι κορυφής, ανταλλαγές πληροφοριών και στρατιωτικές ασκήσεις μεταξύ των κρατών μελών.

¹⁵⁶ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 26.

επιβάλλοντας υψηλούς δασμούς σε μια ποικιλία κινεζικών αγαθών για να εξωθήσει το Πεκίνο τόσο να μειώσει τα εμπορικά του πλεονάσματα όσο και να αναδιαρθρώσει την εγχώρια οικονομία του ώστε να εξαιρεθεί η κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας και οι μεταφορές τεχνολογίας που λαμβάνουν χώρα υπό πίεση, να αυξηθεί η πρόσβαση στην των προϊόντων των ΗΠΑ στην κινεζική αγορά και τελικά να περιοριστεί ο ρόλος των κρατικών επιχειρήσεων στο διεθνές εμπόριο. Η διοίκηση επέβαλε αύξοντες δασμούς σε διαδοχικούς γύρους στην Κίνα, ενώ παράλληλα διεξήγαγε διαπραγματεύσεις με το Πεκίνο με σκοπό να το εξαναγκάσει να κάνει παραχωρήσεις. Η αποτυχία της δοκιμαστικής συμφωνίας που είχε επιτευχθεί και από τις δύο πλευρές τον Μάιο του 2019 έδειξε ότι η Κίνα δεν ήταν πρόθυμη να συμφωνήσει στις απαιτήσεις των ΗΠΑ. Αυτές περιελάμβαναν όχι μόνο επίλυση των ουσιαστικών ζητημάτων, αλλά και δεσμεύσεις για την ενσωμάτωση των υποσχέσεων του Πεκίνου στο κινεζικό δίκαιο, επιτρέποντας στις Ηνωμένες Πολιτείες να είναι ο μόνος κριτής του κατά πόσον τηρήθηκαν αυτές οι υποχρεώσεις και αναγνωρίζοντας το δικαίωμα των ΗΠΑ να επιβάλλουν μονομερείς κυρώσεις στην Κίνα αν έκριναν ότι παραβιάζει τις υποσχέσεις της. Οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν μια ενδιάμεση σε «πρώτη φάση» εμπορική συμφωνία με την Κίνα, η οποία θα μειώσει ορισμένους αμερικανικούς δασμούς με αντάλλαγμα την αυξημένη πρόσβαση των ΗΠΑ στην αγορά της Κίνας και συμφωνία για έναν μηχανισμό επίλυσης διαφορών. Επίσης, ανακοίνωσαν πρόοδο ως προς τις μεταφορές τεχνολογίας που λαμβάνουν χώρα υπό πίεση, την κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας και τη χειραγώγηση νομισμάτων¹⁵⁷.

Ταυτόχρονα με αυτόν τον εμπορικό πόλεμο με την Κίνα, οι ΗΠΑ έχουν επίσης αντιταχθεί στην πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, λόγω του φόβου ότι το διευρυμένο κινεζικό δίκτυο υποδομών θα χρησιμοποιηθεί και για να ασκήσει πιέσεις στους αδύναμους εταίρους στην Ασία και την Αφρική και να εξασφαλίσει νέους κόμβους εφοδιασμού που θα χρησιμοποιηθούν τελικά για να υποστηρίξουν την επέκταση των κινεζικών στρατιωτικών επιχειρήσεων παγκοσμίως. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, οι Ηνωμένες Πολιτείες εξέτασαν επίσης, αν και στην πραγματικότητα δεν αντιτάχθηκαν, τις κινεζικές προσπάθειες για ανάπτυξη εναλλακτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν την αρχική χρηματοοικονομική υποδομή του Bretton Woods. Έχοντας αποσυρθεί από τις νέες περιφερειακές πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες όπως το TPP, η διοίκηση των ΗΠΑ έχει προτείνει την εναλλακτική λύση των διμερών εμπορικών συμφωνιών με τις

¹⁵⁷ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 27.

Ηνωμένες Πολιτείες ως ανώτερο υποκατάστατο τόσο των παγκόσμιων πολυμερών εμπορικών ιδρυμάτων όσο και του πολυμερούς κινεζικού εμπορίου στην Ασία¹⁵⁸.

Αυτός ο εμπορικός πόλεμος προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στο νέο Δρόμο του Μεταξιού. Το γεγονός ότι κινεζικές οντότητες, όπως η Huawei ή η China Communications Construction Company (CCCC) τέθηκαν σε μαύρη λίστα από τη διοίκηση Trump προκαλεί αναστάτωση σε βασικά έργα της πρωτοβουλίας. Για παράδειγμα, η CCCC συμμετέχει σε 923 έργα σε 157 χώρες και η εξέλιξη αυτή θα διατάξει την πορεία ορισμένων από αυτά¹⁵⁹ και θα μειώσει την εμπιστοσύνη των ξένων επενδύσεων σε αυτά. Η Κίνα θα αντιμετωπίσει επίσης σημαντικές δυσκολίες πρόσβασης σε πρώτες ύλες υψηλής τεχνολογίας, που δεν είναι ακόμη σε θέση να παράγει μόνη της και αυτό προφανώς θα έχει αρνητικές συνέπειες για τη Huawei. Προς το παρόν η Κίνα προσπαθεί να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες αναμένοντας το αποτέλεσμα των αμερικανικών προεδρικών εκλογών τον Νοέμβριο.

3.1.3. Αντίσταση ως προς τη δημιουργία εναλλακτικών τεχνικών προτύπων

Ο τρίτος τομέας αντίστασης απέναντι στην Κίνα έχει επικεντρωθεί στο να εμποδίσει τις προσπάθειες του Πεκίνου να δημιουργήσει εναλλακτικά τεχνικά πρότυπα σε σχέση με εκείνα που είναι καθιερωμένα στη Δύση. Καθώς η κυριαρχία της Κίνας στην παγκόσμια παραγωγή και η επέκταση των αγορών της συνεχίζονται, τόσο εντός της τεράστιας εγχώριας οικονομίας της όσο και στις μεγάλες και αναπτυσσόμενες εξωτερικές αγορές της, η χώρα θα είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί την αυξανόμενη εμπορική της εμβέλεια για να βλάψει τους δυτικούς ανταγωνιστές της μέσω της ανάπτυξης και της διάδοσης νέων τεχνικών προτύπων. Η ικανότητα της Κίνας να επιβαρύνει τους ανταγωνιστές απειλώντας τις γραμμές προϊόντων τους με αχρήστευση ή επιβάλλοντας κόστη προσαρμογής σε αυτούς για να πληρούν τα πρότυπα που έχουν καθοριστεί από εκείνη έχουν επιπτώσεις που φαίνεται ότι θα είναι εκτεταμένες εκτεταμένες για τις δυτικές οικονομίες, αν και ακόμα δεν έχουν εξεταστεί σε βάθος¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 28.

¹⁵⁹ Andre Wheeler, Worsening Sino-US Relations Jeopardise Key Belt and Road Projects, 2020, <http://www.chinabankingnews.com/2020/09/09/escalating-sino-us-tensions-jeopardise-key-belt-and-road-projects-andre-wheeler/>

¹⁶⁰ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 28.

3.1.4. Αντιμετώπιση της προσπάθειας της Κίνας για τεχνολογική κυριαρχία

Ο τέταρτος τομέας στον οποίο οι ΗΠΑ προσπαθούν να ανακόψουν την Κίνα είναι αυτός της τεχνολογικής κυριαρχίας. Συγκεκριμένα, οι ΗΠΑ προσπαθεί να αντιμετωπίσει την προσπάθεια της Κίνας να αποκτήσει τεχνολογική κυριαρχία στο παγκόσμιο σύστημα, καθώς έχει από καιρό γίνει δεκτό ότι οι μεγάλες δυνάμεις προκύπτουν ως αποτέλεσμα της κυριαρχίας τους στους κορυφαίους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτή η κυριαρχία τους δίνει τη δυνατότητα να αποκομίσουν οικονομικά και στρατηγικά οφέλη ταυτόχρονα, και ως εκ τούτου δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η Κίνα καταβάλλει συντονισμένες προσπάθειες για να κυριαρχήσει στους τομείς των κρίσιμων τεχνολογιών, δηλαδή αυτών που είναι πιθανό να διαμορφώσουν το μέλλον. Το σχέδιο Made in China 2025 προσδιορίζει δέκα κρίσιμες τεχνολογίες εν προκειμένω, συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών μηχανημάτων, εξοπλισμού αεροδιαστημικής και αεροπορίας, της βιοϊατρικής και συναφών με αυτή συσκευών, ηλεκτρικού εξοπλισμού και οχημάτων που κινούνται με νέα ενέργεια, προηγμένων υλικών, μηχανημάτων αριθμητικού ελέγχου και ρομποτικής και τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών¹⁶¹.

Στο βαθμό που η Κίνα επιδιώκει να κυριαρχήσει σε αυτούς τους τομείς επενδύοντας στην εκπαίδευση και στην εγχώρια έρευνα και ανάπτυξη, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να δυσανασχετήσουν. Όμως, το γεγονός ότι η κινεζική κυβέρνηση δεσμεύει τεράστιους κρατικούς πόρους για να ανταγωνιστεί κατά κύριο λόγο δυτικές ιδιωτικές εταιρείες, ενώ υποκλέπτει την τεχνολογία τους όποτε αυτό είναι δυνατόν, έχει προκαλέσει την οργή της κυβέρνησης Trump. Έτσι, η κυβέρνηση αντέδρασε επιβάλλοντας αυστηρότερους ελέγχους στις εξαγωγές τεχνολογίας από την Κίνα στις ΗΠΑ, περιορίζοντας τη δυνατότητα των κινεζικών εταιρειών υψηλής τεχνολογίας να προμηθεύονται ορισμένα προϊόντα και εξαρτήματα των ΗΠΑ, ενισχύοντας τους περιορισμούς της Κίνας ως προς το να πραγματοποιεί επενδύσεις στις ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας απόκτησης αμερικανικών εταιρειών, επιδιώκοντας να περιορίσει την πρόσβαση της Κίνας στη γνώση στις Ηνωμένες Πολιτείες, συμπεριλαμβανομένης της αναθεώρησης των ευκαιριών που παρέχονται στους Κινέζους φοιτητές να σπουδάσουν προηγμένη επιστήμη και τεχνολογία στα καλύτερα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ΗΠΑ, και εμποδίζοντας άμεσα ορισμένες κινεζικές εταιρείες τεχνολογίας να ασκήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα

¹⁶¹ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 29.

στις ΗΠΑ¹⁶². Φαίνεται ότι για τις ΗΠΑ η επίτευξη τεχνολογικής υπεροχής είναι πολύ σημαντική για να αφεθεί στη λειτουργία των αγορών.

3.1.5. Πρωτοβουλίες των ΗΠΑ στο στρατιωτικό πεδίο

Η διοίκηση των ΗΠΑ αναγνωρίζοντας ότι η Κίνα έχει κάνει τεράστια βήματα στην ανάπτυξη τεχνολογικών ικανοτήτων για να υπονομεύσει την ικανότητα των ΗΠΑ να λειτουργούν υπέρ των συμμάχων της στην Ασία, επικέντρωσε τα αμυντικά της επενδυτικά προγράμματα στην εξουδετέρωση αυτής της κινεζικής προόδου. Η σαφής δήλωση ότι η Κίνα είναι στρατηγικός ανταγωνιστής και ότι το Υπουργείο Άμυνας πρέπει συνεπώς να επικεντρωθεί στον έλεγχο της εξελισσόμενης απειλής έχει δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για την αναθεώρηση των επιχειρησιακών σχεδίων των ΗΠΑ, την αύξηση των επενδύσεων, ιδίως σε όπλα μεγάλης εμβέλειας και συγκάλυψης, την αναβάθμιση της βασικής υποδομής γύρω από την ασιατική περιφέρεια, τη διεύρυνση του καταλόγου των εξελιγμένων πυρομαχικών και την ανάπτυξη τεχνολογιών όπως υπερηχητικά συστήματα, μη επανδρωμένα συστήματα και νέους προηγμένους πυραύλους¹⁶³.

Η εμβάθυνση της στρατιωτικής συνεργασίας των Ηνωμένων Πολιτειών με την Ιαπωνία, την Αυστραλία, την Ταϊβάν και την Ινδία, η οποία είναι προσανατολισμένη σε ορισμένες περιπτώσεις στην καλύτερη κάλυψη των αναγκών συλλογικής άμυνας και σε άλλες περιπτώσεις στην καλύτερη αντιμετώπιση της επεκτεινόμενης στρατιωτικής παρουσίας της Κίνας στον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό, είχε ως αποτέλεσμα να γίνουν οι ΗΠΑ πρόθυμες να πουλήσουν εξελιγμένα συστήματα που προηγουμένως δεν ήταν διαθέσιμα. Αυτές οι μεταβιβάσεις θα επιτρέψουν στους συμμάχους και τους εταίρους των ΗΠΑ στην Ασία να υπερασπιστούν καλύτερα τα συμφέροντά τους ενόψει των αυξανόμενων κινεζικών στρατιωτικών δυνατοτήτων, ενώ ταυτόχρονα θα θέσουν σε κίνδυνο κινεζικά στρατιωτικά περιουσιακά στοιχεία που ήταν προηγουμένως ασφαλή. Ίσως η πιο σημαντική απόφαση της αμερικανικής κυβέρνησης ήταν να μην παραχωρήσει γεωγραφικούς χώρους γύρω από την Κίνα, παρά την αύξηση των στρατιωτικών της δυνατοτήτων. Αντίθετα, χρησιμοποιώντας τόσο τις υπάρχουσες όσο και τις αναδυόμενες τεχνολογίες και τα νέα σχέδια επιχειρήσεων, ο στρατός των ΗΠΑ μελετά και προετοιμάζεται για επιχειρήσεις ακόμη και σε εξαιρετικά αμφισβητούμενα περιβάλλοντα κοντά στις ασιατικές ακτές, εκμεταλλευόμενος παράθυρα στο χώρο και

¹⁶²Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 30.

¹⁶³Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 30.

το χρόνο, ώστε να δημιουργήσει νέες δυνατότητες για να αποτρέψει τη στρατιωτική επιτυχία που θα επιδιώξει η Κίνα σε περίπτωση σύγκρουσης¹⁶⁴.

3.2. Ρωσία

Η άνοδος της Κίνας στην Κεντρική Ασία λόγω του νέου Δρόμου του Μεταξιού έχει δημιουργήσει αναταραχή στη Μόσχα, η οποία ανέκαθεν θεωρεί την περιοχή ως πρακτικά ανήκουσα στη δική της επικράτεια. Ο Vladimir Putin, όπως και ο Πρόεδρος Χί, στοχεύει στο να επαναφέρει τη χώρα του στην προγενέστερή της δόξα. Το σχέδιο του για να επιτύχει αυτό το σκοπό είναι ο σχηματισμός μίας Ευρασιατικής Ένωσης, η οποία θα εκτείνεται από την Ουκρανία σε ολόκληρο τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία, μέχρι τα ανατολικά της Ρωσίας¹⁶⁵. Παρόλο που τα οράματα των δύο Προέδρων φαίνονται να είναι συγκρουσιακά και οι σχέσεις των δύο χωρών είναι παραδοσιακά εμποτισμένες από καχυποψία, η Ρωσία και η Κίνα είναι από το 2015 μέχρι σήμερα πιο κοντά από οποτεδήποτε στο παρελθόν. Το αν η προσέγγιση αυτή μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά την καθεμία από αυτές και αν οι ούριοι άνεμοι θα συνεχίσουν να πνέουν στη συνεργασία τους, παραμένει προς εξέταση.

3.2.1. Ευρασιατική Οικονομική Ένωση (EEU)

Το παραπάνω όραμα του Προέδρου Putin ήρθε πιο κοντά στην πραγματικότητα όταν τον Ιανουάριο του 2015 ιδρύθηκε η Ευρασιατική Οικονομική Ένωση (EEU). Η τελευταία είχε ως βάση μία ήδη υπάρχουσα τελωνειακή ένωση μεταξύ της Ρωσίας, της Λευκορωσίας και του Καζακστάν και έχει μέχρι σήμερα πέντε μέλη, με την Αρμενία και το Κιργιστάν να έχουν προστεθεί στα αρχικά τρία. Η Ρωσία έπεισε το Κιργιστάν να ενταχθεί μετά από τεράστιες πιέσεις και στη συνέχεια ξεκίνησε να ασκεί ανάλογες πιέσεις και στο Τατζικιστάν¹⁶⁶.

Ο πρωταρχικός στόχος της EEU είναι αντίστοιχος με εκείνον της ΕΕ, δηλαδή να διασφαλίσει την ελεύθερη διακίνηση αγαθών, κεφαλαίων και ανθρώπων σε μία ολοκληρωμένη αγορά. Εντούτοις, ο μακροπρόθεσμος στόχος του Προέδρου Putin είναι να δημιουργήσει μία υπερεθνική πολιτική ένωση, η οποία θα λειτουργήσει ως γέφυρα ανάμεσα στην Ευρώπη και την Ασία και θα μπορεί να ανταγωνιστεί την ΕΕ και την Κίνα. Με λίγα λόγια, η EEU έχει να κάνει τόσο με την ανάσχεση της πορείας της Κίνας προς τη Δύση, όσο και με την αποτροπή της επέκτασης της ΕΕ στην Ανατολική

¹⁶⁴ Ashley J. Tellis, ό.π. σελ. 31.

¹⁶⁵ Tom Miller, ό.π., σελ. 1129.

¹⁶⁶ Tom Miller, ό.π., σελ. 1135.

Ευρώπη¹⁶⁷. Φαίνεται ότι η ΕΕU είναι η δυναμική προσπάθεια της Ρωσίας να διατηρήσει τη σφαίρα επιρροής της στην περιοχή της Ευρασίας.

Εντούτοις, η ΕΕU συναντά πολλά προσκόμματα, ιδιαίτερα σε πολιτικό επίπεδο. Το Καζακστάν, για παράδειγμα, αν και μέλος της ένωσης, είναι καχύποπτο ως προς τους πραγματικούς στόχους του Προέδρου Putin, φοβούμενο ότι η ΕΕU θα αποτελέσει το μέσο για επίτευξης των αλυτρωτικών του τάσεων. Η προσάρτηση της Κριμαίας δε, ήταν το γεγονός που δημιούργησε ακόμα μεγαλύτερο χάσμα ανάμεσα στη Ρωσία και στο Καζακστάν. Το τελευταίο, έχοντας όπως και η Ουκρανία μεγάλο ποσοστό Ρώσων στο πληθυσμιακό της κράμα, μπορεί εύκολα να οραματιστεί μια ανάλογη απόπειρα προσάρτησης των βόρειων συνόρων της που ήδη πολλοί Ρώσοι θεωρούν ως μέρος της ρωσικής επικράτειας¹⁶⁸.

3.2.2. Η προσέγγιση Κίνας και Ρωσίας

Η κρίση της Κριμαίας είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της θέσης της Κίνας στην Κεντρική Ασία. Η συνεργασία με την Κίνα και η συμμετοχή στο νέο Δρόμο του Μεταξιού αναδείχθηκαν ως μια πιο επωφελής και ασφαλής επιλογή σε σχέση με το όραμα της Ρωσίας, καθώς τα κράτη εμπιστεύονται περισσότερο την αρχή της μη επέμβασης την οποία αδιάκοπα προβάλλει η Κίνα της αμοιβαίας ανάπτυξης και κερδοφορίας.

Από τη μία πλευρά τα κράτη της Κεντρικής Ασίας βρίσκονται σε μια ευαίσθητη θέση καθώς είναι οικονομικά εξαρτώμενα από την Κίνα, αλλά στρατιωτικά βασιζόμενα στη Ρωσία¹⁶⁹. Από την άλλη όμως, το ενδιαφέρον και η δραστηριοποίηση των δύο αυτών χωρών στην περιοχή έχει ως αποτέλεσμα η μία δύναμη να λειτουργεί αντισταθμιστικά και εξισορροπητικά προς την άλλη. Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα γνωρίζει ότι σε περίπτωση που υιοθετήσει παρεμβατική εξωτερική πολιτική, τα κράτη της Κεντρικής Ασίας θα στραφούν προς τη Ρωσία, με την οποία ήδη μοιράζονται κοινό πολιτισμό. Αντίστοιχα, αν η Ρωσία προσπαθήσει να κάνει απόπειρα για μία «νέα Κριμαία» στα σύνορα κάποιας από αυτές, αμέσως θα δει την θέση της Κίνας να ενισχύεται.

Παρά τις ιστορικές διαφωνίες τους και την αμοιβαία έλλειψη εμπιστοσύνης, η Κίνα και η Ρωσία έχουν πολλά κοινά: μοιράζονται το μοντέλο ενός σύγχρονου αυταρχικού καθεστώτος υπό την καθοδήγηση ενός κόμματος, το οποίο υπονομεύεται από τη διαφθορά και την ευνοιοκρατία (modernitarian model), είναι και οι δύο μέλη των BRICS

¹⁶⁷ Tom Miller, ό.π., σελ. 1143.

¹⁶⁸ Tom Miller, ό.π., σελ. 1156.

¹⁶⁹ Tom Miller, ό.π., σελ. 1178.

και έχουν σχεδόν ταυτόσημα οικονομικά συμφέροντα στη Λατινική Αμερική, την Κεντρική Ασία και την Αφρική. Και οι δύο χώρες συμμετείχαν στη δημιουργία της αναπτυξιακής τράπεζας των BRICS, η οποία στοχεύει να προσφέρει φθηνά δάνεια, να εισάγει και να ασκεί χρηματοοικονομικές συναλλαγές σε άλλα νομίσματα εκτός από το δολάριο και το ευρώ, σε μία προσπάθεια να παρακαμφθεί η παγκόσμια οικονομική τάξη και το νομισματικό σύστημα¹⁷⁰. Η Ρωσία και η Κίνα χρειάζονται η μία την άλλη, αλλά παράλληλα ανταγωνίζονται μεταξύ τους.

Οι κυρώσεις που επέβαλε η Δύση στη Ρωσία για την προσάρτηση της Κριμαίας ενίσχυσαν τη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών σε οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά θέματα. Μία ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη είναι η υπογραφή από τους Προέδρους Vladimir Putin και Xi Jinping μίας κοινής διακήρυξης τον Μάιο του 2015, για το συντονισμό της ΕΕU και του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Αντί για το σχεδιασμό και την προώθηση δύο αντικρουόμενων σχεδίων, η Κίνα και η Ρωσία συμφώνησαν ότι τα δύο οράματα πρέπει να γίνονται αντιληπτά ως συμπληρωματικά¹⁷¹.

Οι δύο χώρες στοχεύουν να οικοδομήσουν έναν κοινό οικονομικό χώρο στην Ευρασία. Τον στόχο αυτό προωθεί η σύναψη συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕU και της Κίνας¹⁷². Η ΕΕU ως ενιαία ζώνη, ουσιαστικά, βρίσκεται μεταξύ της Ευρώπης και της Κίνας. Η συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών δίνει τη δυνατότητα μεταφοράς αγαθών με αμαξοστοιχίες από την Κίνα μέσω του Καζακστάν, της Ρωσίας και της Λευκορωσίας κατευθείαν στα σύνορα της ΕΕ, χωρίς τις διατυπώσεις που δημιουργούν αντιοικονομικές καθυστερήσεις.

Για τους Κινέζους εξαγωγείς η ύπαρξη ενός μοναδικού εμπορικού χώρου από την Κίνα μέχρι τα σύνορα της ΕΕ σημαίνει εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων στο πλαίσιο της Οικονομικής Ζώνης. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία, βασίζεται στην Κίνα για την αναβάθμιση των υποδομών της. Ένα από τα αρχικά έργα τα οποία η Κίνα θα χρηματοδοτήσει είναι οι σιδηροδρομικές γραμμές υψηλής ταχύτητας μεταξύ της Μόσχας και της πόλης Καζάν της Ρωσίας¹⁷³.

¹⁷⁰ Russia and China, 2014, <https://fundacionfaes.org/en/news/45904/russia-and-china>.

¹⁷¹ Tom Miller, ό.π., σελ. 1198.

¹⁷² Dezan Shira & Associates, China's FTA with the EAEU Will Improve Market Access, EU Transhipments, 2018, <http://www.china-briefing.com/news/chinas-fta-eaeu-will-improve-market-access-eu/>

¹⁷³ China to build 400km/h train for Russia's high-speed railway, 2016, <https://www.rt.com/business/345535-china-train-russia-kazan/>.

3.2.3. Αποτίμηση της προσέγγισης Κίνας και Ρωσίας

Μετά την επιβολή κυρώσεων στην Ρωσία για τα γεγονότα της κρίσης της Κριμαίας, η αλλαγή στη στάση της Ρωσίας έδειχνε ότι η Ρωσία έχει ανάγκη την Κίνα περισσότερο από το αντίστροφο. Οι ισορροπίες άλλαξαν ξανά όταν τον Ιούλιο του 2018 οι ΗΠΑ επέβαλλαν δασμούς σε πλήθος εισαγόμενων προϊόντων από την Κίνα ως κύρωση για τις υποτιθέμενες αθέμιτες εμπορικές πρακτικές της.

Η Κίνα και η Ρωσία έχουν και οι δύο οικονομικά προβλήματα που έχουν επιδεινωθεί από τη στάση των ΗΠΑ. Τα προβλήματα της Ρωσίας απορρέουν από τη μείωση της τιμής του πετρελαίου, ενός πόρου από τον οποίο η ρωσική οικονομία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό. Τα προβλήματα της Κίνας από την άλλη απορρέουν, τουλάχιστον εν μέρει, από την εξάρτησή της από τις εξαγωγές¹⁷⁴. Οι δασμοί δισεκατομμυρίων δολαρίων που οι ΗΠΑ επέβαλαν στις κινεζικές εισαγωγές ήταν επομένως ένα ισχυρό πλήγμα για την Κίνα.

Με την πρώτη ματιά, το γεγονός ότι η Ρωσία και η Κίνα μοιράζονται έναν κοινό ισχυρό αντίπαλο, φαίνεται να αποτελεί θεμέλιο μιας ισχυρής συμμαχίας. Όμως, είναι αμφίβολο αν η υποστήριξη της μίας στην άλλη θα είναι αρκετή για να αντισταθμίσει τις υπάρχουσες δυσκολίες τους.

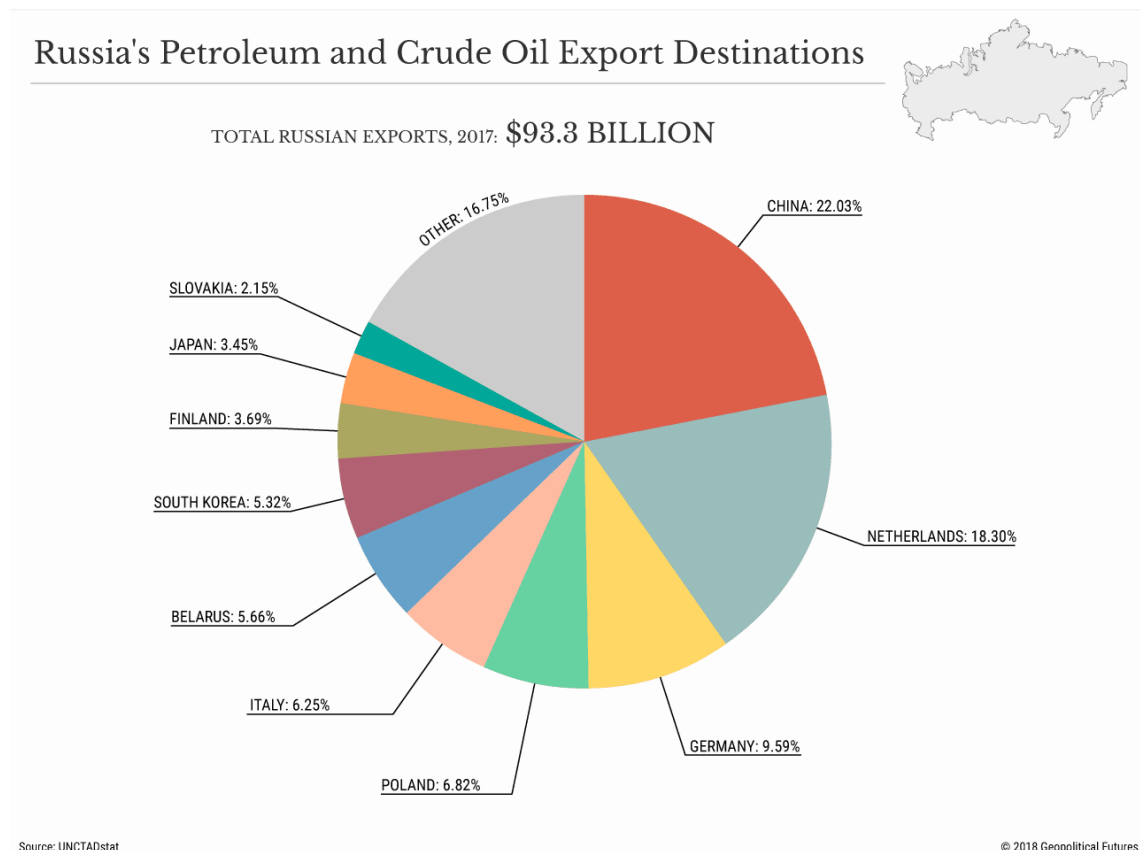
Από οικονομική άποψη, η Ρωσία χρειάζεται πρόσβαση σε αγορές για να διοχετεύσει πρώτες ύλες, ιδιαίτερα πετρέλαιο, σε τεράστιες ποσότητες ώστε να διατηρήσει τη λειτουργία της οικονομίας της. Μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου 2018, το αργό πετρέλαιο αντιπροσώπευε το 28,8% των συνολικών εξαγωγών της Ρωσίας και το φυσικό αέριο αντιπροσώπευε το 10,9%¹⁷⁵. Η Κίνα ήταν ο μεγαλύτερος εισαγωγέας πετρελαίου της με ποσοστό 22%, αν και αγόρασε μόνο το 1% των εξαγωγών φυσικού αερίου της Ρωσίας. Εντούτοις, η Ευρωπαϊκή Ένωση σαν σύνολο εισήγαγε περισσότερο ρωσικό πετρέλαιο από ό, τι η Κίνα¹⁷⁶. Πράγματι, η Κίνα είναι ένας μεγάλος εισαγωγέας πετρελαίου και ξεπέρασε τις ΗΠΑ ως τον μεγαλύτερο αγοραστή ακατέργαστου αργού πετρελαίου το 2017. Το πρόβλημα, ωστόσο, είναι ότι οι κινεζικές εισαγωγές περιορίζονται από την έλλειψη ενεργειακής υποδομής μεταξύ των δύο χωρών. Η κατασκευή αγωγών είναι δαπανηρή και χρειάζεται πολύ χρόνο για να ολοκληρωθεί. Ως εκ τούτου, η Κίνα θα μπορούσε απορροφήσει κάποια ποσότητα

¹⁷⁴ George Friedman, *The Illusion of a Russia-China Alliance*, 2018.

¹⁷⁵ George Friedman, *ό.π.*

¹⁷⁶ Βλ. Γράφημα 1.

πετρελαίου, αλλά δεν μπορεί να αγοράσει αρκετά για να διατηρήσει τις τιμές υψηλές ή να μειώσει τον κίνδυνο που διατρέχει η Ρωσία από περαιτέρω κυρώσεις με στόχο τις εξαγωγές της στον τομέα της ενέργειας. Η εικόνα αυτή, βέβαια, βελτιώνεται όσο προχωρά η κατασκευή του αγωγού «Δύναμη της Σιβηρίας» (“Power of Siberia”) μέσω του οποίου η Ρωσία θα προμηθεύει την Κίνα με φυσικό αέριο¹⁷⁷.

Γράφημα 1: Χώρες προορισμοί εξαγωγών πετρελαίου και αργού πετρελαίου της Ρωσίας¹⁷⁸.

Η Κίνα, εν τω μεταξύ, πρέπει να βρει αγοραστές για τα προϊόντα της. Το 2017, οι εξαγωγές αποτελούσαν σχεδόν το 20% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η μεγαλύτερη αγορά της, που αντιπροσωπεύει το 19% των εξαγωγών αγαθών της, σύμφωνα με το Διεθνές Κέντρο Εμπορίου. Με τις κυρώσεις των ΗΠΑ να μειώνουν τα έσοδα από τις

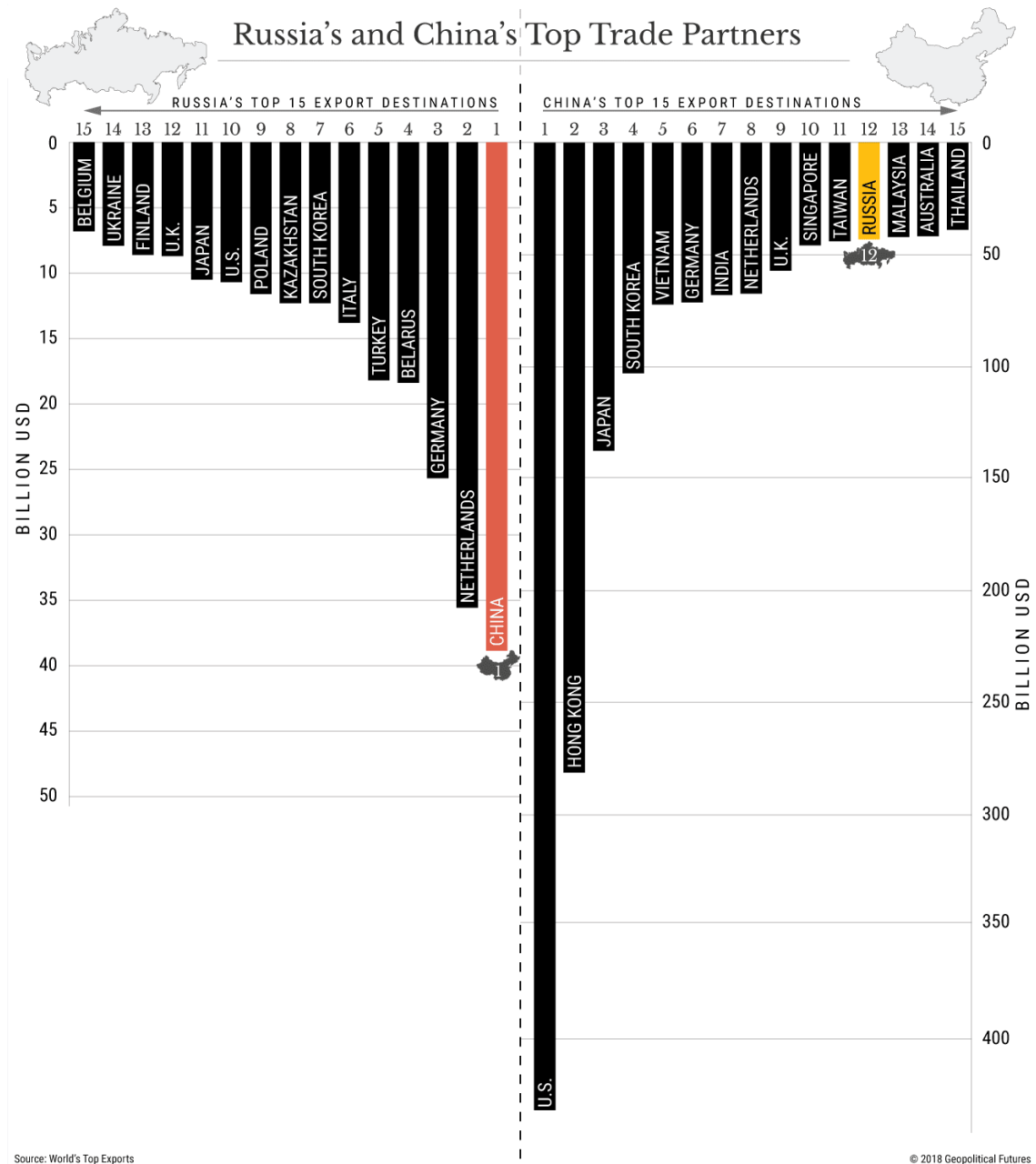
¹⁷⁷ Ο αγωγός «Δύναμη της Σιβηρίας» ενώνει τη Ρωσία και την Κίνα διασχίζοντας περισσότερα από 8.100 χιλιόμετρα ανάμεσα στις δύο χώρες και έχει δυνατότητα μεταφοράς 38 δισεκατομμυρίων κυβικών μέτρων φυσικού αερίου ετησίως. Ο αγωγός ανήκει στη ρωσική κρατική εταιρεία Gazprom.

¹⁷⁸ George Friedman, ό.π.

εξαγωγές αυτές και να εντείνουν τον ανταγωνισμό από άλλους εξαγωγείς, το Πεκίνο πρέπει να βρει νέους αγοραστές για τα αγαθά του. Ωστόσο, η Ρωσία δεν είναι σε θέση να υποστηρίξει την Κίνα καταναλώνοντας αρκετές κινεζικές εξαγωγές για να αντισταθμίσει τις απώλειες αυτές, δεδομένου ότι το 2017 ήταν αποδέκτης μόλις του 2% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας¹⁷⁹. Είναι αμφίβολο, επομένως, αν η μία χώρα θα μπορέσει να προσφέρει ουσιαστική οικονομική υποστήριξη στην άλλη¹⁸⁰.

¹⁷⁹ Βλ. Γράφημα 2.

¹⁸⁰ The Illusion of a Russia-China Alliance, George Friedman, ό.π.

Γράφημα 2: Οι κύριοι εμπορικοί εταίροι Ρωσίας και Κίνας¹⁸¹.

Όσον αφορά το στρατιωτικό μέτωπο, οι δύο χώρες έχουν αυξήσει τη συνεργασία τους τα τελευταία χρόνια και υπάρχουν πολλές εικασίες ότι οι δύο χώρες είναι στα πρόθυρα σχηματισμού στρατιωτικής συμμαχίας. Όμως, οι συμμαχίες βασίζονται σε κοινά συμφέροντα και η Ρωσία και η Κίνα έχουν ιστορία αμοιβαίας δυσπιστίας. Οι δύο χώρες έχουν επίσης διαφορετικές στρατηγικές προτεραιότητες. Η Ρωσία αντιμετωπίζει πιέσεις στα δυτικά σύνορά της και, σε μικρότερο βαθμό, στη Μέση Ανατολή. Η Κίνα θα αντιμετώπιζε πλήθος οργανωτικών και υλικοτεχνικών προβλημάτων για να υποστηρίξει

¹⁸¹ George Friedman, ό.π.

το δυτικό κομμάτι της Ρωσίας, όπου βρίσκονται τα μεγάλα κέντρα πληθυσμού της, χωρίς αντίστοιχο αντίκρισμα¹⁸².

Η Κίνα, από την άλλη πλευρά, αντιμετωπίζει προκλήσεις από τις ΗΠΑ στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, όπου το Πεκίνο προσπαθεί να αποτρέψει τυχόν μελλοντικό αποκλεισμό της πρόσβασης στις θαλάσσιες λωρίδες μεταφορών. Η Κίνα θα καλωσόριζε τη ναυτική υποστήριξη εκεί και στο Δυτικό Ειρηνικό, αλλά η ικανότητα της Ρωσίας να προβάλει σημαντική ναυτική δύναμη στις περιοχές αυτές είναι περιορισμένη.

Επιπλέον, η επέκταση της Κίνας προς την κεντρική Ασία, σε αντίθεση με την προηγούμενη δεκαετία, οπότε πρωταρχικό κίνητρο ήταν η οικονομική καιροσκοπία για πετρέλαιο, φυσικό αέριο και νέες αγορές για τα κινεζικά προϊόντα, είναι σήμερα μέρος της διπλωματικής στρατηγικής της χώρας. Το όραμα του Κινέζου Προέδρου για την Οικονομική Ζώνη σηματοδοτεί την αλλαγή στη διπλωματία της Κίνας, η οποία πλέον επιδιώκει ενεργά να αυξήσει την επιρροή της. Με τον καιρό είναι λογικό ότι η αυξανόμενη οικονομική παρουσία της Κίνας θα μεταφραστεί σε περισσότερη πολιτική δύναμη¹⁸³. Οι σχέσεις Κίνας και Ρωσίας, οι οποίες χαρακτηρίζονται «τόσο κοντινές όσο τα δόντια με τα χείλη» (“as close as teeth and lips”)¹⁸⁴, θα δοκιμαστούν από την ενδυνάμωση της θέσης της Κίνας.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, μια συμμαχία Ρωσίας και Κίνας αν και φαίνεται να είναι λογική δεδομένου του κοινού αντιπάλου της, είναι πρόσκαιρη και μπορεί να αλλάξει ανάλογα με το πως θα εξελιχθούν τα γεγονότα. Η μια χώρα δεν είναι βέβαιο ότι μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά ως προς την επίλυση των κύριων οικονομικών και στρατηγικών προβλημάτων της άλλης ενώ επιπλέον, η επέκταση της δύναμης της Κίνας στην περιοχή που αποτελεί ιστορικά σφαίρα επιρροής της Ρωσίας είναι πολύ πιθανό να δημιουργήσει τριβές ανάμεσα τους. Επομένως, αν και προς το παρόν, η συμμαχία αυτή διατηρείται και φαίνεται να ενισχύεται από την δημιουργία υποδομών μεταφοράς φυσικού αερίου που συνδέουν τις δύο χώρες, το μέλλον διαγράφεται αβέβαιο.

¹⁸² George Friedman, ό.π.

¹⁸³ Tom Miller, ό.π., σελ. 1218.

¹⁸⁴ Russia and China, ό.π. Η φράση αυτή έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν από τον Πρόεδρο Μάο για να περιγράψει τις κινεζικές σχέσεις με την Βόρεια Κορέα.

3.3. Ευρωπαϊκή Ένωση

3.3.1. Αμοιβαία επιθυμία για προσέγγιση

Μέχρι πρόσφατα, δεν ήταν ασυνήθιστο να απεικονίζεται η Κίνα ως μια μικρή πηγή επενδύσεων στις χώρες της Ευρώπης και αλλού με σχετικούς όρους. Εντούτοις, εάν η Κίνα συνεχίσει την πορεία της προς ανώτερα επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, είναι λογικό να αναμένεται μια μεγάλη περαιτέρω αύξηση των ΑΞΕ της. Η Ευρώπη έχει ήδη γίνει ένας αγαπημένος προορισμός για τις κινεζικές επενδύσεις και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να προσαρμοστούν σε μια νέα δύναμη που διαμορφώνει το οικονομικό και πολιτικό τοπίο στην Ευρώπη¹⁸⁵.

Οι ευρωπαϊκές οικονομίες έχουν ένα ευρύ φάσμα περιουσιακών στοιχείων και χαρακτηριστικών που αναζητούν οι Κινέζοι επενδυτές. Ανάμεσα στα πράγματα που οι Κινέζοι επενδυτές αναζητούν στην Ευρώπη είναι η τεχνολογία, που περιλαμβάνει καθιερωμένα περιουσιακά στοιχεία υψηλής τεχνολογίας, αναδυόμενες τεχνολογίες και τεχνογνωσία, η πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά για κινεζικά αγαθά και υπηρεσίες, πρόσβαση σε τρίτες αγορές μέσω ευρωπαϊκών εταιρικών δικτύων, ιδίως στη Λατινική Αμερική και την Αφρική, τα εμπορικά σήματα για τη βελτίωση της εμπορευσιμότητας των κινεζικών προϊόντων τόσο στο εξωτερικό όσο και στην κινεζική αγορά, οι ολοκληρωμένες περιφερειακές και παγκόσμιες αλυσίδες αξίας στην παραγωγή, τη γνώση και τις μεταφορές, ένα σταθερό νομικό, κανονιστικό και πολιτικό περιβάλλον, ιδίως σε ένα πλαίσιο παγκόσμιας αναστάτωσης και πολιτικής αβεβαιότητας και πολιτική και διπλωματική επιρροή σε μια περιοχή που συνολικά παραμένει η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία μετά τις ΗΠΑ. Δεν πρέπει, επομένως, να υπάρχει αμφιβολία ότι η Κίνα χρειάζεται την Ευρώπη¹⁸⁶.

Από την άλλη πλευρά, από την έναρξη της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 και έπειτα, πολλά οικονομικά κέντρα σε όλη την Ευρώπη βλέπουν την Κίνα και τους Κινέζους επενδυτές ως πηγή ευκαιριών και ανάπτυξης. Πράγματι, η προώθηση των επενδυτικών σχέσεων έχει φτάσει στην κορυφή πολλών διμερών προγραμμάτων. Οι κινεζικές επενδύσεις εξυπηρετούν τη δημιουργία ή και τη διατήρηση θέσεων εργασίας, την παροχή κεφαλαίων για έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, τη δημιουργία πλούτου και φορολογικών εσόδων για κυβερνήσεις που έχουν έλλειψη μετρητών, τη

¹⁸⁵ John Seaman et.al., Chinese investments in Europe: A country – level approach, Report by the European Think-tank Network on China (ETNC), 2017, σελ. 10, <https://www.ifri.org/en/publications/publications-ifri/ouvrages-ifri/chinese-investment-europe-country-level-approach>

¹⁸⁶ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 10.

δημιουργία νέων ευκαιριών αγοράς για ευρωπαϊκές εταιρείες τόσο στην Κίνα όσο και σε τρίτες αγορές, την οικοδόμηση και τη βελτίωση των υποδομών, ακόμη και την εισαγωγή στην Ευρώπη τεχνολογίας και καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων¹⁸⁷.

Δεδομένων των παραπάνω πλεονεκτημάτων, οι ευρωπαϊκές χώρες αναζητούν ενεργά τις κινεζικές επενδύσεις, αλλά το μέγεθος και το μοτίβο που δημιουργεί η επιλογή ορισμένων επενδύσεων έχουν εγείρει ανησυχίες.

3.3.2. Ανησυχίες και επιφυλακτικότητα

Η εξεύρεση της σωστής ισορροπίας μεταξύ της αντιμετώπισης των ανησυχιών που απασχολούν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη μία πλευρά και της τήρησης των αρχών της ανοικτής αγοράς για την επίτευξη της εμπορικής προσέγγισης της Κίνας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την άλλη έχει αποδειχθεί σοβαρή πρόκληση. Οι ευρωπαϊκές ανησυχίες αφορούν ποικίλα θέματα όπως ο ρόλος του κινεζικού κράτους στην οικονομία, η έλλειψη αμοιβαιότητας και θεμιτού ανταγωνισμού, η εθνική ανταγωνιστικότητα και τεχνολογική ηγεσία, η αβεβαιότητα σχετικά με τις κρίσιμες υποδομές που σχετίζονται με την ασφάλεια και τις ευαίσθητες τεχνολογίες, οι επενδύσεις ως πηγή πολιτικής και γεωπολιτικής επιρροής και διαιρέσεων εντός της Ευρώπης και ο ανταγωνισμός μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών για επενδύσεις¹⁸⁸.

Τέτοιες ανησυχίες έχουν εκφραστεί δημοσίως σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και στις Βρυξέλλες, καθώς οι κινεζικές εταιρείες έχουν αρχίσει να αγοράζουν υποδομές που ορισμένοι θεωρούν κρίσιμες σε ολόκληρη την ήπειρο. Τα καλύτερα παραδείγματα ως προς αυτό είναι η αγορά μεγάλου ποσοστού μετοχών στο λιμάνι του Πειραιά στην Ελλάδα, το δημόσιο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας στην Πορτογαλία και η δημιουργία του πλαισίου 16 + 1¹⁸⁹ με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με πολλά υποσχόμενες επενδύσεις σε μεγάλα έργα, όπως τη σιδηροδρομική σύνδεση υψηλής ταχύτητας Βουδαπέστη-Βελιγράδι. Αυτό δίνει την εντύπωση ότι η Κίνα διεισδύει αρχικά

¹⁸⁷ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 11.

¹⁸⁸ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 12.

¹⁸⁹ Το πλαίσιο 16 + 1 είναι μια πρωτοβουλία της Κίνας με στόχο την εντατικοποίηση και επέκταση της συνεργασίας με 11 κράτη μέλη της ΕΕ και 5 χώρες των Βαλκανίων, συγκεκριμένα τις Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Βόρεια Μακεδονία) στους τομείς των επενδύσεων, των μεταφορών, της χρηματοδότησης, της επιστήμης, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας, η Κίνα έχει ορίσει τρεις πιθανούς τομείς προτεραιότητας για οικονομική συνεργασία, οι οποίοι είναι οι υποδομές, οι υψηλές τεχνολογίες και οι πράσινες τεχνολογίες.

στις χώρες της ΕΕ που προσφέρουν ευκολότερη πρόσβαση με στόχο να εισέλθει στο μέλλον και στις οικονομίες που θεωρούνται ως ο πυρήνας της ΕΕ¹⁹⁰.

Οι ανησυχίες των κρατών μελών της ΕΕ εντάθηκαν και εκφράστηκαν εντονότερα το έτος 2017. Τον Μάιο του 2017, τα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρνήθηκαν να υπογράψουν μια εξαγγελία που ετοίμασε το Πεκίνο για να σηματοδοτήσει το τέλος του Belt and Road Forum λόγω έλλειψης εγγυήσεων σχετικά με τη διαφάνεια, τη βιωσιμότητα και τις διαδικασίες υποβολής προσφορών. Ένα χρόνο αργότερα, μια έκθεση που συνυπογράφηκε από 27 από τους 28 πρεσβευτές της ΕΕ στο Πεκίνο (με εξαίρεση την Ουγγαρία) καταδίκασε το νέο Δρόμο του Μεταξιού για παρακώλυση του ελεύθερου εμπορίου, επειδή κατά τη γνώμη τους δίνει μη δίκαιο πλεονέκτημα στις κινεζικές εταιρείες και προσπαθεί να διαμορφώσει την παγκοσμιοποίηση ώστε να ταιριάζει στα συμφέροντα της Κίνας¹⁹¹.

Μια σειρά προτεινόμενων εξαγορών υψηλής τεχνολογίας στη Γερμανία, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς της κορυφαίας γερμανικής εταιρείας ρομποτικής Kuka, αποτέλεσε την αφορμή για να έρθει στο προσκήνιο το θέμα των κινεζικών επενδύσεων στην Ευρώπη. Για πρώτη φορά, τμήματα της γερμανικής πολιτικής τάξης κατέστησαν σαφές ότι οι κινεζικές επενδύσεις θα μπορούσαν να προκαλέσουν ουσιαστικά προβλήματα ασφάλειας και να αποτελέσουν στρατηγική απειλή για τη βιομηχανική ηγεσία της χώρας. Αυτές οι ανησυχίες δεν περιορίστηκαν μόνο στη Γερμανία, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα το έτος 2017 να εκκινήσουν γενικευμένες συζητήσεις σχετικά με την ανάγκη ρύθμισης και ελέγχου των (κινεζικών) ξένων επενδύσεων μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ και σε ολόκληρη την ΕΕ¹⁹² και να συζητηθούν πιθανές προστατευτικές πολιτικές εντός του κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ.

Τον Ιούλιο του 2017, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία έστειλαν μία επιστολή¹⁹³ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκφράζοντας τη βούλησή τους να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο στο οποίο η Επιτροπή θα παρακολουθεί και θα ρίχνει φως στις εξαγορές που υποκινούνται από πολιτικά κίνητρα και όχι από αποφάσεις που στηρίζονται σε οικονομικά κριτήρια της αγοράς. Η επιστολή αυτή ήταν η δεύτερη που τα κράτη αυτά απηύθυναν στην

¹⁹⁰ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 12.

¹⁹¹ Nadège Rolland, ό.π.

¹⁹² John Seaman et.al., ό.π. σελ. 12.

¹⁹³ European investment policy: A common approach to investment control, 2017, http://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/08/170728_Investment-screening_non-paper.pdf

Επιτροπή για το ίδιο θέμα. Η πρώτη επιστολή με τίτλο «Προτάσεις για τη διασφάλιση βελτιωμένων όρων ανταγωνισμού στο εμπόριο και τις επενδύσεις» (“Proposals for ensuring an improved level playing field in trade and investment”) εστάλη τον Φεβρουάριο του ίδιου έτους¹⁹⁴. Σύμφωνα με την πρόταση αυτή, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούν να αποφασίζουν να αρνηθούν εξαγορές σε συγκεκριμένους τομείς που είναι σημαντικής σημασίας. Αυτό θα ενίσχυε σαφώς τη θέση κάθε κράτους μέλους της ΕΕ όταν πραγματοποιείται εξαγορά από ξένο κράτος. Η πρόταση αυτή υπογράμμισε ότι κατά τη γνώμη των κρατών μελών που τη συνέταξαν, τα μέσα που ήταν διαθέσιμα κατά την περίοδο εκείνη σε επίπεδο κρατών μελών της ΕΕ και είχαν ως βάση την εθνική ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, δεν επαρκούσαν για να εγγυηθούν προστασία απέναντι σε τέτοιου είδους επενδυτικές πράξεις. Ως εκ τούτου ζήτησαν συμπλήρωση των μέσων, ενθαρρύνοντας την Επιτροπή να αναζητήσει λύσεις που σέβονται την αμοιβαιότητα και διασφαλίζουν δίκαιες συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ της ΕΕ και των ξένων επενδυτών, τηρώντας πάντα τους κανόνες της αγοράς¹⁹⁵.

Οι ανησυχίες ενισχύονται όταν η πιθανή πορεία των εξωτερικών οικονομικών πολιτικών της Κίνας εξεταστεί σε σχέση με τις επίμονες διαρθρωτικές ανισορροπίες στην εγχώρια οικονομία της. Η μη βιώσιμη αύξηση των πιστώσεων και η πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα έχει ως αποτέλεσμα οι κινεζικές εταιρείες, ιδίως οι κρατικές επιχειρήσεις, να επιθυμούν ιδιαίτερα να αγοράσουν ξένα περιουσιακά στοιχεία και να εκτρέψουν την πλεονάζουσα ικανότητά τους σε ξένες αγορές. Επιπλέον, η στόχευση των κινεζικών επενδύσεων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας κινδυνεύει να πλήξει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ευρώπης, το οποίο βασίζεται στην τεχνολογική καινοτομία. Οι χώρες της ΕΕ γνωρίζουν, ότι εάν αυτή η τεχνολογία αποκτηθεί μέσω της αυξημένης χρηματοοικονομικής δύναμης της Κίνας, αυτό θα αποτελέσει στρατηγική απειλή για την παγκόσμια οικονομική θέση και το βιοτικό επίπεδο της Ευρώπης. Ως εκ τούτου, είναι λογικό η πρόθεση της Κίνας να εισέλθει στην Ευρωπαϊκή αγορά, να χαιρετίζεται με επιφυλακτικότητα¹⁹⁶.

Μία ακόμα πηγή ανησυχίας για τις χώρες της ΕΕ είναι η προοπτική η αυξημένη επενδυτική παρουσία της Κίνας στην ΕΕ να έχει πολιτικές και γεωπολιτικές επιπτώσεις. Οι Βρυξέλλες και πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες φοβούνται το ενδεχόμενο η Κίνα

¹⁹⁴ European investment policy: A common approach to investment control, ό.π.

¹⁹⁵ Chris Anyfantis, China and UK relations post Brexit as EU addresses Chinese takeovers, 2017, <https://europeansting.com/2017/08/30/china-and-uk-relations-after-brexite-as-eu-worries-about-chinese-takeovers/>

¹⁹⁶ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 13.

να ασκήσει ή ότι ήδη ασκεί πολιτική επιρροή στις χώρες στις οποίες έχει επενδύσει περισσότερο. Ως τέτοια παραδείγματα αναφέρονται η απροθυμία της Ελλάδας και της Ουγγαρίας να υποστηρίξουν μια πιο σκληρή γραμμή της ΕΕ προς την Κίνα σχετικά με τις διενέξεις στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας. Επίσης, πολλές χώρες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των πιο ενεργών σε αυτόν τον τομέα, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία και η Γαλλία, φαίνονται πιο απρόθυμες να επικρίνουν το ιστορικό παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Κίνας. Πρόκειται για μια ανησυχητική εξέλιξη, καθώς φαίνεται ότι υπάρχει μία στάση χαλαρότητας ως προς την Κίνα, η οποία θεωρητικά θα αποφέρει ανταμοιβές, δηλαδή περισσότερες κινεζικές επενδύσεις και ίσως μεγαλύτερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά. Υπό αυτήν την έννοια, φαίνεται ότι η Κίνα μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτή τη δύναμη προσδοκίας για να λάβει διπλωματικές παραχωρήσεις¹⁹⁷.

Υπό το φως αυτών των παραπάνω, η συζήτηση για το πώς πρέπει να ανταποκριθούν οι χώρες της ΕΕ συνεχίστηκε με ιδιαίτερη ένταση, με πολλούς υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να εκφράζουν αυξανόμενες ανησυχίες ως προς τους κινδύνους ασφάλειας, την απώλεια ηγετικής θέσης στον τομέα της τεχνολογίας και την εθνική οικονομική ανταγωνιστικότητα. Η επίσημη επιστολή που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2017 από τους Υπουργούς Οικονομίας από τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία υπογράμμιζε αυτές τις αυξανόμενες ανησυχίες σχετικά με τις κινεζικές επενδύσεις σε στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία σε ολόκληρη την Ευρώπη. Κατ' αποτέλεσμα, τον Σεπτέμβριο του 2017, η Επιτροπή πρότεινε επίσημα νέα νομοθεσία για τη θέσπιση ενός κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην ΕΕ. Ο προτεινόμενος μηχανισμός ελέγχου αφορούσε πρωτίστως στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία που είναι κρίσιμα για την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων των ξένων εξαγορών κρίσιμων τεχνολογιών και υποδομών. Η πρόταση είχε ως στόχο, επίσης, να δημιουργήσει έναν μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, ο οποίος θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί όταν μια συγκεκριμένη ξένη επένδυση σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη ενδέχεται να επηρεάσει την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη άλλου, επιτυγχάνοντας έτσι μεγαλύτερη διαφάνεια και μια πιο συντονισμένη και ενημερωμένη προσέγγιση για την προστασία των κρίσιμων υποδομών και των ευαίσθητων τεχνολογιών¹⁹⁸.

¹⁹⁷ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 13.

¹⁹⁸ John Seaman et.al., ό.π. σελ. 14.

Αν και η Κίνα δεν είναι η μοναδική πηγή ανησυχίας στον τομέα αυτό, με τη Ρωσία συχνά να θεωρείται από πολλές χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης ως η πιο άμεση απειλή, όταν ο τότε Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean – Claude Juncker ανακοίνωσε το Σεπτέμβριο του 2017 ένα σχέδιο παρακολούθησης των ξένων επενδύσεων ανέφερε, ουσιαστικά φωτογραφίζοντας τις κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα, στην Ισπανία και στην Πορτογαλία, ότι «Εάν μία ξένη κρατική εταιρεία επιθυμεί να αγοράσει ένα ευρωπαϊκό λιμάνι, μέρος της ενεργειακής υποδομής μας ή μία εταιρεία αμυντικής τεχνολογίας, αυτό θα πρέπει να γίνει μόνο με διαφάνεια και μετά από λεπτομερή έλεγχο και συζήτηση»¹⁹⁹.

3.3.3. Ευρωπαϊκός Κανονισμός Ελέγχου Ξένων Επενδύσεων

Τον Μάρτιο του 2019 η ΕΕ υιοθέτησε τελικά έναν κανονισμό²⁰⁰, ο οποίος δημιούργησε ένα πλαίσιο ελέγχου των επενδύσεων (ΑΞΕ) από χώρες εκτός της ΕΕ οι οποίες είναι πιθανό να επηρεάσουν την ασφάλεια ή την δημόσια τάξη²⁰¹. Το νέο πλαίσιο της ΕΕ για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων τέθηκε σε ισχύ επίσημα στις 10 Απριλίου του 2019, βασίζεται σε πρόταση που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2017 και στόχο έχει να συμβάλει στη διαφύλαξη της ασφάλειας και της δημόσιας τάξης της Ευρώπης σε σχέση με τις ΑΞΕ στην Ένωση²⁰².

Σύμφωνα με δήλωση του πρώην Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jean – Claude Juncker, αυτό το νέο πλαίσιο²⁰³ θα βοηθήσει την Ευρώπη να υπερασπιστεί τα στρατηγικά της συμφέροντα καθώς χρειάζεται έλεγχος επί των αγορών από ξένες εταιρείες που στοχεύουν τα στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία της Ευρώπης. Σκοπός είναι να είναι βέβαιο ότι η ΕΕ είναι εξοπλισμένη για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τον μετριασμό των πιθανών κινδύνων για την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη, ενώ παραμένει ανάμεσα στις πιο ανοικτές περιοχές στον κόσμο ως προς τις επενδύσεις²⁰⁴.

¹⁹⁹ Dennis Kefalacos, The EU Commission vies to screen Chinese investment in Europe, 2017, <https://europeansting.com/tag/chinese-investments/>

²⁰⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/452, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj>

²⁰¹ Screening of foreign direct investment, 2020, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2006>

²⁰² EU foreign investment screening regulation enters into force, 2019, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2008#>.

²⁰³ Ο Κανονισμός θα εφαρμοσθεί από την 11.10.2020. Την 25.3.2020, ως μέρος των μέτρων που ελήφθησαν σε σχέση με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης Covid-19, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για τα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο χρήσης του ελέγχου των ΑΞΕ σε περιόδους κρίσης δημόσιας υγείας και οικονομικής ευπάθειας στην ΕΕ.

²⁰⁴ Screening of foreign direct investment, ό.π.

Το νέο πλαίσιο θα δημιουργήσει ένα μηχανισμό συνεργασίας με τον οποίο τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα μπορούν να ανταλλάσσουν πληροφορίες και να εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με συγκεκριμένες επενδύσεις. Ακόμα, θα επιτρέπει στην Επιτροπή να εκδίδει γνωμοδοτήσεις όταν μια επένδυση αποτελεί απειλή για την ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη περισσότερων του ενός κρατών μελών ή όταν μια επένδυση θα μπορούσε να υπονομεύσει ένα έργο ή πρόγραμμα ενδιαφέροντος για ολόκληρη την ΕΕ. Το νέο πλαίσιο ενθαρρύνει, επιπλέον, τη διεθνή συνεργασία για τον έλεγχο των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής εμπειριών, βέλτιστων πρακτικών και πληροφοριών σχετικά με ζητήματα που αποτελούν κοινές ανησυχίες. Εκτός από τα παραπάνω, ορίζονται ορισμένες απαιτήσεις για τα κράτη μέλη που επιθυμούν να διατηρήσουν ή να υιοθετήσουν μηχανισμό παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη, επίσης, είναι εκείνα που έχουν την τελευταία λέξη σχετικά με το αν μια συγκεκριμένη επενδυτική πράξη πρέπει να επιτρέπεται ή όχι στην επικράτειά τους. Το νέο πλαίσιο λαμβάνει ακόμα υπόψη την ανάγκη λειτουργίας υπό σύντομες προθεσμίες, φιλικές προς τις επιχειρήσεις και ισχυρές απαιτήσεις εμπιστευτικότητας²⁰⁵.

Από την 14 Απριλίου του 2019, τα κράτη μέλη της ΕΕ υποχρεούνται να ενημερώσουν την Επιτροπή για τους εθνικούς μηχανισμούς ελέγχου των επενδύσεων. Οι εθνικοί μηχανισμοί πρέπει να ακολουθούν τις προϋποθέσεις της διαφάνειας στους κανόνες και στις διαδικασίες, της μη διακριτικής αντιμετώπισης ως προς τους ξένους επενδυτές, της εμπιστευτικότητας ως προς τις πληροφορίες που ανταλλάσσονται, την ύπαρξη της δυνατότητας προσφυγής κατά αποφάσεων ελέγχου και την ύπαρξη μέτρων για τον εντοπισμό και την πρόληψη της καταστρατήγησης από ξένους επενδυτές²⁰⁶.

3.3.4. Συνεργασία υπό τον όρο της αμοιβαιότητας και με την τήρηση κανόνων

Η ΕΕ φαίνεται ότι επιθυμεί να συνεργαστεί εμπορικά με την Κίνα στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού, αλλά υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, με την τήρηση των κανόνων της αγοράς και των κανόνων που διασφαλίζουν την προστασία των στρατηγικών της συμφερόντων, όπως ο μηχανισμός παρακολούθησης των ξένων επενδύσεων που αναλύθηκε ανωτέρω.

Άλλο ένα σημαντικό εργαλείο της ΕΕ στην προσπάθειά της να περιορίσει την Κίνα, είναι η οργάνωση διαγωνιστικών διαδικασιών για την ανάθεση έργων με στόχο την

²⁰⁵ EU foreign investment screening regulation enters into force, ό.π.

²⁰⁶ Screening of foreign direct investment, ό.π.

αποτροπή της άμεσης ανάθεσης συμβάσεων σε ξένες εταιρείες. Αυτό σημαίνει ότι εάν δεν πραγματοποιείται διαγωνισμός, δεν πρέπει να ανατεθεί δημόσια σύμβαση από κράτος μέλος της ΕΕ²⁰⁷.

Επιπλέον, η Κίνα και η ΕΕ έχουν ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για την επίτευξη μίας διμερούς επενδυτικής συμφωνίας από το 2014. Η ΕΕ επιδιώκει να δημιουργήσει νέες επενδυτικές ευκαιρίες για τις ευρωπαϊκές εταιρείες ανοίγοντας την αγορά της Κίνας και εξαλείφοντας νόμους και πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις που τις εμποδίζουν να ανταγωνίζονται στην κινεζική αγορά σε ισότιμη βάση με τις κινεζικές εταιρείες και εταιρείες από άλλες τρίτες χώρες²⁰⁸. Εντούτοις, οι διαπραγματεύσεις αυτές δεν έχουν ακόμα επιφέρει καρπούς.

Οι εμπορικοί και επενδυτικοί δεσμοί μεταξύ της ΕΕ και της Κίνας είναι πολύ σημαντικοί, καθώς η ΕΕ και η Κίνα αποτελούν στρατηγικές αγορές η μία για την άλλη. Ωστόσο, η αγορά της Κίνας είναι πολύ πιο κλειστή σε σχέση με την αγορά της ΕΕ. Η πρόσβαση ξένων επενδυτών σε ορισμένους τομείς είναι περιορισμένη ή απαγορεύεται. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Κίνα δεν επωφελούνται από τα ίδια επίπεδα διαφάνειας και θεμιτού ανταγωνισμού με εκείνα που απολαμβάνουν οι κινεζικές εταιρείες στην αγορά της ΕΕ. Η διμερής επενδυτική συμφωνία θα είναι ένα βασικό εργαλείο για την αντιμετώπιση αυτής της έλλειψης ισορροπίας²⁰⁹.

Η ΕΕ επομένως και η Κίνα βρίσκονται σε μία επιφυλακτική συνεργασία. Οι μεν χώρες της ΕΕ, ειδικά χώρες όπως η Ελλάδα, που έχουν ανάγκη από όσο το δυνατό περισσότερα κεφάλαια για να βελτιώσουν την εικόνα της οικονομίας τους, δεν μπορούν να απορρίψουν εύκολα τις κινεζικές ΑΞΕ, ακόμα και όταν αυτές αφορούν ευαίσθητους τομείς όπως στρατηγικές υποδομές. Η δε Κίνα πρέπει να προσπαθήσει να ακολουθήσει τους κανόνες των κρατών της ΕΕ, εάν θέλει να επιτύχει διεξόδου στην τεράστια αυτή αγορά και να εδραιώσει το νέο Δρόμο του Μεταξιού και στην Ευρώπη όσο και στην Ασία. Εντούτοις, ο χρόνος θα δείξει πώς η πρωτοβουλία, με την εγγενώς γεωπολιτική και γεωστρατηγική της φύση θα λειτουργήσει μέσα στο ολοένα και πιο προστατευτικό κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ.

²⁰⁷ George N. Tzogopoulos, Can Europe Restrain China's Influence?, 2017, <https://besacenter.org/perspectives-papers/europe-china-influence/>

²⁰⁸ EU-China Comprehensive Agreement on Investment, 2020, <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2115>

²⁰⁹ EU-China Comprehensive Agreement on Investment, ό.π.

3.4. Ελλάδα

3.4.1. Σχέσεις Ελλάδας και Κίνας

Για πολλές δεκαετίες, η Μεσόγειος έχει υπάρξει μια περιοχή φιλικά διακείμενη προς τη Δύση. Οι ΗΠΑ και η ΕΕ καθόριζαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία της περιοχής και τις σχέσεις με την πλειοψηφία των χωρών της. Όμως, τα τελευταία χρόνια, η απόφαση των ΗΠΑ να στρέψει την προσοχή της προς την Ανατολή και η ευρωπαϊκή κρίση χρέους, η οποία σχεδόν είχε οδηγήσει την εξωτερική πολιτική της ΕΕ σε παράλυση έχουν δημιουργήσει ευκαιρίες, έτσι ώστε και άλλες δυνάμεις να ενισχύσουν το ρόλο τους στην περιοχή. Η Κίνα προσπάθησε σταδιακά να αναπτύξει την παρουσία της στη Μεσόγειο μέσω διαφόρων επενδύσεων, πολλές από τις οποίες αφορούσαν έργα υποδομής. Πράγματι, η θέση της Κίνας έχει ενισχυθεί λόγω των σημαντικών οικονομικών της πόρων, του συστηματικού, μακροπρόθεσμου προγραμματισμού και των άμεσων οικονομικών οφελών που οι συνεργαζόμενες με αυτή χώρες ευελπιστούν να αποκομίσουν από τις επενδύσεις της²¹⁰.

Η Ελλάδα και η Κίνα είχαν καθιερώσει διπλωματικές σχέσεις το 1972, οι οποίες μέχρι την αρχή του 2000 δεν ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένες. Εντούτοις, η σχέση μεταξύ των δύο χωρών, αναβαθμίστηκε σε στρατηγική συνεργασία το 2006²¹¹. Σημαντικά παράθυρα ευκαιρίας για τη σύσφιξη των πολιτικών καθώς και των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων ανάμεσα στα δύο κράτη, αποτέλεσαν η διαδοχική διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων από την Ελλάδα (2004) και από την Κίνα (2008) και η παραχώρηση των προβλητών II και III του ΟΛΠ στον κινεζικό όμιλο COSCO μετά από διαγωνισμό τον Ιανουάριο του 2008²¹².

Από πολιτική άποψη οι δύο χώρες βρίσκονται σε συμφωνία όσον αφορά δύο σημαντικά ζητήματα. Η Ελλάδα σέβεται την αρχή της "μίας Κίνας" και η Κίνα υποστηρίζει την επίλυση του κυπριακού ζητήματος υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Ακόμα, έχοντας μεν ως σημείο αναφοράς τα δικά της ζητήματα η καθεμία (Κύπρος, Ταϊβάν, Θιβέτ), έχουν υιοθετήσει παρόμοια επιχειρηματολογία για τη μη αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κοσσόβου²¹³. Επίσης, οι χώρες αυτές αποτελούν δύο από τους πιο

²¹⁰ George N. Tzogopoulos, Greece, Israel, and China's "Belt and Road" Initiative, 2017, σελ. 6.

²¹¹ Κοινή δήλωση συνολικής στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της λαϊκής δημοκρατίας της Κίνας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, <http://gr.china-embassy.org/eng/xwdt/t259571.htm>

²¹² Σ. Πετρόπουλος, et, al., Η Κίνα και οι άλλοι, 2013, σελ.384-385.

²¹³ Σ. Πετρόπουλος, et, al., ό.π., σελ. 366.

αρχαίους πολιτισμούς του κόσμου και αυτή η πολιτισμική ομοιότητα έχει διευκολύνει το διμερή διάλογο.

Η Ελλάδα έχει προσελκύσει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την Κίνα στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού τόσο λόγω της στρατηγικής γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας στη Μεσόγειο όσο και λόγω του ότι είναι κράτος μέλος της ΕΕ. Η ανάγκη δε της Ελλάδας να συγκεντρώσει όσο το δυνατό περισσότερες ΑΞΕ λόγω της δεινής οικονομικής συγκυρίας από την οποία έχει διέλθει αποτελεί μια ευκαιρία για το Πεκίνο. Το Πεκίνο βλέπει την Αθήνα ως μία πύλη προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη μέσω των Βαλκανίων και μια φιλική φωνή για τα συμφέροντά της μέσα στους ευρωπαϊκούς κύκλους²¹⁴.

Η Ελλάδα από την πλευρά της έχει υψηλές προσδοκίες σε σχέση με τα κοινωνικοοικονομικά οφέλη που μπορούν να αντληθούν από τις κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα, αν και οι τελευταίες έχουν αντιμετωπιστεί κατά καιρούς με καχυποψία και έχουν συναντήσει αντιδράσεις από ομάδες πιέσεων και από πολιτικές μερίδες στην Ελλάδα. Αυτό σε ένα βαθμό οφείλεται στις επιβεβλημένες από τους πιστωτές της Ελλάδας ιδιωτικοποιήσεις, αν και τέτοια φαινόμενα είχαν εμφανιστεί και πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης. Για παράδειγμα, η παραχώρηση της αποβάθρας II και III του τερματικού εμπορευματοκιβωτίων του ΟΠΛ στην COSCO, οδήγησε σε έντονες αντιδράσεις από το προσωπικό του ΟΛΠ το 2008 και σε συλλαλητήρια μετά την επικύρωση της παραχώρησης από το Ελληνικό Κοινοβούλιο το 2009²¹⁵. Εντούτοις, οι αντιδράσεις αυτές εξομαλύνθηκαν σε μεγάλο βαθμό.

Σε αυτό συνέβαλε η πολιτική άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ και η αλλαγή της στάσης του προς την Κίνα, η οποία εξομάλυνε σε μεγάλο βαθμό το έδαφος. Πιο συγκεκριμένα, από το 2012 και έπειτα, οπότε το ΣΥΡΙΖΑ αναδείχθηκε πρώτα ως αντιπολίτευση και μετά το 2015 ως κυβέρνηση, υπήρξε αλλαγή σε τρία στάδια ως προς την αντιμετώπιση των κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα. Το στάδιο της απροθυμίας και της αντιπαράθεσης διαδέχθηκε αυτό της απρόθυμης αποδοχής. Τελικά, η κυβέρνηση μετά την επίσκεψη του τότε πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στην Κίνα τον Ιούλιο του 2016, άρχισε να περνάει θετικά μηνύματα στους επενδυτές και ιδιαίτερα στους κινέζους επενδυτές²¹⁶. Σημείο καμπής ήταν η περίοδος στις αρχές του 2015, με την άνοδο της κυβέρνησης Τσίπρα, της οποίας η αρχική θέση ήταν η ακύρωση της ιδιωτικοποίησης του ΟΛΠ.

²¹⁴ George N. Tzogopoulos, ό.π. σελ. 10.

²¹⁵ Plamen Tonchev et.al., Chinese Investments in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations, 2017, σελ. 39.

²¹⁶ Plamen Tonchev et.al., ό.π. σελ. 36-37.

Εντούτοις, μετά από επικοινωνίες μεταξύ του τότε Έλληνα Πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα και του Κινέζου Πρωθυπουργού Li Keqiang, η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε ότι είναι έτοιμη να στηρίξει τους δεσμούς της Κίνας με την Ευρώπη, με την Ελλάδα να αποτελεί την πύλη της Κίνας στην Ευρώπη²¹⁷. Από εκείνο το σημείο και έπειτα, οι κινεζικές επενδύσεις, εκτός από περιορισμένα περιστατικά, δεν αντιμετωπίστηκαν με ιδιαίτερη ένταση. Σε αυτό πιθανότατα συντέλεσε το γεγονός ότι η υπογραφή του τρίτου μνημονίου έγινε από την ίδια την κυβέρνηση Τσίπρα. Μάλιστα, σύμφωνα με έρευνα που έγινε από το Pew Research Center τον Σεπτέμβριο του 2017, φαίνεται ότι το 50% των Ελλήνων που ερωτήθηκαν είχαν θετική στάση απέναντι στην Κίνα, ενώ το 40% εξέφρασε αρνητικές απόψεις σε σχέση με αυτή²¹⁸.

Χαρακτηριστικές ως προς τη στάση της Ελλάδας απέναντι στην Κίνα και στον νέο Δρόμο του Μεταξιού είναι οι δηλώσεις του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας, Προκόπη Παυλόπουλου, ο οποίος δήλωσε ότι *«Η Ελλάδα υποστηρίζει ολόψυχα την Πρωτοβουλία Belt and Road, στο πλαίσιο της στρατηγικής μας συνεργασίας με την Κίνα, και είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε λαμβάνοντας πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση [...]»* και ότι *«Η Ελλάδα, ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενθαρρύνει μια μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και της Κίνας. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η [Ελλάδα] προωθεί κάθε πρωτοβουλία που φέρνει την Ευρώπη πιο κοντά στην Ασία»*²¹⁹.

Ακόμα, στις 27 Αυγούστου 2018, ο τότε Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών, Νίκος Κοτζιάς, και ο Κινέζος ομόλογος του Wang Yi υπέγραψαν μνημόνιο συνεννόησης σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού κατά τη διάρκεια συνάντησης στο Πεκίνο²²⁰. Στόχος είναι χάρη σε αυτήν τη συμφωνία η Ελλάδα και η Κίνα να εμβαθύνουν τις σχέσεις τους.

Η θετική αυτή στάση της Ελλάδας προς την Κίνα και την πρωτοβουλία διατηρήθηκε και από την κυβέρνηση Μητσοτάκη. Μάλιστα, λίγους μήνες μετά την εκλογή της, τον Οκτώβριο του 2019, υπεγράφη στην Κίνα από τον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων επικαιροποιημένο «Πλαίσιο Συνεργασίας 2020 – 2022» μεταξύ των δύο

²¹⁷ George Tzogopoulos, From China to Greece - on track for the New Silk Road Whither Sino-Greek relations?, 2016, <http://chinaandgreece.com/wp-content/uploads/2016/03/CIFE.pdf>

²¹⁸ Richard Wike, Global Attitudes Toward China and the U.S., 2017, διαφάνεια 21, <http://www.pewglobal.org/2017/09/21/global-attitudes-toward-china-and-the-u-s/>

²¹⁹ China's Belt and Road Initiative in Greece, <http://www.hunterbmartin.com/chinas-belt-and-road-initiative-in-greece8203.html#>

²²⁰ Greece officially joins the BRI, 2018, <https://www.oboreurope.com/en/greece-bri/>

χωρών, με το οποίο στοχεύουν στην εμβάθυνση της συνεργασίας σε βασικούς τομείς²²¹. Η επιθυμία για συνεργασία επαναβεβαιώθηκε το Νοέμβριο του 2019 όταν κατά την επίσκεψη του Προέδρου Χι Jinping στην Ελλάδα, υπογράφηκαν δεκαέξι συμφωνίες, κάποιες μόνο από τις οποίες ήταν ο κατάλογος βασικών έργων εντός του Πλαισίου Συνεργασίας 2020-2022, το μνημόνιο κατανόησης για επιτυχή υλοποίηση του κύριου σχεδίου (Master Plan) της COSCO στον Πειραιά, η ανακοίνωση για την ίδρυση υποκαταστήματος της Τράπεζας της Κίνας στην Αθήνα, η ανακοίνωση για την ίδρυση Γραφείου Αντιπροσωπείας της Τράπεζας Βιομηχανίας και Εμπορίου της Κίνας στην Αθήνα, η συμφωνία για εκδήλωση ενδιαφέροντος στο έργο ηλεκτρικής διασύνδεσης της ηπειρωτικής Ελλάδας με την Κρήτη, η συμφωνία συνεργασίας για τη δημιουργία του έργου MINOS 50MW στην Κρήτη, καθώς και μία δέσμη συμβάσεων χρηματοδότησης για την κατασκευή έργων στο λιμάνι του Πειραιά²²².

3.4.2. Τομείς δραστηριοποίησης και βασικές κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα

Η Ελλάδα και η Κίνα έχουν εντεινόμενη πολιτική και πολιτισμική συνεργασία, πέρα από την οποία, η πρώτη χώρα όπως αναφέρθηκε ήδη, έχει αποτελέσει για τη δεύτερη πόλο έλξης επενδύσεων εντός του πλαισίου του νέου Δρόμου του Μεταξιού αλλά και ήδη πριν από την εξαγγελία του²²³. Οι βασικοί τομείς δραστηριοποίησης των κινεζικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι οι υποδομές στα δίκτυα μεταφοράς, η ενέργεια, οι τηλεπικοινωνίες, τα ακίνητα και ο τουρισμός.

²²¹ Υπεγράφη το επικαιροποιημένο πλαίσιο συνεργασίας 2020-2022 μεταξύ Ελλάδας-Κίνας, 2019, <https://bizness.gr/ypegrafi-to-epikairopoiimeno-plaisio-synergasias-2020-2022-metaxy-elladas-kinas/>

²²² Ποιες επενδύσεις θέλει να κάνει η Κίνα στην Ελλάδα, 2019, <https://www.tovima.gr/2019/11/13/politics/poies-ependyseis-thelei-na-kanei-i-kina-stin-ellada/>

²²³ Σε σχέση με τις κινεζικές επενδύσεις πριν από την αναγγελία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, άξιο λόγου είναι το ενδιαφέρον που έχουν δείξει οι κινεζικές επιχειρήσεις από τότε έως σήμερα για την απόκτηση μετοχών της Διεθνούς Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) που διαχειρίζεται το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος». Ακόμα σε σχέση με τις επενδύσεις που έλαβαν χώρα, αξιοσημείωτες είναι οι συμφωνίες του Νοεμβρίου του 2008, η μία μεταξύ της EPT και της CCTV και η δεύτερη μεταξύ του ΟΤΕ και της κινεζικής εταιρείας τηλεπικοινωνιών Huawei. Η τελευταία μάλιστα φαίνεται ότι ενισχύεται και επεκτείνεται καθώς ο ΟΤΕ σε δεύτερο χρόνο επέλεξε τη λύση που προτάθηκε από τη Huawei για την αναβάθμιση του δικτύου Fixed Broadband. Αυτό αποτελεί δείγμα τόσο της καλής συνεργασίας μεταξύ των δύο εταιρειών, όσο και του συνεχιζόμενου ενδιαφέροντος των κινεζικών επιχειρήσεων για την ελληνική αγορά. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2011 η κρατική κινεζική εταιρεία Dongfang υπέγραψε συμφωνία 2 δισ. ευρώ με την ελληνική εταιρεία DTS για την παραγωγή ηλιακών πάνελ και ανεμογεννητριών ενώ, τον Οκτώβριο του 2011 υπογράφηκε μία συμφωνία συνεργασίας ανάμεσα στην ελληνική εταιρεία «Μάρμαρα Αγίας Μαρίας» και την κινεζική εταιρεία Xibang Building Stone Development Ltd, ύψους 500 εκατομμυρίων ευρώ.

Πριν γίνει αναφορά στις γνωστότερες μέχρι τώρα επενδύσεις που αφορούν καθέναν από τους παραπάνω τομείς, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι υπάρχουν συγκεκριμένες κατευθυντήριες από την Κίνα προς τις επιχειρήσεις της σε σχέση με τους τομείς στους οποίους θα πρέπει να δραστηριοποιούνται²²⁴. Συγκεκριμένα, η Κίνα, με βάση τους κανόνες που έχει θέσει για επενδύσεις έξω από την επικράτεια της, έχει κατηγοριοποιήσει τις επενδύσεις σε τρεις κατηγορίες και συγκεκριμένα, απαγορευμένες επενδύσεις, επενδύσεις που υπόκεινται σε περιορισμούς και επενδύσεις οι οποίες ενθαρρύνονται από το κράτος. Στην πρώτη κατηγορία των απαγορευμένων επενδύσεων εντάσσονται συμφωνίες που αφορούν βασική στρατιωτική τεχνολογία, τυχερά παιχνίδια, τη βιομηχανία του σεξ και επενδύσεις που είναι αντίθετες με την εθνική ασφάλεια. Στη δεύτερη κατηγορία των επενδύσεων που υπόκεινται σε περιορισμούς, περιλαμβάνονται συμφωνίες που αφορούν ακίνητα, ξενοδοχεία, ταινίες, ψυχαγωγία, αθλήματα, παρωχημένο εξοπλισμό καθώς και επενδύσεις που παραβιάζουν τα περιβαλλοντικά πρότυπα. Στην τρίτη κατηγορία των επενδύσεων που ενθαρρύνονται εντάσσονται επενδύσεις που προωθούν το νέο Δρόμο του Μεταξιού, που ενισχύουν τα τεχνικά πρότυπα της Κίνας, την έρευνα και την ανάπτυξη, την εξερεύνηση για κοιτάσματα πετρελαίου και ορυχείων, τη γεωργία και την αλιεία²²⁵. Οι παραπάνω κατευθύνσεις αποτελούν ένα ασφαλές σημείο εκκίνησης για την πρόβλεψη των μετέπειτα επενδύσεων από κινεζικές επιχειρήσεις.

3.4.2.1. Η επένδυση της COSCO στο λιμάνι του Πειραιά

Μέχρι τώρα το έργο ορόσημο της Κίνας στην Ελλάδα είναι η επένδυση της COSCO στον ΟΛΠ που αφορά τον τομέα των υποδομών. Η COSCO δεν είναι μόνο μία ναυτιλιακή εταιρεία, αλλά ένας όμιλος εταιρειών που ασχολείται με ναυτιλιακές και άλλες δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες του ομίλου στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων διευθύνονται από τη θυγατρική εταιρεία COSCO Container Lines. Η θυγατρική εταιρεία που δραστηριοποιείται στις λιμενικές επιχειρήσεις, COSCO Shipping Ports, είναι μεταξύ των μεγαλύτερων φορέων εκμετάλλευσης τερματικών σταθμών στον κόσμο²²⁶.

²²⁴ China Codifies Crackdown on 'Irrational' Outbound Investment, 2017, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-08-18/china-further-limits-overseas-investment-in-push-to-reduce-risk>

²²⁵ China Codifies Crackdown on 'Irrational' Outbound Investment, ό.π.

²²⁶ Frans-Paul van der Putten, et.al., The Geopolitical Relevance of Piraeus and China's New Silk Road for Southeast Europe and Turkey, 2016, σελ. 14, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Report_the%20geopolitical_relevance_of_Piraeus_and_China%27s_New_Silk_Road.pdf

Το 2008 έλαβε χώρα ένας διεθνής διαγωνισμός για δύο κύριους τερματικούς εμπορευματοκιβωτίων (containers) στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Ο διαγωνισμός κατακυρώθηκε στην COSCO, η οποία υπέγραψε συμφωνία για τη λειτουργία της αποβάθρας II και III του τερματικού εμπορευματοκιβωτίων για μία περίοδο 35 χρόνων. Με βάση τη συμφωνία, η COSCO θα κατέβαλε το αρχικό ποσό των 50 εκ. ευρώ στο ελληνικό κράτος, συν ένα ποσοστό ετήσιων εσόδων καθώς και ενοίκιο το οποίο ισούται με 4,3 δισ. ευρώ για το σύνολο της τριακονταπενταετίας. Τον Ιανουάριο του 2016 η COSCO ανακηρύχθηκε πλειοδότη του διαγωνισμού ιδιωτικοποίησης του ΟΛΠ προσφέροντας 368,5 εκ. για το 67% των μετοχών²²⁷. Μετά την ανακήρυξη της σε πλειοδότη στο διαγωνισμό του Πειραιά, η COSCO αποφάσισε να μην υποβάλει προσφορά για τον διαγωνισμό του ΟΛΘ. Το 67% του ΟΛΘ μεταβιβάστηκε σε μία διεθνή κοινοπραξία, αλλά κινεζικά επιχειρηματικά συμφέροντα συμμετείχαν έμμεσα²²⁸.

Το λιμάνι του Πειραιά έγινε έτσι το μοναδικό σημαντικό λιμάνι στην ΕΕ το οποίο διαχειρίζεται εξ ολοκλήρου²²⁹ μια κινεζική εταιρεία²³⁰. Η επένδυση αυτή της Κίνας είναι ιδιαίτερα σημαντική για το νέο Δρόμο του Μεταξίου. Το λιμάνι του Πειραιά συμβολίζει το πέρασμα από το Θαλάσσιο Δρόμο στο χερσαίο με κατεύθυνση προς την Ευρώπη. Ο χρόνος διαμετακόμισης από τη Σαγκάη στον Πειραιά είναι 22 ημέρες, δηλαδή δέκα ημέρες λιγότερο σε σχέση με το χρόνο διαμετακόμισης μεταξύ της Σαγκάης και των λιμένων της Βόρειας Ευρώπης, Ρότερνταμ και Αμβούργου. Μειώνοντας σημαντικά τον χρόνο παράδοσης μεταξύ Κίνας και Ευρώπης, ο Πειραιάς έχει γίνει ένας σημαντικός κόμβος για τη μεταφόρτωση εμπορευματοκιβωτίων στην περιοχή της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου. Χρησιμεύει, επίσης, ως σημείο εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για κινεζικά προϊόντα που προορίζονται για την Κεντρική Ευρώπη και τη Γερμανία και μπορεί να γίνει ακόμα πιο κομβικό σημείο διείσδυσης για τα κινεζικά εμπορεύματα στην Ευρώπη, ειδικά αν η Κίνα πραγματοποιήσει περαιτέρω επενδύσεις σε σιδηροδρόμους²³¹.

²²⁷ Υπογραφή σύμβασης πώλησης του 67% του ΟΛΠ, 2016, <http://www.olp.gr/el/investor-information/company-news/item/3235-yogرافي-symvasis-polisis-tou-67-tou-olp>

²²⁸ George N. Tzogopoulos, ό.π. σελ. 16.

²²⁹ Η κινεζική εταιρεία έγινε ιδιοκτήτρια και διαχειρίστρια όχι μόνο και των τριών αποβάθρων του τερματικού σταθμού εμπορευματοκιβωτίων, αλλά και του λιμανιού, του λιμανιού κρουαζιερόπλοιων, του τερματικού αυτοκινήτου, των εγκαταστάσεων επισκευής πλοίων και του ακινήτου που βρίσκεται δίπλα στο λιμάνι. Υπό την προϋπόθεση ότι θα πραγματοποιήσει επιπλέον επενδύσεις αξίας περίπου 300 εκατομμυρίων ευρώ στο λιμάνι, η COSCO έχει το δικαίωμα να αγοράσει άλλο ένα 16% των μετοχών του ΟΛΠ (για 88 εκατομμύρια ευρώ) έως το 2021.

²³⁰ Frans-Paul van der Putten, et.al., ό.π. σελ. 11.

²³¹ George N. Tzogopoulos, ό.π. σελ. 15.

Οι δραστηριότητες της COSCO στον Πειραιά αποτελούν τη σημαντικότερη εκδήλωση της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού στην περιοχή. Ενώ η συμμετοχή της εταιρείας στο ελληνικό λιμάνι προηγείται της επίσημης έναρξης της πρωτοβουλίας το 2013, ο ρόλος της COSCO στον Πειραιά είναι μια σαφής έκφραση του τρόπου με τον οποίο η Κίνα μετασχηματίζει τις διεθνείς εμπορικές οδούς, καθιερώνοντας τον έλεγχο της σε ένα μεγάλο λιμάνι του εξωτερικού. Ως εκ τούτου, ο Πειραιάς είναι ένα πιθανό μοντέλο για την κινεζική συμμετοχή σε άλλα λιμάνια. Οι λιμενικές δραστηριότητες βρίσκονται, άλλωστε, στον πυρήνα του Θαλάσσιου Δρόμου²³².

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθεί για την εταιρεία, η οποία διαχειρίζεται το λιμάνι του Πειραιά ότι η COSCO ανήκει εξ ολοκλήρου στην (κινεζική) Κρατική Επιτροπή Εποπτείας και Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων του Κρατικού Συμβουλίου. Η Επιτροπή αυτή είναι μέρος της κεντρικής κυβέρνησης της Κίνας, η οποία υπόκειται στον έλεγχο του ΚΚΚ. Τέλος, το ΚΚΚ ελέγχει την COSCO όχι μόνο μέσω του Κρατικού Συμβουλίου αλλά και άμεσα, καθώς διορίζει τα ανώτερα στελέχη της εταιρείας. Ενώ η κύρια λειτουργία της COSCO είναι εμπορική, δεν λειτουργεί ανεξάρτητα από το κινεζικό πολιτικό σύστημα²³³. Σε διεθνές επίπεδο, κρατικές επιχειρήσεις, όπως η COSCO, μπορεί να μην είναι εργαλεία για την εφαρμογή της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής, αλλά σίγουρα αναμένεται από αυτές να ενισχύσουν τα συμφέροντα της Κίνας στο εξωτερικό, όπως αυτά διαμορφώνονται από το ΚΚΚ. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι το στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τη λιμενική δραστηριότητα της COSCO στην Ελλάδα και ο μακροπρόθεσμος σκοπός του είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη της κινεζικής επιρροής αυξάνοντας την οικονομική ανάπτυξη σε όλη την Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη²³⁴.

3.4.2.2. Άλλες σημαντικές κινεζικές επενδύσεις στην Ελλάδα

Τον Σεπτέμβριο του 2016 η Κίνα έκανε επίσης τα πρώτα της βήματα στον Ελληνικό ενεργειακό τομέα. Υπογράφηκε ανάμεσα στη ΔΕΗ και στην China Machinery Engineering Corporation (CMEC) μνημόνιο συνεργασίας για την κατασκευή μίας λιγνιτικής μονάδας στο σταθμό Μελίτη κοντά στη Φλώρινα, μια επένδυση που υπολογιζόταν γύρω στα 700 εκ. ευρώ. Παρ' όλα αυτά η συνεργασία δεν έχει λάβει χώρα καθώς δεν προκηρύχθηκε διεθνής διαγωνισμός και παρά την αρχική συμφωνία, η συνεργασία δεν έχει προχωρήσει. Στον ενεργειακό τομέα εντάσσεται και η μέχρι

²³² Frans-Paul van der Putten, et.al., ό.π. σελ. 13.

²³³ Frans-Paul van der Putten, et.al., ό.π. σελ. 16.

²³⁴ Frans-Paul van der Putten, et.al., ό.π. σελ. 17.

τώρα δεύτερη σε μέγεθος επένδυση της China State Grid International Development (SGID). Η τελευταία τον Οκτώβριο του 2016 υπέγραψε μία συμφωνία 320 εκ. ευρώ με τη ΔΕΗ για την αγορά του 24% του ΑΔΜΗΕ. Η συμφωνία αυτή εγκρίθηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή²³⁵.

Ακόμα, ένας αυξανόμενος αριθμός κινεζικών εταιρειών δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η Sky Solar Holdings Ltd έχει επενδύσει 15 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με την Enterprise Greece, την κρατική υπηρεσία που ειδικεύεται στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Από το 2012, η εταιρεία έχει εγκαταστήσει φωτοβολταϊκά πάρκα, τα οποία στη συνέχεια πωλήθηκαν σε τοπικούς διαχειριστές. Η Yangtze Solar Power Investment (YSPI) Ltd και η China New Era Group Corporation, επίσης, ειδικεύονται στην κατασκευή φωτοβολταϊκών πάρκων. Η Hanergy Global Solar Power Hellas κατασκευάζει και διαχειρίζεται υδροηλεκτρικά δίκτυα, αιολικά και φωτοβολταϊκά εργοστάσια, παροχή συμβουλευτικών και τεχνικών υπηρεσιών, καθώς και πώληση φωτοβολταϊκών προϊόντων²³⁶.

Το Μάιο του 2017 ο ελληνικός ενεργειακός όμιλος Κοπελούζου και η κρατική κινεζική εταιρεία Shenhua Group υπέγραψαν συμφωνία για συνεργασία και ανάπτυξη στον τομέα της πράσινης ενέργειας και για περιβαλλοντική αναβάθμιση των μονάδων παραγωγής ενέργειας στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες²³⁷. Οι δύο εταιρείες αναμένεται να συμμετάσχουν από κοινού σε διεθνείς διαγωνισμούς που θα διοργανωθούν από την Ελληνική Κυβέρνηση και οι συνολικές εκτιμώμενες επενδύσεις θα ανέρχονται 3 δισ. ευρώ. Ακόμα, τον Νοέμβριο του 2017, η Shenhua Renewables ανακοίνωσε την εξαγορά ποσοστού 75% σε τέσσερα αιολικά πάρκα, τα οποία αναπτύσσονται από τον Όμιλο Κοπελούζου. Οι όροι συνεργασίας διευκρινίζονται σε ένα τριμερές μνημόνιο συνεργασία μεταξύ του Ομίλου, της ΔΕΗ και της Shenhua, σύμφωνα με το οποίο, η τελευταία επρόκειτο να γίνει εταίρος στην κοινή επιχείρηση που έχει συσταθεί από τη ΔΕΗ και τον Όμιλο, με επωνυμία ΔΕΗ Solar Solutions A.E.. Η συνολική αξία των μελλοντικών κοινών έργων που θα αναλάμβανε αυτή η νέα οντότητα εκτιμάται σε 3 δισ. ευρώ²³⁸.

²³⁵ George N. Tzogopoulos, ό.π. σελ. 16.

²³⁶ Plamen Tonchev et.al., Chinese Investments in Greece and the Big Picture of Sino-Greek Relations, 2017, σελ. 18.

²³⁷ Signing of a Development Agreement, <http://www.copelouzos.gr/en/news/newsDetails?group=cpmNws~frl=news12052017>

²³⁸ Plamen Tonchev et.al., ό.π. σελ. 19.

Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών έχει επίσης προσελκύσει αρκετές κινεζικές εταιρείες, παρόλο που η Ελλάδα έχει λίγες επιχειρήσεις με σημαντικό τεχνολογικό πλεονέκτημα σε αυτό τον τομέα. Για παράδειγμα η Huawei σχεδιάζει να συνεργαστεί με τα ελληνικά πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα και η εταιρία Zhongxing Telecommunication Equipment Corporation (ZTE) παρέχει εξοπλισμό στην Ελλάδα καθώς και υπηρεσίες διαχείρισης δικτύων και δεδομένων καθώς και υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του τότε πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στην Κίνα και την επίσκεψή του στο κέντρο έρευνας και ανάπτυξης της ZTE, η εταιρία υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας με την ελληνική εταιρεία Forthnet για την ανάπτυξη δικτύου νέας γενιάς (next-generation network-NGN)²³⁹.

Η Pacific Century CyberWorks (PCCW Global) είναι θυγατρική της μεγαλύτερης τηλεπικοινωνιακής επιχείρησης στο Χονγκ Κονγκ, της Hong Kong Telecom (HKT), η οποία δραστηριοποιείται στους τομείς του εξοπλισμού τηλεπικοινωνιών, της διαχείρισης δικτύων, της κινητής τηλεφωνίας και της διαχείρισης δεδομένων. Η PCCW Global εξαγόρασε την ελληνική νεοσύστατη εταιρεία Crypteia Networks, η οποία εξειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών ασφάλειας. Η Pacific Center CyberWorks ενδιαφέρεται για την κατασκευή της βασικής υποδομής του ευρυζωνικού Internet στην Ελλάδα και επιδιώκει συνεργασία με τον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (OTE). Η China International Television Corporation (CITC), θυγατρική εταιρεία του κρατικού τηλεοπτικού σταθμού China Central TV (CCTV), στοχεύει στην προώθηση ενός προγράμματος γνωστού ως Great Wall Pack. Η CITC ενδιαφέρεται επίσης για την ανάπτυξη δικτύου νέας γενιάς με υποδομές καινοτομίας μαζί με την Forthnet και την ZTE.²⁴⁰.

Στον τομέα των ακινήτων μια κινεζική εταιρεία που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα είναι η Fosun International Ltd²⁴¹. Το 2014, η κινεζική εταιρεία FOSUN συμμετείχε σε μία κοινοπραξία μαζί με τον ελληνικό όμιλο Λάτση και την Eagle Hills από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα²⁴² και κέρδισε δημόσιο διαγωνισμό για έργο ύψους € 7 δις για την ανάπτυξη του πρώην αεροδρομίου της Αθήνας στο Ελληνικό.

²³⁹Plamen Tonchev et.al., ό.π. σελ. 19.

²⁴⁰Plamen Tonchev et.al., ό.π. σελ. 19.

²⁴¹ Η Fosun απέκτησε το 2011 το 9,5% των μετοχών του Ομίλου Folli Follie, Ivana Casaburi 'Chinese investment trends in Europe: 2016-17 Report', ESADE, σελ.70.

²⁴² The Hellinikon – Urban Development Project, Athens – A New Era For Greece, <http://www.uproject.gr/the-hellinikon-urban-development-project-athens-a-new-era-for-greece/>

Ο τουρισμός είναι ακόμα ένας τομέας που προσελκύει κινεζικές εταιρείες στην Ελλάδα. Από τον Σεπτέμβριο του 2017, η Air China έχει ξεκινήσει απευθείας πτήσεις μεταξύ Πεκίνου και Αθήνας, με επιβίβαση για κινέζους επιβάτες στο λιμάνι του Πειραιά σε κρουαζιερόπλοια που ταξιδεύουν στο Αιγαίο, στην Αδριατική και στη Μεσόγειο. Επιπλέον, τον Μάιο του 2017, η COSCO Shipping υπέγραψε συμφωνία με την China Eastern Airlines για ναυλωμένες πτήσεις που μετφέρουν κινέζους τουρίστες στην Ελλάδα. Επίσης, στον τουριστικό τομέα στοχεύει και η FOSUN. Ο όμιλος προτίθεται να χρησιμοποιήσει τη συμμετοχή του στον Όμιλο Thomas Cook για να προχωρήσει στην κατασκευή πακέτων διακοπών ειδικά για κινέζους τουρίστες²⁴³.

Πρέπει να σημειωθεί εντούτοις ότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί όλα τα σχέδια των κινεζικών επενδυτών στην Ελλάδα. Η FOSUN υπέβαλε μία προσφορά για την απόκτηση πλειοψηφικού πακέτου της Εθνικής Ασφαλιστικής²⁴⁴. Το αποτέλεσμα του διαγωνισμού τελικά κατακυρώθηκε στην εταιρεία Calamos, με έδρα στο Σικάγο²⁴⁵. Διαφορετική είναι η περίπτωση της απόφασης της COSCO να μην συμμετάσχει στον διαγωνισμό για την ΤΡΑΙΝΟΣΕ, τον εθνικό φορέα εκμετάλλευσης σιδηροδρόμων. Η COSCO δεν προχώρησε σε κατάθεση προσφοράς παρόλο που αυτή η επένδυση έχει άμεση συνέχεια και συνάφεια με τις λοιπές επενδύσεις που προωθούνται στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού, λόγω της πολιτικής αστάθειας την περίοδο διεξαγωγής του διαγωνισμού²⁴⁶.

Εκτός από τις παραπάνω επενδυτικές κινήσεις, οι κινεζικές επενδύσεις είχαν οργανωθεί λειτουργικά με το τριετές (2017-2019) Action Plan Ελλάδας-Κίνας, το οποίο υπογράφηκε στο Πεκίνο το Μάιο του 2017²⁴⁷. Το Action Plan 2017-2019 στόχο είχε την προώθηση της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών και τον αποτελεσματικό συνδυασμό της πρωτοβουλίας της Κίνας Ένας Δρόμος, Μία Ζώνη (Belt and Road Initiative) και της Στρατηγικής Ανάπτυξης της Ελλάδας²⁴⁸. Ήδη, τον

²⁴³ Philip Chrysopoulos, Chinese Investors First in Taking Advantage of Greece's Golden Visa Program, 2017, <http://greece.greekreporter.com/2017/06/06/chinese-investors-first-in-taking-advantage-of-greeces-golden-visa-program/>

²⁴⁴ Greece's NBG gets four bids for insurance unit – source, 2017, <https://www.reuters.com/article/nbg-insurance-sale/greeces-nbg-gets-four-bids-for-insurance-unit-source-idUSA8N1D200T>

²⁴⁵ Calamos-EXIN Partners With National Bank, Acquires Ethniki Hellenic Insurance, <https://www.thenationalherald.com/167774/nbg-announces-sale-ethniki-hellenic-general-insurance-calamos/>

²⁴⁶ Plamen Tonchev et.al., ό.π. σελ. 32.

²⁴⁷ Greece, China sign deals to promote economic cooperation, 2017, http://english.gov.cn/news/international_exchanges/2017/11/03/content_281475930361424.htm

²⁴⁸ Συνέντευξη με τον Σ. Πιτσιόρλα, 2017, <http://thegreekobserver.com/politics/article/24959/pitsiorlas-greece-china-action-plan-meeting-important-step-cooperation/>

Οκτώβριο του 2019, υπεγράφη το επικαιροποιημένο «Πλαίσιο Συνεργασίας 2020 – 2022».

3.4.2.3. Προσδοκώμενες μελλοντικές επενδύσεις

Η Ελλάδα προσδοκά εμβάθυνση της συνεργασίας με την Κίνα και στοχεύει τόσο στο να προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις από την πλευρά της Κίνας όσο και να αποκτήσει πρόσβαση για τις εταιρείες της στην τεράστια αγορά της Κίνας.

Ειδικά ως προς τα έργα που αναμένει η Ελλάδα να πραγματοποιηθούν, η Κίνα έχει δείξει ενδιαφέρον για περαιτέρω επενδύσεις της COSCO στο λιμάνι του Πειραιά, συμμετοχή στην διασύνδεση Αττικής και Κρήτης με υποβρύχιο καλώδιο και στην ιδιωτικοποίηση των ΕΛΠΕ και της ΔΕΠΑ. Ακόμα, κινεζικές εταιρείες ενδιαφέρονται να επενδύσουν σε αιολικά πάρκα σε πολλές περιοχές στην Ελλάδα, στο ηλιοθερμικό πάρκο MINOS στην Κρήτη και σε έργα ΣΔΙΤ για επεξεργασία και διαχείριση απορριμμάτων. Ακόμα, έχει προγραμματιστεί απευθείας αεροπορική σύνδεση Αθήνας και Σαγκάης με στόχο στην προσέλκυση Κινέζων τουριστών στην Ελλάδα, καθώς και η λειτουργία παραρτημάτων της Τράπεζας της Κίνας και της Βιομηχανικής και Εμπορικής Τράπεζας της Κίνας, οι οποίες προσδοκείται ότι θα παρέχουν χρηματοδότηση για επενδύσεις κυρίως στους τομείς της ενέργειας και της πράσινης οικονομίας. Επιπλέον, έχει εκφραστεί ενδιαφέρον για την κατασκευή τεχνολογικού πάρκου στη χώρα από την εταιρεία τηλεπικοινωνιών ΖΤΕ, καθώς και εργοστασίου μεταποίησης²⁴⁹.

Ιδιαίτερα σημαντικό για την πορεία της συνεργασίας Ελλάδας και Κίνας είναι το γεγονός ότι υπογράφηκε το «Πλαίσιο Συνεργασίας 2020 – 2022» (είχε προηγηθεί τριετές Πλαίσιο Συνεργασίας με αρχική περίοδο εφαρμογής τα έτη 2017-2019) σκοπός του οποίου είναι η προώθηση της οικονομικής συνεργασίας σε βασικά πεδία ανάμεσα στις δύο χώρες και ο αποτελεσματικός συνδυασμός της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού με την Αναπτυξιακή Στρατηγική της Ελλάδας²⁵⁰. Το Πλαίσιο αφορά την προώθηση της συνεργασίας σε κομβικούς τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, η μεταποίηση, η έρευνα και ανάπτυξη και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και δημιουργεί προοπτικές για την υλοποίηση έργων ιδιαίτερης βαρύτητας. Κάποια από αυτά είναι έργα αναβάθμισης σιδηροδρομικών συνδέσεων και δημιουργίας νέων σιδηροδρομικών υποδομών, έργα

²⁴⁹ Φίλιππος Πανταζής, Ποιες εμπορικές συμφωνίες κλείνονται μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, 2017, <https://www.euro2day.gr/news/politics/article/1706020/poies-emporikes-symfonies-kleinontai-metaxy-ellada.html>

²⁵⁰ Νέο επενδυτικό πλαίσιο συνεργασίας Ελλάδας- Κίνας, 2019, <https://www.fortunegreece.com/article/neo-ependitiko-pliesio-sinergasias-elladas-kinas/>

ανάπτυξης αεροδρομίων, επενδύσεις σε ηλεκτρικά οχήματα και φορτιστές ηλεκτρικών οχημάτων, έργα ανάπτυξης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ και έργα ανάπτυξης υποδομών και διασυνδέσεων στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου²⁵¹.

3.4.3. Γεωπολιτική συνάφεια των κινεζικών επενδύσεων στην Ελλάδα

Δεδομένης της εμπειρίας της οικονομικής κρίσης και των εντάσεων που προέκυψαν λόγω αυτής μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ, διαφάνηκε η σημασία του να διατηρήσει η Ελλάδα καλές σχέσεις με σημαντικούς παράγοντες εκτός ΕΕ, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ρωσία και η Κίνα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι σύμμαχος που έχει πρόσβαση σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις στην Ελλάδα και φιλοξενεί μια μεγάλη ελληνική κοινότητα ομογενών. Η Ρωσία, από την άλλη πλευρά, είναι γεωπολιτικός αντίπαλος τόσο της ΕΕ όσο και των Ηνωμένων Πολιτειών και έχει θρησκευτικούς δεσμούς με την Ελλάδα. Για την Αθήνα, οι σχέσεις με την Κίνα είναι μια ευπρόσδεκτη προσθήκη²⁵².

Η Ελλάδα έχει καταταχθεί στην ομάδα των χωρών της Ε.Ε. (μαζί με τη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Φινλανδία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και την Ισπανία) που χαρακτηρίζονται ως «συμβιβαστικοί μερκαντιστές» (Accommodating Mercantilists) ²⁵³. Οι χώρες αυτές συμφωνούν στο ότι οι καλές πολιτικές σχέσεις με την Κίνα θα οδηγήσουν σε οικονομικό όφελος και θεωρούν ότι οι οικονομικοί παράγοντες πρέπει να κυριαρχούν στις σχέσεις με την Κίνα. Υποστηρίζουν την Κίνα σε πολιτικό επίπεδο, ελπίζοντας σε εμπορικά οφέλη²⁵⁴.

Τα παραπάνω φάνηκε να επιβεβαιώνονται από τη στάση της Ελλάδας τον Ιούνιο του 2017 όταν η ελληνική κυβέρνηση δεν ενέκρινε μια ευρωπαϊκή δήλωση στα Ηνωμένα Έθνη, η οποία επέκρινε το Πεκίνο σε σχέση με την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Ελλάδα μάλιστα επικρίθηκε για τη στάση της αυτή από τα μέσα ενημέρωσης και τις ομάδες προβληματισμού, οι οποίες την απέδωσαν στις αυξημένες επενδύσεις που έχει δεχτεί η χώρα από την Κίνα²⁵⁵.

²⁵¹ Νέο επενδυτικό πλαίσιο συνεργασίας Ελλάδας- Κίνας, ό.π.

²⁵² Frans-Paul van der Putten et.al., ό.π. σελ. 18.

²⁵³ John Fox, François Godement, A Power Audit of EU-China Relations, 2009, σελ. 6 και 26 <https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR12 - A POWER AUDIT OF EU-CHINA RELATIONS.pdf>

²⁵⁴ Σ. Πετρόπουλος, et.al., ό.π., σελ.369.

²⁵⁵ The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/18/greece-eu-criticism-un-china-human-rights-rec>

Ενώ υπάρχει αμοιβαία εξάρτηση μεταξύ της Ελλάδας και της Κίνας όσον αφορά τη θαλάσσια συνεργασία, η Κίνα είναι τελικά η μακράν πιο ισχυρή από τις δύο. Με την επένδυση στον Πειραιά η Κίνα απέκτησε σημαντικά συμφέροντα, καθώς και επιρροή, στην Ελλάδα. Σε θέματα που είναι σημαντικά για την κινεζική κυβέρνηση, η Ελλάδα είναι πιθανό να ακολουθήσει μια φιλική προς την Κίνα προσέγγιση. Αυτό ισχύει όχι μόνο για διμερή θέματα όπως το εμπόριο και οι επενδύσεις, αλλά και για θέματα που ανακύπτουν σε πολυμερείς οργανισμούς όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ. Τον Ιούλιο του 2016, η Ελλάδα (μαζί με την Κροατία και την Ουγγαρία) απέκλεισε την αρχική εκδοχή μιας δήλωσης της ΕΕ που απαντούσε στην απόφαση ενός διαιτητικού δικαστηρίου που εδρεύει στη Χάγη σχετικά με τις διαφορές στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας μεταξύ των Φιλιππίνων και της Κίνας. Η υπόθεση, η οποία είχε εκκινήσει από τις Φιλιππίνες και απορρίφθηκε από την Κίνα, οδήγησε σε μια απόφαση που θεωρείται ευρέως αρνητική για τα συμφέροντα της Κίνας. Η τελική εκδοχή της δήλωσης της ΕΕ, που προέκυψε μετά τις παρεμβάσεις, δεν καλούσε ρητά την Κίνα να τηρήσει την απόφαση²⁵⁶.

Παρά τις εξελίξεις αυτές, η αλληλεπίδραση της Κίνας με την Ελλάδα δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά τις στρατηγικές σχέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση ή τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το ίδιο ισχύει και για τις σχέσεις της Ελλάδας και της Ρωσίας καθώς οι κινεζικές επενδύσεις και η διπλωματική συνεργασία με την Ελλάδα δεν αμφισβητούν άμεσα τα συμφέροντα της Μόσχας. Εντούτοις, η ΕΕ έχει προειδοποιήσει την Ελλάδα να μην χειριστεί την Κίνα κατά μόνας, καθώς αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει στο να λειτουργήσει η Ελλάδα ως Δούρειος Ίππος της Κίνας προς τη Δύση. Επίσης, όταν ο Γάλλος Πρόεδρος Μακρόν επισκέφθηκε την Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 2017, τόνισε στον τότε Πρωθυπουργό Τσίπρα να διατηρήσει την ανεξαρτησία της Ελλάδας από μη Ευρωπαίους επενδυτές²⁵⁷. Το βραχυπρόθεσμο γεωπολιτικό αποτέλεσμα της αυξανόμενης παρουσίας της Κίνας στην Ελλάδα σχετίζεται κυρίως με τη στάση της Ελλάδας εντός της ΕΕ όσον αφορά την πολιτική της Ένωσης σε σημαντικά για την Κίνα θέματα, όπως η Θάλασσα της Νότιας Κίνας και τα ανθρώπινα δικαιώματα²⁵⁸.

Μακροπρόθεσμα, οι γεωπολιτικές προοπτικές είναι κάπως διαφορετικές. Στον στρατιωτικό τομέα, η ναυτική συνεργασία μεταξύ Κίνας και Ελλάδας θα μπορούσε τελικά να αυξηθεί. Ωστόσο, η οικονομική διάσταση είναι πιθανό να παραμείνει πιο

²⁵⁶ Frans-Paul van der Putten et.al., ό.π. σελ. 19.

²⁵⁷ George N. Tzogopoulos, ό.π.

²⁵⁸ Frans-Paul van der Putten et.al., ό.π. σελ. 19.

σημαντική από τη στρατιωτική πτυχή. Ως αποτέλεσμα του νέου Δρόμου του Μεταξιού, η κινεζική κυβέρνηση μπορεί να αποκτήσει περισσότερη διπλωματική επιρροή σε μέρη της Ευρώπης όπου η Κίνα έχει μεγάλο οικονομικό αποτύπωμα. Πιθανώς θα υπάρξει ένα αυξανόμενο φάσμα θεμάτων που σχετίζονται με την Κίνα σε επίπεδο ΕΕ που θα μπορούσαν να είναι επιβλαβή για τα συμφέροντα της ΕΕ ή της Κίνας, και για τα οποία η Ελλάδα θα πρέπει να λάβει θέση. Η γεωπολιτική αντιπαλότητα μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ ενδέχεται να μην παραμείνει περιορισμένη στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία και μπορεί τελικά να γίνει πιο έντονη και στην Ευρώπη και στην περιοχή της Μεσογείου. Εάν συμβεί αυτό, θα είναι πιο δύσκολο για την Ελλάδα να βρει μια ισορροπία, μεταξύ των σχέσεων της με την Ουάσιγκτον και εκείνων με το Πεκίνο²⁵⁹. Τέλος, οι ρωσικές ανησυχίες για την αυξανόμενη κινεζική επιρροή στην ευρύτερη περιοχή γύρω της, δηλαδή στην Κεντρική Ασία, την περιοχή του Εύξεινου Πόντου και την Ανατολική Ευρώπη, καθώς και στρατηγικές περιοχές όπως η Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια, είναι πιθανό να αυξηθούν, καθώς αυξάνεται η οικονομική επιρροή της Κίνας σε αυτές τις περιοχές. Και αυτό θα καθιστούσε την επιρροή της Κίνας στην Ελλάδα πιο σημαντική από γεωπολιτική άποψη και όσον αφορά τη Ρωσία.

²⁵⁹ Frans-Paul van der Putten et.al., ό.π. σελ. 20.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ:

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ

Η ρητορική του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι μεγαλεπήβολη, αλλά ασαφής. Το βασικό ερώτημα είναι αν μπορεί τελικά να πετύχει τους στόχους που έχει θέσει η Κίνα και όσα υπόσχεται ο Πρόεδρος Χι στον κινεζικό λαό ή είναι απλά μία φαντασίωση της Κίνας που ξεπερνάει τις δυνατότητες της.

4.1. Η πορεία του νέου Δρόμου του Μεταξιού

Δεν υπάρχει επίσημος χάρτης που να δείχνει όλα τα έργα που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού ή με όλα τα μέρη που θεωρούνται ως συμμετέχοντα στην πρωτοβουλία. Το γεωγραφικό εύρος του νέου Δρόμου του Μεταξιού επεκτείνεται συνεχώς. Η σύλληψη και η περιγραφή της πρωτοβουλίας είναι εξαρχής αόριστες, για να διευκολυνθεί η ενσωμάτωση σε αυτήν όλων των έργων που μελλοντικά επιθυμεί η Κίνα²⁶⁰.

Η πρωτοβουλία που παλαιότερα επικεντρωνόταν στην ευρύτερη Ευρασιατική ήπειρο, έχει επεκταθεί από το 2017 και περιλαμβάνει την Αφρικανική ήπειρο, τμήματα της Λατινικής Αμερικής, την Ωκεανία και τον Αρκτικό Ωκεανό. Εκτός από τις γεωγραφικές περιοχές, περιλαμβάνει επίσης έναν Ψηφιακό Δρόμο του Μεταξιού και έναν Δρόμο του Μεταξιού στο Διάστημα. Η πρωτοβουλία ωθεί έτσι τις προοπτικές της Κίνας πέρα από την παραδοσιακή της περιφέρεια²⁶¹.

4.1.1. Βήματα ως προς το συντονισμό της πολιτικής για το νέο Δρόμο του Μεταξιού

Από την εξαγγελία της το 2013 και σύμφωνα με στοιχεία που περιλαμβάνονται σε έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2019 από το γραφείο της κύριας ομάδας για την προώθηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού²⁶², η πρωτοβουλία έχει ενσωματωθεί σε σημαντικά έγγραφα διεθνών οργανισμών και έχει κάνει σημαντικά βήματα ως προς το συντονισμό πολιτικής. Η πρωτοβουλία και οι βασικές της έννοιες έχουν γραφτεί σε έγγραφα των Ηνωμένων Εθνών, της Ομάδας των Είκοσι, της APEC και άλλων διεθνών

²⁶⁰ Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, ό.π.

²⁶¹ Nadège Rolland, A Concise Guide to the Belt and Road Initiative, 2019, <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>

²⁶² The BRI progress, contributions and prospects, 2019, <https://www.chinadailyhk.com/articles/77/188/203/1555988281660.html>

και περιφερειακών οργανισμών. Το Σεπτέμβριο του 2016, στη Σύνοδο Κορυφής της Ομάδας των Είκοσι στο Hangzhou εγκρίθηκε μια πρωτοβουλία για τη δημιουργία Συμμαχίας Παγκόσμιας Υποδομής Συνδεσιμότητας (Global Infrastructure Connectivity Alliance). Το Νοέμβριο του 2016, τα 193 κράτη μέλη του ΟΗΕ ενέκριναν με συναίνεση ψήφισμα, καλωσορίζοντας την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού και άλλες πρωτοβουλίες οικονομικής συνεργασίας και προέτρεψαν τη διεθνή κοινότητα να διασφαλίσει ένα ασφαλές περιβάλλον για αυτές τις πρωτοβουλίες. Το Μάρτιο του 2017, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ενέκρινε ομόφωνα το ψήφισμα 2344, με το οποίο καλούσε τη διεθνή κοινότητα να ενισχύσει την περιφερειακή οικονομική συνεργασία μέσω της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού και άλλων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, ενώ για πρώτη φορά καθιέρωσε την έννοια της «κοινότητας κοινού μέλλοντος για ανθρωπότητα». Τον Ιανουάριο του 2018, πραγματοποιήθηκε στο Σαντιάγο η Δεύτερη Υπουργική Συνάντηση της Ομάδας της Κίνας (Forum of China) και της Κοινότητας των Κρατών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (Community of Latin American and Caribbean States) και υιοθέτησε την «Ειδική Διακήρυξη για την Πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού». Τον Ιούλιο του ίδιου έτους, πραγματοποιήθηκε στο Πεκίνο η Όγδοη Υπουργική Συνάντηση της Διάσκεψης Συνεργασίας Κίνας-Αραβικών Κρατών (China-Arab States Cooperation Forum), η οποία ενέκρινε τη «Διακήρυξη Δράσης για τη Συνεργασία μεταξύ Κίνας-Αραβικών Κρατών ως προς το νέο Δρόμο του Μεταξιού». Τον Σεπτέμβριο του 2019, η Διάσκεψη Κορυφής του Φόρουμ Συνεργασίας Κίνας – Αφρικής (Forum on China–Africa Cooperation) στο Πεκίνο ενέκρινε τη «Διακήρυξη του Πεκίνου – Προς μια ακόμη ισχυρότερη κοινότητα Κίνας-Αφρικής με κοινό μέλλον» και «Σχέδιο δράσης του Πεκίνου του (2019-2021) Φόρουμ Συνεργασίας Κίνας – Αφρικής»²⁶³.

Όλο και περισσότερες χώρες και διεθνείς οργανισμοί έχουν υπογράψει συμφωνίες διακυβερνητικής συνεργασίας για την πρωτοβουλία. Μέχρι το τέλος Μαρτίου 2019, η κινεζική κυβέρνηση είχε υπογράψει 173 συμφωνίες συνεργασίας με 125 χώρες και 29 διεθνείς οργανισμούς. Ο συντονισμός και η συνεργασία σε συγκεκριμένους τομείς της πρωτοβουλίας έχουν προχωρήσει. Ο Ψηφιακός Δρόμος του Μεταξιού (Digital Silk Road) έχει γίνει ένα σημαντικό μέρος της πρωτοβουλίας. Η Κίνα ξεκίνησε την «Πρωτοβουλία Διεθνούς Συνεργασίας για την Ψηφιακή Οικονομία του Νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁶⁴ με την Αίγυπτο, το Λάος, τη Σαουδική Αραβία, τη Σερβία, την

²⁶³ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁶⁴ "Belt and Road Digital Economy International Cooperation Initiative"

Ταϊλάνδη, την Τουρκία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Έχει υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με δεκαέξι χώρες για την ενίσχυση της κατασκευής του Ψηφιακού Δρόμου του Μεταξιού. Η Κίνα εξέδωσε το «Σχέδιο Δράσης για τη Συνδεσιμότητα του νέου Δρόμου του Μεταξιού (2018-2020)»²⁶⁵. Έχει, ακόμα, υπογράψει 85 συμφωνίες συνεργασίας τυποποίησης με 49 χώρες και περιοχές και ο μακροπρόθεσμος μηχανισμός φορολογικής συνεργασίας μεταξύ των χωρών του νέου Δρόμου του Μεταξιού βρίσκεται σε στάδιο ωρίμανσης. Η Κίνα συνδιοργάνωσε το συνέδριο για τη φορολογική συνεργασία στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού το Μάιο του 2018. Στο συνέδριο αυτό δημοσιεύτηκε πρόταση από τις συμμετέχουσες σε αυτό δικαιοδοσίες με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας σε φορολογικά θέματα, η οποία σηματοδότησε ότι το δίκτυο συνεργασίας είχε επεκταθεί σε 111 χώρες και περιοχές. Η Κίνα και 49 χώρες της πρωτοβουλίας δημοσίευσαν τον Αύγουστο του 2018 «Κοινή δήλωση για την Πρακτική Συνεργασία στον Τομέα της Πνευματικής Ιδιοκτησίας μεταξύ των χωρών του νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁶⁶. Τον Ιούλιο του 2018 η Κίνα φιλοξένησε τη Διάσκεψη για τη Νομική Συνεργασία για το νέο Δρόμο του Μεταξιού και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, η Κίνα φιλοξένησε την Υπουργική Διάσκεψη του νέου Δρόμου του Μεταξιού για την ενέργεια και δεκαοκτώ χώρες ανακοίνωσαν από κοινού την οικοδόμηση της ενεργειακής συνεργασίας στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας. Επιπλέον, η Κίνα δημοσίευσε το «Όραμα και δράση για την από κοινού προώθηση της γεωργικής συνεργασίας στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁶⁷ τον Μάιο του 2017 και το «Όραμα για τη θαλάσσια συνεργασία στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁶⁸ τον Ιούνιο του ίδιου έτους²⁶⁹.

4.1.1.1. Δημιουργία Διεθνών Εμπορικών Δικαστηρίων (CICC)

Στο πλαίσιο του συντονισμού πολιτικής, αξιοσημείωτες είναι οι προσπάθειες της Κίνας για εγκαθίδρυση νέων δικαιοδοτικών θεσμών που θα επιλύουν διαφορές απορρέουσες από τον νέο Δρόμο του Μεταξιού. Το Ανώτατο Λαϊκό Δικαστήριο στο Πεκίνο ανακοίνωσε τη δημιουργία δύο νέων δικαστηρίων τον Ιανουάριο του 2018 και

²⁶⁵ "Action Plan on Belt and Road Standard Connectivity (2018-2020)"

²⁶⁶ "Joint Statement on Pragmatic Cooperation in the Field of Intellectual Property Among Countries Along the Belt and Road"

²⁶⁷ "Vision and Action on Jointly Promoting Agricultural Cooperation on the Belt and Road"

²⁶⁸ "Vision for Maritime Cooperation Under the Belt and Road Initiative"

²⁶⁹ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

πήφισε ειδικές διατάξεις που τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιουλίου²⁷⁰. Το πρώτο δικαστήριο εδρεύει στη νότια κινεζική πόλη Shenzhen και σκοπό έχει να χειριστεί διαφορές που προκύπτουν από το Θαλάσσιο Δρόμο, ενώ το δεύτερο δικαστήριο έχει την έδρα του στην πόλη Χί'αν και θα εκδικάζει διαφορές στο πλαίσιο της Οικονομικής Ζώνης. Και τα δύο δικαστήρια θα εποπτεύονται από το Ανώτατο Λαϊκό Δικαστήριο.

Τα δικαστήρια είναι αρμόδια για διαφορές με χρηματικό αντικείμενο ύψους τουλάχιστον 300 εκατομμυρίων γιουάν, εάν τα μέρη έχουν συμφωνήσει για τη δικαιοδοσία του Ανώτατου Λαϊκού Δικαστηρίου ή για διαφορές εθνικής σημασίας. Επιπλέον, η δικαιοδοσία των ειδικών αυτών εμπορικών δικαστηρίων μπορεί επίσης να προκύψει μετά από παραπομπή διαφορών από άλλα δικαστήρια²⁷¹.

Οι αποφάσεις θα λαμβάνονται από τμήματα τουλάχιστον τριών δικαστών. Οι δικαστές θα επιλέγονται βάσει του υψηλού επιπέδου εμπειρίας τους στους τομείς του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, καθώς και της γνώσης τους στην αγγλική γλώσσα. Επιπλέον, δημιουργήθηκε μια Διεθνής Επιτροπή Εμπειρογνομώνων Εμπορίου (ICEC) για να συμβουλευεί και να υποστηρίζει το δικαστήριο κατά τη λήψη αποφάσεων²⁷².

Τα δικαστήρια επιλαμβάνονται σε δικαστικές διαφορές, καθώς και σε περιπτώσεις διαμεσολάβησης και διαιτησίας. Στις δικαστικές διαφορές, οι αποφάσεις των δικαστηρίων θα είναι οριστικές και δεσμευτικές. Εάν τα μέρη συμφωνήσουν να προχωρήσουν σε διαμεσολάβηση, τα δικαστήρια μπορούν να διορίσουν μέλη από την επιτροπή εμπειρογνομώνων (ICEC) ως διαμεσολαβητές και να εκδώσουν απόφαση βάσει της συμφωνίας διακανονισμού. Εάν οι συμβαλλόμενοι συμφωνήσουν να διεξαγάγουν διαιτησία, τα δικαστήρια μπορούν να εκδώσουν προσωρινά μέτρα, για παράδειγμα τη διατήρηση περιουσιακών στοιχείων, αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και να ακυρώσουν ή να επιβάλλουν την εκτέλεση διαιτητικής απόφασης²⁷³.

Επιπλέον, οι νέοι κανόνες προβλέπουν ορισμένες διαδικαστικές απλουστεύσεις. Για παράδειγμα, με προϋπόθεση τη συμφωνία του άλλου μέρους, δεν χρειάζεται να υποβληθούν κινέζικες μεταφράσεις εγγράφων που είναι στην αγγλική γλώσσα. Υπάρχουν επίσης απλουστεύσεις στην αποδεικτική διαδικασία, δεν απαιτείται πλέον η

²⁷⁰ Jonathan E. Hillman et.al., All Rise? Belt and Road Court is in Session, 2018, <https://www.csis.org/analysis/all-rise-belt-and-road-court-session>

²⁷¹ Sebastian Wiendieck, China has established International Commercial Court for commercial disputes under BRI, 2018, <https://www.roedl.com/insights/china-international-commercial-court-commercial-disputes-bri>

²⁷² Sebastian Wiendieck, ό.π.

²⁷³ Sebastian Wiendieck, ό.π.

συμβολαιογραφική επικύρωση των αποδεικτικών στοιχείων που παρασχέθηκαν στο εξωτερικό και επιπλέον δίδεται προτεραιότητα στην εφαρμογή του νόμο που συμφωνήθηκε από τα μέρη²⁷⁴.

Η δημιουργία ξεχωριστών δικαστικών δομών για τις διαφορές που θα ανακύψουν από το νέο Δρόμο του Μεταξιού είναι ένα ακόμα δείγμα του μεγέθους του εγχειρήματος. Η κίνηση αυτή μπορεί να αποδειχθεί πραγματικά χρήσιμη για την προώθηση της πρωτοβουλίας, εάν καταφέρει να τερματίσει με αμεροληψία, ταχύτητα και αποτελεσματικότητα αντιδικίες που προκαλούν καθυστερήσεις στην συνέχιση των έργων. Άλλωστε, οι απλουστευμένοι διαδικαστικοί κανόνες επιδιώκουν ακριβώς αυτό, δηλαδή, την γρήγορη επίλυση των διαφορών έτσι ώστε να αποφευχθούν αντιοικονομικές καθυστερήσεις.

Βέβαια, η εξέλιξη αυτή γεννά πλήθος ερωτημάτων, με κύριο το αν τα δικαστήρια θα οδηγήσουν στην προώθηση των κινεζικών συμφερόντων. Στην περίπτωση αυτή το κύρος του νεοσύστατου θεσμού θα πληγεί, θα τεθεί υπό αμφισβήτηση η δικαιοδοσία του όσο και η εκτέλεση των αποφάσεων του θα συναντήσει προσκόμματα.

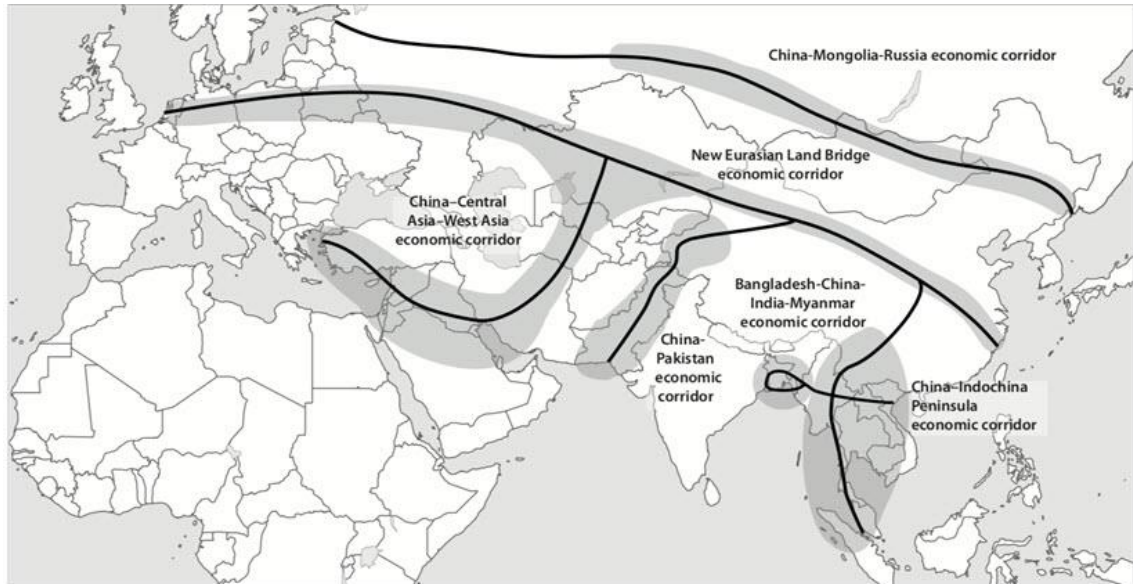
4.1.2. Συνδεσιμότητα Υποδομών

Η συνδεσιμότητα υποδομών βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού περιλαμβάνει έξι κύριους «οικονομικούς διαδρόμους» που δημιουργούν συνδέσμους ανάμεσα στην Κίνα, η οποία τίθεται στο κέντρο ενός κόμβου, και σε πολλές από τις γειτονικές της περιοχές. Οι έξι οικονομικοί διάδρομοι, οι οποίοι αποτυπώνονται και στον κατωτέρω χάρτη (Χάρτης 3) είναι οι εξής: ο Οικονομικός Διάδρομος της Νέας Ευρασιατικής Γέφυρας, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Μογγολίας – Ρωσίας, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Κεντρικής Ασίας – Δυτικής Ασίας, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Χερσονήσου της Ινδοκίνας, ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας – Πακιστάν και ο Οικονομικός Διάδρομος Μπαγκλαντές – Κίνας – Ινδίας – Μιανμάρ. Επιπλέον, τρεις «μπλε οικονομικές δίοδοι» έχουν περιγραφεί σε έγγραφο που δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2017 από το NDRC και την Κρατική Διοίκηση των Ωκεανών: η Μπλε Οικονομική Δίοδος Κίνας – Ινδικού Ωκεανού – Αφρικής – Μεσογείου Θάλασσας, η Μπλε Οικονομική Δίοδος Κίνας – Ωκεανίας – Νότιου Ειρηνικού και η Μπλε Οικονομική Δίοδος Κίνας – Αρκτικού Ωκεανού – Ευρώπης²⁷⁵. Με στόχο την επισκόπηση της εξέλιξης της πρωτοβουλίας, ακολουθεί μία

²⁷⁴ Sebastian Wiendieck, ό.π.

²⁷⁵ Nadège Rolland, ό.π.

συνοπτική παρουσίαση της προόδου επί των ανωτέρω αναφερόμενων Οικονομικών Διαδρόμων και των κυριότερων έργων που σχεδιάζονται, έχουν ξεκινήσει ή έχουν ήδη ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2019 από το γραφείο της κύριας ομάδας για την προώθηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού²⁷⁶.

SOURCE: Hong Kong Trade Development Council Head Office, "The Belt and Road Initiative," January 21, 2016, <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative-More-Information/obor/en/1/X3CGF6L/1X0A36H1.htm>.

Χάρτης 3: Οι οικονομικοί διάδρομοι του νέου Δρόμου του Μεταξιού

(πηγή: <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>)

Τα τελευταία χρόνια, η περιφερειακή συνεργασία μέσω του Οικονομικού Διαδρόμου της Νέας Ευρασιατικής Γέφυρας, έχει διευρυνθεί, ενισχύοντας τις συνεργασίες που προωθούν τις οικονομικές και εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ της Ασίας και της Ευρώπης. Έχει ξεκινήσει η κατασκευή του σιδηροδρόμου Ουγγαρίας-Σερβίας στη Σερβία για το τμήμα Βελιγράδι- Stara Pazova και ο Διεθνής Αυτοκινητόδρομος Δυτικής Κίνας – Δυτικής Ευρώπης που συνδέει τη Δυτική Κίνα, το Καζακστάν, τη Ρωσία και τη Δυτική Ευρώπη είναι σχεδόν έτοιμος²⁷⁷.

Στο πλαίσιο του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Μογγολίας – Ρωσίας, οι χώρες αυτές έχουν καταβάλει προσπάθειες για τη δημιουργία ενός δικτύου διασυνοριακής σύνδεσης υποδομής που αποτελείται κυρίως από σιδηροδρόμους, δρόμους και συνοριακούς λιμένες. Το 2018, οι τρεις χώρες υπέγραψαν «Μνημόνιο για τη Δημιουργία Κοινού

²⁷⁶ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁷⁷ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

Μηχανισμού για την Προώθηση του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Μογγολίας - Ρωσίας»²⁷⁸, σημειώνοντας περαιτέρω πρόοδο στη βελτίωση του μηχανισμού εργασίας της τριμερούς συνεργασίας. Η πλευρά της Κίνας της σιδηροδρομικής γέφυρας Tongjiang – Nizhneleninskoye ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2018 και η κατασκευή της οδικής γέφυρας Heihe – Blagoveshchensk εξελίσσεται ομαλά. Ακόμα, μια κινεζική και ρωσική εταιρική κοινοπραξία ολοκλήρωσε προκαταρκτικό σχέδιο για το σιδηρόδρομο υψηλής ταχύτητας Μόσχας-Καζάν. Επιπλέον, η «Διακυβερνητική Συμφωνία για τις Διεθνείς Οδικές Μεταφορές στο Δίκτυο της Ασιατικής Οδού»²⁷⁹ που υπογράφηκε και εγκρίθηκε από τις τρεις χώρες τέθηκε σε ισχύ και το διασυνοριακό επίγειο καλώδιο Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας έχει ολοκληρωθεί²⁸⁰.

Τα τελευταία χρόνια, έχει προχωρήσει η συνεργασία στον τομέα της ενέργειας, της συνδεσιμότητας υποδομών, της οικονομίας και του εμπορίου και της βιομηχανικής ικανότητας στο πλαίσιο αυτού του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Κεντρικής Ασίας – Δυτικής Ασίας. Η Κίνα έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες για τις διεθνείς οδικές μεταφορές με το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν, την Τουρκία και άλλες χώρες, καθώς και τις πολυμερείς συμφωνίες για τις διεθνείς οδικές μεταφορές Κίνας-Πακιστάν-Καζακστάν-Κιργιστάν, Κίνας-Καζακστάν-Ρωσίας, Κίνας-Κιργιζιστάν-Ουζμπεκιστάν και ορισμένες. Η Διάσκεψη Επενδυτικής Συνεργασίας Κίνας-Σαουδικής Αραβίας έχει προωθήσει τη βιομηχανική συμπληρωματικότητα μεταξύ της πρωτοβουλίας και του προγράμματος Saudi Vision 2030 και έχει συνάψει συμφωνίες συνεργασίας αξίας άνω των 28 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η Κίνα και το Ιράν έχουν αξιοποιήσει τις δυνάμεις τους σε διάφορους τομείς και ενισχύουν τη συνεργασία τους στους τομείς των δρόμων, των υποδομών και της ενέργειας.

Επιπλέον, μέσω του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Χερσονήσου της Ινδοκίνας έχει σημειωθεί πρόοδος στη συνδεσιμότητα των υποδομών και στην κατασκευή ζωνών διασυνοριακής οικονομικής συνεργασίας. Ο αυτοκινητόδρομος Kunming-Bangkok έχει ολοκληρωθεί, ενώ οι σιδηρόδρομοι Κίνας-Λάος και Κίνας-Ταϊλάνδης και ορισμένα άλλα έργα βρίσκονται σε εξέλιξη. Επίσης, ξεκίνησε συνεργασία για την οικοδόμηση του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας-Λάος και καταβάλλονται εντατικότερες προσπάθειες για να συνδυαστεί ο Ανατολικός Οικονομικός Διάδρομος της Ταϊλάνδης και η

²⁷⁸ "Memorandum of Understanding on Establishing a Joint Mechanism for Advancing the China-Mongolia-Russia Economic Corridor"

²⁷⁹ "Intergovernmental Agreement on International Road Transport Along the Asian Highway Network"

²⁸⁰ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

πρωτοβουλία. Ακόμα, η οικονομική συνεργασία μεταξύ Κίνας και Καμπότζης, Λάος, Μιανμάρ, Βιετνάμ και Ταϊλάνδης προχωρά σταθερά²⁸¹.

Ένα σχέδιο συνεργασίας, ακόμα, με επίκεντρο την ενέργεια, τις υποδομές μεταφορών, τη συνεργασία βιομηχανικών πάρκων και το λιμάνι Gwadar έχει υλοποιηθεί στο πλαίσιο αυτού του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας – Πακιστάν. Η Κίνα και το Πακιστάν έχουν συστήσει τη Μικτή Επιτροπή Συνεργασίας του Οικονομικού Διάδρομου Κίνας-Πακιστάν, η οποία συνεδριάζει τακτικά. Βασικά έργα του Οικονομικού αυτού Διαδρόμου, όπως ο δρόμος προς το λιμάνι Gwadar, ο αυτοκινητόδρομος Peshawar-Karachi στο τμήμα Sukkur- Multan, η φάση δύο του αυτοκινητόδρομου Karakoram στο τμήμα Havelian-Thakot, η γραμμή μετρό Lahore Orange και οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος δυναμικότητας 1.320MW στο λιμάνι Qasim έχουν ξεκινήσει και ορισμένα έργα έχουν ήδη αποφέρει οφέλη. Ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Πακιστάν είναι ανοικτός για συνεργασία και με τρίτα κράτη και περισσότερες χώρες έχουν προσχωρήσει ή έχουν εκφράσει την προθυμία τους να συμμετάσχουν²⁸².

Όσον αφορά τον Οικονομικό Διάδρομο Μπαγκλαντές – Κίνας – Ινδίας – Μιανμάρ, οι τέσσερις χώρες έχουν συνεργαστεί για την οικοδόμηση του στο πλαίσιο κοινών ομάδων εργασίας και έχουν προγραμματίσει μια σειρά από έργα θεσμικής ανάπτυξης, συνδεσιμότητας υποδομών, συνεργασίας σε εμπορικά και βιομηχανικά πάρκα, συνεργασίας και ανοίγματος στη χρηματοπιστωτική αγορά, πολιτιστικές ανταλλαγές και συνεργασία για την ενίσχυση της ευημερίας των ανθρώπων. Συγκροτήθηκε μεικτή επιτροπή του οικονομικού διαδρόμου Κίνας-Μιανμάρ και οι δύο χώρες υπέγραψαν ένα μνημόνιο για την οικοδόμηση του οικονομικού διαδρόμου Κίνας-Μιανμάρ, καθώς και έγγραφα σχετικά με μια μελέτη σκοπιμότητας για το σιδηρόδρομο Muse-Mandalay και τη συμφωνία-πλαίσιο για το έργο του λιμένα βαθέων υδάτων της ειδικής οικονομικής ζώνης του Kyauk Phyu.

Έχει, επίσης, σημειωθεί σημαντική πρόοδος στη δημιουργία διαπεριφερειακών και διηπειρωτικών σιδηροδρομικών δικτύων που εστιάζουν σε έργα συνεργασίας όπως οι σιδηρόδρομοι Κίνας-Λάος, Κίνας-Ταϊλάνδης, Ουγγαρίας-Σερβίας και ο σιδηρόδρομος Υψηλής Ταχύτητας Τζακάρτα-Bandung. Ακόμα, έχει προχωρήσει η προκαταρκτική έρευνα για την ανατολική διαδρομή του σιδηροδρομικού δικτύου Pan-Asia, την αναβάθμιση της σιδηροδρομικής γραμμής Karachi-Peshawar του Πακιστάν και του

²⁸¹ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁸² The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

σιδηροδρόμου Κίνας-Κιργιστάν-Ουζμπεκιστάν και ολοκληρώθηκε μια μελέτη προσκοπιμότητας για έναν διασυνοριακό σιδηρόδρομο Κίνα-Νεπάλ.

Μετά από προκαταρκτικές εργασίες για τα φορτηγά τρένα China Railway Express, δημιουργήθηκε ένας διεθνής μηχανισμός σιδηροδρομικής λειτουργίας με τη συνεργασία πολλών χωρών. Οι σιδηροδρομικές εταιρείες της Κίνας, της Λευκορωσίας, της Γερμανίας, του Καζακστάν, της Μογγολίας, της Πολωνίας και της Ρωσίας υπέγραψαν συμφωνία για βαθύτερη συνεργασία στις σιδηροδρομικές υπηρεσίες Κίνας-Ευρώπης. Μέχρι το τέλος του 2018, η σιδηροδρομική υπηρεσία Κίνας-Ευρώπης είχε συνδέσει 108 πόλεις σε 16 χώρες της Ασίας και της Ευρώπης.

Επίσης, η Κίνα συνεργάστηκε με άλλες χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία, με στόχο να καταστήσει τη διαδικασία του εκτελωνισμού πιο πρακτική και αποτελεσματική για τη λειτουργία των τρένων. Κατ' αποτέλεσμα, ο μέσος χρόνος επιθεώρησης και ο χρόνος εργασιών εκτελωνισμού μειώθηκαν κατά 50%²⁸³.

Όσον αφορά τα έργα που πραγματοποιούνται για υποδομές αυτοκινητοδρόμων, διεξήχθη δοκιμαστική λειτουργία στους δρόμους Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας, Κίνας-Κιργιζιστάν-Ουζμπεκιστάν, Κίνας-Ρωσίας (Dalian-Novosibirsk) και Κίνας-Βιετνάμ. Τον Φεβρουάριο του 2018, ξεκίνησε η τακτική λειτουργία του αυτοκινητοδρόμου Κίνας-Κιργιζιστάν-Ουζμπεκιστάν. Επίσης, η γέφυρα Beilun River νούμερο δύο Κίνας-Βιετνάμ ολοκληρώθηκε και άνοιξε για κυκλοφορία. Η Κίνα έχει υπογράψει 18 διμερείς και πολυμερείς διεθνείς συμφωνίες διευκόλυνσης των μεταφορών με 15 χώρες που συμμετέχουν στο νέο Δρόμο του Μεταξιού, συμπεριλαμβανομένης της «Διακυβερνητικής Συμφωνίας των κρατών μελών του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης για τη Διευκόλυνση των Διεθνών Οδικών Μεταφορών»²⁸⁴ και επιπλέον έχει σημειωθεί θετική πρόοδος στην εφαρμογή της «Συμφωνίας για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών μεταφορών αγαθών και ανθρώπων»²⁸⁵.²⁸⁶

Πρόοδος έχει σημειωθεί και στα έργα της πρωτοβουλίας σε λιμένες. Αρχικά, στο λιμάνι του Gwadar του Πακιστάν, έχουν ανοιχτεί διαδρομές για τακτικούς σταθμούς μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και οι εγκαταστάσεις υποστήριξης στην περιοχή εκκίνησης της ζώνης ελεύθερου εμπορίου του Gwadar ολοκληρώθηκαν,

²⁸³ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁸⁴ "Intergovernmental Agreement of the Shanghai Cooperation Organization Member States on the Facilitation of International Road Transport"

²⁸⁵ "Agreement for the Facilitation of Cross-Border Transport of Goods and People"

²⁸⁶ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

προσελκύοντας περισσότερες από 30 εταιρείες στην περιοχή. Ακόμα, έχουν ολοκληρωθεί οι προκαταρκτικές εργασίες για την Ειδική Οικονομική Ζώνη του λιμένα Hambantota της Σρι Λάνκα, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού των βιομηχανικών λειτουργιών της ζώνης. Ένας σημαντικός κόμβος διαμετακόμισης έχει ολοκληρωθεί, επίσης, στο λιμάνι του Πειραιά στην Ελλάδα και η φάση τρία πρόκειται να ολοκληρωθεί. Στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα άνοιξε επίσημα τον Δεκέμβριο του 2018 η φάση νούμερο δύο του τερματικού σταθμού Khalifa Port Container. Εκτός από τα παραπάνω, η Κίνα υπέγραψε 38 διμερείς και περιφερειακές ναυτιλιακές συμφωνίες με 47 χώρες του νέου Δρόμου του Μεταξιού²⁸⁷.

Σχετικά με τα έργα στον τομέα των εναέριων μεταφορών, η Κίνα έχει υπογράψει διμερείς διακυβερνητικές συμφωνίες αεροπορικών μεταφορών με 126 χώρες και περιοχές. Ακόμα, έχει επεκτείνει τις ρυθμίσεις για τα δικαιώματα εναέριας κυκλοφορίας με το Λουξεμβούργο, τη Ρωσία, την Αρμενία, την Ινδονησία, την Καμπότζη, το Μπαγκλαντές, το Ισραήλ, τη Μογγολία, τη Μαλαισία και την Αίγυπτο. Τα τελευταία πέντε χρόνια περίπου, έχουν ανοίξει 1.239 νέες διεθνείς διαδρομές μεταξύ της Κίνας και των άλλων χωρών του νέου Δρόμου του Μεταξιού, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 69,1 τοις εκατό του συνόλου των νέων διεθνών δρομολογίων της Κίνας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

Στο τομέα των ενεργειακών εγκαταστάσεων, η Κίνα έχει υπογράψει μεγάλο αριθμό συμφωνιών-πλαίσια συνεργασίας και μνημονίων συνεργασίας με άλλες χώρες του νέου Δρόμου του Μεταξιού και έχει πραγματοποιήσει εκτεταμένες συνεργασίες στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, της πυρηνικής ενέργειας, της νέας ενέργειας και του άνθρακα. Συνεργάζεται με τις σχετικές χώρες για την εξασφάλιση της ασφαλούς λειτουργίας των δικτύων αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου και τη βελτιστοποίηση της διαμόρφωσης των ενεργειακών πόρων μεταξύ χωρών και περιοχών. Ο αγωγός αργού πετρελαίου Κίνας-Ρωσίας και ο αγωγός φυσικού αερίου Κίνας-Κεντρικής Ασίας έχουν διατηρήσει σταθερή λειτουργία. Ορισμένα τμήματα της ανατολικής διαδρομής του αγωγού φυσικού αερίου Κίνα-Ρωσίας τέθηκαν σε λειτουργία τον Δεκέμβριο του 2019²⁸⁸ και ολόκληρη η ανατολική διαδρομή θα

²⁸⁷ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁸⁸ Ben Westcott, Russia switches on gas mega-pipeline to China as Putin touts closer ties, 2019, <https://edition.cnn.com/2019/12/03/asia/china-russia-gas-pipeline-intl-hnk/index.html>

ολοκληρωθεί και θα τεθεί σε λειτουργία το 2024, ενώ οι αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου Κίνας-Μιανμάρ έχουν ήδη ολοκληρωθεί²⁸⁹.

Στον τομέα των υποδομών επικοινωνίας, πρόοδος έχει σημειωθεί στην κατασκευή διασυνοριακών καλωδίων οπτικών ινών μεταξύ Κίνας-Μιανμάρ, Κίνας-Πακιστάν, Κίνας-Κιργιστάν και Κίνας-Ρωσία για τη μετάδοση πληροφοριών. Ακόμα, η Κίνα και η Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών υπέγραψαν «Επιστολή Πρόθεσης για Ενίσχυση της Συνεργασίας για Δίκτυα Τηλεπικοινωνιών και Πληροφοριών στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁹⁰. Η Κίνα έχει επίσης υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με το Κιργιζιστάν, το Τατζικιστάν και το Αφγανιστάν για καλώδια οπτικών ινών²⁹¹.

4.1.3. Προσπάθειες για απελευθέρωση του εμπορίου και διεύρυνση των πηγών χρηματοδότησης

Ακόμα, στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού, η Κίνα έχει καταβάλει προσπάθειες για την επίτευξη απρόσκοπτου εμπορίου, αυξημένης απελευθέρωσης και διευκόλυνσης του εμπορίου και των επενδύσεων, επέκτασης του όγκου του εμπορίου και ταχύτερου ρυθμού καινοτομίας στο εμπορικό μοντέλο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, η Κίνα έχει υπογράψει ή αναβαθμίσει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με την ASEAN, τη Σιγκαπούρη, το Πακιστάν, τη Γεωργία και άλλες χώρες και περιοχές και υπέγραψε συμφωνία οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας με την Ευρασιατική Οικονομική Ένωση (EEU). Επιπλέον, έχει θεσπίσει μηχανισμούς συνεργασίας για το διμερές ηλεκτρονικό εμπόριο με δεκαεπτά χώρες και έχει δημιουργήσει συμφωνίες για τη συνεργασία ηλεκτρονικού εμπορίου στο πλαίσιο των BRICS και άλλων πολυμερών πλαισίων²⁹².

Εκτός από τα ανωτέρω, για να διασφαλίσει τη χρηματοδότηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού η Κίνα εξερευνά νέα μοντέλα διεθνών επενδύσεων και χρηματοδότησης και προσπαθεί να επιτύχει την υποστήριξη του από πολυμερή χρηματοδοτική συνεργασία. Το Υπουργείο Οικονομικών της Κίνας και οι ομόλογοι του σε είκοσι επτά χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Αργεντινής, της Ρωσίας, της Ινδονησίας, του Ηνωμένου

²⁸⁹ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁹⁰ "Letter of Intent to Strengthen Cooperation on Telecommunications and Information Networks Within the Framework of the Belt and Road Initiative"

²⁹¹ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁹² The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

Βασιλείου και της Σιγκαπούρης, ενέκριναν τις «Κατευθυντήριες Αρχές για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης του νέου Δρόμου του Μεταξιού»²⁹³. Σύμφωνα με τις αρχές αυτές, οι χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία υποστηρίζουν τη διοχέτευση χρηματοοικονομικών πόρων για την εξυπηρέτηση της πραγματικής οικονομίας των εμπλεκόμενων χωρών και περιοχών, με προτεραιότητα σε τομείς όπως η διασυνδεσιμότητα των υποδομών, το εμπόριο και οι επενδύσεις και η βιομηχανική συνεργασία. Ακόμα, η Κίνα, στην προσπάθειά της να διαφοροποιήσει τις πηγές χρηματοδότησης για το νέο Δρόμο του Μεταξιού προωθεί την συνεργασία μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τη βελτίωση του συστήματος χρηματοπιστωτικών αγορών και τη διαμόρφωση βαθύτερης οικονομικής συνδεσιμότητας μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία²⁹⁴.

4.2. Η οικονομική βιωσιμότητα του νέου Δρόμου του Μεταξιού

Το ερώτημα που τίθεται πολύ συχνά και εύλογα είναι αν ο νέος Δρόμος του Μεταξιού ακολουθεί τις ανάγκες της αγοράς ή αν εξυπηρετεί αποκλειστικά πολιτικές σκοπιμότητες και επομένως εάν είναι καταδικασμένος σε οικονομική αποτυχία. Η πρακτική της Κίνας να επιδίδεται σε επενδύσεις σε παραγμένες και ασταθείς περιοχές υψηλού ρίσκου επιτείνει την αβεβαιότητα για την πρόοδο των έργων και για την προοπτική επιτυχίας της πρωτοβουλίας.

Για παράδειγμα, πολλές από τις σιδηροδρομικές γραμμές που κατασκευάζονται στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού θεωρείται ότι έχουν κατασκευαστεί χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες της αγοράς, μόνο για σκοπούς εντυπωσιασμού και πολιτικών ελιγμών, ενώνοντας πόλεις που ουσιαστικά δεν επιδίδονται σε διμερές εμπόριο ή τουλάχιστον όχι με τον όγκο που θα δικαιολογούσε την κατασκευή νέας διασύνδεσης. Οι γραμμές αυτές έχουν χαρακτηριστεί οικονομικά άσκοπες και έχει εκφραστεί η άποψη ότι είναι απίθανο να λειτουργήσουν με κέρδος²⁹⁵

Πιο συγκεκριμένα, από τις παραπάνω από σαράντα σιδηροδρομικές γραμμές που συνδέουν πλέον την Κίνα με την Ευρώπη, οι περισσότερες χαρακτηρίζονται ως οικονομικά άσκοπες και προβλέπεται ότι θα λειτουργούν με ζημία. Μόνο η γραμμή Chongqing-Duisburg που ενώνει την Κίνα με τη Γερμανία δημιουργήθηκε με βάση τις ανάγκες της αγοράς και γι' αυτό στέφθηκε με επιτυχία. Βέβαια, το έργο αυτό αν και

²⁹³ "Guiding Principles on Financing the Development of the Belt and Road"

²⁹⁴ The BRI progress, contributions and prospects, ό.π.

²⁹⁵ Andrea Brinza. China's Continent-Spanning Trains Are Running Half-Empty, 2017,

<https://foreignpolicy.com/2017/06/05/chinas-continent-spanning-trains-are-running-half-empty-one-belt-one-road-bri/>

χαρακτηρίζεται ως σημείο αναφοράς της Οικονομικής Ζώνης, δημιουργήθηκε πριν από την ανακοίνωση του σχεδίου του νέου Δρόμου του Μεταξιού και συγκεκριμένα το 2011. Σε αντίθεση με την επιτυχία του έργου αυτού, οι περισσότερες από τις σιδηροδρομικές γραμμές του νέου Δρόμου του Μεταξιού λειτουργούν μόνο χάρη στις επιδοτήσεις της κινεζικής κυβέρνησης. Η μέση επιδότηση ανά ταξίδι για εμπορευματοκιβώτιο κυμαίνεται μεταξύ των 3.500 και 4.000 δολαρίων, ανάλογα με την τοπική διοίκηση.²⁹⁶

Η απόφαση του Πεκίνου να ανοίξει τόσες αντιπαραγωγικές διαδρομές, αποδεικνύει ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού δεν είναι απλά μια πρωτοβουλία οικονομικής φύσεως, αλλά το κύριο εργαλείο της Κίνας για να προωθήσει τον εαυτό της ως μεγάλη παγκόσμια δύναμη. Προσελκύοντας όσο το δυνατόν περισσότερες χώρες σε αυτή την πρωτοβουλία, το Πεκίνο μπορεί να νομιμοποιήσει τη θέση του ως ο νέος υπερασπιστής του ελεύθερου εμπορίου και της παγκοσμιοποίησης. Έτσι, ενώ οι ίδιοι οι σιδηρόδρομοι μπορεί να μην είναι οικονομικά κερδοφόροι, το Πεκίνο ελπίζει ότι θα δημιουργήσουν καλή θέληση, σεβασμό και επιρροή για την Κίνα²⁹⁷. Το ερώτημα βέβαια που δημιουργείται είναι κατά πόσο θα μπορέσει η Κίνα να συνεχίσει να υποστηρίζει με επιδοτήσεις μη αποδοτικά έργα, δεδομένης της επιβράδυνσης της οικονομικής μεγέθυνσής της που προϋπήρχε, αλλά επιδεινώνεται από τον εμπορικό πόλεμο με τις ΗΠΑ²⁹⁸.

Αμφιβολίες έχουν εκφραστεί και για το κατά πόσον η ίδια η Κίνα είναι αρκετά φερέγγυα ώστε να φέρει σε πέρας την πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, εκπληρώνοντας τις μεγαλεπήβολες δηλώσεις της, δεδομένου ότι η κυβέρνηση Χί δεν έχει ακόμη αντιμετωπίσει σοβαρές εσωτερικές συστηματικές αδυναμίες στην κινεζική οικονομία. Το αποτέλεσμα του προγράμματος μαζικής τόνωσης μετά την Παγκόσμια Χρηματοοικονομική Κρίση του 2008 ήταν μια δραματική αύξηση του ιδιωτικού χρέους, το οποίο έφτασε το 130 τοις εκατό της ΑΕΠ. Αν συμπεριληφθεί και ο σκιώδης τραπεζικός τομέας, ήτοι μεταφορές εκτός βιβλίων μεταξύ καταθετών και εταιρειών καθώς και άτυπων δανειστών, οι οποίοι τείνουν να χρεώνουν δραματικά υψηλότερα

²⁹⁶ Andrea Brinza, ό.π.

²⁹⁷ Andrea Brinza, ό.π.

²⁹⁸ Ενδεικτικά: Laura HE, China's economic slowdown is real, but it's not just about tariffs, 2019, <https://edition.cnn.com/2019/07/19/economy/china-economy-trump-trade-war/index.html>, China's Economy Falters; Sasha Ingber, Slowest Growth In Nearly 3 Decades, 2019, <https://www.npr.org/2019/07/15/741735791/chinas-economy-falters-slowest-growth-in-nearly-3-decades?t=1601223044973>

επιτόκια, ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ της Κίνας θα μπορούσε να φτάσει και το 200 τοις εκατό²⁹⁹.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η ανάγκη για κατασκευή νέων υποδομών είναι πραγματική και ειδικά στην Ασία, που αντιμετωπίζει ένα κενό στον τομέα της χρηματοδότησης των υποδομών το οποίο υπολογίζεται ότι θα ανέλθει στα 8 τρισεκατομμύρια δολάρια. Ως προς αυτό, διατυπώνεται η ανησυχία ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού δεν θα καταφέρει να αντιμετωπίσει τις ανάγκες υποδομής των αναπτυσσόμενων χωρών³⁰⁰. Σε αυτό το ενδεχόμενο, η βιωσιμότητα της πρωτοβουλίας κινδυνεύει από την άποψη ότι μπορεί να αποδειχθεί ότι η Κίνα δεν έχει επαρκή κεφάλαια για να εκπληρώσει τα εντυπωσιακά έργα που έχει ανακοινώσει, χάνοντας έτσι την αξιοπιστία της απέναντι στις χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία.

Άλλος ένας κίνδυνος για τη βιωσιμότητα της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι και αυτός της μη τήρησης συμφωνιών για έργα στα οποία οι κινεζικές εταιρείες έχουν ήδη επενδύσει τεράστια ποσά. Αυτό το ενδεχόμενο είναι πιθανό σε περιπτώσεις που οι συμφωνίες έχουν γίνει σε χώρες στις οποίες ελλείπει η πολιτική σταθερότητα, με αυταρχικά καθεστώτα και μη εκλεγμένες κυβερνήσεις. Εάν, λοιπόν, το καθεστώς ανατραπεί, οι συμφωνίες για τα έργα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας κινδυνεύουν να παραμείνουν μετέωρες, καθώς είναι αμφίβολο το αν η νέα κυβέρνηση θα αποδεχθεί δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν από το προηγούμενο καθεστώς και μάλιστα με τους ίδιου όρους. Χαρακτηριστικό ως προς τα ανωτέρω είναι το παράδειγμα της Μιανμάρ, όπου μετά τη διάλυση της στρατιωτικής χούντας που τη διοικούσε το 2011 και την μετάβαση της σε δημοκρατικό πολιτικό σύστημα, σημειώθηκαν λαϊκίστικες εκδηλώσεις κατά της Κίνας, και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να διακοπούν οι εργασίες στο φράγμα Myitsonne, ένα έργο 3,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων³⁰¹. Αυτός ο κίνδυνος δημιουργεί ιδιαίτερα μεγάλα ποσοστά ρίσκου στα επιχειρηματικά σχέδια κάποιων από τα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού, σε βαθμό τέτοιο, που αν οι επενδύσεις αποφασίζονταν με εμπορικά κριτήρια, τα έργα αυτά δεν θα λάμβαναν έγκριση.

4.3. Διπλωματία της Παγίδας του Χρέους

Στην Διπλωματία της Παγίδας του Χρέους, οι χώρες που δανείζονται δεν έχουν τη δυνατότητα να επιστρέψουν στους πιστωτές τους τα μεγάλα δάνεια με τους

²⁹⁹ Richard Javad Heydarian, *The 21st century Silk Road: Perils and opportunities of China's Belt and Road Initiative*, 2018, σελ. 39.

³⁰⁰ Richard Javad Heydarian, *ό.π.*, σελ. 39.

³⁰¹ Tom Miller, *China's Asian Dream*, 2017, Ηλεκτρονική έκδοση Kindle.

αντίστοιχους τόκους και έτσι οι πιστωτές είναι σε θέση να ασκήσουν επιρροή σε εθνικά θέματα των χωρών οφειλετών ή να αποκτήσουν υποδομή στρατηγικής σημασίας στην επικράτεια των κρατών πιστωτών.

Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει αντιμετωπίσει έντονη κριτική από το 2013 οπότε και ανακοινώθηκε, με παγκόσμιους αναλυτές να δηλώνουν ότι χρησιμοποιεί τη Διπλωματία της Παγίδας του Χρέους, αφήνοντας χώρες σε μεγάλο βαθμό χρεωμένες και, σε ορισμένες περιπτώσεις, πρέπει να της παραχωρήσουν έργα ή περιουσιακά στοιχεία πρωταρχικής σημασίας για κράτους ως μέρος του σχεδίου αποπληρωμής³⁰².

Η Σρι Λάνκα, για παράδειγμα, αναγκάστηκε το 2017 να παραχωρήσει το στρατηγικά σημαντικό λιμάνι της Hambantota σε μια κινεζική κρατική εταιρεία με μίσθωση για 99 χρόνια. Η μεταφορά του λιμένα στόχο είχε να άρει μέρος του τεράστιου χρέους δισεκατομμυρίων δολαρίων που οφειλόταν από τη Σρι Λάνκα στο Πεκίνο, χρέη που εξαρχής προέρχονταν από δάνεια της χρηματοδότησης της Hambantota³⁰³.

Πολλοί εταίροι της πρωτοβουλίας έχουν εκφράσει ανησυχίες για τους κινδύνους του υπερβολικού χρέους, της απώλειας κυριαρχίας, της αυξημένης διαφθοράς, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, της έλλειψης διαφάνειας και των αθέμιτων εργασιακών πρακτικών που συχνά συνοδεύουν τα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Οι χώρες αυτές, ακολουθώντας η μία το παράδειγμα της άλλης εντείνουν τις προσπάθειές τους για επαναδιαπραγμάτευση συμφωνιών, για την εφαρμογή καλύτερων προτύπων, ακόμα και για τον τερματισμό έργων που δεν θεωρούν πλέον ότι είναι προς το δικό τους εθνικό συμφέρον³⁰⁴.

Η Κίνα, απαντώντας στα παραπάνω σενάρια, υποστήριξε ότι η πρωτοβουλία της δεν δημιουργεί παγίδες χρέους. Στο δεύτερο Belt and Road Forum το 2019, σε απάντηση στην ξένη κριτική ότι η πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι «παγίδα χρέους», ο Πρόεδρος Χι δήλωσε ότι η πρωτοβουλία θα παρείχε λιγότερες επιδοτήσεις σε Κινεζικές εταιρείες, θα καταπολεμούσε τα περιστατικά διαφθοράς βασιζόμενη στην πρωτοβουλία μίας «Καθαρής Ζώνης και Δρόμου» και θα ήταν πιο περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένη με βάση τις «πράσινες επενδυτικές αρχές». Ο επικεφαλής τραπεζίτης της Κίνας δήλωσε ότι επιθυμεί περισσότερο δανεισμό βασιζόμενο στις

³⁰² China creates debt sustainability framework to help countries struggling with Belt & Road loans, 2019, <https://www.beltandroad.news/2019/07/25/china-creates-debt-sustainability-framework-to-help-countries-struggling-with-belt-road-loans>.

³⁰³ China creates debt sustainability framework to help countries struggling with Belt & Road loans, 25.7.2019, ό.π.

³⁰⁴ Jennifer Staats, Where Does China's Belt and Road Initiative Stand Six Years Later?, 2019, <https://www.usip.org/publications/2019/04/where-does-chinas-belt-and-road-initiative-stand-six-years-later>

αρχές της αγοράς και λιγότερο δανεισμό σε κινεζικές κρατικές επιχειρήσεις και ακόμα, να γίνονται περισσότερες εκτιμήσεις για τον όγκο του χρέους των χωρών που λαμβάνουν δανεισμό από την Κίνα³⁰⁵.

Την 25.4.2019 μάλιστα δημοσιεύθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών της Κίνας ένα επίσημο Πλαίσιο Βιωσιμότητας Χρέους για τις χώρες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξίου³⁰⁶. Το Πλαίσιο αυτό θεωρητικά αντικατοπτρίζει το πλαίσιο βιωσιμότητας χρέους της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ που διέπει τις δανειοδοτικές πράξεις για τα πολυμερή ιδρύματα και, μέχρι κάποιο βαθμό για διμερείς δανειστές. Σύμφωνα με σχόλια, αυτή η κίνηση της Κίνας σηματοδοτεί ένα σημαντικό βήμα προόδου στην προστασία από προβλήματα χρέους που σχετίζονται με την πρωτοβουλία. Το Πλαίσιο Βιωσιμότητας Χρέους θα μπορούσε να ανοίξει το δρόμο για καλύτερο συντονισμό της Κίνας με πολυμερή ιδρύματα και άλλους διμερείς πιστωτές, εντούτοις θα χρειαστεί να εφαρμοστούν πρότυπα διαφάνειας για να εκτιμηθεί εάν το Πλαίσιο αυτό χρησιμοποιείται κατάλληλα για συντονισμό, αντί για ανταγωνισμό, με άλλους φορείς που προσφέρουν παρόμοιες υπηρεσίες³⁰⁷.

Επιπλέον, σύμφωνα με μελέτη³⁰⁸ που πραγματοποιήθηκε για τις παγίδες χρέους που έχει κατηγορηθεί η Κίνα ότι δημιουργεί, τα αρχικά πορίσματα μετά από μελέτη 40 περιπτώσεων επαναδιαπραγμάτευσης χρέους³⁰⁹, προκύπτει ότι επαναδιαπραγματεύσεις χρέους και η δυσφορία μεταξύ των δανειζόμενων χωρών είναι κοινές. Ο τεράστιος όγκος των επαναδιαπραγματεύσεων χρέους δημιουργεί βάσιμες ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του εξωτερικού δανεισμού της Κίνας. Είναι πιθανό να υπάρχουν περισσότερες περιπτώσεις επαναδιαπραγματεύσεων σε λίγα χρόνια, καθώς πολλά κινεζικά έργα ξεκίνησαν από το 2013 έως το 2016, μαζί με τα δάνεια για τη χρηματοδότησή τους. Επιπλέον, σύμφωνα με την έρευνα, οι κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων, όπως συνέβη στο λιμάνι της Hambantota είναι σπάνιες. Οι επαναδιαπραγματεύσεις χρέους συνήθως περιλαμβάνουν μια πιο ισορροπημένη έκβαση μεταξύ δανειστή και δανειολήπτη, που κυμαίνονται από επεκτάσεις όρων

³⁰⁵ Ryan Manuel, Twists in the Belt and Road, 2019, <https://www.prcleader.org/manuel-belt-road>

³⁰⁶ Debt Sustainability Framework for Participating Countries of the Belt and Road Initiative, 2019, <http://m.mof.gov.cn/czxw/201904/P020190425513990982189.pdf>

³⁰⁷ China creates debt sustainability framework to help countries struggling with Belt & Road loans, ό.π.

³⁰⁸ Agatha Kratz et.al., New Data on the “Debt Trap” Question, 2019, <https://rhg.com/research/new-data-on-the-debt-trap-question/>

³⁰⁹ Η έρευνα αφορά μόνο περιπτώσεις επαναδιαπραγμάτευσης χρέους και όχι περιπτώσεις επαναδιαπραγμάτευσης όρων συμφωνιών.

δανείου και προθεσμίες αποπληρωμής έως και την αναχρηματοδότηση, ή την μερική ή ακόμη και ολική διαγραφή χρέους. Η ολική διαγραφή χρέους μάλιστα ήταν το πιο κοινό αποτέλεσμα στις εξεταζόμενες από την έρευνα περιπτώσεις. Ακόμα ένα συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η έρευνα αυτή είναι ότι παρά το οικονομικό της βάρος, η μόχλευση της Κίνας στις διαπραγματεύσεις είναι περιορισμένη. Πολλές από τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν κατέληξαν σε αποτέλεσμα υπέρ του δανειολήπτη, και ειδικά όταν οι δανειολήπτριες χώρες είχαν πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης ή βάσιζαν τις διαπραγματεύσεις τους σε ένα εξωτερικό συμβάν, όπως για παράδειγμα αλλαγή της ηγεσίας, για να απαιτήσουν διαφορετικούς όρους.

Από τα ανωτέρω προκύπτει, ότι η βιωσιμότητα του νέου Δρόμου του Μεταξιού διατρέχει κίνδυνο είτε επειδή οι εταίροι της Κίνας στην πρωτοβουλία θα περιορίζουν τα δάνεια τους από την Κίνα και συνακόλουθα και τα έργα που πραγματοποιεί σε αυτές η Κίνα, από φόβο μήπως συγκεντρώσουν υπερβολικό χρέος προς αυτήν, είτε επειδή οι χώρες που έχουν ήδη υψηλό χρέος προς την Κίνα, ακολουθώντας το μοτίβο των επαναδιαπραγματεύσεων θα απαιτήσουν διαγραφή χρεών ή πιο ευνοϊκούς όρους στις συμφωνίες για τα έργα, ζημιώνοντας έτσι την Κίνα.

4.4. Αξιολόγηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού

Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρατέθηκαν ανωτέρω θα γίνει μία προσπάθεια για μία συνοπτική αξιολόγηση της πορείας του νέου Δρόμου του Μεταξιού και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει. Αν και ο νέος Δρόμος του Μεταξιού υποστηρίζεται έντονα από την κυβέρνηση Χι και οι εκθέσεις που δημοσιεύονται από τη κινεζική πλευρά μιλούν για σημαντική πρόοδο της πρωτοβουλίας, αυτή, όπως ήδη εκτέθηκε, αντιμετωπίζει και σοβαρές προκλήσεις.

Αρχικά, δεν είναι βέβαιο ότι η Κίνα θα καταφέρει να στηρίξει οικονομικά όλα εκείνα τα μεγαλεπήβολα σχέδια που έχει ανακοινώσει. Αυτός ο κίνδυνος υπάρχει, διότι, η Κίνα αναλαμβάνει έργα υψηλού ρίσκου σε χώρες με ασταθή πολιτικά περιβάλλοντα και αποδέχεται τον κίνδυνο να δει την επένδυσή της να χάνεται ή να μειώνεται κατά πολύ σε αξία σε περίπτωση αλλαγής καθεστώτος. Ακόμα, η Κίνα προωθεί ορισμένα έργα που δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς, αλλά αντίθετα ικανοποιούν τις ανάγκες της χώρας να προωθήσει τις διμερείς ή τις πολυμερείς της σχέσεις και να προβάλει μία εικόνα ισχύος προς τα υπόλοιπα κράτη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα έργα αυτά να μην αποφέρουν κέρδη, αλλά αντιθέτως να χρειάζεται να συντηρούνται από επιδοτήσεις της Κίνας.

Επιπλέον, η Κίνα έχει κατηγορηθεί ότι χρησιμοποιεί τη Διπλωματία της Παγίδας του Χρέους για να αποκτήσει στρατηγικές υποδομές σε πιο αδύναμα κράτη – οφειλέτες της. Αυτό δημιουργεί δυσπιστία προς την πρωτοβουλία και χειροτερεύει τις προοπτικές της. Ακόμα, η συσσώρευση υψηλού χρέους προς την Κίνα μπορεί να έχει, επίσης, ως συνέπεια η χώρα-οφειλέτης να πιέσει για ελάφρυνση ή διαγραφή του χρέους ή για βελτίωση των όρων της συμφωνίας και αυτό να οδηγήσει σε ζημία της Κίνας.

Ακόμα, σχετικά με τη βιωσιμότητα του νέου Δρόμου του Μεταξιού, οι εμπειρογνώμονες εκφράζουν σκεπτικισμό σε σχέση με το αν τα σιδηροδρομικά δίκτυα της Ευρασίας θα μπορέσουν να ανταγωνιστούν το χαμηλό κόστος των θαλάσσιων μεταφορών³¹⁰. Επίσης, δεν είναι ξεκάθαρο ότι η προσπάθεια της Κίνας να προωθήσει την πρωτοβουλία, το ύψος των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται και οι φιλοδοξίες της Κίνας θα μπορέσουν να ξεπεράσουν την ανομοιογενή ανάπτυξη, την πολιτική και πολιτιστική πολυμορφία, τις παλιές αντιπάθειες και τις γεωγραφικές δυσκολίες της περιοχής.

Η Κίνα θεωρεί ότι οι οικονομικοί της πόροι και η κατασκευαστική της ικανότητα θα αποδειχθούν ακαταμάχητες, ειδικά σε χώρες που δεν έχουν τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν και να κατασκευάσουν τις απαραίτητες σε εκείνες υποδομές. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει χαρακτηριστεί το «οικονομικό καρότο» με το οποίο προσελκύει τους γείτονες της³¹¹. Εντούτοις, η Κίνα αντιμετωπίζει την καχυποψία των κρατών με τα οποία συνεργάζεται. Οι φόβοι των κρατών αυτών δεν έχουν να κάνουν μόνο με την εδαφική επέκταση της Κίνας, αλλά και με την σταδιακή μετατροπή τους σε υποτελή της Κίνας κράτη ή κράτη μόνο κατ' όνομα, των οποίων οι πολιτικές και στρατηγικές αποφάσεις θα λαμβάνονται από την Κίνα. Οι χώρες που τρέφουν τέτοιου είδους ανησυχίες θα προσπαθήσουν να συνάψουν στρατηγικές σχέσεις με άλλες μεγάλες δυνάμεις, και κυρίως τις ΗΠΑ, για να εξισορροπήσουν την επιρροή της Κίνας. Αν η τελευταία θέλει να το σχέδιο της να προχωρήσει απρόσκοπτα, θα πρέπει να τις πείσει όχι μόνο ότι τα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι αμοιβαία επωφελή, αλλά ότι η ουσιαστική αυτονομία τους δεν βρίσκεται σε κίνδυνο.

Η Κίνα θα δυσκολευτεί πολύ να πείσει τις γειτονικές της χώρες να ασπαστούν μια νέα περιφερειακή τάξη πραγμάτων με κέντρο το Πεκίνο, ακριβώς επειδή φοβούνται την τεράστια οικονομική της δύναμη. Τα γειτονικά κράτη της Κίνας προσπαθούν να κρατήσουν τις ισορροπίες, επωφελοόμενα από τη χρηματοδότηση και τα κινεζικά έργα,

³¹⁰ Robert Daly et.al., ό.π.

³¹¹ Tom Miller, ό.π., σελ. 426.

διατηρώντας όμως παράλληλα την αυτοτέλεια τους. Η Κίνα από την άλλη όσο και να παρουσιάζει τον εαυτό της ως ειρηνική δύναμη που επιδιώκει μόνο οικονομική ανάπτυξη και αμοιβαία οφέλη, δεν μπορεί παρά να δημιουργεί ανησυχία στους γείτονες της, οι οποίοι θεωρούν ότι η προσεγγιζόμενη ρητορική της είναι πολύ καλή για να είναι αληθινή και ότι η υπερεξάρτηση από αυτή θα τους καταστήσει υποτελείς της.

Εκτός από τις προκλήσεις από τις γειτονικές της χώρες, η Κίνα έχει να αντιμετωπίσει τους αυστηρότερους κανόνες που υιοθέτησε η ΕΕ ως προς τις ΑΞΕ, οι οποίοι δημιουργούν επιπλέον νομικά προσκόμματα στην προώθηση της πρωτοβουλίας στην Ευρώπη.

Ακόμα, αν και η Κίνα βρίσκεται σε μία πρόσκαιρη συμμαχία με τη Ρωσία, αν η τελευταία θεωρήσει ότι τα συμφέροντα της εξυπηρετούνται καλύτερα από μία συμμαχία με τις ΗΠΑ, είναι πιθανό να ταχθεί με τις Ηνωμένες Πολιτείες αν προκύψει η ευκαιρία. Σε τέτοια περίπτωση, η προώθηση του νέου Δρόμου του Μεταξιού θα έχει να αντιμετωπίσει επιπλέον προκλήσεις.

Επιπλέον, η Κίνα έχει πλέον να αντιμετωπίσει την πολύ πιο προσδιορισμένη πολιτική αντίσταση των ΗΠΑ απέναντι στην προώθηση της πρωτοβουλίας. Οι ΗΠΑ χαρακτήρισαν την Κίνα ως στρατηγικό τους ανταγωνιστή και άρα αντιτίθενται στην πρωτοβουλία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, η οποία αποτελεί το εργαλείο με το οποίο η Κίνα προβάλλει την οικονομική της δύναμη και αυξάνει την επιρροή της στην περιοχή της Ασίας. Μία ακόμα πρόκληση, επομένως, για την πορεία του νέου Δρόμου του Μεταξιού είναι η πολιτική των ΗΠΑ και ειδικά ο εμπορικός πόλεμος μεταξύ των δύο χωρών καθώς και η αντιμετώπιση των γειτονικών της Κίνας κρατών-συμμάχων των ΗΠΑ, που συσπειρώνονται με στόχο να ανακόψουν την προσπάθεια ανόδου της Κίνας.

Εκτός από τα παραπάνω που αποτελούν κατά κύριο λόγο εξωτερικές προκλήσεις, η Κίνα αντιμετωπίζει και σημαντικές προκλήσεις στο εσωτερικό της, οι οποίες πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη. Το Πεκίνο αντιμετωπίζει εγχώρια κριτική για την πρωτοβουλία, με τους Κινέζους πολίτες να αμφισβητούν τη σοφία των ριψοκίνδυνων δανείων προς αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικά όταν αυτά τα κονδύλια θα μπορούσαν να δαπανηθούν για τρόφιμα, εκπαίδευση ή μείωση της φτώχειας εντός της χώρας³¹². Ακόμα, αντιμετωπίζει το πρόβλημα της επιβράδυνσης της οικονομικής της μεγέθυνσης και απειλές ασφαλείας από τις μειονοτικές ομάδες.

³¹² Jennifer Staats, ό.π.

Αξιολογώντας τα ανωτέρω συνάγεται ότι η Κίνα αντλεί οφέλη από το νέο Δρόμο του Μεταξιού, αλλά επίσης επιβαρύνεται από το κόστος το οποίο γεννάται από το κολοσσιαίο αυτό έργο. Το καθαρό αποτέλεσμα φαίνεται προς το παρόν να είναι θετικό, αλλά το μελλοντικό αποτέλεσμα δεν είναι ακόμα ξεκάθαρο. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού έχει κατοχυρωθεί στον Χάρτη του ΚΚΚ και ότι η αρχή της διαμόρφωσης μίας «κοινότητας κοινού μέλλοντος» έχει συμπεριληφθεί στο Σύνταγμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, είναι πιο δύσκολο για τους σκεπτικιστές να συνεχίσουν να ισχυρίζονται ότι η πρωτοβουλία είναι ένα άδαιο σύνθημα που σύντομα θα εξασθενήσει³¹³. Είναι σίγουρο ότι παρά τις προκλήσεις που αναπτύχθηκαν, το Πεκίνο θα συνεχίσει να αναζητά έναν τρόπο για να κάνει τον νέο Δρόμο του Μεταξιού να πετύχει, δηλαδή να μεγιστοποιήσει τα οφέλη και να πραγματοποιήσει τους στόχους που επιδιώκει μέσω αυτού. Άλλωστε, για τον Πρόεδρο Χί η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί την προσωπική του κληρονομιά και αυτός είναι άλλος ένα λόγος που η πρωτοβουλία μπορεί να μετασχηματισθεί ή η διάρκεια της να παραταθεί, αλλά δύσκολα θα εγκαταλειφθεί ολοσχερώς.

³¹³ Nadège Rolland, The Belt and Road in Europe: 5 Years Later What do European countries think about the BRI, five years after its launch?, 2018, <https://thediplomat.com/2018/08/the-belt-and-road-in-europe-5-years-later/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ:

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ³¹⁴

Το καίριο ερώτημα αναφορικά με τον νέο Δρόμο του Μεταξιού είναι αν οι σχεδιασμοί της Κίνας μπορούν να στεφθούν με επιτυχία αλλάζοντας τις παγκόσμιες ισορροπίες. Στην πραγματικότητα, οι παγκόσμιες ισορροπίες διαταράχθηκαν ήδη από το 2013 όταν ο πρόεδρος Χι έκανε πανηγυρικά γνωστή την αλλαγή της στρατηγικής της Κίνας. Η Κίνα μετά από το σημείο αυτό δεν θα ήταν πια ο σιωπηλός παρατηρητής των διεθνών τεκταινομένων που αναμένει τη σωστή στιγμή για να δραστηριοποιηθεί στο διεθνές σύστημα, φροντίζοντας πρώτα τα του οίκου της. Με την εξαγγελία του νέου Δρόμου του Μεταξιού ο κοιμώμενος γίγαντας, όπως συχνά έχει χαρακτηριστεί η Κίνα, ξύπνησε και χάραξε την πορεία του για μία ηγετική θέση στην παγκόσμια πραγματικότητα. Η στρατηγική δε αυτή δεν προβλέπεται να αναθεωρηθεί τουλάχιστον κατά την προεδρία του Χι Jinping, ο οποίος έχοντας καταργήσει τα χρονικά όρια της θητείας του, αναμένεται να διατηρήσει τη θέση του Προέδρου στο άμεσο μέλλον. Το αν τα σχέδια της Κίνας θα πετύχουν θα διαμορφώσει τις νέες παγκόσμιες ισορροπίες και αυτό δεν είναι κάτι στο οποίο οι ΗΠΑ μπορούν να μην προβάλλουν αντίσταση. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού ήταν η δράση της Κίνας που δεν μπορεί παρά να ακολουθηθεί από αντιδράσεις παγκόσμιας κλίμακας.

Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο και ανταγωνιστικό, επομένως δεν προκαλεί έκπληξη που η Κίνα έχει ήδη χαρακτηριστεί από τις ΗΠΑ ως στρατηγικός ανταγωνιστής. Αν μη τι άλλο, αυτό επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού, ο οποίος, όπως αναφέρθηκε, ανέδειξε την αλλαγή της στάσης της Κίνας, έχει ήδη μεταβάλει τις παγκόσμιες ισορροπίες. Η αλλαγή στάσης των ΗΠΑ προς την Κίνα, αν και συνέβη τα τελευταία χρόνια, ήταν αποτέλεσμα μίας πολύ μακρότερης διαδικασίας. Ο νέος Δρόμος του Μεταξιού αποτέλεσε απλά την πανηγυρική δήλωση της Κίνας ότι μετά από χρόνια που είχε έναν δευτερεύοντα ρόλο στο διεθνές σύστημα, είναι πλέον έτοιμη να αναλάβει τη θέση της ηγετίδας δύναμης στην Ασία. Φυσικά αυτή η προοπτική της επίτευξης περιφερειακής ηγεμονίας στην Ασία και ο κίνδυνος της παραγκώνισης των ΗΠΑ από την κορυφή της παγκόσμιας ιεραρχίας δεν θα μπορούσαν να μείνουν αναπάντητα από τις ΗΠΑ, όπως και έγινε.

Επιπλέον, είναι σαφές ότι ο νέος Δρόμος του Μεταξιού δεν είναι απλά μία οικονομική πρωτοβουλία. Έχει εκτεταμένες γεωπολιτικές επιπτώσεις τόσο στις γειτονικές χώρες

³¹⁴ Στην εργασία δεν έχουν εξεταστεί οι επιπτώσεις της πρόσφατης πανδημίας της νόσου του κορονοϊού (Covid-19).

της Κίνας, όσο και στην Ευρώπη και στην Αμερική. Με την πρωτοβουλία αυτή η Κίνα προβάλλει την οικονομική της δύναμη σχεδόν με τον ίδιο τρόπο που οι ΗΠΑ προβάλλουν τη στρατιωτική τους ισχύ. Επίσης, το όφελος που προκύπτει από την πραγμάτωση του νέου Δρόμου του Μεταξιού δεν ούτε είναι απολύτως οικονομικό, ούτε απολύτως πολιτικό καθώς δεν υπάρχει τίποτα καθαρά οικονομικό, που να εκφεύγει της πολιτικής³¹⁵. Η οικονομική ισχύς είναι εύπλαστη και μπορεί εύκολα με τους κατάλληλους χειρισμούς και στρατηγικές επιλογές να μεταφραστεί σε πολιτική, τεχνολογική και στρατιωτική δύναμη. Το γεγονός δε της κινεζικής οικονομικής δύναμης που συνοδεύεται ολοένα και περισσότερο από στρατιωτική δύναμη θα οδηγήσει σε κρίσιμο βαθμό έντασης τα επόμενα χρόνια. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως περιφερειακός ηγεμόνας στο δυτικό ημισφαίριο, ήδη επιδιώκουν να αποτρέψουν την Κίνα από το να γίνει ο περιφερειακός ηγεμόνας σε μεγάλο μέρος του ανατολικού ημισφαιρίου³¹⁶.

Ακόμα, εξάγεται το συμπέρασμα, ότι ο ισχυρισμός της Κίνας ότι η συνεργασία στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού έχει αμοιβαία οφέλη τόσο για την Κίνα όσο και για τις χώρες που συμμετέχουν σε αυτόν, δεν αποτυπώνει την πραγματικότητα για τα απόλυτα κέρδη που αποκομίζει η Κίνα από τα έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Πέρα από τα οικονομικά οφέλη για τις κρατικές της επιχειρήσεις, τις εξαγωγές των παραγωγικών πλεονασμάτων της, τη δημιουργία θέσεων εργασίας για τους πολίτες της, η Κίνα αποκτά επίσης μερίδια σε στρατηγικές υποδομές ανά τον κόσμο, ανοίγει δρόμους για τα προϊόντα της, διαδίδει τα τεχνικά της πρότυπα και ισχυροποιεί το νόμισμα της. Επίσης, δημιουργεί σχέσεις οικονομικής εξάρτησης, ειδικά με τις πιο αδύναμες γειτονικές της χώρες, οι οποίες καθώς έχουν ανάγκη την Κίνα περισσότερο από ότι ισχύει το αντίστροφο, μπορούν να εξαναγκαστούν σε παραχωρήσεις για να διατηρήσουν τη σχέση αυτή³¹⁷.

Τέλος, ως προς την πορεία του νέου Δρόμου του Μεταξιού, συμπεραίνεται ότι, εάν τα υπό κατασκευή έργα αποδειχθούν «παγίδες χρέους», αν τα αντισυμβαλλόμενα κράτη εφαρμόσουν πολιτικές απομόνωσης και προστατευτισμού προς την Κίνα, αν η Κίνα οδηγηθεί σε εκτεταμένες εσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των μειονοτήτων που κατοικούν σε αυτή ή γενικότερα εάν η Κίνα δεν αντιμετωπίσει με επιτυχία τις ποικίλες προκλήσεις που έχουν δημιουργηθεί και που θα προκύψουν, τότε

³¹⁵ Αθανάσιος Γ. Πλατιάς, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Διεθνής Ανταγωνισμός, Τιμητικός Τόμος Ομότιμου Καθηγητή Σωτηρίου Καρβούνη, σελ. 600.

³¹⁶ Robert D. Kaplan, *The Revenge of Geography*, 2012, σελ. 136.

³¹⁷ Αθανάσιος Γ. Πλατιάς, ό.π. σελ. 596.

ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού δεν θα συμβάλλει στην παγκόσμια μετατόπιση ισχύος. Αντίθετα, έχοντας οδηγήσει σε σημαντικές δαπάνες, σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, δαπάνες τις οποίες δεν μπορεί να υποστηρίξει η Κίνα χωρίς να λαμβάνει τα αντίστοιχα οικονομικά έσοδα, ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού στην παραπάνω περίπτωση θα έχει το αντίστροφο από το επιθυμητό για την τελευταία αποτέλεσμα, δηλαδή να πλήξει την άνοδο της Κίνας και να συντελέσει στην ανάσχεσή της και στη διατήρηση της θέσης των ΗΠΑ ως μοναδικού ηγεμόνα.

Αν όμως ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού επιφέρει κέρδη, κυριότητα ή άμεση επιρροή σε κρίσιμες υποδομές, εδραιωμένη παρουσία σε γεωγραφικά στρατηγικές περιοχές, πρόσβαση σε νέους εμπορικούς δρόμους από στεριά και θάλασσα, τότε η Κίνα έχει την προοπτική να καταστεί πανίσχυρη. Από το επίπεδο της οικονομικής δύναμης η Κίνα δεν θα αργήσει να αναπτύξει και τη στρατιωτική της δύναμη και να κυριαρχήσει στην Ασία καθιστώντας εαυτή περιφερειακό ηγεμόνα. Στην περίπτωση βέβαια που διαφανεί ότι η Κίνα είναι πολύ κοντά στο να εδραιώσει τη θέση της ως περιφερειακός ηγεμόνας στο Ανατολικό Ημισφαίριο και με τον τρόπο αυτό απειλήσει άμεσα την δεσπίζουσα θέση των ΗΠΑ στο διεθνές σύστημα, η μετατόπιση αυτή της δύναμης είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του διεθνούς συστήματος. Αυτό είναι πιθανότερο να συμβεί, εάν οι δύο χώρες αποδειχθούν ανίκανες να καταλήξουν σε συνεννόηση για τη διακυβέρνηση και την ηγεσία στο διεθνές σύστημα³¹⁸. Το γεγονός αυτό έχει δημιουργήσει προβληματισμούς και συζητήσεις στην παγκόσμια κοινότητα ως προς την πιθανότητα οι δύο χώρες να οδηγηθούν σε ένοπλη σύγκρουση στο προσεχές μέλλον³¹⁹.

³¹⁸ Graham Allison, *Destined for War, Can America and China escape Thucydides's trap?*, 2017, σελ. xvi.

³¹⁹ Graham Allison, *ό.π.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Σ. Πετρόπουλος, Α. Χουλιάρης (Επιμέλεια), Η Κίνα και οι άλλοι, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013
- Αθανάσιος Γ. Πλατιάς, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία και Διεθνής Ανταγωνισμός, Τιμητικός Τόμος Ομότιμου Καθηγητή Σωτηρίου Καρβούνη

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Graham Allison, Destined for war Can America and China escape Thucydides's trap?, Scribe, London, 2017
- George Friedman, The Illusion of a Russia-China Alliance, Geopolitical Futures, 2018
- Alexander Herzen, My Past and Thoughts, trans. Constance Garnett, 1968, reprint, Berkeley: University of California Press, 1973
- Samuel Huntington, The Class of Civilizations?, Foreign Affairs, 1993
- Samuel P. Huntington, The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, Simon & Schuster, New York, 1996
- Richard Javad Heydarian, The 21st century Silk Road: Perils and opportunities of China's Belt and Road Initiative, ADR Publications, 2018
- Robert D. Kaplan, The Return of Marco Polo's World, War, Strategy and American Interests in the Twenty-First Century, Random House, New York, 2018
- Robert D. Kaplan, The Return of Marco Polo's World and the U.S. Military Response, 2017
- Robert D. Kaplan, The Revenge of Geography, Random House, New York, 2012,
- Halford J. Mackinder, Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction, National Defense University, Washington, DC, 1919, 1942
- Halford J. Mackinder, Democratic Ideals and Reality, Defense Classic Edition, National Defense University Press, Washington, DC 1942
- Halford J. Mackinder, The Geographical Pivot of History, The Geographical Journal, 1904.
- Tom Miller, China's Asian Dream, 2017, Ηλεκτρονική έκδοση Kindle
- Plamen Tonchev, Polyxeni Davarinou, Chinese Investments in Greece and the Big Picture if Sino-Greek Relations, Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, 2017

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Κανονισμός (ΕΕ) 2019/452, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj>
- Κοινή δήλωση συνολικής στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της λαϊκής δημοκρατίας της Κίνας και της Ελληνικής Δημοκρατίας, <http://gr.china-embassy.org/eng/xwdt/t259571.htm>
- Υπογραφή σύμβασης πώλησης του 67% του ΟΛΠ, Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς, 2016, <http://www.olp.gr/el/investor-information/company-news/item/3235-yprografi-symvasis-polisis-tou-67-tou-olp>
- Υπεγράφη το επικαιροποιημένο πλαίσιο συνεργασίας 2020-2022 μεταξύ Ελλάδας-Κίνας, 2019, <https://business.gr/ypegrafi-to-epikairopoiimeno-plaisio-synergasias-2020-2022-metaxy-elladas-kinas/>

- Ποιες επενδύσεις θέλει να κάνει η Κίνα στην Ελλάδα, Το Βήμα, 2019, <https://www.tovima.gr/2019/11/13/politics/poies-ependyseis-thelei-na-kanei-i-kina-stin-ellada/>
- Συνέντευξη με τον Σ. Πιτσιόρλα, The Greek Observer, 2017, <http://thegreekobserver.com/politics/article/24959/pitsiorlas-greece-china-action-plan-meeting-important-step-cooperation/>
- Φίλιππος Πανταζής, Ποιες εμπορικές συμφωνίες κλείνονται μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, Euro2day, 2019, <https://www.euro2day.gr/news/politics/article/1706020/poies-emporikes-symfonies-kleinontai-metaxy-ellada.html>
- Νέο επενδυτικό πλαίσιο συνεργασίας Ελλάδας- Κίνας, Fortune Greece, 2019, <https://www.fortunegreece.com/article/neo-ependitiko-plesio-sinergias-elladas-kinas/>
- Your guide to understanding OBOR, China's new Silk Road plan, <https://qz.com/983460/obor-an-extremely-simple-guide-to-understanding-chinas-one-belt-one-road-forum-for-its-new-silk-road/>
- Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road, http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
- Ryan Manuel, Twists in the Belt and Road, China Leadership Monitor, 2019, <https://www.prcleader.org/manuel-belt-road>
- Peter Cai, Understanding China's Belt and Road Initiative, 2017, Lowy Institute for International Policy, <https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-belt-and-road-initiative>
- OECD Business and Financial Outlook 2018 Highlights, <http://www.oecd.org/daf/OECD-Business-Finance-Outlook-2018-Highlights.pdf>
- Xi's road map to the Chinese Dream, <http://www.atimes.com/article/xis-road-map-chinese-dream/>
- Cary Huang, 57 nations approved as founder members of China-led AIIB, 2015 <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/1766970/57-nations-approved-founder-members-china-led-aiib>
- Members and Prospective Members of the Bank, <https://www.aiib.org/en/about-aiib/governance/members-of-bank/index.html>
- Lou Jiwei, Inclusive AIIB can make a difference, China Daily USA, 2015, <http://usa.chinadaily.com.cn/a/201506/25/WS5a30960ca3108bc8c672cd2b.html>
- Shahar Hameiri, Lee Jones, The misunderstood AIIB, The interpreter, 2018, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/misunderstood-aiib>.
- Frank Tang, China's Exim Bank to boost lending in an effort to support exporters hit hard by trade war, South China Morning Post, 2018, <https://www.scmp.com/news/article/2165169/chinas-exim-bank-boost-lending-effort-support-exporters-hit-hard-trade-war>
- Brenda Goh, Yawen Chen, China pledges \$124 billion for new Silk Road as champion of globalization, Reuters, 2017, <https://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-africa/china-pledges-124-billion-for-new-silk-road-as-champion-of-globalization-idUSKBN18A02I>
- David Shambaugh, The Illusion of Chinese Power, The National Interest, 2014, <https://nationalinterest.org/feature/the-illusion-chinese-power-10739?page=0%2C2>
- Michael D. Swaine, Xi Jinping on Chinese Foreign Relations: The Governance of China and Chinese Commentary, <https://www.hoover.org/sites/default/files/research/docs/clm48ms.pdf>
- Nadège Rolland, A Concise Guide to the Belt and Road Initiative, The National Bureau of Asian Research, 2019, <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>
- Michael Clarke, Understanding China's Eurasian Pivot, The Diplomat, 2015, <https://thediplomat.com/2015/09/understanding-chinas-eurasian-pivot/>

- Jacob Zenn, Undocumented Uyghur Migrants Find New Route to Southeast Asia, Publication: China Brief Volume: 14 Issue: 17, The Jamestown Foundation, 2014, <https://jamestown.org/program/undocumented-uyghur-migrants-find-new-route-to-southeast-asia/#.Vd-p7nkVi70>
- Why the RMB matters, <https://www.business.hsbc.com/rmb-internationalisation>
- Robert Daly, Matthew Rojansky, China's Global Dreams Give Its Neighbors Nightmares, Foreign Policy, 2018, <https://foreignpolicy.com/2018/03/12/chinas-global-dreams-are-giving-its-neighbors-nightmares/>
- Ashley J. Tellis, U.S.-China competition for global influence, The National Bureau of Asian Research, 2019, https://carneгиеendowment.org/files/SA_20_Tellis.pdf
- Barbara Lippert and Volker Perthes (eds), Strategic Rivalry between United States and China, Causes, Trajectories, and Implications for Europe, SWP Research Paper, 2020, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2020RP04_China_USA.pdf
- Jeffrey Goldberg, The Obama Doctrine, The Atlantic, 2016 <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>
- Andre Wheeler, Worsening Sino-US Relations Jeopardise Key Belt and Road Projects, China Banking News, 2020, <http://www.chinabankingnews.com/2020/09/09/escalating-sino-us-tensions-jeopardise-key-belt-and-road-projects-andre-wheeler/>
- Russia and China, faes fundacion, 2014, <https://fundacionfaes.org/en/news/45904/russia-and-china>
- Dezan Shira & Associates, China's FTA with the EAEU Will Improve Market Access, EU Transhipments, China Briefing, 2018, <http://www.china-briefing.com/news/chinas-fta-eaeu-will-improve-market-access-eu/>
- China to build 400km/h train for Russia's high-speed railway, 2016 <https://www.rt.com/business/345535-china-train-russia-kazan/>
- John Seaman, Mikko Huotari, Miguel Otero-Iglesias, (eds.), Chinese investments in Europe: A country – level approach, Report by the European Think-tank Network on China (ETNC), 2017, <https://www.ifri.org/en/publications/publications-ifri/ouvrages-ifri/chinese-investment-europe-country-level-approach>
- European investment policy: A common approach to investment control, 2017, http://q8fip1kplyr33r3krz5b97d1.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/08/170728_Investment-screening_non-paper.pdf
- Chris Anyfantis, China and UK relations post Brexit as EU addresses Chinese takeovers, The European Sting, 2017, <https://europeansting.com/2017/08/30/china-and-uk-relations-after-brexite-as-eu-worries-about-chinese-takeovers/>
- Dennis Kefalacos, The EU Commission vies to screen Chinese investment in Europe, The European Sting, 2017, <https://europeansting.com/tag/chinese-investments/>
- Screening of foreign direct investment, 2020, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2006>
- EU foreign investment screening regulation enters into force, 2019, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2008#>
- George N. Tzogopoulos, Can Europe Restrain China's Influence?, BESA Center, 2017, <https://besacenter.org/perspectives-papers/europe-china-influence/>
- EU-China Comprehensive Agreement on Investment, 2020, <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2115>
- George N. Tzogopoulos, Greece, Israel, and China's "Belt and Road" Initiative, BESA, 2017, <https://besacenter.org/wp-content/uploads/2017/10/139-Greece-Israel-and-Chinas-Belt-and-Road-Initiative-Tzogopoulos-Web.pdf>

- George Tzogopoulos, From China to Greece - on track for the New Silk Road Whither Sino-Greek relations?, 2016, <http://chinaandgreece.com/wp-content/uploads/2016/03/CIFE.pdf>
- Richard Wike, Global Attitudes Toward China and the U.S., Pew Research Attitude, 2017, <http://www.pewglobal.org/2017/09/21/global-attitudes-toward-china-and-the-u-s/>
- China's Belt and Road Initiative in Greece, <http://www.hunterbmartin.com/chinas-belt-and-road-initiative-in-greece8203.html#>
- Greece officially joins the BRI, OBOR Europe, 2018, <https://www.oboreurope.com/en/greece-bri/>
- China Codifies Crackdown on 'Irrational' Outbound Investment, Bloomberg, 2017, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-08-18/china-further-limits-overseas-investment-in-push-to-reduce-risk>
- Frans-Paul van der Putten, Francesco Saverio Montesano, Johan van de Ven, Peter van Ham, The Geopolitical Relevance of Piraeus and China's New Silk Road for Southeast Europe and Turkey, Clingendael Report, 2016, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Report_the%20geopolitical_relevance_of_Piraeus_and_China%27s_New_Silk_Road.pdf
- Signing of a Development Agreement, <http://www.copelouzos.gr/en/news/newsDetails?group=cpmNws~frl=news12052017>
- The Hellinikon – Urban Development Project, Athens – A New Era For Greece, <http://www.uproject.gr/the-hellinikon-urban-development-project-athens-a-new-era-for-greece/>
- Philip Chrysopoulos, Chinese Investors First in Taking Advantage of Greece's Golden Visa Program, Greek Reporter, 2017, <http://greece.greekreporter.com/2017/06/06/chinese-investors-first-in-taking-advantage-of-greeces-golden-visa-program/>
- Greece's NBG gets four bids for insurance unit – source, Reuters, 2017, <https://www.reuters.com/article/nbg-insurance-sale/greeces-nbg-gets-four-bids-for-insurance-unit-source-idUSA8N1D200T>
- Calamos-EXIN Partners With National Bank, Acquires Ethniki Hellenic Insurance, <https://www.thenationalherald.com/167774/nbg-announces-sale-ethniki-hellenic-general-insurance-calamos/>
- Greece, China sign deals to promote economic cooperation, The State Council of People's Republic of China, 2017, http://english.gov.cn/news/international_exchanges/2017/11/03/content_281475930361424.htm
- John Fox, François Godement, A Power Audit of EU-China Relations, 2009, https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR12_-_A_POWER_AUDIT_OF_EU-CHINA_RELATIONS.pdf
- The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/18/greece-eu-criticism-un-china-human-rights-rec>
- The BRI progress, contributions and prospects, China Daily, 2019, <https://www.chinadailyhk.com/articles/77/188/203/1555988281660.html>
- Jonathan E. Hillman, Matthew P. Goodman, All Rise? Belt and Road Court is in Session, CSIS, 2018, <https://www.csis.org/analysis/all-rise-belt-and-road-court-session>
- Sebastian Wiendieck, China has established International Commercial Court for commercial disputes under BRI, Rodl & Partner, 2018, <https://www.roedl.com/insights/china-international-commercial-court-commercial-disputes-bri>
- Ben Westcott, Russia switches on gas mega-pipeline to China as Putin touts closer ties, CNN, 2019, <https://edition.cnn.com/2019/12/03/asia/china-russia-gas-pipeline-intl-hnk/index.html>

- Andrea Brinza, China's Continent-Spanning Trains Are Running Half-Empty, Foreign Policy, 2017, <https://foreignpolicy.com/2017/06/05/chinas-continent-spanning-trains-are-running-half-empty-one-belt-one-road-bri/>
- Laura HE, China's economic slowdown is real, but it's not just about tariffs, CNN Business, 2019, <https://edition.cnn.com/2019/07/19/economy/china-economy-trump-trade-war/index.html>
- Sasha Ingber, China's Economy Falters; Slowest Growth In Nearly 3 Decades, NPR, 2019, <https://www.npr.org/2019/07/15/741735791/chinas-economy-falters-slowest-growth-in-nearly-3-decades?t=1601223044973>
- China creates debt sustainability framework to help countries struggling with Belt & Road loans, Belt & Road News, 2019, <https://www.beltandroad.news/2019/07/25/china-creates-debt-sustainability-framework-to-help-countries-struggling-with-belt-road-loans>
- Jennifer Staats, Where Does China's Belt and Road Initiative Stand Six Years Later?, 2019, <https://www.usip.org/publications/2019/04/where-does-chinas-belt-and-road-initiative-stand-six-years-later>
- Debt Sustainability Framework for Participating Countries of the Belt and Road Initiative, Υπουργείο Οικονομικών της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, 2019, <http://m.mof.gov.cn/czxw/201904/P020190425513990982189.pdf>
- Agatha Kratz et.al., New Data on the "Debt Trap" Question, Rhodium Group, 2019, <https://rhg.com/research/new-data-on-the-debt-trap-question/>
- Nadège Rolland, The Belt and Road in Europe: 5 Years Later What do European countries think about the BRI, five years after its launch?, The Diplomat, 2018, <https://thediplomat.com/2018/08/the-belt-and-road-in-europe-5-years-later/>